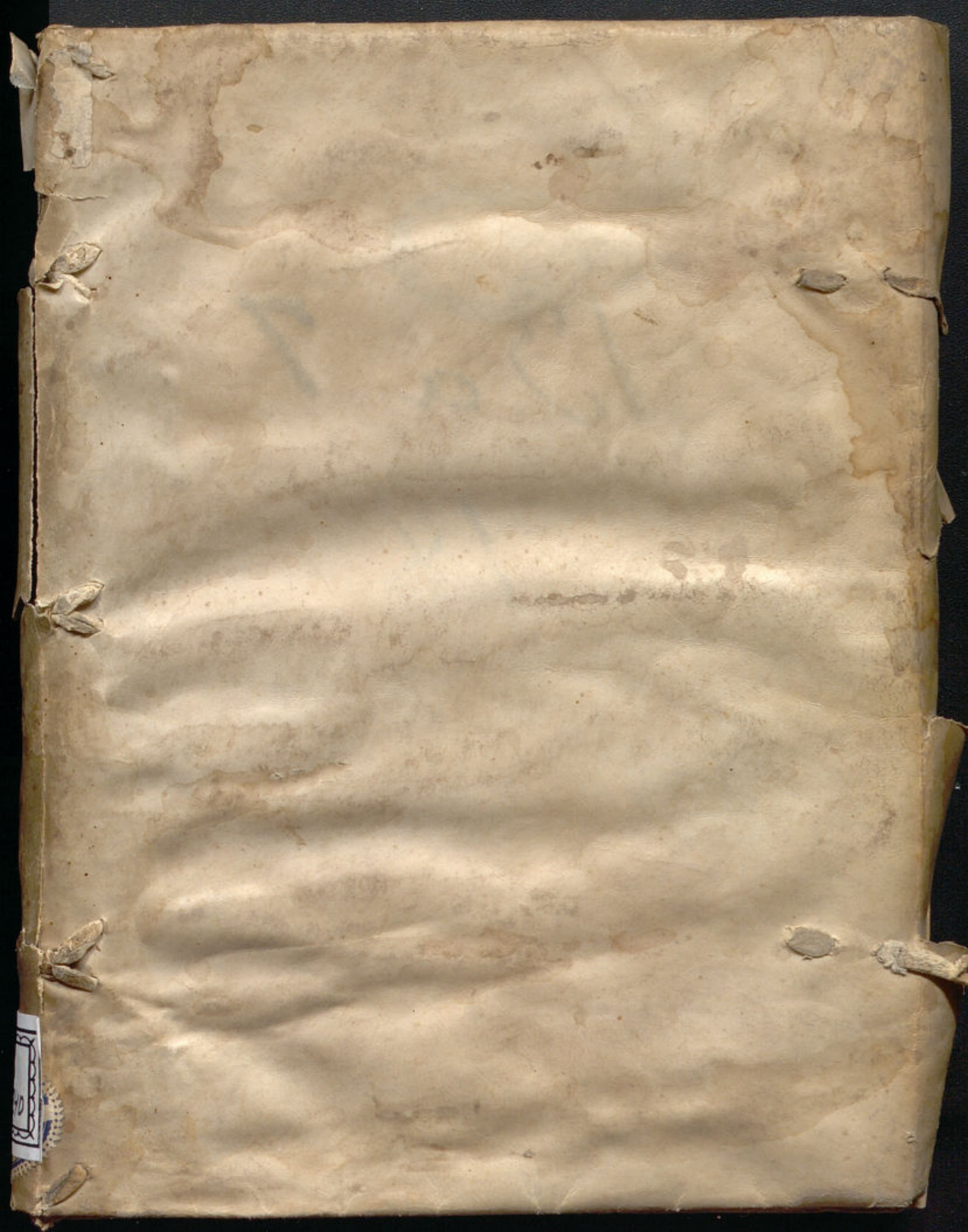

A
37-240

13a7

18

No 1
221-124

LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO
Stack
A
34
240

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

87

R. 12758 Bæ

IOANNIS NI- COLAI GIMONTEI IVRE

consulti clarissimi, celebratissimiq; Cathureorum
academię pontificij iuris professoris præstan-
tissimi Enchiridion perelegans in quin-
que titulos diductum, vniuer-
sam sacerdotiorum ma-
teriam com-
plectens.

*

Huic adnectuntur rerum capita, adnotationesq;
per Pardulphum Prateium Marchianum, quæ o-
mnia suis locis apposita comperies.

L V G D V N I

Ad Salamandræ, apud Sennetonios fratres.

M. D. L.

Cum Priuilegio Regis

EXTRACT DV PRIVILEGE

Il est defendu à tous Imprimeurs, & Eibraires de non imprimer, ou faire imprimer, ne exposer en vente ce present Liure intitulé *Enchiridion beneficiorum Ioannis Nicolai*, iusques au terme de dix ans commencans du iour, & date des presentes, sinon par le conge, & licence de Jacques, Jean, & Claude Sennetons freres. Et ce, sur peine de confiscation desdits liures, & d'esmende arbitraire, ainsi que le tout est plus amplement contenu audict priuilege surce octroïé, & donné à Lyon le douxième de Septembre. 1548. Ainsi signé par le Roy en son conseil Coëffier, & seellé sur simple queuë en cyre iaulne.

ELENCHVS TITVLO-

rum, quibus ductu methodico vniuersum sacerdotiorum ius oculis perlustrare liceat

ceat

De Beneficijs Titulus	j.	pag. 1.
Collatione beneficiorum Tit.	ij	pag. 44.
Pluralitate beneficiorum, & dispensatione super eisdem. Titu.	ijj	Pag. 79.
Gratijs expectatiuis. Tit. iiij.		pag. 183.
Permutatione beneficiorum. Tit. v.		pag. 245.

LECTORI BENEVOLO.

Quod In omnibus, qui cudūtur, ferè libris fieri solet, amice Lector, ne illotis tecum (quod aiunt) accumbamus manibus in hac nostra licet tenui merenda. Itidem & hoc mihi faciendum in presentiarū non alienū putavi. Ut tecum in illius aditu præfari nōnihil liceat, ad instituti huius nostri tanquā Mercurius quispiā in biuio viam indicandam: ne tibi cespitādū sit in ipso statim liminis termino, aut vafaciēs aliō diuertas. Quāquidem amicitiae quorūdam vi cōpulsus, descendendum mihi fuit, velut alter Aspendius è literarijs latibulis in arenam iudiciorū, & acroamata nostra censoribus offerre morosis, quæ olim in celebratissimo illo vbiq; terrarū Tolosanae academiae gymnasio apud diui Martialis collegium inchoauerā, postmodum hīc & in nobili Ca turcēsium vniuersitate, dū pontificia iura atq; decreta publicis, & prouinciæ, & vrbis stipendijs canonici doctoratus insignijs cohonestatus interpretor, absoluēda curavi. Sed eo qui dem stylo in hac nostra classe recepto, qui neq; Gotthicum suboleat, neq; Ciceroniani quippiā ostendet. Et eò lubentius feci, quòd tibi perplaciturū maximè existimabā, si ditissimā beneficiorum illam materiā sparsim, & tam latè patētem, in vnum velut manipulū compēdiosè, & sine fastidio redigerē, verūm ordine illo, quem apud aulam Romanam tot sæculis recipi legimus. Exeat igitur bonis quidem auibus Enchiridion hoc nostrum, vt plurimos vestrum ad Beneficiorum aurifodinas & latifundia excitet, ad Christianorum quidem rempublicam potissimum augendam auctam, iuuandam, adiutam, illustrandam, conseruandam, & deniq; defendendam. Quod si tibi gratum illud extitisse ex confabulationibus & assidua illius lectione patefeceris, propelles animum nostrum ad grauiora, quæ iam paramus, è scrinijs in lucem euulganda ad tui commodum & altissimi honorem.

Vale.

AMPLISSIMAE FRATRUM TRIA-
 di, illustribus dominis meis, D D. Petro, Antonio &
 Michaëli Fabri fratribus diuersa sed sum-
 ma honorum functione antesigna-
 nis I. à Nicolao publicus
 Caturci doctor.
 S. D.

Obseruato *Vetus institutum beneficentissimi fratres, non sine pluri-
 ma nominandi honoris praefatione, in hac prima ingenij
 nostri foetura tanquam ambrosi quadam immatura, quo
 potissimum patrocinio auram experirer popularem, &
 censorios Aristarchorum obelos in medium reuoluerem, minime necessum
 mihi fuit more multorum diutius anxia reuoluerem meum. Quippe quod ad
 primos recordationis statim occursum leta fronte vos honorificentissimi
 consanguinei sponte vestra occurristis, tanquam sidera Cynosurae fluctuantibus
 in medys sperata procellis: vel potius Ideam quandam, quam ad
 praescriptum exemplar velut in speculo semper haberem. Quamobrem dum
 illam toties parturior (sic cogunt improbi efflagitatores) & proximis die-
 bus apud Lugdunenses calet incudes, nihil aptius magis, magisque conueniens
 visum est, quam quod in literaria fornace cudebatur, fabricorum subijce-
 retur iudicio: non quidem triviale qui passim in urbe fabrilium tractantes
 ferrariam exercent. Sed illorum potius, qui orbi uniuerso stupenda sui
 miracula praebent, non solum ob honorum dignitatumque muneribus, quibus
 velut daduchi ad aeternum decus nostrisque seculi ornamentum diuersa offi-
 ciorum forensium magistratumque auctoritate incedunt. Ita ut alter praesidem
 in sublimi Tolosanorum senatu gerat, alter autem in regio consilio de-
 curialis sit antistes conscriptus, alius vero provinciae Occitanae praefectus
 iudex, munia foeliciter cum omni omnium admiratione obeat, & fori rogati.
 Verum, quod magis mirum est, omnes amicitiae gradus adelphico nexu,
 quocunctas mortalium mentes in fraterna necessitudine & quadam Demo-
 criti securitate atque euthymia, concordia unanimi longe superat: adeo, ut
 nihil posteris relinquat, quod emulentur, ob insignem illam raramque ani-
 morum unitatem probitatisque innata paritate munera, tanquam ad amissimam
 finem*

finem velut filam vitæ rectū & quietū animi statū nullo metu aut alia
 quavis perturbatione agitatū constituāt. Nisi interim taceā quanta eru-
 ditione quali elegātia oēs nostri tēporis pragmaticos & aulicos Cicero-
 nes ponē relinquāt. Et licet adinuicē seiuncti nōnunquā videantur, pro-
 pter regionū interstitia & parusia inter capedinē, minus in munus be-
 neficiorum cōemq; ad inuicem memoriā deserūt, tanquā absentia ipsa
 sint pñtes magis, vt abesse nusquam vnus ab altero videatur. Et si quid
 illis addendū superest in tam nobili & clara proauorū origine, videas
 veteres ceras in illis non solū æquatas gestorū magnitudine, verū etiam
 multa renata virtutis exercitio: vt minimē dubitandū sit, à Caio illo Fa-
 britio Romanorū principe, qui fuit magna gloria vir magnisq; rebus ge-
 stis ad admirationē vsq; omni suo ciue maior, familia nomen traxisse.
 Quid enim ille habuit, quod fratribus non transmiserit Fabritianis siue
 frugalitatis normā spectes, siue diuitiarū contemptū, quod satis norunt
 Samniū legati Epirēsisq; Pyrrhus, vt nullo auro promissis nullis expu-
 gnare potuerint inuictū fortēq; Romani ciuis animū. At cum res domi
 & foris ampla supramodū cōspiciatur, cernas in Fabritianū nomē emi-
 nentissimum ob eximias virtutū dotes, quas feci semper plurimi, tanta
 mole excrescere, vt deprimi vllō vnquā auo queat. Quæ vitæ stratage-
 mata instar exēpli, dum nuper mentē nostrā subeunt summopere laudā-
 da, sic nos ad alacritatē excitauerūt, vt tædio deuoratio repetierim studio-
 rum nostrorū tyrocinia eisq; vicunq; cōgestis Lælij & Scipionis auoca-
 mentiū in litore imitatus, pulchriores selegi lapillos, vt salutaturus Fa-
 britianā maiestātē a symbolo nō vsque adeo cōpareā Quapropter Catur-
 cum publicā canonū lectionē pro suggestu vt nunc agerem, cæpi mecū
 feriatīs diebus noctium vigilatariū habere rōnem, & quod supererat, ve-
 lut è multipli sci coria tenuē aurū in laminā redegei, id est, beneficiorum
 auream cōgeriem sic selegi, sic digessi purgatā, vt in bracteātā cōpule-
 rim methodū, eamq; in publicū sub vestro nomine apparere curauimus
 Vt pupilli vestra sub iatis tutoribus auxiliares sentiat suppetias aduer-
 sis calumniatorū improbitates, qui nihil probāt, nisi quod boni impro-
 bant. Styli modū apud nostrates in hac præsertim arena ex antiquo de-
 ductum scio nō recipient, nescio an bene agāt, maximē cum rudibus &
 nuperijs noster sudet labor: qui vulgari quidem phrasē diuitias capiunt,
 quas d. seruo illi calamo captare non valent, quin potius indoctis Mæcæ-

natibus obseruiant, & diuites numeros & eorum attribus numerent. Ex hac igitur criticorum collunie, o tuelar es dy, hanc meam opel
la cernite, & q̄quid in ea genij adest boni, boni cōsulate, vi vestris au
spicijs ex tentamenio progressum ad grauiora serio faciamus. V aleto
incolumes. Caturci calendis Septembris. Anno humana reparationis.

1548

AD VASCONIAM AV
TORIS PATRIAM.

EPIGRAMMA.

Qua natale solum dem, teq; genethlia tellus.
Laude, Gymontea clarior vrbe scio.
Nam domus ex ortu suo tribuit cunabula nobis,
Et mihi nascenti prima elementa dedit.
Immemor esse sui poteram, ni ingratus haberi
Vellem, nam ingrati gratia grata minus.
Vel patriam colimus, vel dulcia linquimus arua,
Semper inest stimuli nonnihil inde grauis.
Martia seu repetas populos ad bella feroces,
Protinus in gladios gens animosa ruit.
Pallada qui non vult, poterit reperire Mineruam,
Quam videat lingua dexteriore loqui.
Nobilibus ditata viris laudata Lyæo,
Triptoleimum huc misit spargere farra Ceres.
Nunc etiam memoranda magis florente trophaeo,
Quæ reduces musas suscipit, auget, amat.
Instituit nuper rudibus collegia linguis.
Ut pueri capiant concupiantq; senes.
Vincat Cæsar ouans decernat Roma triumphos,
Barbariæ satis huic imposuisse iugum.

A D V R B E M C A T V R C E N S E M

E P I G R A M M A .

Non te præterijt Nicolaica musa Caturcum,
 Quod mihi tam foelix perficis officium.
 Inter enim claras orbis quas cernimus vrbes,
 Iure tuo primi nominis esse potes.
 Vna tenes, quæcunq; alijs diuisa feruntur,
 Siue sit ingenij, siue sit obsequij.
 Ingenij sed quippe magis: nam iura leguntur,
 Assiduè magnis ordine & arte scholis.
 Legibus ornatum posthæc diadema coruscat,
 Cum terit eximium laurea trina caput
 Laude etiam atq; alia poterit volitare per ora
 Multa hominum: Cœli temperiem alma tenet.
 Collibus apricis Bacchus fert mitia vna,
 Planities Cererem, pisce fruntur aquæ.
 Delitijs animos explens & corpora, mentes
 Exornat sophia. Quis meliora velit?
 Atq; academiæ lux si quid nocte uagatur.
 Submouet, & neruos roborat illa suos
 Discurrat terras, maria & quocunq; videri
 Qui cupit, orbe potest: hac satis vrbe mihi.

Γαυδύλφω πρᾶξις τετρασίου.

Ὡς νικθεις καλοτατῶς λαῶν πόλλα δικαία.
 λαμβάνης ὄνομα συ निकολάιον ὄθεν
 Ρώμαων ἰλιῶς πατρῶωνδε λεγώμεν Εἰμδε
 Γαυσοκῆς θεσμοῖς φῶς, Νικολάε, φερεμ.

DE AVTORIS DOTI.

bus ingenuis Petri Bordeti scri
bæ Cadurci Pan-
negyris.

Si quis in orbe fuit merito venerandus honore,
Is Nicolaus adest, cui sacra iura fauent.
Lucida quem decorant summi decreta tonantis,
Is Nicolaus inest, cui fauet omne decus.
Is Nicolaus adest probitatis candor auita,
Lumine de cuius sydera nostra micant.
Dotibus is quantis, ac moribus ille nitescat,
Alma iuuenta probat, docta senecta sapit.
Paruulus aonias quondam peruenit ad arces,
Pegaseaq; sacrum suxit in arce melos.
Fouit & hunc tandem legum veneranda facultas,
Hoc opus hinc egit quod sacra iura probant,
Mantua Vergilio, Nasoneq; Sulmo refulget,
sicq; suum vatem nunc habet ipse gymons.
Protulit ipse gymons Nicolaum, qui bene cunctis
Rebus opem confert munere pro merito.

ENCHIRIDION

BENEFICIORVM IO-
ANNIS NI-
COLAI.

ARGVMENTVM.

Vniuersi tituli prioris scopus eò pertinet, vt benefici-
orum summa duo genera proponens, eorum
origines, causas, finitiones, diductiones, differen-
tias, conuenientias, fines, effectus, officia, & acces-
siones oculis subijciat.

SVMMAE.

- 1 Beneficiorum materiam necessariam, & vtilem esse.
- 2 Beneficij acceptio multiplex: idque strictè hoc loco accipi. nu. 4.
- 3 Vocum definitione: lucro non esse.
- 5 Beneficij definitio communis: & Ioannis à Salua. nu. 6.
- 7 Beneficij Ecclesiastici verior definitio.

CAP.

1.

Beneficialis mate

ria (quam nunc in medium ad-
ferre decreuimus) propria Ca-
nonistarū est: nec quiuis alius
eam nouit: quæ certè summè
utilis & quotidiana est, ac ne-
cessaria, eamque iure fontem
vberimum dicere possumus,
à quo mira profluūt cōmoda,
scaturiunt honores, ac velut ex flumine illo, patolo aureorū
ingētissimum pondus prouenit. Quo fit, vt his inuigilare de-
beant qui in canonistes cooptari student. Quare cum tanti
sit, ne summis (quod aiunt) labris degustari videatur: in ea
quædam sumus ostensuri. Primo tamē loco (cum de benefi-

Enchiridion. Ioan. Nico.

A

cijs ipsis sermo habendus sit) quid beneficiū sit, dicemus edo-
cti ab Vlpiano iurecōsul. in. l. j. ff. si cer. pet. & l. j. ff. de do. mal.

Definitio.
nes in iure
periculosa

- 2 ¶ Beneficiū verò trifariam considerari potest. Vel dicitur beneficiū latissimè, vel latè, vel etiam strictè. Sed vt scopum huius nostri instituti breui, quantum poterimus, manu attingere queamus. nec sit præsentis speculationis nosse, quomodo latissimè aut latè sumatur. Et hîc solùm qualiter strictè capiatur describemus. & periculosa in iure sit omnis definitio. l. omnis definitio ff. de regu. iur. † parumque temporis super illis expendendum sit, cum per eas nihil mutetur in re: nec vnquam quis obolum ex eis lucrari possit, referente ita Ioanne Fabro. in. §. ex scripto, insti. de iure naturali gen.
- 4 & ciuil. Tamen † strictè sumendo, pro concessione à superiore facta de re aliqua, vel iure ad eum spectante capitur quam concessionem sic à superiore habitam beneficiū dicimus. Quod & ita assumemus secundum communem nostrorum interpretum sententiã potissimùm Panormi. in rub. de rescr. extra: & in. c. ij. eodem tit. & in. c. ad audientiam. de præscrip.
- 5 ita definitio. ¶ Beneficiū est † beneuola actio gaudium tribuens capienti & quia nimis generalis est hæc definitio, nunquam in se comprehendens omne beneficiū, quàm seculare, vt patet ex cap. j. in quibus causis feudum amitta. In vñibus feudorum. Et cum de ecclesiastico tantum sumus dicturi, hæc definitio nobis non satisfacit. Quare ad aliam transeo: quæ fuit Ioannis de Salua in suo tractatu de beneficio in fine primæ quæstio. Omisissis tandem alijs decem definitionibus, quas ibi ex diuersis autoribus enumerat, definit beneficiū ecclesiasticum, in hunc, qui sequitur, modum.
- 6 Beneficiū ecclesiasticū † est, beneuola actio proueniens ex retributibus ecclesiæ Deo dicatis per habentem potestatem & auctoritatem, gaudium tribuens capienti. Quam definitionem probat per. c. adhæc. de religi. domi. & per. c. inter dilectos. de donat. Sed nec ista nobis placet: cum in ea beneficiū vult esse beneuolam actionem, gaudium tribuens
- 7 capienti. ¶ Nos igitur † veriùs, & propriùs nouam hanc beneficiū

beneficiū

DE BENEFICIIS TIT V. I.

Beneficio ecclesiastico definitionem adferimus. Beneficium itaque ecclesiasticum, est quaedam concessio potestatis ab habente auctoritatem percipiendi proventus & oblationes in ecclesia, tanquam deo creata sint pro sacramentis & alijs, quae necessaria sunt in ea tractandis & administrandis. Et hanc definitionem puto verissimam scrupuloque carentem. Praedictae verò duae & similes cessare debeat, tanquam errorem maximum adferentes: cum volunt beneficium ecclesiasticum gaudium tribuens capiendi quin verius tristitiam maximam dare debet ubi maximam onus & penè importabile ferre ea habentes se senserint. Quo fit, ut olim inuiti ad ea traherentur: & adhuc hodie id fieri necessum esse. Sed haec ore apertissimo & manu plena inferius tangemus: Ad nostram autem definitionem redeo. Quamquidem ut eam quisque veram putet ac Decimarum origine, & qui primum decreuerint, ut liceret sacerdotibus fundos & praedia possidere nomine ecclesiae & oblationes in ea recipere ostendemus.

*Beneficium
onus adfert*

A R G V M E N T V M.

✱ **CAPVT SECVNDVM IN VNIVERSVM** eò tendit, ut ostendat qua causa beneficiorum accessiones (quales sunt decimae, & huius classis caetera) percipiuntur: quo fundamento nouam beneficij ecclesiastici definitionem probare contendit Ioan. Nicolaus.

✱ S V M M A E. ✱

- 1 *Moses rerum distributor, idemque decimarum inuentor, & cur inuenta sint. nu. 2. & cura rei familiaris quid efficiat. nu. 3.*
- 2 *Decimae quibus ex rebus praestandae sunt.*
- 4 *Decimae qua causa praestentur.*
- 5 *Christus quo victus genere Apostolos alebat.*
- 6 *Meum, & tuum in locum communis boni pestiferè successisse.*
- 7 *Apostolicam sedem rerum copia labefectari.*
8. *Pontifices Romanos à plerisque locupletatos.*

Enchiridion. Ioan. Nico.

A ij

a ¶ is fuit
filius na
ue, teste hic
ronymo in
præfatione
iosue. Pra
teius.

Summus propheta Moses (si Iosepho cre
damus) Hebræis possessiones

distribuit. Quod idem fecit Iesus eius succes
sor: leuitis verò & sacerdotibus, qui in expedi
tione militiæ caelestis erant, nulla terræ portio

- data est, præter habitacula in singulis tribubus & suburbijis
cuiuscunque ciuitatis, tantumque agelli, quod satis ad iumē
1 ta, & pecora alenda sufficeret. ¶ Qui leuitæ, & sacerdotes que
Dei essent, operam impendebant. His lex dei commissa erat,
quibus vt assiduò absque vlla sollicitudine incumbere lice
ret. At ne ob victus inopiam cultus diuinus ab ipsis vel negl
geretur, vel in totum relinqueretur, necessum erat, vt eos
2 ¶ populus communis iuuaret: qui si (vt probè ait Origenes)
quæ necessaria sunt leuitis, & sacerdotibus non præbuerit, co
3 git illos curis rei familiaris ¶ occupatos studium rerum diui
narum legisque exercitium deserere. ¶ Quod si fiat, tu peri
clitaris plebs imperita luxque scientiæ in illis obscuratur: &
oleum lucernæ nõ subministrante. Ne tantum igitur nephas
vilo tempore accideret, prudentissimus illa princeps Moses
4 legē tulit, qua quidē (sicut à Iosepho ¶ recepim⁹) primitias, &
decimas oīum frugū, omniūq; pecudū leuitis, & sacerdotib⁹
b offerri mādauit Ita vt oīs qui, agrū. b possideret, vineā, vel ho
tū: prætereā & si quid esset, quod in terris exerceret, & si q; pe
culia cuiuscūq; pecoris nutriret, oē qd primū ex his esset deo
offerret, & decimas daret, id est, ad sacerdotes, & ministros ec
clesiæ. Deo em̄ offerredicit lex, qd sacerdotib⁹ dam⁹. Et hoc
est, quod docemur à lege, vt nemo licitè neq; legitimè vtaf
fructib⁹, quia adfert, nec animantib⁹ quibuscūque nisi ex sin
gulis deo primitiæ & decimæ (id est sacerdotibus) dentur atq;
sic, Moses, imò. Deus ipse (cuius iussu ille cuncta gesserat) au
tor fuit, vt primitiæ, & decimæ leuitis ac sacerdotibus offer
renf. Igitur ex his satis patet, oportere nos & primitias, & de
cimas soluere, si velimus non modò iustitiam nostram abū
dare plusquam scribarum: & phariseorū, sed eis officio tantū
dare

b Pleri
que tamen
aurum, ar
gentū, &
lapillos of
ferebāt. te
stis est Hie
ronym⁹ de
Leuitarum
eensu lo
quens. Pra
teius.

dare, qui de fructibus terræ suæ gustare non audebant, quam prius primitias sacerdotibus non obtulissent, & leuitis decimas separassent, vt toto libro ferè numer. habetur. Verùm adeò sanctitas sacerdotum consenuit, populique pietas refrixit, vt primitiarum nomen vna cum prouentu penè extinctum sit. Decimæ vero adeò grauatæ à multis dant, vt non nisi coacti id faciant: augmentantes magis egere, qui eas dant, quàm qui recipiunt. Quot autem decimarum genera apud Hebræos essent, & quomodò leuitæ, & sacerdotes eas inter se partirentur, quisve mod⁹ foret primitias offerendi, Hieronimus super Ezechielem. c. 5. & .40. facile declarat: verba cuius hinc non infero. † Non ab re igitur seruator noster huiusmodi decimarum sanctiones approbavit: quippe qui voluit, vt qui Euangellij essent denunciatores, ex euangelio etiam viuerent iuxta sententiam Pauli apostoli. j. ad Corint. 9. cap. Verba cuius habentur in frequentato illo cap. cum secundum Apostolum. de præbendis & digni. Et in. c. ex his. 12. quæstio. fin. Et certè hoc fieri sanctum est: quia qui onus assumit, & emolumentum habere debet. cano. charitatem. cano. quicumq;. & cano. ecclesiastico: 12. q. 2. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. & l. finali. §. seruum. in secundo. C. de furt. Et e contra. Nec etiã ferendus est is, qui lucrũ amplectitur, onus autẽ subire recusat. l. vnica. §. pro secũdo. C. de ca. tol. vnde ver. triuialis addit.

Primitiarũ
extinctio.

Commoda qui sentis, iungas omnis emolumentis.

¶ Propterea (vt ad rem redeamus) patres lege sanxerunt decimas esse soluendas, sicut ex compluribus decretalibus pontificum epistolis latè patet. & hoc fit, vt ministri Christi, qui noctes & dies in suo famulatu sunt, iuuentur. Si quidẽ Christus dominus (vita cuius nostra norma viuendi esse debet, iuxta ipsius verba in sua cœna vltima cũ suis discipulis diceret quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis: Ioannis. 13. capi. & habetur in cano. dominus. 56. dist) dam adhuc inter mortales esset, † non hostiatim cibum petebat: imò secum deferebat loculos, & discipulis suis victum aliunde subministrabat,

Enchiridion. Ioan. Nico.

A iij

Constatq; eum egenos iuuisse multum. c. habebat. 12. 1. Præ-
 terea nec ipsi Apostoli postmodum mendicasse dicuntur:
 quinimò in actis apostolicis legimus, pios christianos certa-
 tim possessiones vendidisse, pretia earum adferentes ante pe-
 des apostolorum posuisse, vt singulis distribueret, prout cui
 que opus esset. & sic nemo credentium^a egens erat, quoniam
 omnia habebant crimina. Hæc diuitias non vetuit Chri-
 stus à suis ministris possideri, quæ cunctis gentibus vsui esse
 possent. Quapropter Vrbanus Papa vir sanctitate vitæ & do-
 ctrina singularis (q̄ cepit florere anno. 227. ab eo qui fuit hu-
 manæ salutis primus) decreuit, vt sacerdotibus liceret præ-
 dia ac fundos à religiosis cultoribus oblata recipere, nihilq;
 cuiquam priuatim esse, sed ad commune bonum omnia per-
 ciperetur. Verùm hominum rapacitas & libero fecit, vt ob-
 literata fuerint extrema decreti verba ea nempe, ad cõmune
 7 bonum. Et † loco illorũ duæ alię semper religioni Christianę
 pestiferę voces Meum & Tuum inscriptæ fuerunt. Quæ ita
 agunt, vt sacerdotium nihil aliud quam quæstum, hæredita-
 tem ac dominatum esse putent. Et quantò veteres patres ab-
 stinẽtiam arctius cõstrinxerunt, tantò ipsi intemperantiæ fre-
 ua insolentiùs laxent. Quo fit, vt non alius ferè ordo hodie
 maiore labore ambitione, magis teneantur avaritia minus
 spernat voluptate. Et hæc omnia magnitudo opum sola in-
 8 uexit, quibus per hunc modum ianua patefacta est. Sic † co-
 pia sola rerum licentioris vitæ causa fuit, & euangelicam si-
 mul, atque apostolicam disciplinam labefactare primò coe-
 pit. effecitque, vt priuata commoda longè potiora publicis
 haberentur, vnde similtates, & odia orta: namque ex cõmu-
 9 ni priuatum facere semper discordiarũ causa fuit. † Cępit
 deinde romanus pōtifex ditescere: quem Luciana virgo san-
 ctissima Marcello sedente moriens prima omnium fecit
 hæredem. hæc enim multis egit præcibus cum Cornelio pō-
 tifice, vtt apostoli Pauli corpus extra Capenam portam via
 Hostien. (vbi capitali fuerat supplicio affectus) in suum præ-
 dium transferret, & Petrum in Vaticanum. quæ & ipsius
 Cornelij,

*a Huc per-
 tinent quæ
 in .g. poste-
 riore. de hæ-
 re. & fals.
 col. j. dicta
 sunt.
 Præterius.*

*Ambitio -
 sus ordo.*

Cornelij corpus in prædio quoque suo sepeliuit. deinde Cōstantinus Imperator eundem pontificem (vt fama est) locupletauit. Et sic affatim alij alia dedere loca: vnde tam latè nūc patent opes. Sed hæc meliùs, & latiùs tangemus inferiùs. Satis est vt ostenderimus dictam nostram beneficij ecclesiastici definitionem veram esse.

ARGVMENTVM.

TOTIVS CAPITIS PROGRESSVS
monasticæ vitæ originem, diuersaque cœnobarum genera,
& à quibus inuenta sint commoſtrat ex varijs locis.

SVMMAE.

- 1 Beneficij ecclesiastici duo summa genera esse. Et regularis beneficij definitio, & numero. 8.
- 2 Monachorum instituta ab Essæis profluxisse.
- 3 Iudeorum quorundam vitæ genus.
- 4 Flagitio inimica virtus.
- 5 Charitatis argumenta quæ sint.
- 6 Anthonius cœnobarum inuictor, & institutor quandiu vixerit quidamque eius successor fecerit numero. 7.
- 8 Cœnobarum cœtum in varias abiisse familias.
- 9 Monachorum familias siue, si manus, colonias in quatuor genera perstringit.
- 10 Canonicorum nomen eorum vitæ repugnare.
- 11 Vini incommoda.
- 12 Luciferi scælus obedientie aduersari.
- 13 Conuicorum & monachorum conuenientia, & differentia & numero. 14. Et qui dicantur monachi nigri. nu. 15.
- 16 Franciscanorum ordo quo tempore cæptus sit. Et quot monachorum classes complectatur. numero. 17.

CAP.

III.

Vum definitioni. (si dialecticis credamus) proxima sit diuisio, eaque res fiat dilucidior, vt à iureconsulto vlp. l. j. ff. de except. doli. responsum est, reliquum est, vt beneficium ecclesiasti-

cum in duo summa genera diducamus, regular e vnum, alterum seculare: id quod inferius prosequamur. ¶ Beneficium verò regulare est ¶ in quo iam à fundatione ordinatum est, vt per religiosum regatur, vel quod ab eis regi consuevit quadraginta annorum spatio cum titulo vel tanto tempore cuius initij non sit memoria. Ita glossa in §. item placuit. In verbo regularibus. tituli de colla. Pragm. sanct. de quo vidè ample per dominū. Gemi. in. c. cum de beneficio. de preben. in. 6.

¶ Sed nunc res exoptulat, vt de ipsis religiosis & vnde ortum habuerit religio, quidpiam hîc dicamus. vnde fiet, vt hunc varium viuendi modum quem nostri religiosi habent, ostendamus. Itaque olim inter multos (teste Hieronimo) quaesitum est, à quo potissimum Herem^o sit primitus habitari cœpta. Quidam enim altius hæc repetentes Heliam & Ioannem Baptistam eius rei autores faciunt. Sed vt is plusquam propheta ita ille plusquam monachus censeri debet. Alij Antonio assignant. alij Paulo Thebæo ob id ipsum primo heremita nuncupato, quòd anachoriticæ vitæ primus fundamenta iecisset. Id quod vel Hieronimus comprobat. hunc igitur veluti exemplar, illum vt exemplum ad imitandum fuisse dicunt. Ego verò cum quibusdam (quando in re ambigua vnicuique liberum est coniectare) crediderim institutum monasticæ vitæ ab ¶ Essæis siue essenis (ita appellat Plinius) quorum secta apud Iudæis admodum celebris habita est) ad posteros manasse. Quoniam illi fere per omnia eam ducebant vitam, quam inter nos monachi ex præscripto legis agere solent. Et vt cuique legenti id perspicue pateat: non otiosum erit, hîc verba subiungere, quæ Eufabius li. 8. ex philone de præparatione euangelica refert ita dicens Palestina maxima gens iudeorum habitant, quoniam ¶ dei cultores præcipue sunt, non animalia sacrificantes, sed mêtēs suas virtute munitas offerendas deo putâtes nemo inter eos puer, nemo adolescens ppter instabilitatem, sed viri omnes, aut senes sunt. In ciuitatibus non habitant, existimantes vt contagionem aëris corpori b^o, sic conuersationem vulgi animo nocere. horum alij agros colunt

Heremi habitatores.

Essæi.

Viuendi modus varius.

colunt, alij pacificas artes ad vtilitatem suam & proximiorum exercent, nec aurum nec argentum exponunt, nec ingētes agros laudant: sed tantum colūt, quantum necessitati possit sufficere. Hi enim ex omnibus penē hominibus soli pecuniam & fundos negligentes v̄tute ditissimi putantur, facilitate viuendi & paucorum indigentium rectā magnas esse diuitias iudicantes. Nemo eorum tela, enses, galeas, scuta, caeterēque belli instrumenta facti:āt, sed nec eas artes exercent quibus facile omnes in improbitatem labuntur: nulla mercatura, nullus cauponatus, nulla eis cognoscitur nauigatio, omnes rapinæ occasiones depellunt. Nemo seruus est apud eos: sed cum vniuersi liberi sint, alij alijs seruiunt. Oēs enī (aiūt) quasi mater eadem natura genuit: quare licet nō vocemur sumus tamen re ipsa fratres. Dedicata enim septima dies deputatur, in qua ceteris omnibus neglectis, ad sacra loca concurrentes (quæ synagogas appellant) ordine sub senioribus *Synagoge* iuniores confidere solent: legunturque scripturæ diligenter, & apertissimè exprimitur. Discunt igitur piè, sancte iustēque viuere, triplici regula vtente amore dei ardētissimo, virtutis cultu diligentissimo, charitate proximi feruentissima. Et quòd summè deum diligant, multa sunt nobis argumento. Castitas perpetua, inter quos qui dicuntur Essaii comperiuntur, plures numero, vt ego opinor quàm quatuor milia. Essaii dicti, quasi sancti græcè, iusiurandi nulla memoria, mendacij odium, & præcipuè quod bonorum omnium nullius mali causam esse Deū opinātur. † Quòd virtuti studeāt, planum est: quia pecuniam negligunt, spernunt gloriam, voluptatem oderunt. † Charitatis autem argumenta beueuolentia, mutua societas, equalitas. Nullus enim domum habitat, quæ omnium criminis nō sit, vnum ararium, unus sumptus omnibus est. Præterea vestes^a cinubijs propositæ, cōisibus, potus, & cōis mensa, omnis denique vita communis est. Hactenus eusebius Ab essenorū igitur religione profectum merito credere æquum est apud nos monastica vite institutum: quo similiter Paulus Thebeus vt Antonius ambo

Synagoge

*a Quo ue
stiu gñe uti
debeant sa
cerdotes, do
cet. d. hiero
ny. ad fabio.
& à roma.
pontifice.
rescriptum
est. c. cleri
ci. de ui. &
ho. cler. &
aliquor a
lijs rescri
ptis.
Præcius.*

Hylarion.

* Huc ui
 detu perti
 nere quod
 dicit AEgi.
 Bilemer.^o
 in. c. illud.
 de prescri.
 in antiquis
 initio, & in
 primitiua
 Ecclesia
 unum fuisse
 Episcopatu.
 Prateius.

6 aegyptij homines primitus olim imbuti, ac illud postea insigni
 ter emulati imprimis esse videntur sed Antonio initium rei
 iure optimo acceptum referri decet: qui & si primus non fuit,
 primo tamen iure omnium studia ad eam vitam degen-
 dam incitauit, monachorumque dogma instituit, sicuti mox
 Basilius in greca fecit, adauxit & id temporis primi institutum
 Hylarion in Syria, nondum eum coenobia erant in palestina,
 nec quisquam monachos ante dnum Hylarionem in syria no-
 uerat ille fundator, & conditor huius instituti ac studij in
 ea prouincia fuit. Habebat dominus Iesus in Aegypto senem
 Antonium habebat in palestina Hylarionem iuniorem. hac
 Hieronimus. ad Antonium redeo: qui in solitudine thebaica
 regione aegypti vixit, condiditque ibi coenobium, cuius sancti-
 tas ita celebris erat, vt Helena Constantini imperatoris ma-
 ter se & filium per literas ibi commendarit. obiit mortem
 in heremo annos centum & v. natus, qui fuit annus salu-
 tis humanae tricentesimus sexagesimus primus. Discipuli ei
 Amatas, & Macharius (nam alium quem habebat discipu-
 lum, Sarmatae quia aere impetu in Antonij coenobium fa-
 cto interfecerant) monasticum ordinem postea tam vite san-
 ctimoniam quam institutio mirummodum propagauerunt.
 ¶ Post annum tamen quo antonius, cuius. s. meminimus, erat mor-
 tuus circiter centesimum septuagesimum sextum claruit Be-
 nedictus Nursinus in Umbria Italiae regione natus. Hic cum
 a multitudine ob sanctitatis famam adiretur, & ei secundum
 religionem nihil solitudine gratius esset, eius celebritatis fre-
 quente vitandae causa, Casinum in regione latina peruetustum
 oppidum venit ibique sibi sedem posuit, sparsosque & soli-
 uagos ad id tempus monachos in vnum contraxit coenobium,
 mores & vitam tribus munitam votis quae prius non fuerat
 quam Basilius (de quo aliquid diximus) cum certa viuendi for-
 mula consueuisset in virtute, Et vt appareret eum coetum,
 fuisse ex summo mortalium usu res mirummodum posita
 paulatim creuit, tamen cepitque in plures abire familias, vt sunt
 Cluniac. chamald. Gradino. vallis umbrosae montolietenses
 Cistercienses

Cistercienses, Syluestrenses, qui humiliatorum cognomen ferunt, caelestinos, diuæ iustinae & diui Hieronimi heremitanos Postremò per Martinum quintum in familiam diui Benedicti adicitas. ¶ Sed in summa quantum ad regiones attinet, quatuor sunt regulæ tantum ab ecclesia approbatæ, sub quarum aliqua militant omnes religiosi ecclesiæ catholice. ¶ Prima vt ex prædictis apparet, Basilij sint. Secunda Augustini, sub qua militant omnes canonici, quos vulgus regulares vocat, duplexque opinio de initio ipsorum emanauit: quarum alteram enim pro nunc referemus. canonici enim pertinaciter affirmant augustinum vt primum Hyponensis est episcopus factus, redigisse suos statim canonicos ad eam viuendi regulam, quam inter se adhuc seruant. quinetiam iactitant illud apostolorum fuisse institutum, id quod diuus Thomas aquinas in suo opere secunda secunda comprobat. Illi enim vt ait, post ascensionem Domini in monte Syon de genere vitæ deliberantes, communia inter se omnia, ac tria vota coram deo statuere. itaque si Thomæ testimonium recipiamus, non tam ab Augustino est ordo institutus, quam reuocatus: Cui tamen, ob illud ipsum, non immeritò debet principium rei acceptum referri. Sic ordo istorum in dubium trahitur. quorum certè nomen hodie iure mutari potest, quod non regulares sed potius sine quauis regula dicantur. Vbi est eum habitus antiquus? vbi obseruantia trium votorum paupertatis, castitatis & obedientiæ? Primò paupertatis nisi in cumu pecuniarum, ornatæ vestimentorum splendulo religionem omnino abhorrente in delicati cibi, & potus abundantia. Quo fit, vt facillè secundum transgrediantur votum luxuriosa enim res est vinum. cano. luxuriosa. 35. distinctione. Quare fit, vt venter mero estuans facile spumet in libidinem Et de his vide totam illam. 35. distinc. & 44. ea enim re vera complures videmus habere scorta publica, nec hoc verentur: imò quod dolentes referimus, filios & filias inde procreant, de his quæ gloriantur. Tales iam prauiderat psaltes regius psalmo suo. si. dicens, quid gloriaris in mali-

Monachorum fami-
lie.

a Cum no-
mina rebus
cognata es-
se debeant,
cicerone te-
ste & facti
text. S. est
& de dona
institui. de
ficiente re,
pereat quo-
que nomen
I. decernim.
C. de episc.
& cle. Pet
and. cāmgr
bono. tra
statu diale.
lega. libro.
j. de loco &
notatione
uerbi, allu-
sionem no-
stri inter-
pretes uo-
cāt, loquēs
Prate ius.

in quo glo
riandum

tia, qui potens es in iniquitate. Cum scriptura diuina nec in bonis actibus dicat etiam gloriandum, sed præcipiat, vt qui gloriatur, in dño gloriatur. vt habetur. 2. ad Corinthios decimo. Vix enim fieri potest, tales vnquam saluari posse, cum filios quos generauerunt, videntes in ipsis delectentur, & sic de peccato non doleant, in quo illos generauerunt. Timendum est tales à deo veniam non mereri. ve ergo talibus qui sic gehennam perpetuam sibi parant, Et de castitate quam tales confisiles habere debent. vnde per Archipresb. Florentinum parte. 4. titulo. 4. toto ca. vj. quantum verò obediunt, quisque videt, & ita obediunt sunt, ac si nullum habeant superiorem

12 fructusque ipsius ignorantes. † Obedia enim multum resistit primo peccato luciferi, multosque alios fructus habet, de quibus & de hac tota materia obediencie vide per eundem Florentinum in sua summa parte. 4. titul. 5. & toto. c. xj. non putet tamen quispiam me de bonis dixisse. Noui ego quosdam talis habitus, quantuncunque ætate iuuenes, bonos, probos ac timorata conscientie. Expedi enim malos esse, vt boni meliores appareant. necesse est enim vt veniant scãdala Matthæi. xvij. Et hæc de canonicis regularibus incidenter dixerimus, qui sub nomine monachi proprie nõ continentur. Quod primo ostendit rub. illa de statu monachorum & canonicorum regularium in volumine Gregorij & clemẽtis. Et si † in multis equiparentur vt in cano. præsens clericus

13 xx. quæst. iij. & in cap. super specula. ne clerici vel monachi ex

14 tra. Tamen † in multis differunt. de quibus per glossam. in. c. quod dei timorem. de statu monachorum. in antiquis. & per Hostien. eodem titulo. §. in quo conueniant. in sua summa. Præterea vt ad rem redeamus sub Augustino adhuc fratres prædicatores militant, heremitani heremite, ordo sancte Brigide, ordo diui Hieronimi institut^o sub Eugenio. 4. in de Scopelini sub Gregorio. xij. & quã plures alij. ¶ Tertia regula fuit Benedicti, sub qua multi ordines etiam militant, vel

15 monachi nigri de quibus in clemen. ne in agro. de statu monachorum: qui cū relaxati essent, reformati fuerunt in speciali congrega.

Benedicti
mi

li congregatione, quæ sanctę Iustine dicitur, habentes speciales Cisterciensium
 cōstitutiones, & exemptiones per Eugenium. 4. confirmatas. *sis ordo.*
 Cistercienses etiam à sede apostolica multis ornatu privilegij,
 quos diuus Bernardus mirū in modum dilatauit. Adde Ci-
 niacenses & celestinos, ita dicti à Petro de murrone, qui post-
 eà Papa effectus & celestinus dictus renunciatus papatu. Or-
 do montis oliuarum, ordo montis phani seu syluestriini, plerū-
 que alij: qui omnes sub regula Benedicti militantes, vel in cō-
 stitutionibus differunt, vel in habitu omnesque exempti sunt
 nisi syluestriini. ¶ Quarta est diuina Frãncisci^a regula, sub qua
 16 a li minores militant. Iste enim suū incepit ordinē nostrę re-
 demptionis anno millesimo ducetesimodecimo sub Innocen-
 tio tertio, sed demum solēni approbatione ab honorio post
 17 ordinis prædicatorum confirmationem cui suę regulę ipse
 Franciscus duos alios ordines addidit. vnum quod monialium
 voluit esse Clara virgine in eo principatum tenente, & alium
 quem tertium ordinem vocamus. Cartusieneses (tamen qui
 hac laude digni sunt, quod nunquā defecerint sub aliqua præ-
 dictarum regularum non militant: sed quædam priuata sta-
 tuta a sede apostolica confirmata habent pro regula, magnā
 que in veneratione, tãquam meriti, ab ecclesia & veris catho-
 licis haberetur. Et hæc de ipsis monachis dixerim⁹ & viris re-
 ligiosis, vt verè sciamus quid beneficium regulare sit. Quo co-
 gnito nunc facile dignoscemus quid sit beneficium seculare:
 quia vno de contrarijs cognito, facile & aliud cognoscitur.
 §. j. de tutelis. in instit. ciuilibus. & §. primo de his qui sunt sui
 vel alieni iuris. eodem libro. & l. j. ff. eodem. cum cōtrariorū
 eadem sit disciplina prædictis iuribus. sed vt hæc omnia cui-
 18 cunque aperta sint: dicemus beneficium seculare esse, in quo
 ordinatum est a fundatione, quod per secularem rega-
 tur vel quod per talem regi conlueuit quadragin-
 b ta annorum spatio cum titulo, vel sine^b ti-
 tulo tempore cuius initij non sit me-
 moria. verum hæc melius infe-
 rius discutiemus.

a ¶ Frãnci
 scani quib⁹
 morib⁹ aut
 institutis re-
 gantur, edo-
 cetur. cl. exi
 ui de para-
 diso. deuer.
 signi. Pra-
 teius.

Conclusio.

b ¶ Tẽpo-
 ris uetusta
 tem titulo
 æquipara
 ri & respõ-
 sum, & re-
 scriptū est.
 l. j. §. si. de
 aqua pluui-
 arum. ff. c.
 j. de præsc.
 m. 6. Pra-
 teius.

¶ S V M M A E

- 1 Regularis beneficij subdiuisio.
- 2 Abbatia, prioratus, & similia beneficia regularia qua ratione duplicia dicta sint.
- 3 Indoctus prelatus bellus cecus non dissimilis.
- 4 Regulare beneficium simplex quid sit.

¶ C A P.

IIII.

Consequens est, vt regulare beneficium subdiuida

Magistri
qui.

- 1 m^o: regulare ¶ igitur beneficium quoddam simplex est, & quoddam duplex, abbatia, prioratus seu quoduis aliud simile beneficium ecclesiasticum dici potest, hac ratione: quia abbas vel prior seu similis monachatum etiam habere debet. ¶ non enim quis Abbas esse meruit, quin prius nouerit esse monachum. c. cum ad nostram. de electione. nec quia magister meretur esse, quin prius fuerit discipulus. c. officij. eodem titulo cum miserum sit, illos fieri magistros, qui formam discipulorum non nouerunt.
- 2 cano. miserum. lxx. distinctione prima. c. cum in magistrum. de electio. impudens enim est, qui statim dux esse desiderat, cum antea tyro non fuerit, & prius docere velit, quam discere. cano. & officia. 59. distinctione. Quando enim ille prelatus efficitur, qui vix discipulus esse poterat, cæcum animal deo offeritur can. sacerdotes. xlix. distinct. melius ¶ enim esset, paucos idoneos habere, quam tot illiteratos. c. cum sit ars artium. de etate & qualitate. quia vt ibi dicitur, & sic cæcus cæcum ducit, ambo facile in foueam cadent. quæ verba de sumpta sūt à Mattheo. c. xv. & habentur etiam Lucæ. vj. Quapropter hodie turba magistrorum inutilium, magistros contemptibiles facit ita textus iuncta sua glo. in authentica de referendarijs sacri palatij versu multitudo. colla. ij. hodie etiam propter numerositatem videmus sacerdotum dignitatem vilescere.

multitudo
contempta.

quia o

quia omne quod rarum est, chariùs amplectif. cano. legimus xciij. dist. Et quia clerici olim facilè non promouebantur, in summo honore habebantur. Ad quod promotores lynceis oculis deberent aduertere, ne tanta scandala in ecclesia generarentur. ¶ Simplex verò regulare beneficium, est monachus, seu regularis canonici. quod probat textus. in. c. finali. §. precipimus. de statu monachorum. Et melior textus adhuc
 4 in. c. finali. de relig. domibus. † Quare autem hæc beneficia regularia simplicia dicantur, per ea quæ superiùs de duplici- bº beneficijs regularibus diximus, satis patet, nec hîc repeto, hoc nõ prætermisso, contrariorum eandem esse disciplinam textibus adductis.

S V M M A E.

- 1 *Seculare beneficium quotuplex sit. Et quod dicatur beneficium summum. numero. 2.*
- 3 *Appellatione Episcopi omnem ecclesiasticam dignitatem comprehendendi.*
- 4 *Romanus pontifex cur in diplomatis suis Episcopum se nomet.*

C A P.

V.

- R**estat, vt ad secundam prioris nostræ par-
 titiois partem redeamus quam se-
 culari beneficio assignabamus quod rursus di-
 uidamus. Seculariũ igitur beneficiorũ † aliud
 1 summum est, aliud duplex, & aliud sum-
 2 plex. Summum † beneficium seculare est, episcopatus, cano.
 omnes psallentes. xxxviiij. distinct. vbi episcopatum dicit sum-
 mum sacerdotiũ esse. & cano. quorum vices. lxx. dist. vbi
 episcopos tenere loca Apostolorũ in ecclesia dicit patres no-
 3 stros esse. Nomen † cuius Episcopatº veniũt Papatº, Patriar-
 chatus, & Archiepiscopatus, Et hoc per interpretationẽ no-
 minis. Episcopus enim græcè superintendens latinè dicitur,
 quasi superintendebat curam subditorum gerens. Vel etiam
 episcopus interpretari potest speculator, cano. cler. os. xxj. di.

*Præfæce
ad caput.
sequens.*

- 4 Propterea videmus Papam in principio bullarum suarum, se nominare Episcopum. † quare autem hoc faciat, vide per glossatorem regularum cancellariæ Innocentij octavi. regula septima. Ad quem Episcopatum vel quamvis aliam dignitatem ecclesiasticam quis ritè vocari debet, vel per electionem vel per postulationem: vel confirmationem. de quibus hæc parum videamus.

ARGUMENTVM.

Definita electione, qui eligere possint, vel non: irritæ electionis argumenta, quo tempore, loco, & modo eligendum sit, docet.

SVMMAE.

- 1 Electio^{is} definitio.
- 2 Eligendi ius habet collegium: quod extendit, & restringit. nu. 3. & 4.
- 5 Etiam vnus collegium facit.
- 6 In prælatum, vel clericum etiam alterius ecclesiæ, vt eligat, committi posse, & numero. 7.
- 8 Potestatem eligendi, re integra, arbitro auferri posse.
- 9 Limitationes ad prænotatas. numero. 2. & 3. conclusionem, & extentionem. numero. 10. 11. 12. 13. 15. 16. 17. 19. & 20.
- 14 Qui non potest eligere, nullius momenti facit actum. Idque quomodo sit accipiendum.
- 18 Intra quot menses sit eligendum sit in quavis ecclesiâ.
- 21 Quo loco eligere oporteat.
- 22 Episcopi electio quo loco, & quando faciendâ sit.
- 23 Electionem loci vitio non corruere.
- 24 Electores siue in vrbe, siue extra sint, siue in prouincia vocandos esse & quomodo. Et vnus ex his contemptus quid asserat. nu. 25.
- 26 Electores implicati negotijs procuratores mittant idque quomodo admitteri debeat.
- 27 Triplicem esse electionis faciendæ modum.

Electio est,

Lectio est, † alicuius personæ idoneæ
 ad dignitatem vel frater-
 nam societatem seruata forma canonicè facta
 vocatio. Hæc fuit definitio Hostien. in titulo
 de electione. §. primo. in sua summa, quã vide-
 tur habuisse à. c. cum in cunctis. c. cum ecclesia Vulterana. &
 c. quia propter. de electione. & c. olim. de arbitris. et si aliæ
 multæ dari consueta sint à scribentibus, illam tamen nos se-
 quimur tanquam magis cõgruam nostro iudicio. Quæ pote-
 2 stas eligendi de iure communi spectat ad collegium, etiam † si
 3 solùm duo, vel tres fuerint in eo. c. j. de elect. c. cum dilectus.
 4 de consuet. & c. Adrianus. 63. distinct. cum † in minori nume-
 ro etiam collegium dici non possit prædictis iuribus. quod si
 5 clerici in ecclesia non sint vt collegium: sed solùm, vt singula
 6 res personæ, tunc † superior solus prouidebit, vel ad præsen-
 tatione patroni si quis sit. c. pastoralis. de iure patrona. † Præ-
 7 terea & per compromissum electio fieri potest in prælatum,
 seu in quencunq; alium clericum vel plures. c. cum ad nostrã.
 8 de elect. & c. post trãslationem. de renunc. Nec † requirit tal-
 es, in quibus sit cõpromissum esse de collegio. c. causam, quæ.
 9 de elect. & talis potestas ita † cõpromissoribus data re inte-
 gra solùm reuocari potest. c. in causis. eo. ti. Et aduerte in hac
 materia iuris eligendi, licet sint aliqui, qui aliter de iure elige-
 10 re possint, † tamen quandoq; prohibentur, vt sunt innodati
 maiori excommunicatione. c. constitutis. de appel. secus si mi-
 11 nori. c. vltimo. de clerico excom. ministr. † Prætereà nec suspẽ-
 is qui sciens in loco interdicto celebravit. c. cum inter. de elec.
 & c. is qui. de sent. excõ. in sexto. quod & prædicti de facto ele-
 12 gerint, electio nulla est prædictis iuribus. † Idem dicas, de his
 quibus interdictum est absq; superioris licentia. c. vlt. de elec.
 13 † vel etiam si indignum scienter elegerint. c. cum in cunctis.
 14 & c. innotuit. in fi. eo. tit. † Nam tales pro vice illa ipso iure à
 15 potestate eligendi privati sunt. Idẽq; † dicas si in forma postu-

landi errauerunt. c. scriptum. de elect. quod tamen intellige,
 16 vt in. c. perpetuo. eo. ti. in. 6. † similiter & si in forma eligendi
 17 c. quia propter. extra eo. † vel etiam si intra tempus à iure in-
 18 dultum habentibus eligere, † quod est trium mensium in ec-
 clesia cathedrali siue regulari, intra quos si nō elegerint, iusto
 impedimento cessante, ad proximum superiorem deuoluitur
 autoritas. c. ne pro defectu. eo. ti. In alijs vero ecclesijs quàm
 cathedralibus, vel regularibus tempus est sex mēsum, hoc est
 electiones, quæ fieri debent omnes exceptis prælaturis secu-
 laribus, vel regularibus sufficit, & intra sex menses fiunt, aliàs
 eodem prædicto modo ad proximum superiorem ius deuol-
 uitur. c. de multa. de præbendis. & c. nulla ecclesia. de concess.
 19 præbend. in antiquis. † Præterea nec pupillis eligere conces-
 sum est, nec etiam in locis regularibus illis, qui tacitè, vel ex-
 pressè professi non sunt, nec conuersis. c. ex eo. de elect. in. 6.
 20 † Postremò in cathedralibus ecclesijs, seu collegiatis seculari-
 bus, vel regularibus vocem non habent, qui non sunt saltem
 subdiaconi, nec in eligendo, nec in alijs actis capituli, etiam si
 ab alijs liberè concedatur. clem. vt hi qui. de de etate, & qua-
 21 litate. † Et si nunc quæraturo quo in loco electiones ipsæ cele-
 brari debeant: dicas in ecclesia, capitulo, vel quouis loco alio
 honesto id fieri posse, maximè iuxta consuetudinem. c. in cau-
 22 sis. de elect. † Potissimùm episcoporum electiones in eccle-
 sijs, & post sepulturā prædecessoris fieri debent. c. quod sicut
 23 & c. bonæ memoriæ. eo. ti. † sed si aliter fieret propterea, non
 a corrueret actus, imò talis electio valeret prædictis iuribus. † &
 24 omnes electores qui intra ciuitatem sunt, ad talem electionē
 vocandi sunt verbo, vel scriptis, vel assueto campanæ pulsu,
 etiam si extra ciuitatem sint, dummodo non multum distent
 ab ea. argu. l. j. ff. de procur. Insuper & omnes qui in prouin-
 cia sunt, per literas, vel per nuncium etiam vocari debet. c. co-
 25 ram. eo. ti. nisi consuetudo contrarium habeat. † Si quis autē
 eorum, qui eligere habent, contemptus est, & hoc est modo
 quo nunc diximus non est vocatus ad electionem, ad petitio-
 nem ipsius cassanda est electio: potest tamen eam ratam ha-
 bere,

Rationem dis-
 ferentis,
 quare elec-
 tio iuris
 personæ cor-
 ruat, iuris
 autem rei
 non item
 perspicere
 re poteris
 ex textibus
 utrobique
 adductis,
 cum ibi no-
 tatis.
 Præterius.

bere, si vult. cap. quod sicut. eodem titu. Præterea & elector voci suæ renunciare potest, si vult: quia iuri suo renunciare potest. Et quod prædiximus, oēs qui in pronūcia sunt esse vocandos per literas vel per nuncium: tamen si vocati ad cōpetentem terminū eis, qui vocandi sunt assignatū non veniāt, ceteri ad electionem poterunt procedere: quia tunc nō poterit dicere ipsum fuisse contemptū. c. cum inter. c. cum nobis.

26 de elect. † Et si cōtingat electorē iusto impedimento teneri, ad hoc procuratorem vel procuratores constituere poterit, quibus vices suas committat, dum tamē quilibet eorum infolidum, & tunc erit melior conditio occupantis. Quod si ambo vel plures concurrant, omnes admitti non debent: sed ille quem capitulum vel maior pars capituli voluerit. Et si non concordent, qui primò nominatus reperietur in commissione admittetur. Porrò si nullus de collegio vult esse procurator, non potest absens nolente capitulo extraneum deputare, nec absens per literas votum suum exprimere potest, hæc omnia habes in. c. si quis iustè. de electio. In 6. Et si contingat, talem absentem accedere ad locum electionis nondum facta electione in omnibus admittendus est, quæ circa ipsum facienda supersunt. c. ecclesia vestra de electione

27 extra. † Huius verò electionis fiendæ triplex modus est, scilicet per scrutinium, per compromissum, & per communem inspirationem, quam aliter viam spiritus sancti vocamus. De quibus optimè per Innocentium in cap. quia propter. de electione. & quæ nunc diximus de electionibus vera sunt, tam circa summum beneficium hoc est episcopatum, quam etiam super omne alia beneficia, super quibus electio cadit, vel duplicia sint, vel simplicia. Et quia satis de summo beneficio diximus. De duplicibus nunc iusto ordine hic quidpiam dicemus.

ARGVMENTVM.

Toto hoc capite, cuius generis homines ad ecclesiasticas dignitates, personatū sue eligendi sint, commonstratur.

✠ *SVMMAE.* ✠

1 *Beneficium seculare duplex quid.*

- 2 Congerit eligendi hominis qualitates fufius difputandas.
- 3 Epifcopū, aliosq; superiores: Abbates, inferioresq; reliquos, & Abbatiffas cuius atatis eſſe oporteat. & nu. 4. & 6.
- 5 Epifcopi, & Abbates in quibus differant.
- 7 Electos ad dignitates morum grauitate ornatos eſſe debere. Et quem eorum geſtum eſſe oporteat. nu. 8.
- 9 Electus CHRISTI vita genus imitetur.
- 10 Electiui literas imbibiffe oportere, & inſcium de gradu deijci poſſe. numero. 11.
- 12 Epifcopum ignorantem non excuſandum. Et cuius rei eum peritum eſſe oporteat. nu. 13.
- 14 Epifcopalis mitra & cornua quid ſignificent.
- 15 Sufficentem ſcientiam tollerari.
- 16 Abbatibus quarum verum ſcientia ſufficiat. & latina phraſis neſcium eijci non debere nu. 17.
- 18 Abbates cur paſtores dicti ſint. Paſtoris ethimologia. nu. 20.
- 19 Dyaboli ethimologia, varia nomina, ſingulorumq; ſignificatus.
- 21 Paſtor chriſtianus quo paſtus genere oues paſcere debeat. & nu. 34. & verbum Dei animæ cibus. nu. 22.
- 23 Chriſtiani paſtores ſubditos iuueni: & in quibus iuuenare debeāt. nu. 24. Id quod ampliat etiam ad non ſubditos. nu. 25.
- 26 Alimenta ſubtrahens occidit. quod procedit, vt nume. 27. Ampliat. numero. 28.
- 29 Detrahere, verbum quid comprehendat.
- 30 Homicidium variè committi. & nu. 31. 32. 33.
- 35 Paſtorem rapacem lupum dici.
- 36 Prælatus de ſubditorum vitijs eſt redditurus rationem.
- 37 Multos inſicit prælati iniquitas.
- 38 In quibus ceteros præcellere debeat prælatus, & nu. 40.
- 39 Epifcopos quales oporteat eſſe
- 41 Illegitimè natos ad ſacros ordines promoueri non debere: & quomodo accipiendum. & nu. 45.
- 42 Non prohibitum permiſſum videri.
- 43 Epifcopus an & quando, & quibus caſibus diſpenſet.
- 44 Semētiam Inn. ei, quæ Panor. fuit præualere, eamq; moribus receptā
Spurijs

- 46 Spurijs monasterij ingressus prohibitusne sit.
 47 Electum sacris initiatum esse oportere.
 48 Electores excusat facti ignorantia.
 49 Eligendus filios habens sit incapax.
 50 Romanus pontifex cum filio sacerdotis dispensas.
 51 Bene meriti qui.
 52 Qui eligere, & quo iure possint anacephaleoticè concludit.
 53 Pseudo eligentium pœnas, & Deum prae oculis habendum docet.
 54 Concilij tridentini decretum expectari.

CAP.

VII.

Dplex beneficium seculare est † dignitas seu personatus in seculari ecclesia, ad quæ habenda omniq; necessaria iunt in persona cuiuslibet ad dignitatem ecclesiasticam electi, quæcûq; illa dignitas sit, dummodo sit electiva † A Etas s. grauitas morum, literarum scientia, & quod de legitimo matrimonio natus sit, & in sacris ordinibus constitutus. & hæc omnia de iure inquiri debent in persona electi. c. cum nobis olim. c. dudum. c. in cunctis: per totum. de electione. c. præterea. de etate, & qualitate. argumēto etiam textus in. c. præbyter. 78. dist. & in. c. quæ ipsis. dist. 3. Quare autem dignitates, seu personatus in ecclesia seculari beneficia duplicia secularia dicantur, per ea quæ de duplici beneficio regulari diximus, facile dignosci potest: quare hîc non subijcio sed vnde eximus, redeamus. ¶ Prima igitur qualitas, quâ diximus requisitam in electo ad dignitatem, est ætatis maturitas: † quæ quidem in electo in Episcopum, vel in alium superiorem est. xxx. annorum. c. cum in cunctis. in princ. de electione. Solent tñ in hoc regio Franciæ admitti in vigesimo septimo, vel in concordatis. rub. de regia ad prælatu. nominatione faciente. † In abbatibus verò, & alijs inferioribus tam habentibus dignitatem, quàm curam animarum sufficit ætas. xxv. annorum inceptorum. d. c. cum in cunctis. §. ultimo. & c. cum ad monasterium. ver. tales autē. de statu mo-

a Dignitatem & personatū, elegantissimè definit doctissimus præceptor in us loan. coras. iure cōsu. in s. a sacro. paphrasi. parte. 4. c. 3. Prateius

nachorum. Quod in priore conuentali idem dicendū puto. clementina ne in agro. & ceterum de statu monachorum. sed hodie etiam in hoc regno ad has dignitates consequendas atas. xxij. annorum sufficit vt in præd. loco concord. habetur. Et sic circa etatem requisitam abbas & episcopus differunt. Aliam adhuc differentiã dicas inter abbatem & episcopum: quia episcopus is est, qui consecratur, & abbas tantum benedicitur. Quare episcopi est consecrare, & abbatis benedicere. nemo enim dat, quod non habet. per regulam nemo plus iuris de reg. iuris. ff. Et de hac consecratione episcopi & abbatis benedictione vide gloss. in verbo consecrationis. & aliam in verbo benedictionis. §. seu sine tamen titulo de electio. in pragmati sanctione. ¶ In abbatissis autem circa hanc etatis maturitatem quid iure constitutum fuerit, videtur ambiguum: nam Gregorius magnus in registro suo (verba cuius habentur in cano. iuenculas. 20. quaest. 1.) ait iuenculas fieri abbatissas vehementissimè prohibemus, subsequitur in textu. nullam igitur fraternitas tua nisi sexaginta iam virginem cuius vita hac mores hoc pegerint, velari permittat. Quæ verba crederem ipsum Gregorium habuisse ab apostolo Paulo. j. ad Timotheum quinto. c. vbi Paulus vidua eligatur non minus sexaginta annorum. Nec horum fuit immemor lucerna ecclesie Hieronimus, imò similia verba refert in suo. j. lib. aduersus Iouinianum heresiarcham, quæ demum fuerunt transposita in cano. quo modo. 31. q. 7. aliter: tamen super hac abbatissarum ac priorissam atate Bonifacium octanum disposuisse reperimus, in suo. cap. Indemnitatibus. in princ. de electione in 6. vbi etatem abbatissæ seu priorissæ voluit sufficere vigintiquinque annos. At, vt prædicta iura conciliant, quæ inter se videntur pugnare, dicas. c. iuenculas intelligi abbatissam seu priorissam debere esse sexagenariam, non atate sed perfectioe continetie iuxta cano. Paulus. 2. q. 7. vel dicam^o canonè illū iuenculas. pati hodie correctione à prædi. decretali indemnitatibus, qua nouissimè prouisum est, idem esse seruandum in abbatissa & priorissa quod & in abbate,

- abbate, & priore. & hoc vltimum verum crederem: cum ho
 a die appellatione abbatis, seu prioris^a veniat abbatissa, seu
 priorissa, & dispositum in vno in alio etiam dispositum cen
 seatur per gl. optimam in verbo abbatis. §. & cum humana
 fragilitatis. in titu. de electio. in prag. sanc. & sic certi limites
 impositi sunt his omnibus, ne dignitate vel officio distingui
 videantur: licet tamen in forma electionis differant. de qua
 per. d. gl. in verbo abbatis tituli de elect. in pragm. ¶ Secun
 7 dum ¶ quod in electis ad dignitatem cōsiderari debet, est mo
 rum grauitas, de qua. 41. dist. per totum. & apud Gregorium
 Bonifacium, & Clementem toto illo titulo de vita, & hone
 state cler. in compositionem corporis, vt ait Augustinus in
 8 equalitatem mentis indicat verba cuius habentur in. c. fi. 41.
 dist. ¶ non oculos sublimes, vel erectam ceruicem ad dignita
 tem electus habeat, sed composito incedat gressu, humilia
 exercens. quæ omnia prius Christus pastor bonus peregit,
 lauans discipulis suis personis abiectis pedes, etiam prodito
 ri suo Iudæ, demum illis dicens, Exemplum dedi vobis, vt
 quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Io. xiiij. c.
 9 ¶ & sic per talia exempla bonorum operum pastor & prela
 tus ad pascua, & demum ad ouile æternum gregem suum du
 10 cet & dirigit ¶ Tertium ¶ est literarum sciētia. Illiterati enī
 promoueri non debent, præsertim ad beneficia electiua, &
 curam animarum habentia. d. c. cum in cunctis. maior tamē
 11 sciētia in episcopis requiritur. ¶ Propter defectū enim sciē
 tiæ quis ab episcopatu (etiam promotus iam) repelli potest.
 c. vlti. de ætate, & qualitate. vbi de quodam Calmensi episco
 po legitur, qui coram Honorio tertio Romanorum pontifi
 ce confessus est, se nunquam audiuisse grammaticam, nec do
 natum legisse. Quare mādāt ibi idem Honorius talem à suo
 episcopatu remouendum, facit textus ad hoc in. c. congrega
 to de elect. & in. c. omnes psallētes. 38. distinct. ignominiosum
 enim est episcopo, cū ipse alios doceri debeat, si ab alijs quæ
 rat edoceri, villissimusq; computandus est, nisi præcellat sciē
 tia, & sanctitate, qui honore est præstantior. c. villissimis. j. q.

a ¶ An
 & qñ m^a
 sculmū cō
 cipiat foe
 minum,
 vide Ph^o
 lip. deci. l.
 foemina
 ff. de reg.
 iur. & an
 ex pprie
 tate uerbi,
 uel inter
 pretatio
 ne sit reci
 piendū tra
 dit alciat⁹
 cōment. de
 uer. sig. l.
 j. ff. eo.
 Prateius.

- j. & in auth. de sanctis. Episcopis. §. damus autem licentiam.
 12 colla. ix. in episcopo enim ¶ ignorantia literarum, nec excu-
 satione digna est, nec venia. c. si in laicis. 38. dist. quia si in lai-
 cis videatur inscitia intolerabilis, quanto magis in his, qui
 13 ¶ Episcopi enim potissimum vtriusq; testamenti peritiam
 habere debent, cum omni poscenti de fide ratione reddere
 habeant. c. qui Episcopus. 23. di. & illo textu videbis quomo-
 do eligendus in Episcopum sit examinandus, & quem oportet
 14 eum esse, & quanta scire. qd̄ profecto pertimescere de-
 bent, qui ad tale fastigium ascendere anhelant. ¶ & quod in
 veteri nouoq; testamento periti esse debeant, hoc significat
 duo mitrae cornua, quam inter sacrorum solennia gestat. ita
 gloss. in verbo scientia. §. deinde eligant. de election. in pra-
 gma & Host. in. d. c. cum in cunctis. igitur in episcopo scien-
 tia eminens requiritur. d. c. qui Episcopus. 23. dist. sufficiens
 tamen toleratur. c. nisi cum pridem. §. pro defectu. de renunc.
 c. cum nobis olim. de elect. & c. venerabilis. de prebendis. quia
 secundum Paulum apostolum scientia inflat, charitas vero
 edificat. j. Corinth. c. ideo imperfectum scientie supplere po-
 test perfectio charitatis, ita Inno. tertius Episcopo Arelaten-
 si scribens in. d. c. nisi cum pridem. facit adhuc textus ad hoc
 in. l. sciendum. §. illud. & in. l. si quid venditor. §. venditor. ff. de
 15 aedili. edict. ¶ Quare autem sufficiens scientia toleretur, haec
 sunt rationes. Primo: quia aliter pauci ad episcopatus pro-
 mouerentur, cum pauci eminentis scientiae reperiantur. d. c.
 venerabilis. de preben. Secundo, quia qui eminentis scientiae
 sunt, non sunt propterea ecclesiae magis utiles, imo quandoque
 minus: cum nimia scientia hominem aliquando ad infamiam
 conuertat. vnde Actorum. 26. c. legimus Portium festum Pau-
 lo loquente magna voce dixisse. infamis Paule, multae te lite-
 rae ad infamiam conuertunt. Tertio, qui nimis emungit, eli-
 cit sanguinem prouerb. 30. c. quae verba habentur in. c. deniq;
 saltem in summa cum ibi notatis. 4. dist. sed prohdolor mi-
 nus quam sufficientem scientiam hodie videmus in Episco-
 pis

*Charitatis
effectus.*

16 pis toleratam. & hæc quantum ad Episcopos attinet dixerim.
 † Sed in abbatibus vt in. d. c. cum in cunctis sufficit, nisi
 habeant curam animarum, vt legere & cantare sciant. Huius
 sententię fuit etiam Archidiaconus in cano. legi. 16. q. 1. quare
 17 inferri potest, † si abbas latinum sermonem proferre nesciat,
 & aliter monasterio in quo præest utilis sit & bonus, suffi-
 cit, nec ab eo expelli debet: quia tunc poterit addiscere, quod
 si nolit, coadiutor ei dari potest, arg. cano. quia frater. quest.
 j. isti autem coadiutores quam administrationem habeant,
 & quæ qualitates in ipsis requirantur, vide per de Salua
 in suo tractatu de beneficio parte. 2. quæst. 4. nume. 3. & 4.
 Sæpe enim experientia supplet literaturam, ita Speculator
 in titulo, de iudice dele. §. ultimo. & versi. item quod est illite-
 ratus in suo speculo. Quod autem diximus in abbate scientiam
 non requiri Panor. in. d. c. cum in cunctis. contrarium
 tenuit, hac ratione. Quia abbas curam fori pœnitentialis re-
 spectu suorum monachorum habet, quam Panor. sententiã
 veram puto. Nam si cæcus cæco ducatum præstet, vt prædi-
 ximus, ambo faciliè illabuntur in foueam. Nonne abbatis est
 18 suis monachis viam salutis ostendere? † Ea est enim ratio qua
 re & pastores dicantur, quod circa gregem commissum con-
 tinuò vigilare habeant. clementina pastoralis de re iud. cremen.
 dudum in princip. de sepulturis. ne lupus rapax, hoc est
 19 diabolus eum inuadat. c. ne pro defectu. de electio. † Diabo-
 lus enim græcè calūniator dicitur. Vel aliter secundū quoddã
 diabolus dici potest criminator, à dia quod est duo, & bolus
 quod est morcell⁹, quasi de anima & corpore hominis duos
 tantum bolos facere quærat, ita gloss. in verbo diabolus. c. j.
 de summa trini. & fide catho. quod idem est quod Dæmon,
 qui nostra lingua sciens interpretatur, vel deorsum ruens vel
 fluens. Et isti dæmones sunt mali angeli, qui altissimo simi-
 les esse volentes, de cælo deiecti sunt, nec redemptionem, vt
 homo meruerunt: quia homo peccauit suggestiõe ipsius ma-
 li angeli: angelus verò; malus seu cacodæmon per se sine alte-
 rius suggestione, & sic ex propria malitia, quare magis fuit

Enchiridion. Ioan. Nico.

C

a 7 ide, tex
 tū rotund.
 et apertis.
 l. certi. C.
 de iudicijs.

- puniendus, cano. tantę iuxta finem. 86. distinc. Sed ne terminos nostros transgredi videamur ad abbates reuertor, qui
- 20 † Pastores dicuntur à pasco quia pascere debent oues suas & prælati alij omnes, iuxta verbum Domini ad Petrũ Ioanis vltimo. c. pasce oues meas: quę verba transcripta sunt in ca. solite de maioritate & obedientia: & in epistola inter claras.
- 21 C. de summa trini. & fide catho. † Potissimũ verbo doctrine & vitę exemplo. Quia inter cętera, quę ad salutem populi
- 22 christiani spectant, † pabulum verbi dei per maxime Dei noscitur esse necessarium: sicut corpus materiali cibo nutritur, sic anima spiritali, eò quòd non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei: hæc sunt verba Innocentij tertij in concilio generali, quę habentur in cap. inter cętera, de officio ordinarij. Faciunt ad hoc optime Hieronimi verba inquentis. Talis ecclesię index datur, sub quo famen, & sitim populus patiat, non famen panis, neque sitim aquę, sed famen audiendi verbum dei. Ista habes in cano. audacter. 8. q. 1. facit tex. in cano. præcipuè. 11. q. 3.
- 23 † Item pastores ipsi subditos suos subsidio temporali pasce-re debent, si egeant. Vnde in Leonis pontificis concilio ordinatum fuit, vt quisq; Episcoporum optimè prospiciat vniuersas oues sibi commissas, in necessitatibus à se ali atq; iuuari, non illicitis opprimi exactionibus: quia dominus eos pasce-re, & docere docuit, & omnibus ministrare, non terrenis lucris, & auaritijs delectari. Ita in cano. nulli episcoporum.
- 24 16. q. j. † Præterea nonne in concilio Aurelianensi fuit constitutum, prælatos pauperibus vel infirmis qui ob debilitatem corporis proprijs manibus laborare nõ valent, victũ & vestitum quantum poterint elargiri: vt habetur in cano. episcopus a. 82. distinct. Quare super hoc audi, quid diuus Ambrosius doctor ecclesię in libr. suo de Officijs dixerit, † nedum aduersum tales, sed etiam quoscunq;. Pasce fame morientē: quisquis enim hominem pascendo seruare poterit, si non pa-
- 25 ueris, fame occidisti. cano. pasce fame. 6. distincti. † Occidit igitur quis alium per subtractionem panis corporalis, vt ibi
- 26 & in

Christiani
uictus.

a Huc per
tinet equis
simũ iure-
cõsulti re-
sponsum l.
necare. ff.
de lib. agn.
Rõ est, quã
doquidẽ ex
alimētis ui-
ta humana
pendet. l. si.
C. de alim.
pupil. præ-
stend. inter
pretes. l. cũ
bi. ff. detra-
ct. et. l. de
alimētis. C.
e. Præcius.

& in cano. immolās. 14. q. 5. & per subtractionem etiam pa-
 nis spiritualis, cano. Ephesis. 43. distinct. † Præterea & detra-
 hendo quis dicitur occidere, cano. homicidiorum. de pœni-
 tentia distinct. 1. † Detractores igitur nominis alterius homi-
 cidæ dicuntur: quia quantum in eis est, animã proximi Chri-
 sti vita priuant, dum negant virtutes, quibus ipsa viuit. † De-
 trahere enim, est bona quæ alicui à deo collata sunt negare,
 vel inuertere. vt si quis dicat sapientem non habere sapien-
 tiam, vel castum castitatem, vel ea quæ bono zelo ab aliquo
 sunt, ea inuertendo dicat malo zelo vel malo spiritu fieri. si-
 cut iudei dum dicebant Christum in Beelzebub eijcere dæ-
 monia, vt habetur in euangelio Matthæi. 12. c. Marci. 3. & Lu-
 cæ. 11. & transpositum in summa. 21. distinct. Quantum enim
 offendatur deus in detractioe nominis proximi, vide quid
 legatur Mathæi. 5. c. qui dixerit fratri suo, fatue: reus erit ge-
 hennæ ignis, quæ verba descripta sunt etiam in cano. & euan-
 gelica. 55. distinct. Quid ergo fiet & alia multo grauiora cri-
 mina imponas? Multis † quoq; alijs modis adhuc quis alium
 occidere dicitur, & homicida fit: vt committēs iniquitatem
 oppressionem. vel iniustitiam in proximum cano. omnes. de
 pœnitentia distinct. j. Quare iudices & potentes alij aduer-
 tant. Item abscindēs seipsum, hoc est virilia amputans, homi-
 cidæ est, & dei conditioni inimicus. cano. si quis absciderit. 55.
 distinct. † Quandoq; propter negligentiam quis homicidæ
 fit, vt in cano. vlti. 87. distinct. vel etiam mala suadendo pro-
 ximo, cano. noli putare de pœnitentia distinct. j. † vel si quis
 consilium præbeat occidendi, vel fraude ipsorum homicidū
 fit, cano. periculosè. ead. distinctio. Sed vt ab his breuiter me-
 expediam multis alijs modis homicidum committi dicitur,
 de quibus tota illa. j. distinct. & de pœnitentia, & per gloss.
 in dicto cano. pasce fame. 86. distinctio. Porro vt ad locum
 reuertar, † cibo spirituali, & corporali prælati suos
 subditos pascere debent, eaque ratione pastores dicun-
 tur, sed mali prælati à pascor pasciue pastores dicun-
 tur, quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi. Et ta-

- 35 les ¶ lupi verè dici possunt, cum luporum more subditos suos dilanient, vt in. c. decreto. in fine. ij. q. vj. & sicut lupus frustratim agnum comedit, sic & mali pastores successiuè consumunt bona ecclesiæ. c. ecclesias. xij. q. j. quibus propheta Hieremias. 23. c. loquitur dicens, ve pastoribus qui dispergunt gregem, & dilacerant. ¶ Prælatus igitur cum pastor dicitur, si sua negligentia subditi peccauerint, de peccatis ipsorum tenetur rationem reddere. hæc fuit decisio concilij Tolitani in. c. quicquid. j. q. j. De manu enim prælatorum peccata subditorum requiruntur à domino c. episcopo. ix. q. iij. Si mile habes in. c. irrefragabili. in princ. de offi. ordinarij. vbi habes languinem subditorum requiri de manibus prælatorum. & vt dicit gl. ibi. Nonne hoc verbū durum est pro prælatis negligentibus subditos suos corrigere? Ne igitur subditorum languis de manibus prælatorum requiratur, dicāt cū Paulo apostolo Actorum. 20. c. mundus sum à sanguine omnium, quæ verba referuntur à Gregorio in. c. Ephesis. 43. di.
- 37 sicut enim grex ex vnica oue morbida polluitur, ¶ sic ex iniquo prælato plures inficiuntur, ita Hyeronim. super Hyeremiam, verba cuius transcripta sunt in. c. sed illud. 45. dist. & sicut dignitate ceteros præcellit, sic religione debet alijs præminere. c. ex multa. in prin. de voto & voti redēp. unde Symachus Papa laurentio Mediolanēsi episcopo scripsit
- 38 vilissimum computandum esse, nisi ¶ præcellat sciētia, & sanctitate, qui est honore præstantior, ita in. c. vilis mus. j. q. j. Præterea Hieronimus super epistola ad Titum. c. j. ait. qualis enim erit edificatio discipuli, si intelligat magistro se esse maiorem? hæc verba habentur etiam in. c. qualis erit. viij. q. j. vnum incidenter hic dico, ea ratione quidā discipuli decepti in hoc nimis ad cathedram festinant, & dum in loco glorię delectantur, fiunt alijs authores ruinę. c. quoniam. 48. dist. quia magister cathedram facit, & non cathedra magistrum. c. vlti. 40. dist. ¶ qui enim magistri fieri volunt, moribus, sciētia, & facundia debent alios præcedere. l. magistros. de professori. & medi. li. x. C. talesq; esse debent, quorum cō-
- para-

paratione sui discipuli grex & pater dicantur. c. vnum, hora-
 40 rium. 25. di. vnde (vt ad materiam reuertamur) ¶ non solum
 Episcopi, & p̄sbyteri, & diaconi magnoperè prouidere
 debent, vt cunctum populum cui p̄sunt conuersatione,
 sermone, & scientia excedāt, verum etiam, & gradu inferio-
 res, omnesq; qui domui Dei famulantur: vehementer enim
 ecclesiam Dei destruit, laycos meliores esse quàm clericos. c.
 qualis. viij. q. j. Ego non de omnibus loquor: sunt certè deuo-
 ti quidam, & alij negligentes ad eorum officium implendū.
 neminem nomino. Conscientia sua vnunquēq; conueniat,
 vt verbis diui Ambrosij vtar in increpatione ad populum.
 Quantum autem ad ea quæ nunc diximus attinet, vide glo.
 in verbo gregis proxime sequenti. §. nā ecclesiarum. in proce-
 mio pragmatica, & qualiter de bonis ecclesiæ malè admini-
 stratis quis teneatur, vide per gl. in verbo depereunt predi. §.
 nam ecclesiarum. & ferè per totas illas gl. p̄c̄mij. & hoc di-
 xerimus quantum ad tertium in eo, qui ad dignitatem eligi-
 tur requisitum est. ¶ Quartum, quod requiritur est, ne talis
 defectum natalium patiat: vnde Gregorius nonus in. c. fi.
 41 de filiis p̄sbyterorum definiuit, ¶ filios sacerdotū, & alios
 nō legitimè natos ad dignitates, personatus, & alia beneficia
 curam animarum habentia non posse promoueri sine disp̄-
 satione s̄adis apostolicæ. Ergo in alijs quæ non sunt curata,
 vel dignitates, vel personatus videtur velle ex dispensatione
 inferioris promoueri posse: quia qui de vno dicit, & c. c. nō-
 ne bene dicimus. de p̄sumpt. & quod de vno prohibetur,
 de alio censetur permissum esse. c. qualis. 25. di. & c. tum apo-
 42 stolica. de his quæ fiunt à p̄lato. ¶ præterea non reperitur
 eis prohibitum, ergo permissum c̄setur. c. ad quæstiones. de
 re. per mu. c. cum apud. de sponsa. c. qui specialem. xxx. q. j. &
 l. mutus. §. j. ff. de procu. cum simil. super hoc variæ videntur
 esse opiniones. nam Panor. in. d. c. fi. de filiis p̄sby. dicit ho-
 43 die ¶ determinatum esse, quod in minoribus ordinibus cum
 illegitimis dispenset episcopus, nō autem in maioribus. Cir-
 ca beneficia autem dicit in curatis non dispensare, in non curatis

ratis verò super quibus alias dispensare non posse, non dispensare, etiam ex quo aliud indispensabile subest. quòd si aliud non subsit, in simplici beneficio dispensare potest, nò tamen in dignitate, vel curato beneficio hæc igitur opinio Panor. in. d. c. fi. cui aduersari videtur innocentibus in. d. loco dicēs, expressum non inueniri, licere Episcopo, vt dispense in maioribus, vel in minoribus, & quantum ad beneficia quæ dignitates, personatus, vel curata non sunt, quod Episcopus dispensare possit, per illum text. c. fi. vt dicebamus, intelligendum est licere episcopis in alijs beneficijs, quàm dignitatibus, personatibus, vel curatis dispensare, hoc est beneficia sine cura conferre posse illis, cum quibus quod ad ordines solummodo promoueri possint, dispensatum est: sed ecclesias quæ curam habent animarum, vel dignitates, seu personatus talibus conferre non licet, nisi expressè in dispensatione contineatur, quòd eis curam animarum dignitatem, seu personatum habere liceat. † Huius opinionis fuit Inno. in. d. c. fi. quæ nobis videtur verissima. & eam de còsuetudine dicit esse seruatam † Concludendū igitur ex prædictis est, & ad hoc scopus presentis articuli tendit, tam eis, qui ad quencūq; honorem, & curam animarum, seu ad sacros ordines promouentur, quàm his qui ad quancūq; dignitatem ecclesiasticā eliguntur, requiri ne defectum natalium patiantur, nisi ad hoc à summo pon. dispensati sint: quod si ad talia promoti fuerint expelli debent. d. c. fi. de fil. presby. c. ex parte. & c. dilectus, eo. ti. sed dicerem ego posthabitam à summo pon. dispensationem super illegitimatione, talem vltèrius non dici pati defectū natalium ruga illa illegitimitatis per illam dispensationē auferri dicatur, quare superflue videtur dici, nisi habita à summo pon. dispensatione cū eo ita dispensato vltèrius talis pati defectum natalium dici nò possit, vt prædixi: super his tamen quencūq; cogit autem relinquo. sed an tales † qui illegitimi sunt absq; dispensatione intrare religionem possint, & demum iure cõi absq; dispensatione etiam ad ordines, & dignitates, seu alia beneficia promoueri vide-

retur

retur quod sic: quia ingressus religionis omnem tollit irregularitatem, auth. de monachis. in prin. col. j. in contrarium tamen videtur esse textus in. c. ex literarum. de apostatis. & in. c. in quibusdam. de pœnis. quare dicerem, postquam quis religionem intrauerit, posse promoueri ad ordines, & simplicia beneficia nulla habita dispensatione, cum ad hoc iam capaces sint per legitimationem, quam debent habere ante ingressum religionis. Ad honores verò quoscunq; etiam religionis, vel ad alia curata beneficia promoueri non debent, nisi dispensatione sum. pont. præcedente arg. c. j. de filijs presbyterorum. hoc videtur voluisse etiam gl. in. d. c. fi. eiusdem

47 tituli. ¶ Quintum requisitum est, vt ¶ talis qui eligendus est sit in sacris ordinibus iam constitutus. d. c. dudum. de electione. & c. præterea. de atate, & qualitate. aliter electio talis nulla esset, carerentq; eligentes pro vice illa potestate eligendi

48 dictis iuribus. & ¶ hoc verum, quando ex certa scientia talis eligeretur: quod si eligentes probarent ignoratiam, licet electio adhuc nulla esset, tamen qui eligere habent, eo casu potestate eligendi non priuarentur: ita gl. prædicta. & c. dudum.

& putes hanc esse rationem, quare potestate eligendi nō priuentur, cum ignorantiam probant: quia tunc dolus, & fraus & quicquid eis imputari potest, cessant: quia si per regulam iuris Dolus, & fraus nemini debet patrocinari, ergo si ea cessent, nemini debent imputari. De hac tamen promotione ad ordines, vt hunt articulum claudam, vide plenè per gl. in verb. ordinibus. §. deinde eligant. in titulo de electionibus. in prag. & de requisitis in promouete ad sacros ordines per gl. in verbo obsequium. versi. nam non solum. propè finem totius tituli. quomodo diui. offic. sit celebran. eodem libro. Ego tamen vltra ea, quæ prædixi, requisita esse in eligendo ad dignitatē quancunq;, dicerē aliud adhuc tali fore necessariū, qd

49 si non habeat eū reddere incapacē ¶ & est vt filijs, & nepo. careat: quia si tales haberet, indignus omninò censeret. c. de Syraculano. 28. distinc. & cano. Catanensis. 61. ratio enim est, ne bona ecclesiarum per tales, qui filios vel nepotes habent, dif-

*Dolan ne
minem iu-
uare*

Nepotes nō
promouen
di

si pentur. Et hunc rigorem sequutus fuit Benedictus duode-
cimos papa, qui agnoscere vix volebat suos consanguineos,
dicens papam consanguineos non habere, & ita alijs præla-
tis ecclesiæ viam ostendebat. Sed prohdolor, quidam nostri
temporis prælati suos consanguineos nimis cognoscunt, ver-
ba diui Hieronymi posthabentes, dicentis multa facere nos
cogit affectus, & dum propinquitatem respicimus corporū,
corporis & animæ offendimus creatorem. Vnde diuus Ber-
nardus dicit, tali nepotulo quis duo milia animarum com-
mittit, cui non crederet duo pyra. Episcopi tantum cęci sunt
erga nepotes, vt videmus, & habetur in cano. peruenit. 1. q. 3.
Non ab re igitur si de iure nepotes aut filios habentes ad præ-
laturam promoueri non possint, licet aliter quotidie videam-
50 mus: quia super talibus solet passim ¶ Ro. Pon. dispensare, &
credo cum causa hoc facere semper: vel quia lingua conti-
nentia talium probatur. Vt est casus in cano. priusquam. 28.
distin. vel quando tales filij aut nepotes bonę indolis essent,
vel quando pater seu patrinus ita teneret eos non diligeret, vt
propterea non præsumeretur rationem ipsorum bona eccle-
się dilapidare: his casibus & similibus dicerem summū Pon.
dispensare. Ita etiam Hosti. in cap. j. extra de testamen. facit
tex. in. c. sane de conuers. coniugat. vel etiam absq; aliqua di-
spensatione, quando tales consanguinei benemeriti & ido-
nei essent. Quod tunc verum intellige, vt notat Henricus
Boyc. in ca. graue. de præb. & scribentes communiter in cap.
51 tuam. de etate & quali. Qui ¶ autem benemeriti dicantur, vi-
52 de per glo. in cano. si quos de seruis. 12. q. 2. ¶ ¶ Tales igitur vt
diximus, oportet prælatos esse. Quare hi ad quos ius eligen-
di pertinet vel iure communi vt est capitulum, collegium,
vel conuentus, vel consuetudine, statuto, priuilegio, aut qui
in possessione eligendi sunt. Verbum enim pertinere latissi-
mum est. I. verbum illud pertinere. ff. de verbo. sign. omnem
curam adhibeat, vt dignam coram deo & hominibus faciāt
electionem, diligentesq; sint ac solliciti, vt tales eligant, qui
53 tanto prælaturę officio valeant satisfacere. ¶ Scientes quod
si vel

7 si vel dolose, vel negligenter, & timore dei postposito, quem
 2 præ oculis semper habere debemus, capi. vt clericorum. de
 4 vita & hon. cleric. cum ex eo de pœnitent. & remissi. cap. i. de
 re iud. in. 6. & l. rem non nonam. C. de iudi. in re tanti momē
 ti se iniecerint, sicut autores malorum sunt, ita & participes
 fient pœnarum, quas mali, & iniqui pastores patientur in il-
 lo districto & tremendo dei iudicio. Horrenda profectò, ac *Sentētia tis*
 timenda est hæc sententia ad quam electores, & beneficio- *menda.*
 rum collatores vigilanter attendant: qui si scienter, dolose,
 vel negligenter indignum recœperint, de mala talium admi-
 nistratione tenebuntur, pœnarumque (vt diximus) quas ta-
 les patientur, fient participes. Quare Leo papa in cano. mira-
 mur. 61. dist. dicit graui semetipsum damnatione afficere, qui
 ad summę dignitatis collegium sublimat indignum. Et hæc
 in materia electionum incidēter dixerimus, quæ & si in hoc
 Francia regno pro tempore locum non habeant, fieri tamē
 potest aliquando serenissimo nostro rege & pontifici sum-
 54 mo autoribus eas ad primam aetatem iterum reuerti. † Præ-
 terea & expectamus sacrum concilium, quod nunc celebra-
 tur Tridenti, nutu ferè omnium principum christicolarum
 congregatum, quid super ipsis beneficijs decidet. Et quantū
 potuimus, vidimus iam vsque ad hos dies, quid determina-
 uerit, potuimus colligere: nostro iudicio sub ipsis beneficijs
 parum, aut nihil de nouo statuit, sed tantum confirmauit
 præcedentia ecclesię concilia, quæ tam sanctè celebrata fue-
 rant. Salua tamen in omnibus sædis apost. autoritate, hoc *Confirmās*
 est, quod super omnibus, vt fiebat, dispensari possit, Quæ *non statuit.*
 ficiant dicta quātum ad beneficia duplicia attinet. Super ele-
 ctionibus verò nihil ordinauit hætenus.

ARGUMENTVM.

Totus huius capitis progressus in vniuersum eò tendit, vt ostē-
 dat canoniā & præbendam mutuò coalescere vtriusq; fini-
 tiones, effectus, & accessiones subiiciens.

Enchiridion. Ioan. Nico.

D

S V M M A E.

- 1 *Seculare beneficium simplex quid.*
- 2 *Beneficium curatum habenti qualitates. §. cap. prox. d. scriptas inesse oportere.*
- 3 *Præbendæ quid: eamque à canonia nasci. vnamque sine altera esse non posse. numero. 4. & 12.*
- 5 *Iuri canonicatus tria competere.*
- 6 *Præbendam non nisi residens habeat.*
- 7 *Præbendæ communiore significato quid contineat.*
- 8 *Assisij canonicorum.*
- 9 *Canonice origo, & definitio, & quo modo queratur: & in quo consistat numero. 10.*
- 11 *Canonicatum, & præbendam mutua esse.*
- 13 *Theologalis præbendæ quæ.*

C A P.

VIII.

- 1 **U**sto Nunc ordine de beneficijs simplicibus secularibus dicendum est. ¶ Simplex igitur beneficiumulare est, quod vnicum ius nec aliud connexum habet: vt est canonia, vel præbenba, seu quodcunq; aliud curatum beneficium vel non curatum. Et ad omnia hæc beneficia habenda, ¶ potissimum quæ curam animarum habent, predictæ qualitates de iure inquirendæ sunt, quas in prælo diximus fore necessarias dicto cap. cum in cunctis §. inferiora. de elect. & cap. præterea de ætate & qual. & quia diximus nunc canoniæ, præbendam, & curatum beneficium simplicia beneficia secularia dici, de istis omnib; sigillatim, & quid dignitas sit hic dicemus. ¶ ¶ Præbendæ ergo est, ius percipiendi prouentus in ecclesia competens percipienti tãquam vni ex collegio. Quæ præbendæ ex canonia nascitur, vt filiam ex matre nasci videmus, vt simili de obligatione & actione dicimus, quod actio ex obligatione nascatur, sicut filia ex matre. l. licet. §. ea obligatio. ff. de precu. sic de interdico & actione dicendum, cum ex interdico actio, quam in factum vocamus, nascatur. §. fina. de interd. in inst. & Bar. in rub. ff. eod.

Ex

- 4 † Ex quo enim quis canoniam habet, præbendam etiam debet habere. c. relatum. c. dilectus. de præben. c. cum super. de concess. præben. & c. cum Martinus ferrariensis. in vlt. verbis de constitu. † Ad ius enim canonicatus tria dicuntur cōpetere. Primò præbenda (vt nunc diximus). Secundò stallus in choro. Tertiò locus in capitulo. d. c. relatum. & c. dilect⁹.
- 6 de præben. † quam præbendam non percipit canonicus, nisi personaliter resideat deseruendo. quod certè summè iustū est: nemo enim manducare debet, nisi laboret, iuxta Pauli apostoli verbum. j. Corinth. ix. c. vbi qui altario deseruiunt, cum altario participant. Quæ verba habentur etiam in. c. ex his. xij. q. j. & c. cum secundum Apostolum. de præbend. Ergo à sensu contrario: qui non deseruiunt, participare nō debent. & hoc argumentum in iure validum est. c. qualis. xxv. dist. & c. cum apostolica. de his quæ fiunt à præ. sine consensu capituli. cum plerisq; alijs, † vel etiam præbendā largē dici potest, redditus deseruientibus clericis in ecclesijs cathedr. vel colleg. in officijs deputatus, & assignatus, licet tales clerici canonici non sint, sed tantū celebrent, vel etiam diuini officijs intersint, siue talis redditus sit ex decimis, siue ex possessionibus, vel ex quibuscunq; alijs modis: & qui tales fructus percipiunt, communiter præbendati dicuntur, licet
- 8 † ius eos assisios vocet. vt in. c. pe. de clericis non resid. quasi habeant in omnibus horis assidere, seu assidere, & ecclesiæ deseruire, nec ad cōmunes tractatus vocantur cum canonicis, vel etiam dicuntur assisij, quasi assidui. in omnibus ferè ecclesijs cathedralibus & collegijs, tales sunt qui & mansionarij dicuntur. Panor. tamen in. d. c. pe. vocat eos assasinos, tanquam occidentes animas canonicorum eis ducentes mulierculas. & isti de per se non possunt facere capitulum, seu collegium, de quo vide textum optimum. in. c. cum dilecta.
- 9 de excessibus præla. † † Canoniam verò est, ius quoddam qd ex electione, seu collatione, vel institutione, & receptiōe alicuius in canonicum, & fratrem oritur, siue acquiritur. & nūc apertè ex vtraq; prædictarum definitionū canonie, & præ-

Præbenda
ti

- 10 ben. inter eas hanc differentiam colligemus: quia ꝑ præbenda specialiter & propriè in fructuum perceptione consistit;
- 11 canonica verò consistit in iure. ꝑ quando tamen præbendæ, & canonicatus annexi essent si quis eo casu præbendam conferat, censetur & canonicatum contulisse arg. c. super eo. de præben. in. vj. & legis illud. ff. de acquir. hered. quia tunc tale ius vnicum, & indiuiduum appellatur. c. dilectus. de præb.
- 12 de quo vide Panor. in. c. tuæ. eo. titu. ꝑ & ita tunc tale ius indiuiduum dicitur quod adeptio solius præbendæ sine canonicatu non valeret. arg. l. si ita. §. regula. & ibi per Imol. ff. de lib. & posth. nec vnum hîc omitto, quod in hac materia scire congruum putavi qualiter canonici cathedr. ecclesiæ maiori honore funguntur quàm canonici aliarum ecclesiarum, ita Inn. in. c. fraternitatem. de sepul. & domini de Rota decisio. 452. in nouis. vbi dicunt magnum honorem esse quem canonicum cathedr. ecclesiæ quæ quidem in forma communi non cadit. c. extirpanda. §. qui verò. de præben. in. antiq. & c. quãuis. eo. tit. in. vj. vnde per regulas cæcellariæ minor quatuordecim in ecclesia cathedrali præbendatus esse nõ potest, vel si infamis sit, licet canonicus inferioris ecclesiæ esse possit: facit tex. in. auth. de monachis. in. prin. coll. j. ꝑ Quid autem de præbenda theologali dicendum sit, & de eius materia vide per gl. in. verb. residentie, & in. verb. voluerit. §. ordinat. hac sancta synodus. in. titu. de colla. in. pragma. §.

Honorum
prelatio.

ARGVMENTVM.

Scopus capituli huius eò pertinet, vt doceat dignitatis varios significatus, neminemq; munera duo obire posse: quòd singulari iure temperat.

SVMMMAE.

- 1 Dignitatis accessiones varias, & nu. 3. 4. 5. & 7.
- 2 Primi Romanorum reges qui.
- 6 Dignitas hoc loco in quam acceptionem ferenda. & hoc significatu quos complectatur.
- 8 Membrorum diuersi aclus.
- 9 Vnum, & eundem duo officia simul habere non posse: quod extendit.

nu. 10. & 13. idq; ratione. & arg. à contrarijs comprobat. nu. 11. 12.
14. & 15.

16 Limitationes regul. vnum duo officia. & nu. 17. 18. 19. 20. 21. 22. & 23.
Quæ tamen ad vnum specialitatis casum reduci possunt.

24 Ex causa à iure communi plerunq; recedi posse: & qua via nu. 25.

26 Dignitatis, & personatus definitiones.

C A P.

XI.

1 **S**ed nunc de dignitatibus videamus.
2 quare sciendum est ¶ varijs
3 modis dignitatem in iure capi posse: aliquan
4 do pro potestate sumitur, vt in. l. vnica. in
5 princ. ff. de officio quest. vbi Vlpianus dum
6 antiquitatem creandorum questorum refert, dicit Gratia
7 num Iunium. li. vij. de potestatibus, etiam Romulum ipsum
8 & Numam Pompilium, ¶ qui primi reges Romanorū fue-
9 re binos quæstores habuisse. ille gratiani liber de potestati-
10 bus, erat de dignitatibus romanorum. ¶ quandoq; pro ordi-
11 ne sumitur dignitas, vt in. c. deniq; .4. dist. vbi Gregorius Ro-
12 manorum pontifex cuidam Anglorum episcopo scribit in
13 hæc verba. Deniq; sacerdotes, & diaconi, & reliqui omnes,
14 quos dignitas ecclesiastici gradus exornat, à quinquagesima
15 propositum ieiunandi suscipiant ¶ aliquando pro conditio-
16 ne, vt in. l. sed & si quid. §. j. ff. de vsufruc. & quæadmodū quis
17 vtatur vbi sunt hæc Vlpia. verba, sufficienter autem alere, &
18 vestire debet, secundum ordinem, & dignitatem mancipio-
19 rum. i. meliorem statum & opinionē, vt exponit gl. ibi non
20 autem pro publico honore ponit ibi dignitas: quia seruus
21 eo vti non potest, vt in. l. generali. de tabularijs. li. i. c. ¶ in-
22 terdum pro prerogatiua sumit seculari, vt in. c. administra-
23 tores. xxij. q. v. & in. c. j. 43. di. ¶ hinc verò dignitatē sumimus
24 pro quadam præeinentia in gradu, & prerogatiua in eccle-
25 sia, vt est Decanatus, & Archidiaconatus. c. quāuis. de verb.
26 fig. aut personatus, & custodia. c. fi. de instit. ¶ Aliquando p
27 officio ecclesiastico, vt in. c. cum accessissent. de constit. c. cū
28 olim. de consuet. & c. nisi essent viri prouidi. de præbē. ¶ &

a Res su-
sius à iure
consulto. l.
ij. de orig.
iur. & ibi
dēm à Bu-
deo, atque
à Ti. Latio
lib. j. ab ur-
be cōdita.
tractatur.
Præcius.

sunt hæc diuersa membra ecclesiæ diuersos actus habentia,
 sicut & corpus videmus diuersis membris vt. nec omnia ad
 eundem actum pertinent, vt dicit text. in. c. singulis. 89. dist.
 Ex quibus can. verbis colligi potest, vni personæ non debe-
 9 re comitti duo officia ecclesiastica. † Præterea^a & aliud in fe-
 10 ro in eadem ecclesia, seu diuersis duo officia simul quem ha-
 bere non posse. c. quia in tantum. & c. de multa. de præben. c.
 quia nonnulli. de cleri. non residen. & c. j. xxj. q. j. † quod ex-
 tendas etiam ad parochiales ecclesias, vt quis vno tempore
 plures habere non possit, prædictis iuribus potissimum in
 11 illo. c. de multa. † & ad prædicta hæc potest addi ratio: quia
 ea vocatione qua quis vocatus est & c. Ex ipsa enim voce di-
 uina Mathæi. vj. c. & Lu. xvj. c. audiuius, neminem duobus
 dominis seruire posse: quia aut vnum odio habebit, & alte-
 rum diliget: aut vnum iustinebit, & alterum contemnet. &
 si obijcias de duabus ecclesijs deseruit duobus dñis non deser-
 uire, vel etiam cum duobus officijs, cū omnes ecclesie, & oīa
 12 officia vnus dñi sint: fatemur equidem: † sed cū quolibet ec-
 clesia suum pastorem requirat, vel quodlibet officium suum
 speciale hominem. d. c. singulis. eo casu talem qui duabus ec-
 clesijs, vel duobus officijs præesse vult, dico duobus dñis de-
 seruire, cum duobus diuersis hoc est incompatilibus de iu-
 13 re deseruire velit. † quod verum puto esse, nedum in simpli-
 ci clerico, vt duo beneficia simul habere non possit, imò &
 in præbytero. c. per laicos, in fine. xvj. quæst. vlti. & c. eam-
 te. de atate, & qualitate. per verba quæ ibi sunt generalia
 facit textus in. c. conuergente. de cleri. non residen. c. referen-
 14 te. de præben. & dicto. c. singula. † prædictorum hæ rationes
 sunt. primo: quia vnum officium vix vnus implere sufficiens
 15 est, nec oportet sibi vindicet stipedia plurimorū. † Præterea
 vt dixim⁹, nemo duob⁹ & c. insuper vni personæ quantūlibet
 exercitatur duarum rerum officia vno tempore non sunt com-
 mittenda: cū difficile sit, vt vnus vicē duorum obtineat. d. c.
 singula. & l. si plures. ff. de pact. l. nemo. C. de assesso. l. consul-
 ta. C. de testa. vbi imperator absurdū esse dicit, si promiscuis
 actibus

a Tolle si
 mile pul-
 chrum de
 l. si. C. de as-
 sess. & do-
 mest. facit.
 l. seruijs. 11
 de palat.
 sacr. larg.
 lib. xij. C.
 P. Præterea⁹.

actibus rerum turbetur officia. adde tex. in. c. ad hęc. de testa.
 hæc est igitur regula, vnam personam vicem plurium non
 16 supplere. † Quam tamen primo restringo in causa necessita- *Conclusio.*
 tis, vt in casu cano. ad l. imina. 30. quæst. 1. vbi in casu neces-
 17 sitatis idem esse potest pater carnalis & spiritalis. † Ita etiã
 & prælatus in diuersis ecclesijs quis in casu necessitatis esse
 18 potest, cano. vnio. 10. quæst. 3. † Vel etiam vt idem eligens sit,
 19 & confirmans. c. cum inter. de elect. † Vel vt quis sibipsi pos-
 sessionem tradat, vt in l. fistulas. 6. fundū. ff. de contrah. emp.
 20 † Vel etiam causa vtilitatis, vt cum duæ ecclesiæ vni cõmit-
 21 tuntur, vt in can. & temporis qualitas. 16. quæst. 1. † Vel quod
 vnam in titulum habeat, & aliam in commendam, vt in can.
 22 finali. 21. quæst. 1. † Vel etiam vt idem seruus vicem plurium
 dominorū sustineat, vt in l. j. 6. communis. ff. de stipu. seruo.
 23 † Vel vt apud semel ipsum aliquis emancipetur vel adopte-
 tur vt à Paulo iurecõ. habemus. in l. si consul. ff. de adop. Sed
 hæc omnia & similia iuris specialis sunt. Quæ aut in præd.
 24 regula diximus, sunt iuris generalis. † Sepissime enim ex cau-
 sa à iure cõmuni receditur, vt in prædictis casibus & in can.
 hinc est etiã. 16. quæst. 1. & in multis alijs similibus quos, vt bre-
 25 uitati studeam, prætereo. † Et cum ita à iure cõmuni recedi-
 tur, hoc per principis dispensationē fit, ad quam cõcedendã
 ex causa, vt diximus, moueri debet. Sed quantum ad hãc plu-
 ralitatem beneficiorū attinet, & summi Pont. dispensationē
 de ipsis remitto me plenius dicendū sub suis titulis infra, &
 ad rem venio. Licet prædixerimus personatus & officia eccle-
 siastica sub nomine dignitatis cõtineri, hoc verū si largè di-
 26 gnitatē sumamus. Propriè tamen hoc verū non est: cū inter
 dignitas, personatus & officiū differant. † Dignitas enim
 propriè dicitur præeminētia seu administratio rerū ecclesiasti-
 carū cum iurisdictione, vt est archidiaconatus, decanatus, cã-
 toria, præpositura, & similia la. Panor. i. c. de multa. de præb.
 Et sufficit in modicis causis esse iurisdictionē, ad hoc vt cõsen-
 da sit dignitas: vt est in ecclesia Pietauiesi, in qua archipræsby-
 27 teri potestatem excõicandi suspendēdi & absoluēdi habent. Et

Dignitates
ecclesiasti-
ca.

27 Tolosa ecclesie metropolitane prepositus intra chorū omni
 modam auctoritatem habet: & sic in similibus. † Personatus
 autē est preeminētia quēdā siue prerogatiua absq; iurisdictio
 ne. cap. j. de consuetu. in. 6. Et quis personatum habere digno
 scitur, dū maiore preeminētia quā ceteri canonici, habet,
 etiā si receptiōe sint antiquiores, tā in choro, cap. lo q̄ p̄cessioi
 bus. Non tamen tales tantā habent, quantam hi qui habent
 dignitatem. cap. dudum. in. 2. de electi. Officium verò vt ca
 nonista capiunt, est rerum ecclesiasticarum administratio
 preeminētia & honor, vt sunt sacrista, & hostiarius & simi
 les. an autem officium à beneficio differat. & de his vide ple
 nius de salua in suo tractatu de beneficio parte questio. 2.
 28 in fine. & de ad institutum nostrum reuertor. † Ultra cano
 niam & prebendam, de quibus, beneficium curatum benefi
 cium simplex etiam dicitur, hac ratione: quia nisi vnicum
 ius habet, hoc est non presupponit aliud officium vel be
 neficium, sicut de beneficijs duplicibus regularibus, & secu
 29 laribus dicebamus. † Vbi duplicia regularia vt sunt Abba
 tia, prioratus & similes dignitates regulares presupponunt
 30 monachatum. † Et duplicia singularia, vt archidiaconatus,
 decanatus, & similia. canoniam annexam volunt, cum nullus
 in ecclesia cathedrali seu collegiata dignitatem habere va
 leat, nisi & eiusdem canonicus sit, aut numerarius, aut saltim
 supernumerarius, vt dicemus plenius, cum in materia man
 31 datorum apostolicorum erimus. † Quodammodo tamen cu
 ratum beneficium duplex dici posset: quia licet aliud ius an
 nexum non habeat, vt duplex dicatur, tamen curam anima
 rum iunctā habet. quod paruum non est, cum sit ars artium
 regimem animarum, vt ab Innoen. tertio habemus. in cap.
 32 penul. de a. t. & quali. Et optimè dicit certè: † quia animæ
 cunctis alijs rebus & corporibus pretiosiores sunt, cano. præ
 cipimus. 12. quæst. j. cano. si habes. 24. quæst. iij. & cap. cū infir
 mitas. in fine de pœnitent. & remissio. iuxta euangelij verbū
 etiam Matthæi. 6. cap. nonne anima est plusquam esca, & cor
 pus plusquam vestimentum? Et hac ratione alia beneficia
 quæ

quæ curam animarum annexam non habent, simplicia beneficia omnino dici possunt, vt sunt prioratus cum simplici Prioratus. tonsura, a scalonij capellanij & similia. cum talia habentes absq; aliquo onere eis imposito, nec ordine requisito, fructus percipiunt. Dum autem dicimus absq; aliquo onere tales fructus percipere, intellige curam animarum habente: quia certè aliquod aliud onus tales etiam habere crederem, cum propter officium detur beneficium, vt meliùs dicemus inferiùs. licet hodie & malè hæc omnia ferè ab vsu & pristino statu ecclesie discesserint. Quare enim tibi fructus beneficij cuiuscunq; debentur, nisi tanquam onus quoddam ecclesiasticum tibi iniunctum sit, Et ex ipsis fructibus recipias quantum licitè oporteat, & inde viuas? Nullum enim arbitrator ego esse beneficium, quantumcunq; illud simplex dicas, quin in sua fundatione suum officium habeat: sed omnia, quod iniquè & perperam fit, per non vsu amittuntur. Sed ad locum redeo. beneficia igitur curata propriè simplicia dicuntur, licet quodammodo duplicia etiam dici possint di-
 ctis rationibus. Quare sunt, qui simplex beneficium in cura Beneficij cõ-
 rum, & non curatum diuidant: sed ego non video, quomo- ferendi; uel
 do id quod simplex est, rursus diuidi possit. Quapropter for- ad illud eli-
 ma prædi. hanc materiam tradere volui: quæ sufficiant de gedi ratio.

ARGVMENTVM.

Duplicium pensionum ex diametro pugnantium effectus
 prosequitur.

✠ S V M M A E . ✠

- 1 Pensionis consideratio duplex.
- 2 Põsionẽ ad heredes nõ trãsire nec beneficij appellatiõẽ cõtineri. nu. 3.
- 4 Beneficij interpretatiõem restringi.
- 5 Pensionem quid merè temporale complecti. Et impetrantem benefi-
 cium eam subtrahere posse. nu. 6.
- 7 Perpetuam pensionem constitui posse eamq; transmissibilem. nu. 8.
 & beneficij nomine contineri. nu. 9.
- 10 Beneficia quo iure instituta sint.

T quia Nunc à multis posset dubitari,
an pensio beneficium dici pos-

1 sit. Vt huic dubio satisfacere queamus. † Pen-
sionem habes considerare dupliciter. primò
prout per summum pontificem assignatur sù

2 per beneficio aliquo, vt finis litibus imponatur. † Quæ pen-
sio ad successores non transit, sed extinguitur cum persona
illius, cui constituta est. Et si quidam voluerint talem pensio

3 nem largè beneficium dici. † Dicerem tamen ego, nullo mo-
do beneficium dici posse, nec sub nomine beneficij contine-
ri, adfero tex. ad hoc in cap. ad audientiam. in. 2. de rescri. vbi
in textu, pensiones seu alia beneficia, & sic diuersa videntur.

Melior est adhuc textus. in cap. quãuis. in. 1. de præben. in. 6.
4 vbi Bonifacius octauus dicit. † *Quãuis plenissima sit alias in be-*

*a An impe-
trã beneficij
teneatur de
hmoi pensio-
ne menciónē
facere vide
5 dec. ca. tol.
472. cano-
nist. in. c. si
proponete
de rescript.
in uol gre.
De hmoi pē-
6 sionibus ui-
de textus o-
7 primos. c.
8 ad hec de
9 offi. uicar.
e. e. extr
pande. de
præb.
Præteus.*

*neficijs interpretatio facienda, litera tamen super obtinendis beneficijs
impetrata, cum sint ambitiosa, restringi debent. Ideo si alicui vsque ad
certam summam prouideri mandamus, ei non in pensione sed in bene-*

*ficijs tantum volumus prouideri nisi de pensione in nostris literis men-
tio habeatur expressa. Per illum textum igitur manifestè appa-*

*ret pensionem beneficium dici non posse. † Prætereà moue-
ri, quia nullam pensio habet in se spiritualitatem, sed quid
merè temporale: quare cum quid temporale dicatur, cum be-*

*neficio ecclesiastico permutari non potest. c. finali. de rerum
permutatio. & cap. vnico eod. titu. in. 6. ideo domini de Rõta
decisione. 210. dicunt impetrantem de huiusmodi pensione.*

*† non teneri facere mentionem, licet aliter de beneficio quã-
tuncunq; minimo teneatur. per cap. cum, adeò iuncta gloss.
in verbo de præbenda. de rescrip. ¶ Alia est pensio quæ per*

*petua dicitur, & constituitur iure beneficij, † transfertur tūc
de persona in personam, hæc enim beneficium dici pōt, † &
sub nomine beneficij continetur. Sed vt de his me breuiter*

*expediam, super reliquis quæ supersunt dicenda: in hac mate-
ria pensionum me remitto ad glo. in verbo beneficiorum ti-
tuli de colla. in prag. Et ad Rebusium in suo tractatu de paci-
ficis*

ficis posse forib⁹ in decima octaua ampliacione prope prin.
vbi hanc materiam per viginti conclusiones prosecutus est,
& adhuc vide gl. ad hoc de iure meliorem in verbo dispone-
re. Item insuper visum fuit in titu. de collat. in prag.

- 10 † An autem beneficia sint de iure diuino, vel
positiuo instituta, vide per. d. de Salua in
suo tractatu de beneficio tota
quaest. iij. & hęc de ipsis
beneficijs dicta
sufficiant.

TITVLI PRIORIS
FINIS.

DE COLLATIONE BENE-
FICIORVM TIT. II.

ARGVMENTVM.

Tituli secundi scopus in vniuersum eò tendit, vt edisserat
de Roma. pontificis potestate plenissima prælatorum hu-
militate prelucentium, Abbatum, & Laicorum quorun-
dam conferetium personis, & tempore collationis, eidęq;
insitis edisserit.

SVMMME.

- 1 Non, nisi vacantia beneficia conferri posse.
2 Romanum pontificem conferre, quo modo accipi debeat.
3 Ro. pontificis, & ordinarij collatoris concursus. Et Papa est ordinarius
ordinariorum. nu. 4.
5 Romanum pontif. totius ecclesie militantis caput esse: & in locum Pe-
tri successum. nu. 6.
7 Petrus à **CHRISTO** cephas dictus est, & qui de causa.

- 8 *Claues regni calorum Petro promissas.*
 9 *Promissa exequitur CHRISTVS.*
 10 *Ratione duplici clauis post passionem CHRISTI traditas. & numero.ii.*
 12 *Clauium datio quid significat.*
 13 *Petrum eiusq; successores totius ecclesie principes.*
 14 *Christianorum cum CHRISTO vnitas.*
 15 *Errētne, qui vnicum negat esse summum pontificem.*
 16 *Vniuersalem ecclesiam nauiculam petri dici.*
 17 *Petro, vt Adā quedam specialia, & quedam realia donata fuisse.*
 18 *Ecclesiastica potestatis genera duo.*
 19 *Quocunq; vult, agit Romanus pontifex.*
 20 *A Romano pontifice confirmata infirmet nemo.*
 21 *An generali concilio subsit Ro. pontifex.*
 22 *Ecclesiam mysticum corpus esse varieq; accipi.*
 23 *Ecclesie caput CHRISTVS est.*
 24 *Mosen, & Aaron primos sacerdotes constitutos.*
 25 *Aaron sacerdotium summum pontificatum præ sagiebat.*
 26 *Præpositis nostris subditos nos esse oportere iussit Petrus.*

¶ C A P.

Quia verò de ipsis beneficijs diximus, quantum de iure potuimus colligere, licet breuissimè. † Nunc verò talia beneficia cum ea vacare contingit, à quibus conferri debeant, & sic de collationibus ipsorum beneficiorum congruo ordine hic superest dicendum: quare hinc sub hac materia talem prius constituo regulam.

- Beneficium quodcunq; à summo pontifice conferrari potest.*
 2. † Et hac regula vera est, etiam aliorum prælatorum cessante omni negligentia & cuiuscunq; regni aut prouinciæ tale beneficium sit. c. 2. de præben. in. 6. & clemen. j. vt lite pendente &c. † Potestq; concurrere ipse Ro. Pon. in colla. beneficiorum

- 4 rum cum quolibet ordinario, † cum sit ordinarius ordinario-
rum. Omnesque ad eum appellare possunt, & nemo ab eo,
a cano. cuncta per mundum. 3. quæstione. 9. quæst. 3. Attamē id
honestè non fieret, si absq; ratione ab alijs auferret potesta-
tē, prærogatiuas vel honorem cano. ecce. 99. distinct. multa
enim licet fieri possint, tamen fieri non debēt. per illum tex.
& similes. Nec est quod mirandum sit, si Romanus Ponti-
(quem summum dicimus) quodcunq; beneficium conferre
5 possit, † cum caput sit totius ecclesiæ militantis, † & loco
6 Petri principis Apostolorum, vt in cano. sacrosancta. 22. dif.
Etenim inter Apostolos Christi quedam fuit discretio pote-
statis. Nec obstat, quod omnes Apostoli essent: quia adhuc
Petro à Christo cōcessum est, vt reliquis præesset Aposto-
7 lis. † Quare ab ipso dño Cephas dict^o est, quod caput inter-
pretamur. Hanc enim potestatem Christus ante passionē suā
Petro promisit. In sacris enim scripturis legimus, quod veniē-
te I E S V in partes Cæsariæ Philippi interrogauit discipulos
suos, dictus. Quem dicūt homines esse filium hominis? quib^o
respōdentib^o alij Ioannē Baptistā, alij Eliam, alij vero Hiere-
miam, aut vnū ex Prophetis: subsequiturque ibi noua Do-
mini quæstio. vos autem quem me esse dicitis? Simon Petr^o
respondens dixit. Tu es Christus filius Dei viui. Quare à
Christo audire meruit per hanc diuinitatis Christi confes-
sionem. Beatus es Simon Bariona. Et ego dico tibi, quia tu
es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam:
8 † clauēsque regni cælorum dabo tibi, & quicquid ligaueris
super terram, erit ligatum & in cælis. &c. hæc enim origi-
naliter habentur Matthæi. 16. capitu. Marci. 8. Luca. 9. Io-
annis. 6. T ransumptiuè verò in canoni. quodcunq; 24.
quæstio. j. cano. in nono. 21. distinctio. cano. Ita Dominus. 19.
distinctio. & capitu. solitæ. de maiori. & obediē. Quibus
his omnibus iuribus apertè probatur potestatem Papæ esse
à Deo, & manifestū est, Petrū à Domino principem Apo-
stolorum fuisse constitutum. Per hæc tamen verba cū statim
principem Apostolorum non fecit, nec potestatem clauium

*a An est
quo modo
per Roma.
Pontifi or-
dinario adi-
mi possit
conferendi
potestas, ui-
de p cano.
c. j. § expte
præb. in 6.
Præcibus*

dedit ei, sed tantum daturum se promisit, ut ex illis ver-
 bis patet ibi, Tibi dabo &c. quæ quidem sonant in futurum
 9 tempus. † Ceterum post passionem eius, & resurrectionem
 Christus quæ promiserat, impleuit, & dando ei claves pro-
 missas, & ipsum caput ecclesie & principem apostolorum con-
 stituendo, & hoc dum super suos apostolos insufflauit, dicens
 Accipite spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata
 &c. Io. xx. c. Petro autem specialius dixit, pasce oues meas, ut
 originaliter Io. vlti. & transumptiuè in. c. significasti. de ele-
 ctio. Exercitium autem clauium, quas promiserat, & demum
 concesserat, in eius ascensione tradidit, dicens: Ite in vniuer-
 sum mundum. Matthei vlt. c. quibus verbis data est statim po-
 testas Petro tanquam capiti. & alijs tanquam membris. Pro-
 pterea dixit, Ite in vniuersum mundum &c. & sic Pet. in ple-
 nitudinem potestatis vocatus est: quæ Petri autoritas suis
 successoribus relicta est, Romanis pontificibus. s. alijs autem
 Apostolis in partem sollicitudinis tantum vocati sunt, loco
 quorum sunt Episcopi alij à Papa inferiores. Hæc habentur
 in. c. quorum vices. 68. dist. c. decreto. ij. quæst. vj. &c. ad ho-
 norem. de vsu, & autoritate pallij. & sic Romanum ponti-
 ficem cum in sede Petri succedat, caput omnium aliorum te-
 20 nemus esse. † duplexq; potest assignari ratio, quare post pas-
 sionem, & eius resurrectionem Christus Petro claves con-
 cesserit, quarum prima. quia quandiu Christus inter morta-
 les fuit, per se ipsum fidem rexit. quare tunc nec deceter, nec
 necesse, nec vtile fuisset alium loco sui constituere. sed quan-
 do postquam à mortuis resurrexerat, instaret iam tempus,
 ut cælum repeteret, tunc alium, Petrum. s. loco sui posuit, ne
 11 grex dominicus pastoris solatio destitueretur. † Altera ve-
 rò ratio habetur de. c. considerandum. &c. c. fidelior. 50. dist. ut
 is qui futurus erat pastor ecclesie in sua culpa, quam tempo-
 re passionis commiserat negando, ex sua infirmitate cogno-
 sceret, quomodo deberet alijs misereri, infirmitates aliorum
 tolerans. & prædicti textus Gregorij, & Ambrosij in home-
 12 lijs. † & si quis nunc dixerit, Christum omnibus Apostolis
 dedisse

Clauium
 exercitius

dedisse clauēs, & sic ecclesie porestatem. hoc verum fatemur
 sed inter duodecim vnus Petrus eligitur in caput, vt eo con-
 13 stituto scismaticis occasio tollatur. † ad designandum igitur
 ecclesie vnitatem pastor creatus est, qui alijs præesset, & apud
 quem omnis plenitudo potestatis resideret. Fuisse enim
 monstrum, vt in vno corpore plura capita ostenderentur. c.
 quoniam in plerisque de offic. ord. facit ad hoc bene tex. in. c.
 in apibus. vij. quæst. j. vbi. S. Hieronymus ad rusticum mona-
 chum scribens, in apibus princeps vnus est, & grues vnã
 sequuntur ordine literato. Imperator vnus, iudex vnus pro-
 uinciæ. Roma autem condita duos fratres simul reges habe-
 re non potuit, & quæ ibi dicuntur adde quod voluit Aristo-
 teles. 12. Metaphisices inquiring, entia nolunt malè disponi, plu-
 ralitas principantium est mala. Vnus ergo princeps est, sicut
 vnus est totius mundi dominus cœlestis. iuxta illud Pro-
 pheta regij psal. 23. Domini est terra, & plenitudo eius orbis
 terrarum &c. Quæ verba Psalmistæ habentur etiam in. c. tua
 nobis. de decimis. ita dicens etiam fuit, vt vnum in terris re-
 14 linqueret vicarium, qui fuit Petrus, & post eum alij sui suc-
 cessores, & vt nouorũ Christianorum (qui aduersum pote-
 statem summi pontificis ecclesie, tanquam famelici canes al-
 latrant) ora claudantur, vnum caput super omnia corporis
 mystici membra ex diuersis sacre scripturæ locis ostende-
 mus. Quare primò illud verbum domini quod habetur Io-
 15 annis. xvij. c. in testimonium assumemus, inquiring, volo
 † pater vt sint vnum in nobis, sicut nos vnum sumus. Quæ
 verba transcripta sunt in. c. damnamus. de summa trinita. &
 fi. cat. & Io. x. c. & fiet vnum ouile, & vnus pastor. Praterea
 in cantico canticorum legitur. vj. c. Vna est columba mea,
 perfecta mea: vna est matri suæ electa genitrici suæ. & pro
 hac vnitatis capitis facit optimè tex. in. c. factus est Corne-
 lius. & c. non autem. vij. quæst. j. vbi in illo ca. non autem est
 15 singularis glo. in verbo. vt non succederet, ita inquiring. † Di-
 cere vnum non esse Summum Põtificem in ecclesiam, est er-
 rare in illum articulum fidei. Etynam sanctam catholicã &c.

Facit ad hoc quod dicit diuus Chrysostomus super Ioanem. 20. c. dum dicit, pasce oues meas. Vbi ait eximium Apostolorum Petrum fuisse os discipulorum & verticem collegij. pro quo est text. in cano. cum beatissimus. 24. quæst. j. Vbi Leo papa Dioscoro episcopo Alexandrino scribens, dicit beatissimum Petrum Apostolum à Christo principatum accepisse. Præterea super illis Lucae verbis, tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Lucae. 22. cap. dicit idem Chrysost. per illa verba Petrum à Christo obtinuisse, vt antistes mûdi esset. Quia & si Christus alijs imperauerit apostolis, vt laxaret retia. Ioan. vlti. cap. soli tamen Petro dictum fuit. Duc in altum.

- 16 ¶ Propter quod etiam vsq; in hodiernum diem ecclesia catholica Nauicula Petri dicitur, vt in cano. non turbatur nauis. 24. quæst. j. Nec obstat nunc quod habetur in cano. in nono. 21. distinct. quod omnes Apostoli parem honorem & potestatem habuerunt cum Petro: quia ita debet intelligi non, quoad administrationem, quia imò Petrus maior fuit alijs in hoc cano. puto. 2. quæst. 7. Sed solum quantum ad ordinem & ratione consecrationis, cano. loquitur. 24. quæst. j. Potest enim aliquis esse par, seu maior alio in ordine, tamen minor in administratione, vt archipræbyter maior est archidiacono, cano. perlectis. 25. distinctio. nec quis ita temerarius sit, qui dicat hanc potestatem & superioritatem Petro tantum concessam fuisse à Domino, & non suis successoribus, qui sunt Romani Pontifices hoc enim dicere erroneum est & falsissimum. ¶ Quia sicut dicit primo parenti nostro Adæ concessit quædam personalia priuilegia, vt omnia sciret: quædam realia cum in statu innocentie erat, scilicet iustitiam originalem. sic & Petrus à Christo habuit quædam dona personalia, puta operandi miracula, ita vt ad eius vmbra infirmi sanarentur, quædam realia, id est pro se & suis successores, vt fuit potestas clauium, alias portæ inferi aduersus ecclesiam præualuissent, quod contrarium esset dicto domini Matthæi. xvj. c. per clauem enim Petro traditas, potestas ecclesiastica intelligitur. quædam similitudine: quia sicuti clauem

homo

Ordinis
prelatio.

Adæ con-
cessa.

homo claudere portas & aperire potest, ita potestate eccle-
 siastica regnum ecclesiæ militantis vel triumphantis per sub-
 tractionem absolutionis, vel per excommunicationem indi-
 gnis clauditur, & verè pœnitentibus à sententijs & peccatis
 18 aperitur per absolutionem. † Est autem duplex potestas ec-
 clesiastica. vnde in plurali dixit clauēs. Quarum altera est po-
 testas ordinis, & altera potestas iurisdictionis. de potestate
 ordinis nunc loquebamur, quæ est sub his verbis, tibi dabo
 clauēs &c. Hanc igitur plenitudinem potestatis, per quam
 ecclesia mundo resistit & diabolo Christ⁹ Petro & suis suc-
 cessoribus, qui sunt Rom. Pontifices vt iam prædiximus,
 canonicum habentes ingressum contulit. de quo est bonus
 tex. in cap. pro humano. de homicidio in. 6. Quare autem hæc
 potestas à deo Petro & suis successoribus data sit dicerem,
 vt ecclesia ad finem vsque seculi permaneret, iuxta illud
 Mattha. vlti. ecce ego vobiscum sum vsque ad consumma-
 tionem seculi. Quare notanter Hostien. dicit in ca. quanto.
 de transla. Episcopi. quod dei & Papæ idem cōsultorium ad
 quod facit textus in cap. 2. de consuetu. lib. 6. & in cap. Roma-
 na. in princi. de appella. eod. lib. vbi Episcopi & vicarij idem
 19 est tribunal. † Hinc est quod papa omnia regit, disponit, &
 iudicat pro libito voluntatis, cano. per principalem & cano.
 cuncta per mundum. 9. quest. prima Et dummodo contra fi-
 dem non sit, nō est qui ei possit dicere. cur ita facis? iugūque
 ab eo impositum quantuncunque graue sit, est tollerandum
 cano. in memoriam. 19. distin. quia nullum superiorem in ter-
 ris habet, vt expresse dicit textus in cap. licet. in fine de ele-
 cti. nec in aliquo iudicari potest, cano. nunc autem. 21. distin.
 habet enim celeste arbitrium. li. j. C. de summa trini. & fide
 catho. & iura celestis & terreni imperij illi à deo commissa
 20 sunt. c. primo. 21. di. † vnde quod Papa confirmauit, nemo
 infirmare potest. Imò eius approbationi & dispositioni stan-
 dum est. Et hoc quosdam tangit: qui plus sapere volentes,
 quàm oporteat, decretales epistolas & decreta summorum
 pontifi. ausu temerario damnat: dicentes eos errasse. Sed

O is pote-
 stas à deo

nunc quisque prospicere potest, quantum ipsi errauerint.

- 21 † Et prædicta etiam questionem quotidianam dissoluunt, quæ est, an concilium sit supra papam necne. quam pro nunc aliter non ex animo, ne terminos agri nostri transgredi videar. Hanc tamen non omittam, quæ non minus frequens est licet breui sermone, an papa sit caput huius ecclesiæ militantis. † Ecclesia enim multis modis sumitur, de quibus videnda est glo. in cap. 2. ne prælati vices suas. Sed quantum ad materiam nostram attinet, ex omnibus fidelibus vna ecclesia & vnum corpus mysticum constituitur. cano. ecclesia de consecratio. distin. 1. & bonus tex. adhuc in cano. vt euidenter. 1. quæst. 1. & in cano. omnibus. 24. quæst. 1. † huius enim corporis mystici verum caput & verus sponus & pōtifex. est ipse seruator noster I E S V S C H R I S T V S. Papa verò est ipsius vicarius licet quantum ad ministerium sit caput. cano. Nouatianus. 7. quæst. 1. cano. loquitur & cano. pudenda 24. quæst. 1. negati igitur non potest summi ponti. caput esse, tanquam vicarius Christi in terris sit, & in quem plenitudo potestatis collata est. verba sunt expressa in cano. regamus. 24. quæst. 1. & in ca. ad Romanā. 2. quæst. 6. quod & quis contradicat prædictis, hæreticus censendus est: vt vult text. iuncta sua glo. in cano. 1. 22. dist. hereticum enim est per illum textum de summi ponti. potestate disputare. per Palam igitur est magnam esse ipsius summi. ponti. autoritatem, quæ iam in veteri testamento erat figurata. Legimus enim Exodi. 4. cap. deum † Moysen & Aaron primos sacerdotes filiorum Israël constituisse, dicens. Applica ad te Aarō fratrem tuum cum filijs suis de medio filiorum Israël, vt sacerdotio fungantur mihi, faciesq; vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam & honorem habemus. simile habemus Leuitici. 8. capitu. nec omittandi censeo, quod habetur Numero. 7. vbi dominus Moyse loquens dixit Applica, & fac altare in conspectu Aaron sacerdotes, vt ministrent ei, excubentque, & obseruent quicquid ad cultum pertinet multitudinis. Aaron autem & filios eius constitues super cultum sacerdotij.

Vestis Ad
ron. 24

Sacerdo.
tes

25 sacerdotij. † Quis iste Aaron est, nisi summus pont. sub illis
 verbis iam praefiguratur? Praeterea & addo ad haec quae legū-
 tur Deutero. 19. cap. vbi haec verba sunt. Prophetam fuscita-
 bo vobis de fratribus vestris, quicumq; prophetan. illum nō
 audierit, ego vltor existam. sunt verba altitonantis Dei, quae
 glo. ibi exponit. Ego vltor existam poenam aeternam, scilicet
 & temporalem sibi infligendo. Ex quibus satis colligi pot. est,
 quicumq; sint summo ponti. resistentes, graui poena esse pu-
 niendos. vnde & ipse per montem Sina significatur. Quare
 Exodi. 19. ca. legitur dominum die tertio in monte Sinai de-
 scendisse, qui filijs Israel dixit, ne ascendatis in montem, nec
 tangatis finem eius, qui enim tetigerit, morietur. *Papa figu-
 ratus* Papa per
 illum montem figurabatur, super quem non est ascenden-
 dum, potestatem eius scilicet volendo suppressere: nec fines
 eius tangendi sunt, auctoritati ipsius detrahendo, qui enim
 hoc fecerit, morte durissima mori debet. Et si quis ad illum
 summum apicem dignitatis fuerit assumptus, quantūcūq;
 malus sit & praelatura abutatur, cum talem potestatem à
 Deo habuerit, ratione suae dignitatis semper est honoran-
 dus. Vnde Apostolus Petrus dixit. † Estote subditi prae-
 positis vestris etiam discipulis Petri. 2. c. & in euāgelio Matthei.
 23. c. Super cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisei, o-
 mnia ergo quaecūq; dixerint vobis, seruate, & facite, secun-
 dum opera verò eorum nolite facere. Omnia expriment
 Chrysostomus & Hugo cardinalis ibi, quae corrigunt mo-
 res: quia dicunt ipsi, quod nostrum est, est accipiendum. quod
 vero alienum est, non debemus discutere. Frequentè enim
 de malo bona doctrina procedit, cum videamus & terram
 vilem pretiosum aurum producere: nunquid propter vilem
 terram pretiosum aurum contemnitur? sed sicut aurum eli-
 gitur, & terra contemnitur: sic & nos doctrinam bonam à
 quocūq; sumamus, malos vero mores eorum relinquamus.
 Quod videmus fieri in apibus, quibus herbae necessarię non
 sunt, sed flores, ideo tantum flores colligunt, & herbas relin-
 quunt. Quare vt aliquando huic materiae modum impona-

*Cathedra
 Moysi*

mus, quid diuus Bernardus ad Eugenium papam. lib. 2. scripserit. videam⁹ his verbis ipsum Eugenium alloquens. Tu es (inquit) sacerdos magnus & pontifex summus, tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noë, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, autoritate Moses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus, tu es cui clauæ traditæ sunt. Hæc ille. sed ne omnino à nostro negotio videamur discessisse, licet in prædicta, quam assumpsumus regula, dixerimus beneficium quodcunq; illud sit, à summo pont. conferri posse. attamen Roma. pon. voluntariè non confert beneficia ad præsentationem patronorum Laicorum spectantia ipsis inuitis: & ratio est, ne per tales collationes laici à fundatione ecclesiarum retrahantur. Ita in specie Lopus de castellione in suis allegationibus. alleg. 96. quæ incipit, beneficia &c. dicitq; ibi vidisse præmissa seruari à Gregorio vndecimo Roma. pon. Sed hæc meliùs suo loco dicemus. Nunc autem de alijs ecclesiæ prælatis circa istas beneficiorum collationes dicendum est. sed qui prælati dicantur, prius videamus.

ARGVMENTVM.

Quales oporteat esse prælatos: quæ sint humilitatis species & effectus: an & quæ beneficia legitimæ ætatis episcopus conferat.

✱ *SVMMAE.* ✱

- 1 Appellatione prælati veniunt episcopi & superiores, & inferiores: Et qui sint. nu. 2.
- Primum dictum extendit. nu. 3.
- 4 Prælati ethymologiam receptam.
- 5 Prælatos virtute lucere, eisq; humilitatem inesse debere, & nume. 26.
- At quotusquisq; est.
- 6 Humilitas quid sit, & in quo dignosci possit. nu. 7.
- 8 Humilitatem virtutem esse: & eiusdemq; ethymologiam. nu. 9.
- 10 Humilitatis gradus. 12. Per multosq; fructus. & num. 11. 12. 13. 14. 17. 19. 20. 22. 23. 24. 25.

- 15 Moses filiorum Israel dux.
 16 Dauidem in regem unctum fuisse.
 19 Coniuncta ex præscripto CHRISTI humile: sese exhibeant.
 21 Humiles sacra scriptura interpretes.
 27 Humilitatem triplicem esse.
 28 Episcopus quæ beneficia conferre possit: & nu. 34. Quod ampliat. num.
 29. & nu. 35. & nu. 36.
 30 Quod sit episcoporum officium.
 31 Episcoporum incontinentia, & luxus. nu. 32. & quid afferant. nu. 33.
 37 Quæ ætas ad collationem requiratur.
 38 Collationem iurisdictionis esse.
 39 Limitas reg. concesso vno, &c.

CAP.

II.

- N**omine prælati propriè episcopi veniunt, vt vult glo. in verbo prælaturam. in titu. de pacifi. possessio. in prag. adferens ad hoc tex. in ca. ne pro defectu. & in. c. nichil est de electio. † Dicerem tamen ego, prælati appellatione venire tam inferiores episcopo quam superiores. † Dico superiores, cardinales, Patriarchas, archiepiscopos. Inferiores verò abbates, abbatissas. imò & minorum minister seu gardianus prælatus dici potest. glof. singularis ad hoc in clemen. j. in verbo prælatum. de electio. † Idè de priore conuentuali perpetuo dicas. clementi. j. ferè iuxta ipsius princip. de supplen. neglig. præla. & glo. in. c. nullus. de electio. in. 6. † Quantum verò ad significationem vocabuli prælati dicuntur, præ alijs lati & ditati. hæc vocabuli ethymologia communiter ab omnibus recepta est. Sed vltra eos adhuc (nostris diebus vt plurimùm exemplo videmus) aliam profectò ethymologiam addere possumus: vt prælati dicantur. quasi præ alijs elati & superbi. quod multùm dignitati quam habet, contradicunt. Nonne quicumque, qui ad dignitatem ecclesiasticam receptus est, potissimùm episcopalem loco est apostolorum, vt iam diximus, † & sic omnibus virtutibus coram hominibus lucere debet, exemplo veri præ-

ceptoris idem, qui illos itē docuit, & tales voluit esse? Quid igitur est, quod potissimum pralatus superbiat? nisi in sua gehenna perpetua, ni magistrum omnium imitetur **CHRISTVM**, qui tantum omnibus potissimum qui alijs preesse volunt humilitatis reliquit exemplum? quam humilitatem
 6 diuus Bernardus ita diffinit. † Humilitas est, qua quis verif
 7 sima sui ipsius cognitione sibi vilescit. beatus † Thomas tñ
 in ij. ij. .questio. 16. humilitatē non consistere essentialiter
 in sui cognitione, sed in sui moderatione motus appetitus,
 a vt quisq; se reprimat, ne feratur in ea, quæ supra se sunt.
 Quapropter seipsum cognoscere, ad humilitatem pertinet,
 tanquam sit quedam directiua regula humani appetitus. Et
 hæc humilitas est virtus specialis, & sic vt videmus rara. vn-
 de Origenes dicit sub illo dei paræ ac virginis cantico & in
 his verbis. Quia respexit humilitatē ancille suæ &c. quæ ha-
 8 ben Luca. 1. † in scripturis vna de virtutibus humilitas præ-
 9 dicatur. † humilis enim quasi humi accliuus. i. inhærens dicitur:
 quod fit, cum qui defectum suum considerans secundū
 suum modum infirmum se confitetur, exemplo Abrahæ ge-
 10 nes. 18. dicentis loquar ad dominum meum cum sim puluis
 & cinis? † Et huic virtuti humilitatis diuus Benedictus. in
 sua regula duodecim gradus assignat, quos figuratos dicit
 in scala, quam Iacob vidit Geneseos. 28. cap. possit & figura-
 t etiam per duodecim stellas coronę mulieris quam Ioan-
 nes vidit amictam sole & luna Apocalip. 12. cap. Quanta sit
 hæc virtus humilitatis, non est nostrum prædicare. Illa enim
 inter omnes sola est, quæ vt verbum in vtero virginis incar-
 naretur, placuit altissimo: quia respexit humilitatem ancil-
 lę suæ &c. vt Luca. 1. & hoc dum dicit ecce ancilla domini
 &c. dicto cap. & de his vide per Bernardum doctorem vir-
 ginis & matris sub illo Luca. euangelio missus est, Non est
 11 igitur quod nos, pœniteat si humilitatē sectemur, cum ab
 ea † complures fructus colligantur, quorum primus. quia
 deo & hominibus placet & redolet, vt canticorum. 1. dum
 esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

Nardus

*Probi σ-
 αῖβῳ
 Omnis do-
 ctina sco-
 pū esse scri-
 bit G. hude-
 us in eo li-
 bro, quem
 de r. et in
 situ. stud.
 inscripsit
 Præcius.*

Humilitas.

Nardus enim propter sui paruitatem humilitatem significat. Est enim species herbæ pusilis. † Secundus est, quia orationes Deo acceptas facit, vt testimonio prophetæ regij habemus psalmo centesi mo primo respexit in oratione humiliū Tertius facit vt homo à malo culpæ, & pœnæ liberetur, vt psalmo. 114. humiliat⁹ sum & liberauit me. & .iij. regum .xxj. Nunc vidisti Achab humiliatum coram me. hoc enim priscis temporibus fiebat in humilitatis signum, & dominum placatum volebant homines, vt cinerem super capita sua imponent, & aliquando cilicio induerentur, sicut in scripturis sacris de Iosue, iudith, & Niniuitis legimus. † Quartus, quia & in his terrenis diuitijs habundare facit primi Regū xvj. c. nonne cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribus Israël constitui te? hoc enim Pauli dictum fuit, qui cum electus in regem esset, se absconderat. † Moses humilis cum delegationem Dei ad Pharaonem recusaret pro filijs Israël ab eius manibus liberādis, factus est dux totius populi Israël litici. Exodi. 4. c. & Ieremias propheta qui dicebat, Domine Deus ecce nescio loqui, quia puer ego sum. cum eum dominus de vulua sanctificatū dixisset, & prophetam in gētibz vellet dare Hieremia. j. c. † Præterea nonne David minimus inter fratres, quia ouilis custos: sed humilis vngitur in regē primi reg. 16. † Quintus est: quia humilitas perducit ad gloriam Iob. xxj. c. qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria. quod in parabolis loquens docuit etiam nobis Lucę. 14. c. dicens † cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo: sed cum vocatus fueris, vade, recuñbe in nouissimo loco: vt cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi, Amice, ascende superius. tūc erit tibi gloria coram simul discumbentibus † quod iam scriptum fuerit in veteri testamento. prouerb. 25. c. melius est, vt dicatur tibi ascende vuc quam, vt humiliaris coram principe. Sextus apparitione Dei seu angelorum facit dignum quod in Abraham comprolatum est Genesis. 18. qui in cōuale commorans tres viri illi apparuerunt. i. tres Angeli: Tres

*Humilitas
tis in si
gnia.*

enim vidit, sed vnum tantum adorauit in memoriã sanctissi-
 me trinitatis: in qua vnus tantum Deus est super omnia ado-
 20 randus. † Septimus facit hominem sapientia dignum pro-
 uerbiorum vndecimo. c. vbi humilitas, ibi sapientia. & Mat-
 21 thæi vndecimo. † Confiteor tibi pater domine cœli, & ter-
 ræ qua abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & re-
 uelasti ea paruulis. Exponunt ibi sacræ scripturę interpretes
 22 i. humilibus. † Octauus à laqueis tentationum liberat, vnde
 legimus in vitis patrum, Antonio aliquando exclamanti O
 quis istos euadet laqueos, quibus mundum plenum viderat
 resposio diuino accepit, sola humilitas tales faciet euade-
 re laqueos. Nonne humilitas est illa, quę dilectionem fouet?
 23 vnde dicit Chrisosthomus sub illo. c. Matthæi. 25. † sicut ci-
 nis ignem conseruat, ita humilitas dilectionem, & reliquas
 virtutes. Quare dicit Gregorius, perijt omne quod agitur,
 24 si non caute in humilitate custoditur. † Nonus, quia de hosti
 nostro antiquo serpente illo venenoso triumphat. Humilitas
 enim per fundam Dauidis figurari potest, qua iunctis quinq;
 lapidibus de Golia triumphum obtinuit. Primi regum. 17.
 c. in vitis patrum legimus, Diabolum dixisse Machario, à so-
 25 la humilitate vinci. † Postremò humilitas est illa, quę pacẽ
 componit: quare Gregorius, pacẽ illam facit humilitas, qua
 sibi quisq; superiorem alium arbitratur, vnde prouerbiorũ
 vndecimo capite. resposio mollis frangit iram, sermo du-
 26 rus suscitatur furorem. † cum tanti igitur fructus sint humili-
 tatis, summopere ad eam habendam omnes studere debemus
 & præ ceteris prælati ecclesię, qui in exemplum vitę dati sunt
 populo, cum & ipso à summo prælato Christo exemplum
 habuerint: iuxta Pauli verba ad hebræos. ix. c. iam Christus
 assistens pontifex futurorum bonorum &c. Timeant ergo
 prælaturas habentes, ne (cum in loco potentię, & hono-
 ris sunt) ab eo ignominiosẽ deponantur: quorum loco
 humiles, & qui recto sunt corde exaltentur, cum scri-
 ptum sit. Qui se exaltat, humiliabitur: & qui si humiliat,
 exaltabitur. hæc verba ter in euangelio reperiuntur posita,
 vt Matth.

27 vt Matthæi. 23. ca. Lu. 14. & 18. † Ad notandū triplicem humilitatem, cordis, oris & operis. De cordis humilitate habetur Matthæi vndecimo. discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & Iudith. 8. humiliemus illi animas nostras, & in spiritu contrito & humiliato seruiamus illi. De humilitate oris habemus Iudith. 9. humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. & ecclesiastici. 35. Oratio humiliantis se, nubes penetrabit. De humilitate operis habetur ecclesiastici. 19. est qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo. Et ad Philipen. 3. c. saluatorem expectamus dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ & ad Epheseos. 4. c. Obsecro itaq; vos ego vinctus in domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis cum omni humilitate, scilicet interiori. Ita exponit Thomas Aquinas. vel secundum Hugonem cum omni humilitate scilicet cordis, oris & operis. Humilitatem autem custodiūt, assiduitas subiectionis, quam lucifer non habuit: consideratio propriæ fragilitatis, qua Adam caruit. & comparatio melioris, quam Antichristus non habebit. Et quantum ad prelatos de quibus diximus, attinet, licet in eminenti loco ac excelsis sint, non est propterea quod gloriari debeant: quia ecclesiastici 3. cap. legimus, quantum magnus es, humilia te in omnibus, & coram deo inuenies gratiam, quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. & ad Philippen. 2. in humilitate superiores inuicem arbitantes &c. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Iacobi. 4. Quos autem dicam prelatos in ecclesia iam habuimus superius, ^{Antichristus.} sub nomine quorum largè & qui curam animarum habent possunt contineri. c. cum. ab ecclesiarum. de offi. ord. c. de rectoribus. in fine. & c. tua. de cleri. a. grotan. Nec est quod de hoc mirandum sit: quia in primis diebus ecclesie quicumq; sacerdos erat episcopus dicebatur. vt à Paulo apostolo habemus. j. ad Timotheum. 3. c. Oportet episcopum irreprehensibilem esse &c. ibi episcopum dicit, quicumq; in ecclesia ordinatum, vt oēs ferè illi

- facri loci interpretes exponūt. Sed vt ad principale negotiū reuertar, quid de talibus prælatiſ eccleſie circa collationē bñſiorū dicendū ſit, ſuper eſt nūc, vt videam⁹. † In cōcilio enim Aurelianenſi in conferendis beneficijs, quantum tangit epiſcopos, extitit ordinatum, omnes eccleſias ad eum pertinere epiſcopum, in cuius territorio ſitæ ſunt. Omnes igitur eccleſiæ quę in diſtrictu epiſcopatus alicuius ſint ad collationem illius pertinet. cano. omnes baſilicę. 16. quęſt. 7. facit tex. in. c. 2. de conſeſ. præben. & in. c. ordinarij. de offic. ord. in. 6. † Et nedum beneficia ſui epiſcopatus talis conferre poteſt, imò in eiſdem eccleſijs omnimodam poteſtatem habet. cano. obitū. 61. diſtinct. cano. tertio. 10. quęſtio. 3. cano. qui verè. 16. quæſt. j. & cano. epiſcopus. 10. quæſt. 2. Epiſcopi enim in ſuis diocęſibus dicuntur vicarij Papæ. & canoni. puto. 2. quæſtio. 7.
- 30 † Quare vigilare debent noctes & dies circa gregem eis cōmiſſum, ne in faucibus lupi tartarei incidant. c. ne pro defectu. de electio. facit textus in ca. ſignificati. eodem titu. & vt prædiximus, quærere non debent, quæ ſua ſunt, ſed quę Ieſu Chriſti. † Sed mali prælati aliud faciunt, qui rebus Ieſu Chriſti prætermiſiſ, tantum quæ ſua ſunt quærunt. cano. ſunt in eccleſia. 8. quæſtio. j. cap. cum Apoſtolus. c. procurationes. de cenſibus. & c. vbi periculum. circa finem. de elect. in. 6. indebitę exigunt ſæpiſſimè à ſubditis pecunias: aduerſus quos inuehit textus in cano. prædicator. 15. quæſt. j. & in cano. diaconi. 93. diſtinct. de quibus etiam diuus Bernardus dicit ſub illis plalmographi verbis, qui deuorant plebem meam ſicut eſcam panis. psal. 3. † Vnde enim hanc illis exiſtimas rerum adfluentiam? veſtium ſplendorē? menſarum luxuriam? vaſorum ex auro & argento congeriem? niſi de bonis ſponſæ. i. eccleſiæ. † Inde eſt quod illa pauper, inops & nuda relinquitur facie miſeranda, inculta, hiſpida, exanguis. propterea nō eſt hoc tempore, ornare ſponſam, ſed ſpoliare, non eſt cuſtodire, ſed perdere, non eſt inſtituere, non eſt paſcere gregem, ſed maſtare, & deuorare. Tales enim plus vigilant in ſubditorum euacuandis maſſupijs, quàm vitijs extirpandis. Vtinam

*Prælato
quorūdam
vigilia.*

tam vigiles inuenirentur ad curā animarum quantum ala-
 cres currunt ad cathedram assumendam. Sermo noster bo-
 nos non tangit: sed ne principalem causam videamur omi-
 34 fuisse, quę prædiximus, sub his verbis ita concludo. † In eccle
 35 sijs sui territorij episcopus omnē potestatem habet. † Quod
 puto esse verum, nisi aliquo speciali priuilegio dictæ eccle-
 siæ à iurisdictione episcopi sint exemptę. c. cū & plantare. in
 princ. de priuilegijs. vel quod omnem potestatem episcopus
 habeat in ecclesijs sui territorij, intellige de secularibus: quia
 de regularibus nihil ad eum spectat, vt paulo post dicemus
 36 melius. † Et sic regularia beneficia in sua diocesi existentia
 episcopus conferre non potest, nec secularia, etiam si mino-
 37 ris ætatis sit, † quę de iure requisita est ad conferendum, scili-
 cet dignitati annorum argu. ca. cum vigesimum. de off. dele.
 licet aliter dispensatus sit ad episcopatum, nisi ad hoc specia-
 liter etiam sit dispensatus. Quod notandum est, & hanc ra-
 tionem assigno: quia quis iurisdictionem exercere non potest
 38 nisi sit ætatis prædictæ. dicto cap. cum vigesimum. † Et quia
 collatio beneficiorum est iurisdictionis, cap. nouit, de officio
 deleg. & habet tempus per se præfixum. dicerem quantum-
 cunq; quis dispensatus sit ad episcopatum super ætate, quę
 est triginta annorum, vt dicebamus per ca. cum in cunctis. si
 talis super quo ita dispensatum est, minoris ætatis quàm vi-
 ginti annorum sit, licet per talem dispensationem habilis sit
 ad episcopatum, non tamen propterea est habilis ad confe-
 rendum, nisi super his specialiter fuerit cum eo dispensatum:
 Nec obstat nunc illa iuris theórica: vno concessio, omnia sine
 quibus &c. Quia vera est, quando non militat diuersa ratio:
 sed in hoc casu cum diuersa sint quantum ad ætatem requi-
 sitam, posse obtinere episcopatum, & posse conferre benefi-
 39 cia episcopatus. † Ergo dispensatus super vno non videtur
 propter ea super alio dispensatus: nisi de omnibus specialiter
 constet, hoc est quod de vtraq; dispensatione appareat.
 Et hæc dixerim saluo aliorum meliori iudicio. Vel etiam nõ
 confert episcopus sui episcopatus beneficia, quando patro-

nata essent, sine patroni licentia à præsentatione ipsius præcedente, ita quod collatio aliter facta non valeret, quæ tamē propriè tunc collatio non dicitur, sed institutio. vt melius spero me dicturum inferius. Et pro præd. est tex. in cap. illud in fine de iure patron. & in cano. decernimus. 16. quæstio. 7. Et hæc dixerimus de ipsis episcopis, & sufficiant quantum ad collationem beneficiorum attinet, quæ ad eos spectat.

ARGUMENTVM.

Abbatē, prioresquē communi: capitulum verò, & laicorū plerisque iure speciali conferre. Et intra quot menses possint. Quæ collationisq; infint & quid illa adferat.

SVMMMAE.

- 1 Abbatē regularia beneficia conferre, quod procedit vt ibidē. Ampliatur & in priore &c. nu. 2.
- 3 Regularibus regularia, secularibus verò secularia conferenda.
- 4 Capitulum quo iure conferat. & nu. 5.
- 6 Canonici mutuo sibi conferunt.
- 7 Etiam laici plerumq; conferunt. licet communi iure prohibeantur. n. 8.
- 9 Gallorum principem iure speciali conferre & nu. 10.
- 11 Beneficia plerumq; sibi retinet gallorum rex.
- 12 Iura conferendorum beneficiorum regibus gallorum concessa fuisse: multaq; alia specialia nu. 17.
- 13 Gallorum rex in superiorem recognoscit neminem. & nu. 15. Eundēq; in gallia imperatorem esse. nu. 14.
- 16 Possessionem ad quærendum præscriptione dominium necessariā esse.
- 18 Laicum conferre posse quomodo accipi debeat.
- 19 Laici collationem, præsentationem dici verius est.
- 20 Privilegij, consuetudinisque, finitiones, ac differentias vide remissinè.
- 21 Episcopum & capitulum simul conferre posse.
- 22 Conferit episcopus & qui ius conferendi habent, licet iurisdictionem non habeant.
- 23 Ad validitatem collationis scripturam necessariam non esse.
- 24 Intra quod tempus conferendum sit: quandoq; currere incipiat. nu. 25.
- 26 Collationis tempus vtile esse.

- 27 Negligentia collatoris ordinarij deuoluit collationem ad superiorem.
- 28 Laicum intra quatuor, clericum intra sex menses conferre & nu. 29.
Rationem differentie poni. nu. 31.
- 30 Clerici, & laici in presentando concursus.
- 32 Laici, & clerici in presentationis tempore, & variatione differentias
& nu. 33. 34. & 35.
- 36 Laicus patronus clerico concurrentis eius iure utatur. idq; in nominatione
verum habet nu. 37.
- 38 An Ro. pontificis collatio patrono laico preiudicet. & a laico presentati
intra quod tempus instituendi sint. nu. 39.
- 40 Collationi quatuor inesse debere.
- 41 Collationis, prouisionis, & presentationis definitiones remissiuè ponit,
& nu. 42.
- 43 Institutionis definitio: & quæ sit instituendi forma. nu. 44.
- 45 Etiam sine corporali inductione quem institui posse.
- 46 Purè conferri oportere beneficia quomodo accipiendum sit.
- 47 Simonie inducenda argumenta.
- 48 Conditionalem collationem quæ non faciant.
- 49 Pacta in spiritualibus turpia: idemq; iuris esse in re sacra. nu. 50.
- 51 Nec turpi pacto obligationem induci verissimum est.
- 52 Pacta turpia quæ.
- 53 Pacta contra iura bonoq; mores nullius esse momenti.
- 54 Impossibilem sententiam nullam.
- 55 Maiorem, quam conditio, obligationem inducit modus.
- 56 Conditionem, modum & causam disidere remissiuè.
- 57 Collationem publicè faciendam.
- 58 Verus sensus. c. vnici. & porrò. ut eccle. benef. si. diminit.
- 59 Collationes clandestinas suspitione nõ carere. & tamen noctu fieri pos
se nu. 70. quod in electione negatur. nu. 61.
- 62 Collationem beneficiorum liberam: nec sanguinis rationem habendam:
eam etiam liberam dici quæ sine metu fit. nu. 65.
- 64 Matrimonia libera esse oportere.
- 65 Matrimonium spirituale, & carnale eodem iure censerì.
- 66 Spirituale matrimonium collatione contrahi.
- 67 Deum pertimescere, non oportere: & veritatem metui, tormentisq;

praferendam.

68 *Persecutionem passis regnum caelorum competere.*

69 *Explicatus Matthaei locus Beati, qui persecutionem &c.*

70 *Beneficium cum omni sua causa conferendum.*

CAP.

III.

Ed nunc rationi congruit, vt de col-

- 1 lationibus praelatorum infe-
rioru ab episcopis videamus. Primò de Ab-
batibus. ¶ quare dico eos regulariter benefi-
cia regularia conferre, & secularia etiam qua
doq; ex priuilegio clemen. vnica. de supplē. negli. praelatoru.
2 ¶ Quod idem est in prioribus, & alijs habentibus dignitates
vel officia in ecclesijs regularibus, dicta clemē. vnica. & hec
3 est ratio: ¶ quia sicut regularibus beneficia regularia debentur,
& secularibus secularia. c. officij. c. cum ad nostram. c. cū
causam. & c. cum in magistrum. de elect. cum simil. sic & re-
gularia beneficia à regularibus, & secularia à secularibus cō-
ferri debent praedictis iuribus. aliter esset ponere falcem in
messē alienam, quod fieri non debet. ¶ Qñq; etiam, & à c.
4 beneficia conferri possunt, vt puta ¶ capitulum seculari secu-
laria, & regulare regularia. c. eā te. de rescr. & c. si capitulo. de
5 concessione praeben. in. vj. ¶ hoc tamen fit de speciali priuile-
gio, vel consuetudine praescripta. c. cum ecclesia. iuncta gloss.
ibi de elect. & c. vnico. in prin. ne sede vacante. in. vj. aliter cō-
ferre non posset. c. quanto. & c. ea noscitur. de his, quae fiunt
à pi. lat. sine consen. capituli. Preterea & ad vnum canonicū
ratione suae hebdomadae ius conferendi competere potest.
6 ¶ Has enim vicissitudines qñq; seruant singulares personae
collegiorum in conferendis beneficijs ad ea spectantibus,
quod Caturci in ecclesia cathedrali seruantur, in qua Deo fa-
mulatur sanctissimè, huiusq; rei sumus testes locupletissimi
& ita vicissim conferre posse de iure permittitur. c. vlti. de
praeben. in. 6. Adde decisionem Rotae. 380. in antiquis. & de
his vide plenè per dominum de Bosqueto sanctae Romanae
ecclesiae cardinalem in sua recollectione cōclusionum, & ru-
brica

- brica de concess. præben. c. penult. incipiente in ciuitate ma-
 7 golicensi &c. ¶ Aliquādo & laici quædam beneficia ex pri-
 uilegio conferre possunt. c. dilectus. in tertio de præbendis.
 c. Adrianus. 63. dist. refert hoc gl. etiam. in. c. imperium. 10. di.
 8 ¶ & si de iure laicus beneficia conferre non possit. c. si quis
 deinceps. xvj. q. nec valeat consuetudo, vt cōferat laicus, vel
 eligat. c. Massana. & c. sacrosancta. de electione. & Panormi.
 in. c. cum apostolica. de his, quæ sunt à prælatis sine consen-
 su capituli. Ex priuilegio tamen, vt diximus, admittitur.
 9 ¶ Exēplo nobis est serenissimus princeps noster rex Fr̄ acię,
 qui decanatu ecclesię Andegauēsis ex priuilegio sibi cōcesso
 à sede apostolica confert, vt notant glo. & doctores in cano.
 10 Imperium. x. dist. ¶ & idem noster princeps ex priuilegio di-
 ctæ sedis apostolicæ in beneficijs sui regni habet, quod vacā-
 te sede episcopali, archiepiscopali, vel quacunq; alia dignita-
 te, quæ ad sui collationem beneficia habet: sed de fundatiōe
 regali talis ecclesia est, quod ea conferre possit. Ita notant Io-
 annes monach^o & Dominicus de sancto Geminiano. in ca.
 2. de præb. in. 6. & sicut nunc diximus, ex priuilegio laicos be-
 11 neficia conferre posse: ¶ ita etiam ex priuilegio dicimus, ipsa
 dum vacant sibi retinere posse. Et hoc priuilegio gaudet rex
 noster Francia, qui in plerisq; sui regni ecclesijs est canoni-
 cus. vt Pictauis in ecclesia sancti Hylarij & Lugduni in ea,
 quæ est diui Ioānis. Et pro his vide notata ab innocētio &
 Abbate in. c. quantò. de consuetu. glosam & doctores. in. c. 2.
 12 de iudicijs. ¶ Ille igitur & multa alia priuilegia à sede aposto-
 lica regi nostro concessa sunt, tanquam non immemor bene-
 ficiorum quæ à plerisq; regibus nostris accepit, quæ causa
 breuitatis hīc non infero: sed quisq; videat tam in annalibus
 Francia quàm in multis alijs hystoricorum libris, & inter ce-
 13 tera temporalia, ¶ hoc præcipuum habet ijdem princeps, vt
 neminem recognoscat in suo regno superiorem. c. per vene-
 rabilem. qui filij sint legi. addo glo. singularem. in. §. si. institu-
 14 ta de patria pote. ¶ Ex quibus infertur, regem Francia in suo
 regno esse imperatorem. Prætereò ego multa priuilegia spi-

a Posses-
sionem usu-
capiōnis po-
tissimam es-
se partem
responsū 16
est. l. sine
possessione.
ff. de usuca.
c. sine pos-
sessione. et
ibi Dyn. de
reg. iur. in
6. vsus si-
quidem poses-
sionem so-
nat l. quoti-
es. ij. de ser-
uutu. ti. gen.
Præcius.

ritualia quæ idem ipse re habet, quorum vnum est quod omnes admirari oportet, operari scilicet miracula super cor-
 15 poribus infirmorum, hoc enim omnibus palâ est. † Non ab re
 igitur si præfatum regem nostrum dicamus nemini humano
 subiectum esse, cum & infirmitates ad instar diuorum illi
 subiectæ sint. Beatus igitur est, qui ad hæc operanda dignus
 est inuētus, facit enim mirabilia in vita sua. Ecclesiastici. 3. c.
 Nec obest nobis nunc textus. in can. Adrianus. 63. distin. qui
 vult, omnes principes terræ debere Imperatorē in superiore
 cognoscere: quia ita respondeo. illa posse præscribi aduersus
 prædictū impera. per principem nostrū in suo regno. arg. tex.
 in. c. super quibusdā. de verb. sig. Et hæc ratio esse potest, quā
 ego addo, tum quia talis præscriptio fuit iusta, prædictis rōni-
 16 bus, tum quia in suo regno habet † possessionē, a quæ præscri-
 ptioni est requisita. Sed an extra regnum ita sit, dubiū est. cer-
 tum est tñ de facto ipsum nō esse subditum, licet sint qui di-
 cant aliter de iure esse. vt gl. & Pañ. in. d. c. per venerabilē qui
 filij sint & legit. quæ gl. adfert ibi tex. in. c. in apibus. 7. q. j. Te-
 nerem tamen ego, vt breuiter agam, etiā extra regnū nec de
 iure, nec de facto regē Franciæ imperio subditū esse, prædi-
 17 ctis iam rōnibus. † Quibus adhuc addere possem & multa
 alia specialia, quæ Rex noster à deo oīpotenti habuit, præter
 reges ceteros vt sunt, arma, vexillū illud quod Auriflamma
 vulgus vocat, & amphora oleo sacratissimo plena oīa cœli-
 tus elapsa, multaque alia de quibus per Gulielmū Benedicti
 (qui diligēter ab hystoricis hæc omnia collexit) in repetitiōe
 sua. c. Raynutius sub verbo duas habēs filias. à nume. 79. vsq;
 89. Si ita igitur est, quod Rex Frāciæ in suo regno neminē ha-
 beat superiorē. an tñ tantæ potestatis sit intra suū regnum,
 quātę est in vniuerso orbe imperator. Et, vt in summa agā, de
 hac quæstione me remitto ad Abbatē Pañ. in. c. quæ in ecclesia
 rum. de cōsti. Inn. in. c. cū P. Tabellio de fi. instru. Bar. in. l. ho-
 stes. ff. de captiuis & postlimi. reuer. & in. l. infamē. de publi-
 cis iudi. ff. Bal. in. c. cū venissent. de eo qui mit. in possess. causa
 rei seruan. Idem Bal. in. c. j. j. de pace tenen. inter subdi. & iu-
 ra. for

ra. firman. in vsibus feudorū Andre. de Ifernia. in. c. j. tit. qui feudum dare possunt. Bal. in. l. fi. C. de dona. inter vir. & vxo. Idem Bald. in. l. j. ff. de aqua pluuiā arcend. & Panor. in cap. pastoralis. de officio delegat. Multa alia adhuc circa nostri principis priuilegia hīc addere possem. Sed ne in propria causa iudices esse videamur, hęc ore clauso pertranseo.

- 19 † Ad primamque viam reuertor, cum dicebam laicos ex priuilegio posse conferre beneficia. Intellige tamē per talem collationem à laico factā, ius spirituale non acquiri ei, cui talis collatio facta est, donec per episcopū aut aliū clericū talis fuerit institutus. c. in synodo. 36. dist. de quo vide Ioannē Mōtania in suo tractatu de bigamis. quæ. 5. Et † sic dicerem ego talem collationem, quam laici ex priuilegio habēt, propriū præsentationem dici deberi: cum presentatio requirat institutionem sequentem. Sed hęc melius discutiemus inferius. Et quia nunc diximus de priuilegio vel consuetudine
- 20 præscripta laicum beneficia conferri posse. † quid priuilegium sit, quid consuetudo, & illorum differentiam vide per glo. in verbo præscripta. §. statuit & decreuit. in titulo de causis in pragma. & de priuilegio personali & reali, vide per glo. per glo. magnam in verbo legatorum prope finem. §. item circa clausulam positam sub titu. de collationibus. in prag.
- 21 † Præterea ad Episcopum & capitulum simul de iure communi collatio beneficiorum spectare potest cap. postulatistis de concess. præbend. vel ad Episcopum & capitulum alternatis vicibus. clementina plures de iure patro. & cap. cum in illis. §. fin. de præb. in. c. illa clemen. plures loquitur de præsentatione patronorum, qui si plures sint in iure præsentandi, inter eos vti possunt alternatis vicibus: datque ibi rationem Clemēs Sum. pon. vt facilius prouideatur ecclesijs, & prædi-
- 22 cti res collatores ordinarij dici possunt. & † sic nō solūm Episcopi, imo & alij tam superiores quā inferiores, & ad quos beneficiorum collatio seu alia prouisio spectat, etiam si iurisdictionem non habeant. ita glof. in clemen. j. in verb. ordinariū. vt lite pendente &c. Cui est similis glo. in cap. si soli.

a Ad esse
actus scri-
pturam ne-
cessaria nō
esse rescri-
ptum est. l. 23
pactum bo-
na. C. de pa. a
Qui tamē
sunt casus
eam requis-
rentes uide
glo. c. j. de
censib. Pra-
teius.

b Qui dis-
cantur dies
utiles tra-
dit iure con-
sul. l. j. §. di-
es. ff. quan-
do appellā-
dum sit no-
l. ij. ff. quis
ordo in bo-
posses. ser.
De quadri-
ennio utili
uide text. l. 26
petende. C. b
de temp. in
integ. resti.
Prateius.

in. i. de offi. ordi. ita Decius etiam in cap. post celsionem. de probationibus & Cardinalis in elemē. j. §. adhuc de statu monachorum. Et, vt paucis agam, omnes qui à Papa, vel lege, vel consuetudine potestatem conferendi ecclesiastica beneficia habent collatores dicuntur: cano. iudicibus. 2. quæst. 6. & notatur in cap. ordinarij de offic. ordi. in. 6. † & quando à talib⁹ ordinarijs fit aliqua collatio, non putes de substantia collationis esse literam^a, sicut nec de substantia contractus est scriptura, cum solo consensu perficiatur, sed solum fit ad probationem contractus. l. contrahitur. ff. de pig. & §. j. de oblig. ex consensu in insti. ciui. Quando igitur ab ordinario collatio fit, scriptura tantum interuenit ad perpetuam rei memoriam, non quod sit de requisitis necessariò ad collationē, 24 arguendo ab ipsis contractibus † Quæ quidem collationis à conferre habentibus intra sex menses de iure fieri debent, exceptis electiuis, super quibus arbiter est, vt plenius spero me dicturum inferi⁹ & aliter illud ius conferendi deuoluitur ad proxime superiorem. cap. 2. de concess. præb. † Et hoc tempus sex mensium generaliter à tempore scientiæ currere incipit, & non à tempore vacationis cap. quia diuersitatē. in fine eo. titu. & cap. licet magister de suppl. negli. præla. ratio est: quia qui nescit, potestatem experiendi non habet: l. annus in fi. ff. de calumniato. l. cum sex mēses. ff. de cdi. edi. & cano. biduum. 2. quæst. 6. Sed is collator qui fit beneficium vacare, vltius certiorari non debet. vt expressè habetur in dicto cap. licet. de suppl. negli. præla. ibi dum dicit, si vobis cōstitit modo scilicet: & in cap. cum inter vniuersos de elec. & cap. de multa. §. j. de præb. facit text. in. l. j. in fi. ff. de actionibus emp. † Et hoc tempus sex mensium ad conferendum vtile^b est, & nō contiuum, arg. cap. quia diuersitatem, de concess. præben. vbi tale tempus non currit à tempore suspensionis sciunt, quo eligere non possunt id facere habentes. 27 Quando † autē per negligentiam Episcopi vel alterius inferioris collatoris conferendi autoritas ad proximū superiorem deuoluatur, vide per glos. in verbo illos. §. quod si hi ad

quos in titu. de concubinarijs in prag. sancti. Et quod superius dixi, beneficij vacantis intra sex menses prouisionem fieri debere, aliàs ius ad proximiorum deuoluitur: hoc tamen
 28 in patrono laico restringo, ¶ qui intra quatuor menses à tempore notitiæ vacationis presentare habet cap. vnico. §. verū. iuncta glo. ordinaria ibi, ad hoc. de iure patro. in. 6. Et sic in
 29 hoc patronus clericus & laicus differunt: ¶ cum clericus ad
 30 presentandum sex menses habeat, ¶ etiam si in iure presentandi concurrat cū laico & hæc ratione cōionis quā inter se habet. Et sic illo casu vterq; istud tps sex mēsiū ad presentandum habebit. ad instar eius quod dicimus, de eo qui rem communem cum pupillo habet. l. si communem. ff. quæ admodum seruit. amitt. vbi ex responso Pauli iurecō. habetur. Si cōmunem fundū ego & pupillus haberemus, licet vterq; non vteremur, tamen propter pupillum, & ego viam retineo. Ex cuius verbis notandum est, quod nō possum per me, possum per alium. c. pe. de concess. præben. in. vj. l. Aristo. ff. quæ res pignori obli. poss. l. his enim. ff. de fur. l. cum autem. §. fina. de ædili. edict. l. ij. §. planè. & l. non putauit. §. sed & si exheredatus. ff. de bono possess. contra tabu. cum multis alijs similibus, quas habes in gl. fi. d. l. Aristo. & hoc fit propter ius commune inter aliquos, quod quidem indiuiduum est, ita, vt aut in totum retineatur, aut in totū amittatur, vt in prædictis iuribus. & ita illam iuris regu. intelligere habes, quod
 31 non possum per me, possum per alium. ¶ sed quæ ratio est: quare in hoc iure presentandi minus temporis patronus laicus habeat, quam clericus: hæc dicerè ego esse: quia qui in vno grauatur, in alio releuari debet, & econtra. l. eum qui. in prin. ff. de iure iur. l. j. primo responso. ff. ex quibus causis maiores &c. & auth. contra qui propriam. C. de non numerata
 32 pecunia. ¶ At qui laicus vnum habet, in quo releuetur: quia variat in presentando potest, intra tempus illi à iure concessum ad presentandum. c. si verò. de iur. patro. ¶ in alio grauatur: quia ad presentandum quatuor menses solum habet. c.
 33 quoniam. & c. cum propter. eo. titu. ¶ Clericus verò è diuer

so, qui vnum habet, in quo grauetur: quia in praesentatione
 35 variari non potest, † habet aliud in quo releuetur, sex mēses
 ad praesentandum. c. eam te. & ibi optimē Panor. eo. ti. de iu
 re patro. domini de Rota plenē de hac materia in decifioni-
 bus antiquis decifione 560. & dominus de Bosqueto cardi-
 nalis in recollectione suarum conclusionum sub titu. de iu-
 re patro. c. iij. & plenissimē Rochus de Curte in repetitione
 36 rubr. de iure patro. in verbo honorificum. q. xxvij. † Quod
 autem dixi, patronum clericum si in iure praesentandi cum
 laico concurrat quantum ad tempus praesentandi, iure cleri-
 37 ci uti debere. † idem dico esse in nominationibus, scilicet sit
 clericus, & laicus concurrant in iure praesentandi quod tūc
 tale ius patronatus sapiat naturam clerici, & sic licet bene-
 ficia quae ad praesentationem laici spectant, non cadant in
 turno nominatorum. per gl. in verbo ecclesiastico. §. item qd
 ad dictas tit. de colla. in prag. sanctio. Illud tamen verum est,
 vbi talia beneficia purē ad praesentationem laici spectarent,
 quod secus est, quando concurreret cum patrono clerico. cum
 eo casu talia beneficia naturam clerici sapiant, tanquam di-
 gnioris. facit capitulum per tuas. de arbit. capitulum quod in
 dubijs de consecra. ecclesiae vel alla. capitulum. j. de iure pa-
 tro. & l. quae religiosis. de rei vendi. ff. Hoc tamen melius tan-
 38 genus inferius. † An autem per collationem summi pont.
 possit patrono laico derogari, vide plene per gl. in verbo
 39 eneruantur. §. ceterum huiusmodi. in p. c. in prag. † & in-
 tra quod tempus à patrono laico praesentati instituēdi sint,
 vide in gl. in verbo. respectiue. §. item circa clausulam in titu.
 de colla. eod. lib. Sed ne propriam materiam nostram videamur
 reliquisse quantum ad ipsas collationes, quae ab habenti
 40 bus conferre sunt: dico † quatuor necessario de iure oportere
 adesse in eisdem. Scilicet ut purē, palam, liberē fiat, & sine
 41 quavis diminutione. † Sed priusquam haec tangamus, quid
 collatio sit, vide per rebusi in suis glossematibus, concordatorū
 42 sub titu. de colla. in princ. † Et quid prouisio, & praesentatio,
 vide per eundem ibi in gl. in verbo prouisionem & in glo. in
 verbo

verbo praesentationem. Quid verò institutio fit, vide per
 Hostien. in titulo de instit. in sua summa. Et ultra eum, ita
 43 ipsam describo. † Institutio est in corporalem possessionem
 44 vel quasi inductio seu traditio. Ideo dixi, vel quasi, † quia in-
 stitutio saepe fit, per traditionē anuli, vel libri, seu cuiuscunq;
 alterius similis. c. cum olim. de re iudi. c. postulasti. de conce-
 45 sio. praeb. † Et sic illa inductio realiter corporalis necessariò
 non requiratur. Et de his, quæ diximus nunc breuiter me ex-
 pediens, vide per Rochum de Curte in suo tract. de iure pa-
 tro. potissimum in princ. illius sui operis. & per de Selua in
 suo tract. de beneficio tota quaest. j. 3. partis. tractatus. Super
 his enim, quæ iam satis superque ab alijs tacta sunt, parum,
 aut nichil dicturus sum, nisi ad gratiam colligenti fecerim,
 46 quæ varijs sparsa locis reperi. Nunc ad opus redeo. † Purè
 igitur collationes fieri debere, hoc est absq; pacto aliquo, cõ-
 uentione, vel conditione. c. fin. de pactis. Et cano. quam pio. j.
 47 quaest. 2. † Huiusmodi enim conuentiones symoniam indu-
 cunt, cap. cum pridem. de pact. Sine tacitè, siue expressè, siue
 directè fiant, cano. per laicos. 16. q. 7. facit regula iuris, Actus
 legitimi &c. de reg. iur. in. 6. & quod per dominum de Ancha-
 48 rano notatur ibi. Quod autem dico cõditionem in colla. in-
 ducere symoniam: † hoc verum est, nisi talis conditio sit, quæ
 de sui natura insit in ipsa collatione. Puta si collator dicat, cõ-
 fero tibi talem ecclesiam vel praebendam si vacet, vel si capax
 eiusdem. Talia enim vel similia actum non faciunt condi-
 tionalem: quia quæ in beneficiorum collatione de iure tacitè
 insunt, sine aliquo vitio symoniae exprimi possunt. ita notat
 Pan. in. c. significasti de elec. in. c. olim. in. j. de restit. spolia.
 & c. ad audientiam de praescrip. hac igitur exp̄dictis elicio regulã.

Ea quæ tacitè insunt, si exprimentur, nihil operantur.

Pro hac regula adfero tex. in. l. 2. ff. de leg. j. & in. l. conditio-
 49 nes. ff. de condit. & demon. † Aliter autem nec pactum, nec
 conditio in spiritualibus valèt: cum talis conditio vel pactũ
 turpe sit, & sic cessare debeat. dict. ca. quam pio. j. q. 2. tanquã
 inducens symoniam. c. cum pridem. de pact. vel tacitum sit,

- 50 vel expressum. dicto cano. per laicos. 16. q. 7. † Turpe pactum potest etiam dici, quod de re sacra, seu spiritali fit. d. c. fi. de
- 51 pactis. † Et tale pactum turpe nullam secundum canones inducit obligationem. c. vnusquisq; c. in malis promissis. c. non semper promissa. c. diffinitio. c. si ad pactum. & c. mulier. 22. q. 4. Et nedum tale pactum turpe inimicum est canonibus, imò nec secundum leges seruandum est, nec obligat. l. generaliter. & l. veluti. ff. de verb. oblig. l. si vnus ex argentarijs. §. pacta. ff. de pactis. l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. mandati. & §. qd turpi
- 52 instituta de inutil. stipu. † Turpe enim pactum dicitur, siue turpis rei. vt si quis promittat homicidium se perpetrare, vt in casu illius. l. veluti. vel etiam sacrilegium, vt in illo. §. quod turpi. vel si turpem causam contineat: puta si paciscar, ne furti agam, vel iniuriarum. dicta. l. si vnus. §. pacta. ff. de pact. Vel si tale pactum seu promissio vergeret in animę detrimētum, etiam si vallatum esset iuramento. c. si ad peccatum. & cano. mulier. 22. q. 4. Et de iuramento addito tali pacto seu promissioni habes in. c. si aliquid. & cano. non est obseruandum. & in multis alijs. d. causa. & q. Quibus addas regulam iuris. Non est obligatorium contra bonos mores iuramentum. de reg. iuris in. vj. † & breuiter omne pactum quod contra leges, constitutiones, senatuscōsulta, plebiscita, decreta, edicta principum, vel bonos mores fit, est nullum. l. pacta quę. C. de pact. l. alia causa. §. eleganter. ff. soluto matrimonio. & l. iurilgentium. §. prętor ait. ff. de pact. sic & impossibile præceptum nullum est siue sententia. l. Paulus. ff. quę senten. sine apella. rescin. Pactum igitur vt hæc absoluam, in collatione positum, vel conditio collationem nullam reddunt. rationes iam vidimus superius. quod idem de modo dicendum est: qui quidem conditioni æquipollet. c. si infideles. xvij. q. j. c. verum.
- 55 de conditio. appo. & l. j. C. de conditio. quę sub mo. † Imò dico ego maiorem adhuc obligationem modum, quàm conditionem inducere: nã si is cui sub modo aliquid relictum est, caueat de eo implendo, statim agere potest, ac si iam impleset. l. si tibi legatum. ff. de lega. iij. l. cum in testamento. ff. de fidei

- fidei commissa liber. & l. quibus diebus. §. fi. ff. de conditio. & demonstra. quod secus in conditione dicendum est, euentus cuius semper est spectandus. l. qui hæredi. §. fi. ff. de conditio.
- 56 & demõst. sed, vt paucis agam de hac materia, & † quõ conditio, modus, & causa differant me remitto ad Hoff. in ti. de condi. appositis. §. quid sit conditio. in sua summa. ¶ Secundũ quõ diximus requisitum in collatiõne est, † vt palam fiat, alioquin collatio suspecta dicatur. c. vnico. §. porrò. vt ecclesiastica beneficia & c. facit tex. in l. non existimo. ff. de admini. tu. vbi tutor pupilli pecuniam mutuo à contutore accipere potest, vel à seipso etiam palam & bona fide, non autẽ clam.
- 58 † Hoc tamen verum putarem ego solũ in electionibus clã destinis, quã ita facte à iure reprobant. c. quia ppter. §. fi. de elec. & expresse Panor. in. c. j. de clãdest. despõ. & nõ in collatiõne seu prouisionibus, quã, & si clandestinẽ fiant, propterea nõ reprobantur, dum tamen is cui confertur, aliter capax sit: & sic hodie, vt videmus seruatur. Nam his diebus hi, qui conferre habet, in cameris suis paucis presentibus sua conferunt beneficia. Veruntamen ex diutina occultatione & ex quibusdam alijs contra conferentem suspicio oritur. & iste est verus intellectus capituli vnici. in. §. porrò. vt ecclesiastica beneficia & c. † Proinde & tales collationes quã clam fiunt, de iure etiam suspecte dicuntur, vt voluit gl. in. d. c. vnico. in verbo occulta. & ibi Imola & Panor. idẽ tenent Geminianus, & Archidiaconus in. c. si tibi absenti. de preb. i. vj. q. c. qd. cõsuetudo in cõtrariũ habeat, vt dicebamus. Ex quibus oibus hoc inferri potest, licet collatio bñficii, quẽ de nocte fit valeat, nec sit irritanda: † hoc tñ in electiõne locũ sibi nõ vedicat: cũ electio occulta, & clandestina nõquã valeat. d. c. qd. ppter. §. electiões de elect. quod tamen verum est in electione, in qua seruanda est forma dicti. c. quia propter. aliã non. ita in specie reperi Felinum tenere in. c. consuluit. ver. collator. de offi. delegat.
- 62 ¶ † Tertium, quod in conferendis beneficijs seruandum est, vt liberẽ fiat. Is enim qui conferre habet, quadam liberalitate moueri debet in conferendo, non carnali affectu: sed

*a Huma
nos quosdã
actus publi
cẽ fieri de
bere & ve
scriptũ est
& respon
sum. d. c.
uno. §. por
ro. hic addu
cto in spon
salibus nu.
ptijsq; idẽ
iuris est to
to tit. de clã
dest. de spõ.
in antiquis
quod & in
testamentis
est uerifi
mũ. l. hære
des palam.
ff. de testa
mentis.
Prateius.*

rationis iudicio. c. graue. de præben. & hunc rigorem, vt dicebamus, secutus fuit Benedictus duodecimus, qui dicebat Papam nullos habere confanguineos. grauis profectò morbus est in ecclesia, maximusq; abusus, & quoddam absurdū indignos ad ecclesiastica beneficia assumere, quæ carnis sunt tantū sequentes. vnde quanta ex his passa fuerit ecclesia incommoda, nemo sanæ mentis ignorat: nec scio ego quo vela mine conferre habentes clausos gerant oculos, vt dignis, & qui benemeriti sunt postpositis, indignos assumant: qui ecclesiæ cui serui debent, nullum valeant impendere famulatum. vnde Host. in tit. de præben. §. vlt. in sua summa. de quibusdam ecclesiæ argentine canonici refert. cum capitulum illius ecclesiæ de creandis in ea quibusdam canonicis tractaret, & quilibet canonicorum suum nepotem, vel confanguineum inhabilem, & penitus inutilem nominaret, quidam eorum natione Romanus casum capituli (qui viginti annis aut plus. d. capitululo seruiert) in canonicum nominauit, dicens talem asinum ob seruitia quæ capitulo fecerat, omnibus alijs nominatis esse digniorē. quibus auditis canonici in ruborem versi abiere confusi. Optima fuit hæc tanta canonici reprehensio, quæ omnibus exemplo esse debet, qui de beneficijs ecclesiasticis prouidere habent, quomodo dignis illa conferre debeant. Nihil certè periculosius est, quam ecclesiastica beneficia conferre motu carnali, aut pecuniario. qđ Gregorius septimus Roma. pon. non tacuit. in. c. si quis. j. q. iij. & & videas ibi pœnam ita conferentis, quæ est, vt ab officio
63 suspendi debeat. i. deponi. cui est similis tex. in. c. 83. dist. † vel aliter beneficia liberè conferri debēt, hoc est nullo metu interueniente. c. dilectissimi. viij. q. ij. c. nihil. 83. di. & in. c. quatuor modis. xij. q. iij. illo textu arguens de iudicio ad beneficij prouisionē. quod argumentum optimè fieri potest: cum qui de beneficio prouidet, iudicare videatur, talem cui prouisio fit dignum esse ad beneficium, & vt in sponsum eccle-
64 siæ assumatur. † Quare sicut in matrimonio carnali consensus debet esse liber, aliter matrimonium nullum est. c. cum locum.

locum. de sponsalib. vbi Alexander tertius decidit, consensus locum non habere, vbi metus, vel coactio intercedit. intellige tamen de eo metu, qui cadere potest in constantem virum, de quo in. c. veniens. & c. consultationi. eo. ti. de sponsa. & vbi de matrimonio quæritur, plena debet ille securitate gaudere, cuius est animus indagandus, ne præ timore dicat, se amare quod odit, & exitus sequat, qui de inuitis nuptijs solet præuenire. d. cum locum. quia quod quis non diligit, facile continet. c. præses. xx. q. ij. c. prætereà. in. j. & c. requisisti. de sponsal. Libertatem enim habere debet, qui consensum præstat, aliàs non est consensus: quia coactus consensus, consensus non est, dictis iuribus. Sic ¶ & quod de matrimonio carnali diximus, sic & de spiritali censendum est. ita gl. & ibi Abbas Panor. in cap. bonæ. in. i. & in cap. quisquis. de electio. vbi Innocentius dicit electionem, quæ minus fit, posse dici eam factam per abusum secularis potestatis: quo casu nulla est. ad quod facit bene tex. in capi. vbi periculum. §. caterum de elec. in. 6. vbi tex. dū adimitur eligendi libertas, electio cessat. & hæc ratio est, quia vbi consensus cum qualitate libertatis requiritur, non sufficit consensus, nisi & qualitas libertatis adsit. facit tex. in cap. Pisanis. de restit. spolia. glo. in cano. notificasti. 23. quæst. 5. Panor. in cap. cum locum. de sponsa. & in cap. Abbas. de eo quod metus cau. Bar. in suo tractatu de tyranno. & ¶ Bald. in. l. decernimus. C. de sacrosanct. eccle. ¶ Et cum in collatione beneficii matrimonium spirituale contrahi dicimus, absque aliquo igitur metu conferri debet, & eo ita collato absque metu aliquo etiam, vel dissimulatione regi debet. Sepe enim fit, vt rectores improuidi alijque, qui curam animarum habent, humanam amittere gratiam formidantes, recta loqui liberè pertimescunt, obliuiscunt interim vocis illius (qui via veritas & vita est) apud Mattheum. 10. cap. præcipientis talibus ac omnibus nobis eos non timendos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius eum esse timendum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. quæ verba habentur etiã in cano. nolite. 11. q. 3. quis quæso suis per-

cunijs, suę faciei splendore, suis officijs & dignitatib⁹ aut (si
mauis) vanitatibus tam tutus est, qui talē nō timeat? Quare
Jeremias cap. 10. te non timebit ô rex gentiū? quibus verbis
Hieronymus ibi addit, qui duplicē gehennā habes ignis &
frigoris. quod probatur Iob. 24. cap. vbi habes. Ad nimiū ca
lorem transibunt ab aquis nimium &c. Et sic cruciatus ille
erit ab extremo vsq; ad extremū, ergo incomprehensibilis.
Propterea chrisostom⁹ sub illis verbis, nō lite timere eos qui
occidūt corpus &c. Matthēi. 10. ait eum qui aīm perdere po
test nō timemus. eum vero qui pōt corpus nrm perdere sed
interficere, timemus. vnde puerb. 29. ca. Qui timet hominē
citra corruet: & qui sperat in dño subleuabitur. Quapro
pter Debet p̄lati reliquique sacerdotes liberē tyrannos
corripere, & huius seculi ptātibus voce libera resistere, cap.
generalis. de electi. i. 6. Meli⁹ eū est, p̄ veritate pati suppliciū,
quā adulatione bñficiū. nemo peritorū. ii. q. 6. exemplum
nobis reliquit diuus Ambr. qui cum Theodosium impera
torē excōicatione innodasset, eū ab ecclesia exclusit, vt h̄ in
cano. duo sunt quippe. 99. disti. Putatusq; fuit pro altaribus
imolari. cano. cōmemor. 23. quæst. 8. ex quib⁹ colligēdū est
p̄latum p̄festo esse debēt ad subeundam mortem, nō solū
vbi fides ecclīę impugnatus, sed etiā si res suę ecclīę aufe
rantur. instar beati Tho. archiepi Catuarieñ. qui pro rebus
ecclīę siue & libertatibus eiusdem tinendis, suscepit marty
riū, vt h̄ in ca. sicut dignū. §. j. vsq; ad finē toti⁹ cap. de homi
cidio Bti em̄ sunt q̄ p̄secutionē patiunt p̄pter iustitiā &c.
Mat. 5. ca. Nō est hęc octaua btitudo solū, de qb⁹ ibi: sed oīm
p̄cedētiū illuminatio, & ad singulas referēda. Sic bti paupe
res spū, q̄ p̄secutionē patiunt p̄pter iustitiā: Bti mites, q̄ p̄secu
tionē p̄pter iustitiā. & sic de sequētib⁹. Nō em̄ oīs q̄ persecu
tionē patit, btūs est, sed qui p̄pter deū. quare dicit, p̄pter iu
stitiā de celo p̄piciētē plal. 84. & sic p̄pter iustitiā cōseruan
dā, & defendendā exēplo Io. Bap. q̄ ab Herode ad mortem
p̄secut⁹ est, p̄pter Herodiadē dicebat nō ei licere habere eā,
Quis ille Herodes esset, cum plures fuerunt. Hiero. Mat. 14.

Ioannes igitur persecutionem passus est, statuens iustitiam conseruare, defendere, & propugnare: quia vera iustitia est, Deo reddere, quæ Dei sunt, & sibi quæ sui ipsius, & proximo quæ proximi. iuxta illud Matthei. 22. c. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari &c. non autem beatus ille, qui persecutionem patitur propter iustitiam ob sua scelera, ut hæretici, latrones, homicidæ, & cæteri malefici. vnde. j. Petri. iij. cap. sed & si quid patimini propter iustitiam beati. rursus apud eundem. iij. c. nemo vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, sicut duo latrones illi qui cum seruatore nostro hinc, & hinc suspensi sunt. Luca. 23. c. & qui pistoribus Pharaonis præerat, à Pharaone ipso suspendi iussus est Geneleos. 40. c. igitur eorum qui propter iustitiam persecutionem patiuntur, Regnum cælorum est per successionem: quia si filij, & hæreses. Rom. 8. ca. † & nedum per successionem regnum cælorum est eorum, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, imò & per donationem. Luca. 12. c. nolite timere pusillus grex: quia cõplacuit patri vestro dare vobis regnum &c. ite & per emptionem Matthei. 13. c. simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quæ qui inuenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vedit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum thesaurus ille est sciëntia Christi Genesis. 27. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni &c. Absconditus dicitur: quia in eo omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi sunt, ut ad Colossen. 2. c. ager verò est cælestis Hierusalé, quem emere nos oportet Prouerbiorum. 31. c. considerauit agrum & emit illum &c. Ex quibus argumentum colligi potest, nos vitam æternam ex condigno creatam, non incretam mereri posse: quia nõ dicit emi thesaurum, sed agrum. quare Augustinus sub prædictis Matth. verbis, simile est regnum cælorum &c. ait venale habeo quid dñe regnum cælorum quò emitur paupertati regnum dolore, gaudiu, labore, requies, ignominia, gloria, morte, vita. insuper & per violentiam sui ipsius regnum cælorum est. Matt. 11. c. regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Hi enim qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, sunt qui cum

Christo comedūt in via panē doloris, & aquā tribulationis bibūt. Esaiæ. 30. c. dabit dñs panem arctum, & aquam breuē, vnde cum eo comedent pingua in die solemnitatis. & adhuc in. e. Esaiæ. 25. c. faciet dñs exercitiū omnibus populis in monte hoc. i. in patria cœlesti cōuiuuium pinguiū, cōuiuuium vindemię. Isti enim sunt socij passionū Christi in via vnde erūt socij cōsolationum in gloria. 2. Corinth. j. c. scientes quoniā sicut socij passionum estis, ita eritis & consolationū. Isti cum Christo in paupertate manent, ideò cū eo permanebunt in hæreditate. & Luca. 22. c. Vos estis qui permansistis mecū in tentationib⁹ meis. & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater regnum: vt edatis, & bibatis super mensam meā in regno. Hæc ¶ enim beatitudo, beati qui persecutionē patiūtur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum licet vno sine claudatur cum prima beatitudine descripta ibi ab euangelista, quæ est, beati pauperes spiritu, quoniā ipsorum est regnum cœlorum ab ea tamen differt: quia prima regnum Dei habet in spe, hæc autem in re. iure optimo igitur in. viij. ponitur loco, cum generalem resurrectionē significet, vt ibi dicit Augustinus. Hanc igitur persecutionem pati debent viri ecclesiastici, & qui ecclesiæ commoda assumunt, potissimū episcopi, prælatiq; alij à tyrannis, & seculari potestatibus eos increpando, & ne quidpiam à talibus ab ecclesia auferatur, iuxta verbum Pauli apostoli & ad Timotheum vlt. c. Prædica verbum. in sta oportunè, importunè argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina &c. de hac persecutione adhuc habes. j. Petri. 2. & 3. c. & in. c. à recta xxiiij. q. j. & c. scimus. 43. dist. ¶ Quartum, & vltimum quod dicebamus in collatione requisitum est, vt absq; aliqua diminutione beneficium conferatur. Non est enim illius, qui confert beneficia minuere illa, sed cum suis oibus iuribus illa cōferre habet, nisi aliter ex causa fiat. de quibus his omnibus vide totū illū titulū, vt ecclesiastica beneficia &c. cū ibi not. quæ cū quilibet pro libito ibi videri possit hîc prætermitto.

TIT. II. FINIS.

De plu

DE PLVRA LITATE BENE-
FICIORVM ET DISPEN-
SATIONE SVPER
EISDEM.

TITV. III.

ARGVMENTVM

Tituli tertij progressus in vniuersum cò tendit, vt ostendat canonis gratiam ad sacerdotiorum congeriem minimè faciendam. Digressione nihilofecius quædam in prælatis notanda, & in concedendis ecclesiasticis dignitatibus abusus varios inserit.

✠ SVMMÆ ✠

- 1 Neminem beneficia duo simul obtinere posse ampliat. nu. 3. 4. 7. & .11. limitat. nu. 18.
- 2 Is tamen etiã à iudice spoliari non debet.
- 5 Quæ dicantur ecclesiæ parochiales, qui parochi, parochiani & cur ita dicti snt. nu. 6.
- 8 Dispensationem faciliè concedi non debere.
- 9 Propter officium deberi beneficium. & nu. 49.
- 10 Beneficiorum cumulum canonibus inimicum, & cur: eundemq; à lege prohibitum in dignitatibus. nu. 11.
- 12 Quodcumq; beneficium regulare residètiã personalem requirere. & nu. 16. 17. & .20. & qua de causa. nu. 28. & .29. Idq; quomodo accipi de beat. nn. 15.
- 13 Pastoris vocem audiunt oues: & illius officium.
- 14 Limitatio regul. qui per alium. de reg. aur. lib. 6.
- 19 Consuetudinem dispensationi æquiparari.
- 21 Intellectus. S. is auicm. c. fin. de off. deleg.
- 22 Vicarij perpetui qui snt, à quo, & quando institui possint.
- 21 Vicariæ perpetuæ quibus annexæ snt.
- 24 Vicariæ perpetuæ curatæ beneficia esse, iuncto. nu. 22. S.
- 25 Præter romanum pontif. canonis gratiam facere posse neminem. Temperat declarans. nu. 26.

- 27 Iuris pontificij aut cesarei professor alium sibi substituens an salarium ex promisso consequi possit remissive.
- 30 Beneficiarios intra annum a tempore adeptionis benef. ad sacros ordines promoveri debere. & a quo die, & quibus currat prescriptio nu. 31. & non admitti hoc casu purgationem moræ. nu. 32.
- 33 Studij causa susceptionem ordinum septennio differi quantoq; tempore, quove loco studendum sit.
- 36 Ordinandos cuius ætatis, & qualitatis esse oporteat.
- 35 Temporarij vicarij qui.
- 37 Sententiam Panor. prævalere qua vicarios perpetuos titularios non commendatarios esse dictum est.
- 38 Dispensatio quid.
- 39 Dispensandi quæ causæ.
- 40 Commendam proprie beneficium non dici.
- 41 Beneficij commendatitij acceptionem & materiam locis illic adductis tradi scribit.
- 42 Iustam dispensandi causam in Rom. pontifice præsumendam. Idq; in diplomatibus principum locum habere.
- 43 Principem legē animatam viamq; esse.
- 44 Dispensanti quid spectandum.
- 45 Conclusio in materia dispensationum.
- 46 Egregios doctosq; viros dispensari ad plura beneficia posse. Imelle. etus ad. C. de multa. de præb. & dignit. in vol. græg.
- 47 Commode cuilibet beneficia distribuenda esse idq; pro personarum quali tale. & nu. 50.
- 48 Commode vivere, & in penuria vivere mutue disident.
- 49 Beneficium qua ratione concedatur.
- 51 Condolet clericis victum queritantibus.
- 52 Beneficiorum congeriem periculosam esse.
- 53 CHRISTVM non Roma. pontificem rerum sacrarum dominum, easq; a papa alienandas non esse.
- 54 Romanum pontif. sine causa dispensare nõ posse: beneficia ecclesie primitivæ tenuissima fuisse. nu. 55.
- 56 Dispensandi causas hodie cessare.
- 57 Monastica vitæ genus quale a notatione verbi.

Collatis Itaq; sic beneficijs ab his, qui ius conferendi habent, de quibus proximè superiore titulo vidim⁹. Sed cum

in varijs iuris partibus decisum sit, † neminem duo, aut plura simul de iure obtinere posse, capit. quia nonnulli. de clericis non residen. & cano. singula 81. distin. cum

plerisq; alijs similibus. Et quia nunc dubium oriri posset, an talis posset cui duo beneficia aut plura collata sunt, saltem o-

a ptionem habeat retinēdi, ^a quod maluerit? Quare super hoc dico: licet olim id fieri licuisset, per cap. referente de præb. hodie tamen secus est, cap. de multa eodem titu. Quo cautum est, si quis personatum seu quoduis aliud beneficium curatū habens, secundo tale receperit, ipso iure vacare primum. Et ratio illius decisionis est: quia talis vtrunq; habere volens in culpa est, qd si fortè illud primum retinere cōtēderit, vtroq; priuandus est. facit tex. in l. si rem & pretium. ff. de peti. her. Nec obstat nunc dictū. c. referente. de præb. quo decisum est, habentē duo beneficia posse eligere, quod illorū magis velit: quia certe hodie correctus est per Inno. tertiu in. d. c. de multa. à quo ibi deciditur, hodie per adeptionē secundi beneficij

2 vacare ipso iure primum. † Non pōt tamen episcopus talem spoliare eo prius nō citato: quia licet talis duo habeat beneficia, posset adhuc sibi defensio cōpetere puta dispensatio, vel quid simile. c. licet episcopus. de præb. in. 6. & c. ordinarij. de offi. ord. eod. lib. Et si de facto fieret, deberet statim etiam de facto reuocari. arg. cap. cum causa. de offi. deleg. & c. conque-
rente. de offi. ord. & l. finali. C. si per vim vel alio modo & c.

Sed tali vocato, qui pluralis est. episcopus ad spoliationē poterit procedere & iste est verus sensus. d. c. de multa. Pluralitas enim beneficiorū exosa est canonibus. ca. quia intantum de præb. cano. sancto. um. 70. dist. c. dudum. in. 2. & ibi Inno.

a Huc ui-
uidecur per
tinere quod
not. Abb. in
c. exuirpans
da. §. quia
uerò. de præ
benb. col. 10.
dicens nemi-
nem posse
habere duo
beneficia: eti-
am non cu-
rata, aut sim-
plicia, & si
nō requirāt
residētiam
Ab. ubi. §.
col. 15. Am-
plio tiam
ut nemo du-
abus gratijs
expectatiuis
ut possit G
Cassado. in
decisi. ad re-
gul. Cācell.
deci. 34. nu.
1. Prateius.

*Multitudo
inimica*

- de elect. idem Inn. in. c. fi. de cleri. non resid. Ioa. andrē, & alij
 in. c. gratia. de rescrip. in. vj. Henricus boyc. in. c. de multa. de
 præben. Panor. in. c. extirpandē. §. qui verò. e. ti. & Io. de Li-
 gnio in suo tractatu de pluralitate beneficiorum. & scriben-
 tes in alijs varijs iuris locis de episcopatibus, & dignitatibus
 alijs superioribus expressâ cautum est per. c. cum in cunctis.
 §. cum verò. de elect. & c. sicut. de excelsibus prelatorum. &
 3 toto illo titu. de translatione episcopi. † De inferioribus au-
 tem dignitatibus, & curatis beneficijs habetur in dicto. c. de
 multa. §. ij. & inextrauaganti, execrabilis. & cle. j. de offic. vi-
 carij. quæ libet enim ecclesia suum rectorem saltē habere de-
 bet. c. cum non ignores. de præbend. c. quia nonnulli. de cleri.
 4 non resid. & c. sicut. vij. q. j. † nec valeret consuetudo vt quis
 plures ecclesias parochiales posset habere: nec excusaret. c. fi.
 de consuetudine cū talis cōsuetudo sit summè periculosa ani-
 mabus. c. si præbiter. 26. q. facit tex. in. c. vlti. de pœnitent. &
 5 remis. † & si nunc dubitaretur, quæ ecclesię parochiales di-
 cantur, dic eas propriè esse in quibus est cura animarum. &
 obiter ostendam nunc quæ illi sunt parochiales ecclesię: &
 6 quare parochi, & parochiani dicantur. † Parochianos enim
 puto dictos à parochis: erant nempe apud Romanos quidā
 qui parochi magistratus dicebant: & isti publicis legatis, qui
 ad Romanos veniebant, ligna, & salem præbenda curabant:
 quia sine sale, & igne apud hebræos nullum fiebat sacrificiū:
 & vt parochi illi legatis de necessarijs prouidebant, ita & sa-
 cerdotes (qui tēplorum præfecti sunt & rectores, quæ ad sa-
 lutem animarum pertinent) suis subditis administrant. non
 abre igitur si tales ecclesię parochiales dicantur, & in eisdē
 sacra administrantes parochi: & quibus administrātur pa-
 rochiani vel aliter quæ ecclesia parochialis dicatur quid pa-
 rochia sit, quid paroch⁹, & parochiani vide per Panor. in. c.
 extirpandæ. §. qui verò. in. j. q. quam ibi mouet. de præbend.
 7 sed hæc incidēter, dixerim, & ad quod proposui redeo † Nō
 enim iniuria fit si pluralitas beneficiorum ita sit inimica ca-
 nonibus, cum ab ea multa incommoda sequantur: nam disso-
 lutionis,

Sal, & i-
gnis.

Parochi.

lutionis, & vacationis materia inducitur, & maximum periculum animarum continet. c. quia intantum. de præben. Ex opibus enim, psalmista referente, procedit iniquitas & plura alia adhuc inconuenientia, quæ ex hac pluralitate procedunt

8 vide per Pa. in. d. c. & de multa. §. quia verò. de præb. ¶ Propterea tales dispensationes facile concedi non deberent. Nam licet papa de plenitudine potestatis indifferenter dispensare possit, de potestate inordinata non debet. argu. cano. ncs si incompetenter. 2. q. 3. & legis digna vox. C. de legibus iuncta l. ex imperfecto. de testamentis. Sed de istis dispensationibus suo loco dicemus melius. De regularibus verò beneficijs habetur in. c. cum singula. de præb. in. 6. & in clemen. j. de suppl. negli. prælato. quod de alijs simplicibus beneficijs idem dicendum est ¶ cum propter officium debeatur beneficium vt dicebamus & habetur in cano. 89. dist. c. de consuetudine. &

10 cap. fi. de præb. in. 6. ¶ Et vt hæc compleam verbo vnico quare pluralitas beneficiorum quoruncunq; sit ita exosa canonibus vltra prænotata dicerem has rationes esse. Primò quia quilibet titulus requirit residentiam personalem. c. j. de celebratione missarum. c. quia nonnulli. & ferè toto illo titulo de cleric. non residen. c. ex parte. de offic. vicar. c. peruenit de appella. & cano. sanctorum. 70. dist. notant doctores in capi. fina. de cleri. non residen. & Panor. in repetitione, cap. extirpanda. §. qui verò. de præben. sed fieri non potest quem vno tempore residere in pluribus locis dicto canone. sanctorum. cum similibus ergo &c. Præterea singula officia ecclesiastica singulis sunt personis committenda canone. singula 89. distinct. & vix sufficit vt vnus vni bene deseruiat. d. capit.

11 quia nonnulli ¶ quod & in honoribus ac officijs secularibus. Idem videmus esse vt quis duos honores seculares simul habere non possit. l. libertus. §. præscriptio. ff. ad municipales. l. fina. C. de assessoribus. & l. quisquis. C. de postulando. Præsertim quando per actum vnius exercitium alterius impediretur. Si igitur hæc vera sunt in secularibus officijs quantò magis in ecclesiasticis in quibus versatur ma-

*Regularia
beneficia.*

12 ius periculum. c. vbi periculum. de electio. in. 6. † Et quod diximus quodcunq; beneficium requirere residentiam personalem intellige hoc verum esse etiam in beneficio quantumcunq; modici valoris sit & si non excederet summam viginti solidorum ita notant Host. Ioan. Andre. & Pañ. in. c. fi. de cleri. non resid. quibus hanc rationem addo quia nullum est beneficium quodcunq; sit vel quantumcunq; minimum quin (vt prædiximus) ex sua fundatione suum officium habeat: ille igitur, qui talis beneficij fructus seu redditus percipere vult: in eo residere habet, vt tale officium exercere valeat. Et sic deseruendo beneficio de eodem viuat iuxta præd. Pauli Apostoli verba qui altari seruiunt &c. Et si talis dicat se posse constituere vicarium, qui suo nomine resideat abutitur profectò: nisi ex causa maxima id fiat. Cuius causæ certus debet fieri episcopus illius beneficij qui diligēter oib⁹ examinatis in non residendo cum tali dispēset aliter vtrunq; maximo pondere onerat: & nedum sufficit talem habere iustam causam absentie: nisi & substitutum ibi reliquat eandem qualitatum, quales & habere ipsum oportuit ad tale beneficium optinendū per illam iuris regulā tritam. Subrogat⁹ debet sapere naturam illius in locum cuius subrogatur aliās committere cuiusq; negotium maximum animarum immineret periculum. Quare in his maturè agendum est dicto capitu. vbi periculum de electio. in. 6. Et quod beneficiati in suis beneficijs resideant hoc præcepto, & exemplo seruatoris nostri habent Ioannis decimo capitu. vbi ostendit qualis debeat esse, qui curam assumit ecclesiæ & qua via ad eam admitti debet ita alloquens Phariseos amen amen dicovobis, qui non intrat per hostium in ouile ouium sed ascendit aliunde ille fur est & latro hæc em verba pulsant eos, qui symoniacè, vel aliter dolo, fraude, blāditijs, p fas, vel nephas habent beneficia. Et tales dicit veritas ipsa & verbum increatum Iesus Chribus fures, & latrones: † qui autē per hostium intrat, pastor est ouium, huic hostiarius aperit, & oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat nominasim, & edu-

cit eas, & cum proprias oues emiserit ante eas vadit, & oues illam sequuntur: quia sciunt vocem eius alienum autem non sequuntur: sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt vocem alienorum hoc prouerbio usus est dominus, & redemptor noster loquens de his qui canonicè ad beneficia intrant illis ostendens quomodo in ipsis regendis se habere debeant. exemplum sui ipsius ita addens, ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat ouibus suis, in his verbis designat quemcumque beneficiatum qui pastor dici potest, subsequitur ibi mercenarius autem, & qui non est pastor cuius non sunt oues proprie videt lupum uentem, & dimittit oues, ac fugit, & lupus rapit, & dispergit oues, mercenarius autem fugit: quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus his verbis ostendit vicarios qui in locum eorum, qui beneficia habent, succedunt ut pro ipsis resideant & deseruiant, & tales mercenarios vocat parum, aut nihil de his, quæ illis iniuncta sunt curantes quare fit ut pro defectu pastoris gregem dominicum lupus rapax inuadat. c. ne pro defectu. de elect. Nunc satis cunctis in aperto est, quanta sit in beneficijs necessaria eorum, qui beneficiati sunt, residentia, nec obstat nunc illa iuris regula qui per alium facit &c. quia vera est, quando actus legitime per alium expediri potest: quare audias aliam iuris regulam, qui sentit commodum, & onus sentire debet, & econtra, qui ergo commodum ecclesie vult resideat in ea, & deseruiat, ne verba prædicta domini in eum retorqueantur non enim ferendus est, ut dicebamus, qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat. d. l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollen. & econtra. iustum namque est ut illi consequantur stipendium qui pro tempore suum commodare reperiunt obsequium hæc sunt Gregorij verba in. c. charitatem. xij. q. ij. facit tex. in. c. quicumque. ea. causa & q. c. delapsis. xvj. q. vj. & in. c. Pontifices. vij. q. j. Hæc tamen, quæ nunc diximus de residentia ita recipienda sunt, nisi (ut iam prælocutum est) non residendi subsit causa maxima, quam si nouerit episcopus super his poterit dispensare tanquam in hoc à summo pontifi-

- ce delegat^o: sed de omnibus his ampliori sermone, vt spero
 16 tangam inferius, ¶ vnum tamen addo si quis diceret eum nō
 teneri ad residendum: quia beneficium tenue est hoc nō ex-
 cusaret imō illi imputandum est, qui tale acceptauit benefi-
 cium, nec alio remedio potest iuari nisi, vel vt resideat, vel
 beneficio renunciaret: quia beneficiatus in sua ecclesia residere
 habet: sicuti maritus cum sua vxore argu. eorum que notan-
 tur per Inno. in. c. fi. de eo, qui mititur in possess. causa &c. &
 in. c. clericos. & c. ex tuæ. de clericis non residen. & hoc putes
 verissimum quātum de iure potui colligere: sed quod ita te-
 17 neatur quis ad residentiam personalē in suo beneficio ¶ hoc
 verum est quando tale beneficium daretur in titulum aliter
 enim arbitrari oportet si possessio alicuius ecclesiæ pauperi
 clerico ad vitam, vel precarium tantum concederetur: quia
 tunc talis non teneretur ad residentiam secundum Hoff. Io.
 and. Pañ. in. d. c. fi. de cleri. nō resid. facit text. in. c. conqueren-
 te. c. pe. & vlt. de cleri. non resid. c. ex parte. de officio vicarij.
 c. peruenit. de appell. & c. sanctorum. 71. dist. idem voluit glo.
 in verbo residēt. §. deinde. i. p̄m̄io pragmatice addo adhuc
 text. in. c. quia in tantum. de præben. & in extrauaganti ex-
 crabilis. Io. 22. prope finem. & in alia extrauaganti eiusdem
 incipiente suscepti &c. & Panor. in. c. extirpāda. §. quia vero.
 de præben. sed quantum ad hanc pluralitatem beneficiorum
 attinet dicebamus, stante quantuncunq; consuetudine, ne-
 minem duo beneficia curata simul habere posse. c. illo. fi. de
 consuetu. hoc tamen locum non habet in beneficijs simplici-
 bus, in quibus licet aliter de iure requiratur residentia at-
 tamen cum necessariō continua non fit in eisdem sicut in cu-
 ratis. c. cum sit ars artium regimen animarū. de æta. & quali.
 18 ¶ stante igitur tali consuetudine, vel statuto, duo simul sim-
 plicia quis poterit obtinere quæ consuetudo, vel statutum
 quoad ecclesiam militantem excusat vt seruatim videmus
 hodie & quoad triumphantem etiam, dummodō is, qui in
 talibus beneficijs pluralis est, dignus sit, p̄uidus, & literatus
 iuxta beneficij qualitatem ita quod idoneitas illa sit suffi-
 ciens

- 19 ciens ad inducendam dispensationem, † & tunc tantum operatur consuetudo quantum dispensatio aliis secus. c. mala consuetudo. viij. dist. & c. fi. de consuetudine. & sicut in ramentum non debet esse vinculum iniquitatis. c. inter cetera. 22. q. 4. & c. quanto. de iureiur. sic nec consuetudo. c. ex parte. de
- 20 consuetudi. † In curatis vero beneficijs aliter censendum est: quia in eisdem non deseruire obtentu consuetudinis summè periculosum esset animabus parochianorum, vt notant docto. in. c. de multa. de præben. & ad ita personaliter deseruie dū industria rectoris videtur electa. c. fi. §. is autem. de offic. deleg. vbi sunt hæc Gregorij. 9. verba, Is autem, cui iniungitur, vt personaliter negotium exequatur dummodo partes consentiant potest hoc alijs delegare, præterquam si inquisitionem fieri, vel ecclesijs de prælatis, vel alijs ministris prouideri mandarem cum in his omnibus casibus industriam, &
- 21 fidem personæ, cui talia comitimus eligere videamur. † dū dicit, vel alijs ministris intellige de rectoribus per verba præcedentia, quæ de prælatis loquuntur tanquam se ad illa referant cum & ipsi sicut & prælati in sibi commissis curam habeant animarum. & illam industriam, & fidem quam dicit in talibus requisitum respicere qualitatem curæ animarū quæ; & in prælatis, & rectoribus est. & ita ille tex. nostro iudicio debet intelligi facit tex. in. c. is cui. eo. ti. in. vj. & c. fi. de offic. vicarij. in illo. c. fi. Honorius tertius mandat perpetuis vicarijs, vt in ecclesijs in quibus vicarias obtinēt, resideant, & se in præbyteros (vt eorū cura exigit) faciant promoueri poenam illis indicens ibi si non paruerint. Et quia nunc se offert locus vt de istis vicarijs. 1. perpetuis quidpiam dicamus. scias
- 22 † vicarium perpetuum dici qui canonicè à persona ecclesiæ, & autoritate episcopi institutus est, & certam de beneficio portionem accipere debet. c. ad hæc. de offic. vica. certam portionem exponere hoc est congruam. extirpade. §. quia vero. de præben. Iste enim vicarius perpetuus constituitur per rectorem qui suo beneficio præbendam dignitatem, vel aliud onus incompatible annexum habet: quia tunc cum per se-

Vicarij p^o
petui insti
tuto.

ipsum ob aliud onus in tali beneficio annexū deferuire nō va-
leat: ei conceditur, vt in ecclesia parochiali idoneum & per-
petuum habeat vicarium canonicę institutum, quiquidem,
vt diximus, congruentem portionem accipiat de ipsius ec-
clesię prouentibus. Aliās qui parochialem ecclesiam habet
non per vicarium sed per seipsum illi deferuire necessum est
alioquin autoritate decreti summi pontif. Innocentij tertij
illa se sciat priuatum hæc verba habentur in. d. c. extirpādę. §.
quia verò. de præbē. super quibus paulisper insistemus: col-
ligendum igitur est ex illis verbis rectorem priuatum esse
23 præbendę annexa sit particulariter ¶ vel capitulo, collegio,
seu monasterio eadem ratione & alijs adhuc quas nunc præ-
termitto: & sic videmus hodie passim obseruari cum sint
quāplurima scholarium collegia quibus talia beneficia cu-
ram animarum habentia annexa sunt vt Tolosæ sancti Mar-
tialis collegium. Pluraq; alia tam ibi, quā caturci, & alibi
sic & de capitulis ecclesiarum tam earum quæ cathedrales
sunt quā quę collegiate Lumberis conuenis sancti Anto-
nij aliter vallis nobilis vrbs illa olim dictum priusquā
medium corpus sanctissimum beati Antonij martyris in ea
reciperetur, quod quidem nunc maxima in veneratioe ibi
24 à canonicis illi^o ecclesię & alijs catholicis habetur. ¶ Et in o-
mnibus ferè alijs capitulis sunt talia beneficia curata anne-
xa, quæ cū ab his de capitulo, vel collegio deferuiri non pos-
sint impediti alijs oneribus sancitum est per vicarios perpe-
tuos fieri posse quod regulariter à iure non permittitur plu-
25 ribus iuribus iam superius ad hoc adductis ¶ adeò, quòd nul-
lus prælatus citra papam potest perpetuò dispensationis gra-
26 tiam super non residentia concedere. ¶ Ad tempus tamen
potest bene quilibet superior, causa rationabili id exposcen-
te: vt habetur in capit. licet canon. in fin. de electio. in. 6. quis
autem hoc casu superior intelligatur. vide per gloss. notabi-
lem ibi & quod notatur per Innocē. & alios in cap. relatum.
27 de cleri. non resid. quæ ¶ prædicta ad quæstionem faciunt, si

doctor

doctor qui cū certis scholaribus conuenit vno anno integro legere pro certo salario: demum ante finē termini vult alium æquē idoneum inuitis scholarib⁹ loco sui substituere, an possit? & sic ita substituendo quod sibi promissum fuerat salariū a se qui valeat? de hac questione me remitto ad Ioan. andrēā in regula qui facit per alium. in suis mercuarialibus de reg. iur. in. 6. ¶ Quare autem ita requirat residentiā parochialis ecclesia vltra a nobis datas iam rationes. has adhuc addo primo quia dum alicui est collata parochialis ecclesia industria persone electa videtur ideò alij talem curam cōmittere non posse, cap. sua de offi. deleg. & cap. is cui. eo. Clauum est titu. in. 6. nam & si quilibet sacerdos vel bonus, vel malus, vel doctus, vel indoctus potestatem clauum habeat: cum nō sit ille, qui absoluit potentialiter, sed ipse deus can. verbum. de penitētia dist. 1. tamen imperitus sacerdos nescit ita ligare, & absoluerē, ac si doctus esset: quare vide gloss. optimam quæ inuehit aduersum eos qui data opera accedunt ad imperitos sacerdotes causa confitēdi in can. mensuram. de penitētia. dist. 1. quam iuuat tex. in cano. quem penitet. eadem dist. 1. vbi hęc sunt angustini verba qui ergo oīno confitetur & sacerdoti meliori quā potest confiteatur Præterea & si quilibet sacerdos vel bonus, vel malus verum corpus Christi conficiat can. dictum cano. non nocet & cano. multa. 1. quæst. 1. cum non ipse principaliter, sed deus operetur vt in cap. panis. de consecra. dist. 2. tamen boni facilius, quā mali exaudiuntur pro quibus orant, tex. est notabilis in. c. ipsi sacerdotes. 1. quæst. 1. vbi alexander summ⁹ ponti. dicit sacerdotes quāto digniores fuerint, tantō facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiri, & facilius peccata populi comedere, hoc est, suis orationibus debere vel, exēplo bonæ operationis, & verbo prædicationis hoīes corripiēdo & ita (quantum in ipsis est) delent cap. qui ecclesiasticis. 36. dist. Solus enim deus peccatū delet, idēst peccati reatū: sacerdos vero panā infligendā p peccato orationibus minuit: propter quod peccatū deleri dicit. cap. anima defunctorū. 13. q. 2. vel

Clauum est factur.

Cui confitendum.

certè illi dicuntur comedere peccata populi, qui de suis possent sustentari, & tamen percipiunt de ecclesiasticis cap. illud. 129. & ca pastor. 1. q. 20. Sed ad locū reuertēs addo, quod voluit glo. in cano. in grauibus. 3. quæst. 7. colligendo argu. ex dicto cano. ipsis sacerdotes. 1. quæst. 1. quantum ad orationes sacerdotū quod orationes iniquorū nocent his, p̄ quibus orāt sed illā glo. ego restringo quando quis talem sacerdotem eligit ex certa scientia & suis moribus cōsimilē ita glo. 49. dist. 29. in summa. † Et nō solum parochialis ecclesia sed etiam simplex aliud beneficiū vt est canonicatus vel simile de iure ex possit residentiam personale. vnde non sufficeret deseruire per vicariū & ita assumptus ad regimen ecclesiarum parochialis vel ad aliud beneficiū ecclesiasticū. deseruire debet in ordine quem ipsum beneficiū requirit si tamen illo ordine careat non propterea vitiat eius promotionē dummodo, intra statuta tempora exposit promoueatur. ca. licet canon. cū ibi notatis de elect. in. 6. capi. præterea de atate & qualitate & cap. si pro clericis de præbē. in. 6. Ordo em̄ ecclesia parochiali requisitus est sacerdotū dicto cap. licet canon. † Rectores em̄ ecclesiarū in ordine sacerdotali esse debēt sicut abbates, decani, & propositi, saltem intra annum à tempore promotionis beneficij cōputandū impedimēto cesante argu. ca. quā sit in fine eo. titu. ib. 6. Et expressè habetur in cap. cōmissa eo. titu. † qui annus iste currit, ex quo talis habuit possessionē pacificā, vel per eum stetit quominus haberet, nec currit iuste impedito dicto cap. cōmissa. & cap. licet de præben. eo. lib. quod verum intelligas nisi cū eis per Episcopos suos fuerit dispensatum vt literarum studio insistentes non teneantur vsq; ad septennium promoueri nisi ad ordinem subdiaconat⁹ dumtaxat ad quem sub pœna de qua in dicto ca. licet canon. infra annum promoueri tenentur ca. cū ex eo. eo. titu. quæ pœna dicti capituli est vt tali ecclesia sibi commissā priuē ipso iure † nec morā purgare pōt anno elapso argu. dicti. c. licet canon. & c. licet de supple. negli. prælat. tamen si modicum tempus supersit de anno quod certum est eum non

non posse promoueri propterea non est priuatus. d. c. commissi primo responso eodem titu. in. 6. & argumento. l. insulam. ff. de verbo. oblig. vbi ex responso papiniani si insulam quis intra biennium alio loco edificare spondeat ante finem biennij stipulatio non committitur quauis reus promittendi non edificauerit, & tantum residui temporis sit quo edificum extrui non possit de reliquis super hoc articulo vide

33 plene per gloss. in verbo priuatus dicti cap. licet cano. † Superest ex præd. igitur ipsum episcopum ad septenium scholarem beneficiatum ne ad ordinem presbyteratus promoveatur pro literatum studio posse dispensare. & cum text. nõ distinguat ibi de quibus literis intelligat dico eum debere generaliter intelligi & sic siue in grammatica siue in iure canonico vel ciuili vel sacra pagina studeat caueantq; episcopi ne dispensent cum his qui dociles non sunt cum in eis cesset dictæ constitutionis capituli cum ex eo causa. Ergo nec fieri debet dispensatio cano. quod pro remedio. j. quæstio. 7. & habentes ita dispensationem ob studium studere habent non in castris vel villis sed in studio generali. vt in cap. tue de cleric. non residen. & sic in vniuersitatibus in quibus publicè & dietim iura interpretantur, & alij actus fiunt ad talia requisiti: aliàs priuilegium non habebunt dicto ca. tue cum frâus & dolus nemini debeant patrocinium impartiri. Et hæc dixerimus quantum ad ordinem requisitum beneficiato in parochiali ecclesia. † Canonicus verò in subdyaconali ordine ad minus debet esse constitutus sicut episcopus dum eligitur. c. à multis. de ætate & qualit. vbi per Innocen. tertium videbis etiam quantæ perfectionis esse debeat, qui ad sacros ordines vult accedere, dicens nemini esse permissum, nisi aut virgo aut probatæ castitatis existat, & qui ad subdyaconatum vnicam, & virginem habuit vxorem, qui ordo subdyaconatus licet iam à primis diebus ecclesiæ esset ordo non tamen sacer. cano. j. & ij. 25. distin. hodie tamen inter sacros ordines computatur dicto cap. à multis vbi de his vide amplè. Igitur cum canonicus in tali ordine esse debeat dum assumitur in

hoc cum episcopo conuenit, & sic eligens cum electo. vnde Host. in. c. xx. de offic. archipresbyteri. dicit sicut inter cardinales nullus est, quin dyaconus ad minus sit, sic nec inter canonicos quin sit subdyaconus, & hanc rationem adde: quia illicitum est eum, qui in ordine non est ecclesiasticis immisceri tractatibus. c. satis euidenter. 96. dist. vbi. à Nicolao Papa hæc formalia verba habes, & ratio quare ita decidat hæc esse potest: quia tales qui in sacris ordinibus non sunt retrocedere possunt à statu clericali. c. cum ex eo. de elect. in. vj. vel militando in terrestri militia, vel negotiando, vel vxorẽ sumendo quod ipsi clerici in minoribus ordinibus constituti possunt. c. j. de cleri. coniug. sed qui sunt in sacris non possunt. c. vnico. de voto, & voti redemp. in. vj. De his tñ omnibus me remito ad clemen. vt hi qui. cum ibi nota. de ætat. & quali. & ad ipsos vicarios reuertor qui in talibus ecclesijs annexis de quibus diximus deseruire habent, quos dico debere esse perpetuos vnde sciendum est quod vicarij. c. extirpandẽ. §. qui verò. de præben. c. G. perpetuus. de fide instr. & clem. vnica. de offic. vica. de tempor. libus autem habetur in. c. cū ex eo. de elect. in. vj. & in. c. peruenit. de appella. cū similibus. Perpetui enim dicuntur: ideò quia instituuntur à rectore ecclesie de assensu tamen & authoritate episcopi, nec sine causa amoueri possunt. c. ad hæc. de offic. vicar. nozat ita gl. etiã

35 in. c. penult. eo. titu. & Inn. in. c. clericos. eo. ti. † Temporales verò sunt, qui pro tempore loco dominorum absentium ex causa sufficiuntur, vt prædictis iuribus & isti vicarij habere debent, vnde honestè viuant: residuum verò fructuum beneficij reseruari debet dominis ex iusta causa absentibus qđ si iniusta causa, vel etiam simplici volũtate absentes sint, tuc omnes talis beneficij fructus in vtilitatem ecclesie conuerti debent. c. pe. de cleri. non resid. & scribentes communiter in præfatis iuribus, hæc enim, quæ dixi, iuris sunt: sed quantum à iure hodie discessum sit in hoc, & multis alijs: satis omnib⁹

36 patet. † Sunt & tertij vicarij de quibus in. c. pe. de offic. vicarij. & in. c. adijcimus. xvj. q. j. quibus quartos addemus, quos

tex. cōmemorat in cap. licet. de offic. vica. in. 6. & in cap. nul-
 lus de temporibus ordinationum eodem lib. tex. & ibi gloss.
 in clemen. & si principalis de rescript. glo. in clemen. fina. de
 procura. & in ca. j. de offic. ordinarij in. 6. de quibus ad hos
 37 locos me remitto. † Sed nunc quæstionis esse posset an vica-
 rius perpetuus dicatur ecclesiam habere in titulum. glo. in. c.
 adhuc de offic. vica. tenuit quod non. habet tamen dicit ipse
 ius vicariæ; & ita habet, quod ab ea expelli non potest sine iu-
 sta causa; ac si haberet in ea titulum & tunc per iudicem &
 non per prælatum ipsius ecclesiæ glo. illa igitur apertè tenet
 vicarium perpetuum non esse intitulatum sed habere qua si
 ecclesiam vt commendatam de quo tamen vide tex. in cap.
 constitutus de fi. præsbiteror. & in cap. prouideas de offic.
 vicarij & ea ratione pensio, quæ vicario perpetuo debetur,
 minui non potest, quia perpetua, vt & ipse perpetuus est ca.
 prohibemus. de censibus Panor. tamen in. d. c. adhuc dicit, id
 quod vicario debetur, non esse pensionem, sed beneficium ei
 perpetuò constitutum ergo iudicio ipsius Panor. dici potest
 talem perpetuum, vicarium in ipsa ecclesia esse intitulatum
 opinioni cuius Panor. adhuc hanc rationem, quam tacuit
 ibi Panor. nec quiuus eius eam tetigit, addens quia omnia que
 operatur titulus in beneficio & facit esse beneficium id idem
 in hoc casu etiam operatur. Sed hæc cuique melius trutinan-
 da relinquo super ijs quoq; quæ dicenda super sunt ad Pañ.
 me remittens in dicto ca. adhuc & cap. clericos de offic. vic.
 Et adhuc plenius ad eundem Panormit. in repet. dicti capit.
 extirpanda. §. qui verò. de præb. & ita præcipue vide regulâ,
 quam superius assumpsi in materia residentia; in beneficijs
 per se, & non per vicarium, duodecim fallentias & sic casus
 duodecim de quibus de iure per vicarium quis suo beneficio
 deseruire potest quos bene obserues. Quibus ego adhuc aliâ
 addo scilicet quando tale beneficium esset simplex quia tunc
 stante consuetudine in eo deseruire quis non tenetur, imò
 tunc per vicarium deseruiri poterit, aut etiam nullo vicario
 in eo instituto si hoc consuetudo habeat intellige tamen ta-

lem consuetudinem valere si ecclesia illius beneficij simplicis seruitore non egeret puta quia nulla sacramenta ecclesie in ea administrantur nec diuina officia celebrantur. Vel etiam, quia in ea sunt alij, qui administrant: ita notatum reperi in. c. quæris. de ætate, & qualitate & cap. penult. de cler. non resid. Sed quantum ad pluralitatem beneficiorum quam canonicis inimicam esse dicebamus nec de iure esse recipiendam hoc verum censeo absq; summi pon. dispensatione cum ipse omnia possit vt iam satis superius ostensum est: sed cum de dispensatione quidpiam nunc simus dicturi prius dispensationem definiamus. † Quæ est iuris communis relaxatio facta cum causæ cognitione ab eo qui ius dispensandi habet, aduerte circa hanc super pluribus beneficijs dispensationem ex iusta, & rationabili causa fieri debere si velis à deo acceptam esse, & in foro cõsciẽtiæ valere gl. notab. ad hoc in. c. nõ est. in verbo, adimplere de voto & voti redẽp. & gl. alia in. c. quãto. in verbo absolui de iureiurãdo. quæ in suo principio vult papã quẽlibet posse absoluere à iuramẽto ex iusta causa. † Iustam causam dispensandi quantum ad nostrum propositum dico paupertatem cano. vnio. 10. quæst. 3. vel clerico rum raritatem ca. j. id fine. vndecima quæstio. j. vel etiam si vnum in titulum tradat & aliud in comendam tantum vt in cap. qui plures. 21. q. j. & cap. dudum in. 2. de elect. commenda re enim nihil aliud est quam deponere. l. Lucius. ff. de positi. 40 l. commendare. ff. de verb. signif. † Quare cui beneficium in commendam datur non dicitur proprie beneficiatus sed potius procurator cano. obitum & ca. catinensis. 61. distin. habet tamen legitimam administrationem ca. relatio. 21. quæ. j. & cap. cum nobis olim de elect. 6. Quo fit, vt is, qui commendauit, dum vult reuocare, potest: sed interim vacare non dicitur: quia iste titulus commendæ est canonicus, vt sint alij cap. dudum in. 2. de electio. in. 6. & dicto cap. qui plures modoq; debito fit cap. nemo deinceps. de elect. in. 6. Fructus tamen beneficij quod in commendam habet suos non facit: quia custos tantum est, nec in ecclesia ius habet, nec in fructibus

etibus: nisi ad eos colligendum & prouidendum de his sibi
 & ministris ecclesie de his vero, qui super sunt, in utilitatem
 ecclesie conuertendum est. Ita Ioannes And & dominicus,
 geminianus in. d. c. nemo deinceps. de electio. in. 6. Sicut & de
 visitatore dicimus cano. obitum. 61. distinct. & ca. catinensis
 eadem causa. & quaest. hoc idem voluit Hostien. etiam in ca.
 dudum. de elect. contrarium tamen hodie seruare videmus
 quia ita comendatarij vtuntur, seu vt verius dicam, abutun-
 tur, fructibus beneficij commendati, sicut & illius, quod in ti-
 41 tulum habent † de hac tamen materia commendæ quantum
 de iure est & quot modis sumatur vide optimam glo. in. d. c.
 nemo deinceps in verb. commendare de electio. in. 6. Sed, vt
 ad negotium reuertar Romanorum ponti. igitur tanquam
 rationabilis causa sic dispensare potest vt quis vnum benefi-
 cium in titulum habeat, & aliud tantum in commendam
 vel etiam in casibus capitu. de multa. de præbend. aut qua-
 uis simili ratione alia de quibus vide per glos. magnam in. d.
 c. dudum de electio. aliter talis dispensatio potius dissipatio
 dici posset: de quibus adhuc vide Innocen. in capit. cum
 inter. de renunciatione, & archipræsulem florentinum in
 titulo. de pluralitate beneficiorum. §. 6. parte. 3. in sua sum-
 42 ma. † Hæc tamen iusta causa, & rationabilis, qua Summis
 pon. moueri debet ad dispensandum, præsumitur semper,
 quod sit, licet per ipsum Summum ponti. non exprimatur:
 quia pro principe præsumendum est: quod ex iusta causa
 moueatur semper secundum gloss. in. l. relegati. ff. de poenis
 volentem magnam iustam causam esse in principe solam
 a voluntatem quasi velit principem non velle nisi iustum sit.
 Et cum de voluntate ipsius apparet de iusta causa etiam
 constat hoc tamen verum concedo in rescripto quod ab
 eodem motu proprio emanauit & non aliter de quo per-
 scribentes in. c. si motu proprio de præb. in. 6. ita notant scri-
 bentes etiam in. l. fina. C. si contra ius vel utilitatem pu-
 blicam Cynus & communiter alij in. l. rescripta. C. de
 precib. impe. offer. vbi hæc sunt Cyni verba si princeps

a Huc per-
 tinet quod
 Ioã mona.
 in extraua.
 re nõ nonã.
 de dol. &
 cõtu. ange.
 §. sed qd
 princi col.
 ij. de iur.
 natu. gent.
 & ciuil.

Quid hoc a casu facien- dum sit do- cemur re- scripto l. si iudicari. C. de poenis. canoniz. c. cū apud thessalonis cam. 11. q. 3. quo loco 43 narrat hy- storia que constitutio ni. d. l. si iudicari cau- sam dedit Prateius.

Lex iuu.

Neminē si- 44 ne causa oc- cidendum.

mandat aliquem occidi^a tanquam nocentem qui re vera in- nocens est, hūeverum sit, siue falsum illum commisisse id, propter quod occidi mandatur. Præsumentum est causam subesse, sententiaq; ipsius principis in dubio semper præsu- mitur esse iusta. arg. l. si. C. de legib. in causis. de re iudic. & c. pastoralis. §. qui verò. de offic. deleg. quibus adde archidiao- num. in. c. j. 40. dist. si tamen verum est non subesse iustā cau- sam, princeps peccat. c. ex sacro. de censib. & c. j. de sent. & re iud. in. vj. sed iudex secundum mandatum principis iudicās non peccat, † cum ipse princeps sit in terris lex animata, & iudex secundum legem iudicare debeat. l. rem non nouā. C. de iud. hæc fuit igitur opinio Cyni. in. d. l. rescripta. Henricus boyit tamen in. c. si sacerdos. de officio ordi. & in. c. ex parte. in. ij. de offic. deleg. dicit prædictam Cyni opinionem sibi non placere imò ibi dicit si constaret principem sine cau- sa aliquem occidi præcipere in hoc ei non esse obediendum cum tale præceptum iniustum sit, cuiquidem sciens obedire non tenetur. c. non semper. xj. q. iij. c. si dominus. & c. Iulian°. eadem causa, & quæst. ita notatur etiam in. c. ad aures. de tē- poribus ordinandorum. & in. c. literas. de restitu. spoliatorū. hunc tamen articulum an quis mandato superioris illicitò obedire teneatur melius absoluendum inferiùs remitto, & inhæreo Carrotio quantum ad has dispensationes igitur dū † summus pon. dispēsat. super aliquibus intueri debet circa bonum publicum, & ecclesiarum necessitatem. c. scias. vij. q. j. vbi causa necessitatis, & non aliter mutationes episcopo- rum fieri possunt. Facit tex. in. c. in causis. de sententia, & re iudi. & in. c. exposuisti. de præbendis. vel etiam ob euidētem prærogatiuam personæ. d. c. de multa. Papa igitur licet oīa possit, vt prædixi: tamen omnia non debet. Quibus autem dispensare non debeat, nec de potestate ordinata possit, & su per quibus possit vide. P. de salua. in suo tract. de beneficio. parte. ij. q. viij. & parte. iij. q. viij. vsque ad finem. totius illius quæstionis & per scribentes communiter in. d. c. de multa. §. circa. de præben. Vnum tamen quod in hac materia notan- dum

dum est, hinc non prætermitto qualiter ad plura beneficia dispensatus cum eo dispensatum videtur etiam, vt in duobus non reſedeat ita ſignanter voluit gl. in. c. quia in tantum. & ibi Panor. de præben. gl. in. c. ſi quis. in clerico. vij. q. j. glo. in c. non poteſt. de præb. in. vj. & Felinus in. c. poſtulati. de reſcript. quia cum quis duo beneficia habet quorum vtrunq; requirit reſidentiam impoſſibile eſt omninò talem vno, & eodem tempore in quolibet eorum reſidere cum in duos ſe diuidere non poſſit: quare conceſſa pluralitate beneficiorũ, & conceſſum videtur, vt in vno tantum eorum talis perſonaliter reſideat, & quod in alijs per vicarium deſeruire poſſit cum conceſſo vno & c. c. extirpanda. §. qui verò. de præb. & hoc expreſſe voluit etiam Panor. in repeti. d. §. qui verò. in j. fallentia, quam tradit ad regulam de reſidentia perſonali in beneficijs faciendâ, & quamplures alios caſus in quibus q̄s deſeruire poſſit per vicarium vide cumulos per de ſalua. in illo tracta. de beneficio. parte. iiij. q. vj. vbi. xxv. enumerat, & vt recto ordine hanc materiam pluralitatis beneficiorum ac diſpenſationum ſuper eiſdem tradam, hinc nunc talem regulam conſtituo.

Quacunq; diſpenſatio, quæ ſine cauſa legitima fit, non diſpenſatio: ſed potius diſſipatio dici debet.

- 45 Et ſic ¶ quando diſpenſatio abſq; iuſta cauſa fit nomen ſuum mutat: quia tunc, vt prædixi, non diſpenſatio: ſed diſſipatio dicitur argu. c. poſtquam. j. q. ij. notat ita etiam Io. andr. & alij. in. d. c. de multa. Idem Io. andr. in. c. ſi quando. de reſcrip. & ſcribentes communiter in. c. quia in tantum. & c. ad hęc. de præb. & in. c. per venerabilem. qui filij ſint legitimi. Romanus Pont. enim inſtar patrisfamilias eſſe debet, & cum in terris vices Dei gerat diuinæ voluntati quantum poteſt ſe confirmare habet. c. vnico. ver. porrò. vt eccleſiaſtica beneficia & c. legi ego aliquãdo diuum Bernardum Eugenio Papæ in hęc verba ſcripſiſſe non prohibeo diſpenſare: ſed diſſipare, non enim eam rudis ſum, vt ignorem vos poſitos diſpenſatores: ſed ad ædificationem non ad deſtructionem, vbi enim

a ¶ Copu-
lata in ui-
cem disun-
ctorum ac-
cipi respō-
sum est. l.
sepe. ff. de
uer sig. & a
ibi Alciat.
uerba enim
pro mate-
ria subie-
cta inter-
pretantur.
d. l. sepe.
& l. si uno
ff. locati.
Præcius.

neccsitas vrget excusabilis dispensatio est, vbi utilitas pro-
uocat laudabilis utilitatem intelligo non propriam: sed cō-
munem. & cum nihil horum est non fidelis est dispensatio:
sed crudelis dissipatio, hæc sunt Bernardi verba. Sua igitur
mente bene reuoluat, qui ex dispensatione plura beneficia
possidet si has causas dispēsationi requisitas habeat alioquin
per timescat, ne in foro conscientie viribus deficiat dispen-
satio. & si in confesso sit per illud. c. de multa. quem duo be-
46 neficia simul ex dispensatione habere posse, † Intuere ta-
men quid ibi subsequatur in litera circa sublimes, & litera-
tas personas, quæ maioribus beneficijs sunt honorandæ, cū
ratio postulauerit per sedem apostolicam poterit dispēsari.
& sic illo textu colligi potest, si eum disiunctiuè legamus, &
pro, vel scientiam nobilitare hominem cum ibi literatum
sublimi personæ hoc est nobili æquiparetur, scientia certè
est illa, quæ nullo pretio comparari potest. l. j. §. est quidē. ff.
de varijs & extraord. cog. quod facit aduersus eos, qui cum
multa à suis præceptoribus audiuerint iura nihil habuisse ar-
bitrantur, & sic præceptores erga eos semper serui inutiles
dicuntur & in hoc grauissimè tales discipuli eorum consciē-
tias onerant: quia cum maximum meritum sit indoctum do-
cere, & in tenebris ignorantie errantes ducere in viam rectā
& lucidam ita & maximum præmium esse debet, & in hoc se-
culo iam ab his qui talia acceperunt à præceptoribus benefi-
cia, sicut ex Dei repromisso in alio haberi speratur. Vel ali-
ter illa verba circa sublimes, & literatas personas &c. de qui-
bus in. d. c. de multa. adhuc legi possunt. & sic vt illa dictio
& ponatur coniunctiuè quasi velit priusquam dispositio il-
lius decretalis super dispensatione pluralitatis beneficiorum
procedat talem sublimem esse oporteat, & literatum, nec al-
terum illorum sufficiat quod certè verum crederem per ea
quæ melius dicturus sum: sed hæc interea relinquo cuiq; co-
gitanda. Cum igitur aliqua ratione, vt prædixi Papa moue-
ri debeat ad ita dispensandum, quæ ratio esse potest, vt vnus
tot, tantaq; beneficia habeat, quæ pluribus sacerdotibus
sufficeret,

fufficerent, vt ex illis commodè, & honeftè valerent fuf-
 tenni, id certè nullo modo æquum minufq; rationabiles appa-
 rere potest: quorum testimonio se offert text. in . c. diaconi
 funt. 93. dist. † Ea enim ratio est quare ecclesijs bona data fue-
 rint, & administratio eorundem episcopis, ac prælatis alijs
 vt nullus in ecclesia patiatur penuriam. c. videntes. xij. qō. j.
 hæc est enim vna ex rationibus, quare canones ita pluralita-
 tes beneficiorum abhorreant. & quod nunc dixi ecclesiã nol-
 le beneficiatos penuriam pati, sed vt honeftè viuant, qui fru-
 ctus requirantur ad sustentationem beneficiati, vide gl. in. c.
 j. xxj. q. j. in qua reperies hæc omnia cōfyderanda esse secun-
 dum qualitatem personæ, & situm ecclesię aliquid enim suf-
 ficit vni quod alteri non sufficit. c. non cogantur. 40. dist. præ-
 terea, & consuetudo patriæ in hoc attendenda est. c. erit au-
 tem lex. 4. dist. quia consuetudo legem interpretatur. c. Ab-
 bate. de verb. signi. l. cum de consuetudine. & l. si de interpre-
 tatione. ff. de legibus † differunt tamen non pati penuriam
 48 & commodè posse sustentari. de quibus, & de his quæ dixi-
 mus nunc vide per gl. notab. in. c. vnico. §. sanè. in verb. absq;
 penuria. de statu regularium. in. vj. Sed ad principale nostrū
 49 institutum reuertor. † Beneficium enim non datur simplici-
 ter propter officium: sed etiam vt clericus ad tale officium
 assumptus de patrimonio Christi viuat, & non mendicet di-
 cto. c. diaconi funt. 93. dist. & intellige tales redditus ecclesiæ
 non debere solū esse sufficientes clerico ad officium ipsius
 ecclesię assumpto, imò & ijs, qui necessariò habent trahere
 moram cum tali clerico. c. studeat. 50. dist. nam beneficiatus
 secundum qualitatem suæ personę debet habere familiam:
 50 quia si doctus sit, vel aliter persona notabilis non debet sibi
 parare cibos, imò ad hoc famulos habere debet, vnde dicit
 gl. in. c. extirpandæ. de præbend. quod minus sufficit pau-
 peri, quàm diuiti: nam pauper, qui aliàs non est notabi-
 lis, vel literatus, tanto apparatu non indiget. De diui-
 te autem qui alias non est sublimis, vel literatus idem di-
 cas cum de tali diuite respectus haberi non debeat vt nota-

tur in d. c. de multa. in fi. & in cap. cum à reo de referri. & ca. j. ij. q. j. An autem clericus de redditibus ecclesię suis subuenire valeat vide abbatem in cap. j. de cohabi. cleri. & mulie. textum & ibi doctores in ca. non satis. 86. dist. † Sed prohdolor, quanta sacerdotum multitudo, & literatorum virorum abunde sustentari posset quos in maximum cleri opprobrium videmus hostiatim mendicare, quod multò magis adhuc facerent si hodie, vt olim tales liceret vxorari quia si (vt videmus nostris temporibus) seipsos vix sustentare possunt quomodo id facerent si vxorem & familiam habere liceret quãuis tamen (quod dolens refero) magnus sit hodie numerus eorum qui vsurarias vxores habeant nimia familia constipatas iuxta illud psalmographi psalmo. 127. (licet illius literæ alius sensus sit) vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ: & filij tui sicut nouellę Oliuarum in circuitu mensę tuæ, horum enim clerici sacerdotes rectores beneficiatq; alij ecclesiarum hodie gloriantur hæc verba otiosa addentes promissionem à Deo eis factam esse generationem eorum benedici iuxta ipsius Psalmistæ verba generatio rectorum benedicetur psalmo. 11. hoc ita exponunt præfati stulti, & inscij omnino quos gloria vexat inanis generatio enim eorum benedicetur iuxta prædicta psalmistæ verba ea in vero sensu assumendo qui recto corde sunt & rectè in conspectu dei ambulant mandata ipsius omnino adimplendo. Videant præfati igitur si ita vita eorum abutendo recti dici possint. Sed vt eo, quo oportet, pede eamus: quando in hac materia dispensationis super pluribus beneficijs sumus. † Cum igitur tam periculosa sit illa pluralitas, & dispensatio, quæ super eadem fit sequatur tantorum virorum consilia: qui tot beneficia sibi congregat quia certè quoad deum securus non est cū quo papa ita dispensat nisi vt sepe diximus iam dispensationis iusta subsit causa. Sed quis est quis nesciat Summum pō. falsis rationibus sæpe, decipi: vt in ca. super literis. de referri. cum similibus quandoq; (imò sapiissimè) precum importuna instantia vincitur cap. detestanda. de concess. præb. in. 6. cap. quia per

quia per ambitiosam. de rescr. eodem lib. Et in extrauaganti.
 execrabilis. in principio & l. j. de petitis bonorum sublati
 lib. decimo . C . & interdum cum homo fit, & sic peccabi-
 lis, quodam affectu carnali mouetur iuxta ca. graue. de preb.
 Papa enim non habet potestatem non peccandi. cano. j. 40.
 distinet. Et si quis nunc dicat Roma. pont. in ecclesiasticis bo-
 nis tam temporalibus, quam spiritualibus plenitudinem ha-
 bere potestatis, fatebor equidem: non tamen quod illam ha-
 beat vt dominus, † sed tantum vt principalis minister, & di-
 53 spensator Christi qui solus bonorum ecclesie dominus est
 ca. non liceat Pape & ca. preidia. 12. q. 2. bona enim ecclesie di-
 cuntur Christi patrimoniū. c. cum secundū ap̄m. de prebē.
 & c. cum eo. eo. tit. in. 6. ideò papa illa alienare non potest iu-
 ribus predictis an autem hoc verum sit indistincte vide per
 de salua in trac. de beneficio. 3. parte. q. 8. numero vndecimo.
 ¶ Sed quid tot verbis opus est? dicerem ego in hac materia
 dispensationis super pluralitate beneficiorum, cum omni
 tamen reuerentia & obedientia sancti Romanæ ecclesie, vix
 54 dispensari posse. † Et si non temerariè hoc à me dictum puta-
 retur crederem nec villo modo hodie de iure id fieri posse.
 Nonne prædiximus ipsum Rom. pon. dum ita dispensat ali-
 qua ratione ad id moueri debere aliàs potius dissipatio, quã
 dispensatio dici potest, & rationes quæ ipsum pontificē sum-
 mum mouere habent ad ita dispensandum has potissimum
 55 esse dicebamus vel propter ecclesiarum paupertatē. † In pri-
 mitiua enim ecclesia bñficia ecclesiastica ita tenuissima erāt
 vt vix ex duobus aut tribus beneficijs vnus sustentari posset
 ca. vno. 10. q. 3. vel etiam quia rari clerici in ecclesia erant ita
 quod multo plura erant beneficia quam numerus clericorū
 quare tunc nedum poterat Summus pont. super pluralitate
 beneficiorum dispensare imò ad id cogebatur, vt in. c. j. in fi.
 21. q. j. & adhuc predictis rationibus & similibus locum habē-
 56 tibus de quibus diximus. s̄. † non poterat cum omnibus di-
 spensare sed tantum cum sublimioribus personis & literatis
 quæ vt predictum extitit per illud ca. de multa. sunt maiori-

- 56 bus beneficijs honorandę. † Sed palam hodie omnibus est cessare prædictas rationes ergo & tales dispensationes cessare debent argu. cap. cum cessante. de appellationibus cum similibus. Primò quia ecclesię pauperes nō sunt imò certè ditata nimis quæ diuitię christianam religionē in ruinam ducunt: deuotio enim peperit diuitias sed filia suffocauit matrem vt verbis Bernardi vtat quę habentur in glos. in verb. possessoribus in præmio pragm. Quantus enim sit inter criticos maximè inter monachos harum diuitiarum ecclesię abusus, quisq; iudicet monachi enim dicuntur loca duodecim apostolorum tenere quo ad proprietatis renūciationem ca. ex autoritate. iuncta glos. ibi. 16. q. j. nec hīc reticebo quid circa ipsos monachos statuerit papa Eugenius ita inquires
- 57 Placuit vt nullus monachorum pro terreno lucro temerario ausu à monasterio exire præsumat neq; commatres sibi facere neq; alijs quibuscunq; negotijs sese implicare sed sit suo contentus claustro quia sicut piscis sine aqua caret vita ita monach⁹ sunt monasterio sedeat itaq; solitarius quia mūdo mortuus est viuut autem deo. Agnoscatque nomen suū monos em̄ græcè latinè vnus est, achos verò tristem significat: vnde monachus vnus tristis dicitur sedeat ergo tristis & suo officio vacet hæc sunt præd. Eugenij verba quæ habentur in ca. placuit. 16. quæst. j. adde & ipsos monachos feminas de osculari non debere ca. peruenit. 18. quæst. ij.

A R G V M E N T V M

Luxu victus, vestitusque, incontinentia, negotiatione, atque beneficiorum cumulo clericos labefectari: obidque ambitum effugiendum suadet.

✠ S V M M A E . ✠

- 1 *Honestæ veste indutos clericos esse debere & corporis ornatu animi cultum significari.*
- 2 *Moribus, gestuq; clericos graues esse debere.*
- 3 *Castos eos esse oportere, verborum funditatores non item.*
- 4 *Limitatum precum tempus ex causa plerūq; commutari & in quibus hoc verum sit. nn. 5. Restrigit. nu. 6.*

Compre-

- 7 Comprecandi forma.
- 8 Horis præstitutis templo adesse clericos oportere.
- 9 Horariarū precum æthymologia & nu. 13. & cur canonica dicta sint nume. 14.
- 10 Animo, non solo Labiorum strepitu Deum adorandum.
- 12 Hæreses, ac scandala clericorum ex inscitia prognerari.
- 12 Iudæorum mos in promotione ad sacerdotia.
- 15 Horariarum precum inuentores: earum tempus à quo limitarum & cur septenario numero præstringantur. nu. 16. & qui ad illas dicendas ad stringantur. nu. 21.
- 17 Vicitudinaria cantandorum psalmorum forma à quibus iuuenta.
- 18 Chorus vnde dicatur, & ex quibus confletur.
- 18 Sanctorum vitæ cuius rogatu, & à quibus scriptæ sint.
- 20 Diuersæ comprecationum formæ.
- 22 Luxum victus, vestitusq; in clericis damnatum. & hisce temporibus quales videntur. nu. 23.
- 24 Clericis negotiationem prohibitam esse.
- 25 Clericum in templis frequentem esse quomodo accipi debeat.
- 26 Eiusq; vitæ genus quale esse debeat.
- 27 Quo vestium genere, cuiusq; coloris eos vti oporteat. 29.
- 28 Crapula vnde, & in quo ab ebrietate distet & quid afferat. nu. 39.
- 30 Clericos continentes esse oportere. & concubinae varias in iure appellationes.
- 31 A mulierum consortio clerici abstineant: & quæ concubinariorum, pœna numero. 32.
- 33 Incontinentiam in clerico damnari.
- 34 Publicus concubinaris quibus argumētis probetur & qui fuit. nu. 36.
- 35 Ex scelere publico quot, quantaq; mala profluent.
- 37 An, & quando ex crimine publico inducatur irregularitas.
- 38 Publicum communi voce quæ complectatur, communioremq; significatum restringi. idq; à notorio dissidere.
- 39 Ecclesiasticum iudicem concubinariorum esse competentem. Idq; fororum concubinam subire.
- 40 Concubinaris sacrificator triplici sceleris labe inuritur.
- 41 Auhibens plures concubinas bigamiae vitium incurrat.

- 42 Spurijs nullo modo succedere, Procedit vt. numero. 43. 44. 45. 46. 7
nec patribus conuiuere debeant. nu. 47. fallit. nu. 48. 49. & 51.
- 50 Legitimationis modi.
- 52 Cautelæ relinquendi Spurijs remissiuè.
- 53 Vnam non plures concubinas habere eidemq; vt vxori, ligare licuit.
- 54 In meretrice raptum non cadere: & quæ dicatur meretrix. numero. 55.
- 56 Concubinatum lege diuina, ac pontificia prohiberi: quandoq; tamen tollerari. n. 57.
- 59 Eundemq; ciuili iure tollerari quo modo accipiendum sit.
- 59 Concubinatus notionem iudici seculari non competere sed ecclesiastico. nu. 60. inuito. nu. 66.
- 61 Quinq; adulterij pœnæ. & nu. 62. 63. 64. & 65.
- 67 Nouissimo iure quæ eius pœnæ. Et quando in adulteros animaduerti possit & quæ à Lege mosayca imposita fuerit. nu. 68.
- 69 Ecclesiasticorum beneficiorum reprehensa congeries.
- 70 Monachis inhihibitam fuisse venationem etiam obliquam.
- 71 Impossilem hodiè esse dispensationem, cum cesset causa.
- 72 Impossibilium genera quatuor. Periculosam esse beneficiorum congeriem. nu. 73.
- 74 Dignitates ambiendas non esse CHRISTI exemplo.
- 75 Honoris ambitum effugiebat. CHRISTVS, & quo instituto.
- 76 CHRISTVM & aduocatum, & iudicem nostrum esse.
- 77 Ambitio vitium quid adferat.

a Hinc digreditur ad aliam, quã instituerat, materiã, ut clericorum uitæ genus cœsoria uirga pnotet digressionẽ q; ad ca. 8. huius tituli perducit.

CAP.

II.

Nviris Ecclesiasticis quicunque^a sint illi quinque potissimum sunt reprehensione digna. Primum est diuini officij negligentia, eum cui seruire habent nequam considerantes nonne si quis principem seculi rogatur^o si esset habitu honesto seipm studeret cõponere Sepe em̄ (inter ignotos maxie) vestis cã honoris est iuxta illud † hũc hoĩes decorãt quẽ decorãt vestimẽta & vir bñ vestitus

vestit⁹ pro vestibus esse peritus: à mille creditur. & luuenalis.
Rara in tenui facundia panno.

Nam talis prima facie præsumit qualem esse vestes indicat.
l. item apud Labeonem. §. si quis virgines. ff. de iniurijs. c. cō-
tingit. de sentē. ex com. c. si iudex. eo. ti. in. j. facit tex. in. c. pe.
23. dist. licet tamen ex ornatu vestis non sit quis iustitiam ha-
biturus. c. si quis virorū. 30. dist. & vestis humilis non repro-
betur dissoluti tamen & fracti vestibus non recipiuntur. c.
per simoniam. 41. dist. vnde Hyeronimus, nec affectatæ sor-
des, nec exquisitę deliciæ laudem perimit adde text. in. c. ij.
cum ibi notatis. de custodia eucharistiæ. ex quibus nunc di-
ctis id potest assumi argumentum clericos vestibus ornatos
debere incedere dum tamen non ad iactantiam. c. omnis ia-
ctantia. xxj. q. iij. per decentiam enim habitus extrinseci mo-
rum intrinseca honestas ostenditur cle. ij. de vita, & honest.
clerico. & ad hoc vide Henricum boyc. in. c. j. de privilegijs.
Io. and. in regula eaque. de reg. iur. in. vj. in ecclesiasticis viris
igitur: hæc habitum honestas attenditur quæ illos magis at-
tentos circa diuinum officium reddat vnde licet clerici secu-
lares à iure certum habitum non habeant, nec color, quo in
vestimentis vti debent à iure expressus sit, vt nota. in clemē.
j. de elect. tamen propter honestatem certę formæ, & certi
colores sunt eis prohibiti, vt in cle. quoniam. de vita, & ho-
nestate clerico. & mulieres habitu viri vti non debent, nec
è cōtrario. c. si qua mulier. in. 2. 30. dist. † Præterea gestu decē-
ti, & vultu hilari talis seipsum studeret componere osten-
dens se iucundum & benignum principi, & sine risu, nisi ex
causa maxima: nam vt habetur prouerb. x. c. risus in ore stul-
torum. nec sit vagus oculis non effrenis lingua fluidog; ge-
stu non incedat: sed pudorem mentis simplici habitu, & in-
cessu ostendat obscenitatē etiā membrorū, & verborū sicut
& operum penit⁹ exercetur viduarum virg nū reliquarū;
mulierum penitus fugiat frequentatio enim talis prohi-
betur: ex eo enim quod frequenter fit præsumitur quod ma-
3 lè fiat. c. clericus. 89. di. c. hospitium. 32. di. † Castimoniam

quoq; non violati corporis perpetuò obseruare studeat senioribus quoq; debitam præbeat obedientiam, nec vllius instantiæ studio semetipsum attollat, demum doctrinæ lectio nibus psalmis hymnis canticis exercitio iugiter incumbat, talis enim esse debet qui diuinis cultibus sese emancipandū studet prolatione nō præcipiti. Qui enim inconsideratè loquitur sentiet mala prouerb. 13. c. maturitas enim in loquēdo seruanda est hoc à calixto Papa habemus in. c. Ponderet vnusquisq; 50. dist. & hæc tria quæ nunc prædiximus habere etiā bonum oratorem, seu aduocatum habitum honestum. f. gestum decentem, & distinctam prononciationem quæ latius prosequitur speculator in tit. de aduocatis §. sequitur videre. & §. hoc dicendum est. Insuper & is, quem dicebamus verba studeret componere, vt illa ordinatè loqueretur. verba enim inordinata interdum vitiant, vt nota in. l. per seruum. ff. de vsu, & habitatiōe. Præsertim in ea re in qua pōderanda sunt, vt in substitutionum materia quæ significationem verborū respicit cum in verbis cōsistat effectus substitutionis: vt per Bart. in. l. j. ff. de vulgari. Caueat etiam oraturus à superfluis: nam melius est pauca idonea effundere quàm multis inutilibus homines prægrauari. l. tanta. §. contrarium. C. de veteri iure enucleando. & c. cum sit ars artium. de etate, & quali. Facile enim quis ex nimia effusione sermonis incideret in peccatum. arg. l. fi. C. de dona. tit. generali. & idem speculator in prædicto loco. An tamen, & quando locutionibus proprijs vti possimus & verba secundum subiectam materiam debeant intelligi vide per Bal. in. l. fi. C. de hæred. institu. Si igitur alloquuturus terrenū principem ita se cōponere debeat quantò diligentius in sacro loco omnipotētem oraturi Deū viri ecclesiastici hæc omnia agenda curent. de minori ad maius arguens quod argumentum in iure receptum est. c. cum in cunctis. cum ibi nota. de elect. & cle. si dominiū. in principio de reliquijs, & veneratione sanctorum. Grauius enim est Deum offendere quàm principem secularem. c. sicut qui ecclesiam. xvij. q. iij. l. manicheos. C. de heret. & c. vergentis. e. ti. studeat

tit. studeat igitur vnusquisq; eorū qui viri ecclesiastici sunt (negligētia illa postposita) sanctè, ac religiosè in diuinis adesse quisq; pro suo officio: si qui enim Cathedralium ecclesiarum, seu collegiatarum beneficiati horis debitis, & competētibus laudes Deo persoluant non cursim, non festināter, sed tractim prout decebit & hoc præsertim seruari debet cum publicè horæ dicuntur, in ecclesia licet, & ita seruandum sit, quando priuatim dicuntur. s. nec cursim, nec festinanter: sed moderatè dicuntur. c. j. de celeb. missarum. † ibi tamen vide optimam gl. clericis pauperibus consulentem, qui causa victus laborare habent qui simul omnes horas dicant ne fortè si occupatio aliqua superueniret aliquam horarum contingeret relinquere quod Papa, Cardina. reliquiq; prælati obseruant, cum multa (his expletis) habeant ratione officij expedire. † & hoc idem dicerem posse seruari à quibuscunq; clericis, qui ex causa legitima, seu necessaria timerēt occupari: quo casu vesperas etiam manè dicere possent per illum tex., in. c. j. de celebra. missa. in prin. iuncta doctrina scribentium. ibi & ita moderni etiam in clemen. j. eo. tit. Henricus boyc in. c. perniciosus. e. ti. in antiquis, vbi dicit ex causa tali posse sero diei sequentis dicere matutinum: vel aliter in alijs dicendis licitum esset tempus præuenire: quia regulariter in omni lege, vel statuto causa legitima est excepta. c. si quando. de rescript. & c. ex parte. in. j. de offic. deleg. † aliter cessante causa legitima licitum non est tempus præuenire ita notāt doctores, vbi. s. sicut obligatus certo tempore statuto soluere in fauorem creditoris, vt Dei in hoc casu nostro ante tempus soluere non potest. l. si ita relictum. §. pegafus. ff. de lega. j. & l. stipulatio ista habere licere. §. inter incertam. ff. de verbo. obliga. Albericus de ferrarijs in suo tractatu horarum quæst. xiiij. & xv. cuius hæc verba sunt scholaris circa studium literarum occupatus manè omnes horas simul persolueri pōt: vt vtrunq; Deo reddere valeat, & debitas laudes, & studij honesta opera, nec vnū per aliud impediatur quod intellige cum talis valde occupatus esset circa studium, vt quia le-

etor, vel a se publicè docere haberet. tunc enim tale studiū ex
 cusaret essetq; iusta causa p̄ueniendi tēpus facit ad hoc. c.
 7 super specula. de magistris. & c. cum ex eo. de elect. in. vj. † &
 cum ab ecclesiasticis viris horæ dicuntur reuerenter dici de-
 beut, hoc est cum puritate conscientie deuotione animi ha-
 bitum, gestum, & cautum debita compositione. c. dolentes.
 de celeb. missa. cle. j. e. rit. & clemen. j. §. nos itaq; de reliquijs.
 & ueneratione sancto. nec huiusmodi reuerentia omittenda
 est, nam quod pro reuerentia alicuius debetur remitti nō po-
 test. l. alia. §. eleganter. ff. soluto matri. & l. si. §. paterna reueren-
 8 tia. C. de bonis, que liberis. & hec potissimum † cerimonie
 ab omnibus beneficiatis cathedralium, & collegiatarum ec-
 clesiarum seruari debēt. c. cum teneamur. de celeb. missa. qui
 omnibus horis interesse habent toto illo titulo, quo tempo-
 re quisq; debeat esse in choro in prag. sanct. cum ibi notatis
 nisi aliqui eorum absint ex causa probabili: vt est causa studij
 vel pro negotijs ecclesie. c. ex parte. & c. ad audientiam. de
 cler. non residēti. tunc enim in domibus eorum, vel alibi ho-
 ras canonicas dicere possent. c. si. 92. dist. Archidiacon. in. c.
 missarum. de consecra. dist. j. & toto illo titulo qualiter ho-
 ræ canonicæ sint dicēde extra chorum in pragmatica, & ibi
 plenè vide modum quem habentes dicere horas seruare de-
 bent, & qui sint, qui ad eas dicendas teneantur, de quibus
 adhuc spero me dicturum melius. j. sed cum tanta prædixe-
 rimus, & adhuc sum⁹ dicturi de his horis canonicis, quomo-
 9 do autem institutæ sint in ecclesia nolo hīc præterire. † dū-
 modo dixero prius quare ita nuncupētur, horæ enim ab oro
 dicuntur: quia orando, & quodāmodo plangendo dici de-
 bent. c. vbi periculum. §. vlti. de elect. quod profectò aduer-
 sus quā plurimos facit qui cum has horas decantant diui-
 na officia persoluentes, id cum maximis clamoribus faciunt
 more venatorum, nec cogitantes quid dicant, nec quem allo-
 quantur, corpore præsentēs, & animum in patinis habentes
 10 iuxta verba prophetæ Esayę. suo. c. 19. † eo quod appropin-
 quat populus iste ore suo, & labijs suis glorificat me cor au-

tem eius longè est à me quæ verba referuntur à Christo domino aduerſum ſcribas, & phariſæos apud Mattheum .15.c. inſuente. ibi hypochrita bene de vobis pphetauit Eſaias dicens, populus nre labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Eadem domini verba sunt marci. 7. c. nec mirari satis poſſum quid ita in eccleſia cantantes arbitrentur, nōne hoc faciunt potiſſimum, vt cultus, qui Deo tanquàm plaſmatori noſtro debetur, & ſummus honor reddatur: proinde vt mediatores Dei, & hominum ſint ac propiciatores pro peccatis noſtris, & peccata noſtra comedentes: At quomodo tales erūt: cum maior numerus eorum ſit, qui neſciat, qd cantet, quid petat, quomodo enim fieri poteſt tales à domino exaudiri: talibus enim verba conueniunt, quæ Chriſtus matri filiorum Zebedæi petenti, vt duo filij eius ſederent, vnus ad dexteram, & alius ad ſiniſtram in regno ſuo, dixit ijs pro quibus talis petitio materna facta fuerat, neſcitis quid petatis. Matth. 20. c. & marci. 10. vbi Hieronimus ait matrē poſtulaffe ita errore muliebri, & pietatis affectu, neſciebat enim quid peteret. nec mirum ſi arguantur imperitiæ cum de Petro dicatur quando tria vult fieri tabernacula, neſciens quid peteret Matthæi. 17. c. Marci 9. & Luce. 9. ſic & iſtis ita cantantibus dici poteſt, neſcitis quid petatis, non tamen prædictis rationibus: ſed tanquàm omninō excecatis ignorātia, & defectu literarum: quo ſit, vt ab omnibus hodie contemnantur, & honor, qui eccleſiæ debitus eſt, non deferatur, ¶ vnde enim tantæ hæreſes? vnde tanta in eccleſia generantur ſcandala? niſi potiſſimum ab ignorātia eorum qui miniſtri ſunt eccleſiæ videat, quæſo, quilibet; quantò plus in hoc iudæi perfectiores ſint, quàm nos Chriſtiani: ¶ illi enim, vt à fide dignis accipi, nullum ad ſacerdotium legis Moſaicæ aſſumūt, niſi optimè literatum, & hoc ita faciūt: quia ſacerdotes ſunt illi, qui legem ſub qua militant tueri debent. Prætereà & iſcijs, qui ſub eadem lege ſunt illam docere habent: atqui noſtri ſacerdotes (quod iniquiſſimè ſit) ob eorum magnam literarum imperitiā neutrum eorum faciunt.

Excande
ſci in eos,
qui pſita
eorum mo
re Deum
opti. maxi.
labijs ado
rantes con
cl. militant.

- 13 † Sed ad rem redeo vel horę etiam ad hora dicuntur quia certis horis diei dici debent ca. j. & ca. dolentes de celeb. mis.
- 14 † Canonice autem sic dictę sunt quia à canone sunt inuenta vel quia à canone hoc est regula dici debent. c. 2. 91. distin.
- 15 & cap. h. 12. dist. quas Hieronimus, † primus Eusebio cremensi & plerisq; alijs qui cum eo vixerant instituisse fertur quibus diuine in templis laudes canerentur vt ex sacra patet hystoria quas patres deinde receperunt imitati carmem dauidicum psalmo suo. n. 8. septies in die laudem dixi tibi &c. Sunt autem, qui tradant & imprimis diuus Cyprianus morem celebrandi primam tertiam sextam & nonam horas à Daniele sumptum quod ille ter in die positus humi genibus sic orare consueuisset. Postea, quod satis constat Pelagius secundus decreuit, vt ipsę septem horę canonice quotidię à sacerdotibus celebrarentur velut presentaneum remedium humanę imbecilitati futurum quo sicuti iustus septies in die quemadmodum Salomon ait forte per ignorantiam cedit ita perorandi curam toties resurgat reualeatq; † vel etiã ita septem dicuntur ad deum laudandum pro suis beneficijs interq; beneficium creationis maximum est septem diebus expletum vt habetur Geneseos. j. c. & beneficium etiam redemptionis septem quodammodo horis peractum matutinali videlicet. j. 3. 6. 9. & ceteris, quibus his singulis horis Gregorius præfationem dedit initij psalmi David Deus in adiutorium meum intende &c. Superaddiditq; hymnum illum gloria patri & filio & spiritui sancto vt totidem etiam horę in honorem deipare virginis quotidię recitarentur Urbanus. ij. instituit in concilio quod gallis opus claromontanos habuit at hyeronimus damasi rogatu psalmodi librum in septem partes digessit ad numerũ dierum vni⁹ hebdomadę, vt quilibet dies certũ psalmodi haberet. Numerũ, qui caueretur quod ita ab ipso Hyeronimo distinctum ex ipsius damasi decreto in omnibus templis nunc (vt videmus) legitur. Fertur insuper eundem pontificem primum omnium hymnum in fine omnium psalmodi adiecisse quem in niceno

Eusebi⁹ cremensis
Hieronimo
coniuxit.

Horę canonicę.

Horariorũ
precũ præfationis
inuentor

Claromontanos
urbis aruer
nie a Cæsare
re Gergonia
appellata.

ceno conuentu prius editum memorię proditum est. Item primitus instituit vt choros alterius psalmos caneret quam sint, qui dicant id antea ab Ignatio episcopo antho-
 17 los ad eum modum vicissim psalmos continentes. † At di-
 uus Augustinus libro confessionum. 9. ait Ambrosium mediolanensem antistitem hunc canendi hymnos, & psalmos morem primum apud occidentales instituisse populos quod non utiq; multum abhorret à sententia eorum qui damasso assignant nam cum ambo per idem tempus fuerint & quod vnus coepisset ab altero ratu haberi oportuerit non iniuria igitur ambo eius rei autores dici possint non tamen ea causa eum canendi modum in ecclesię inuenerunt vt diligentius cantum quam sacrorum verborum pondus attendamus cōtenti eiusmodi clamorum contētu de vi verborum minimē curantes, vnde eò ventum est vt apud vulgus omnis diuini cultus ratio in istis cantoribus sita esse videatur quāuis generatim nullum aliud horum genus sit leuius aut improbius. Et tamen bona pars populi vt eos ita clamantes audiat in sacras ædes velut in theatrum concurrit, eos pretio conducit eos fouet eos deniq; solos domini Dei ornamento existimat. Quare proculdubio ex religionis vsu satiūs foret aut eiusmodi graculos è templis eijcere, vel eos ita instituire omnino vt canētes more potius legentium quam in strepentium hymnos recitarent. Quod diuum Athanasium Alexandrinum episcopum olim in sua dicecesi fecisse Augustinus in prenotato lib. attestatur, atq; magno opere laudat idq; Lugduni in
 18 omnib⁹ ecclesijs seruetur etiam. † Chorus enim multorum vocibus constat ita vt ex pluribus vna reddatur fiatq; concentus ex dissonis autore Seneca & Macrobio chorū à chara i. laticia dici autumat Plato lib. 2. de legib. Vitas verò diuorum quas electiones dicimus Paulus dyaconus & Isnardus monachus circiter animi salutis octingentesimū rogatu Caroli magni scripserunt. Et quoniam cum alijs tum præsertim imperatē diocletiano, vt Damassus & Eusebius testantur ad

*Diuinus
cultus.*

19 decem & septē † cristianorū millia dieb⁹ tātūm. xxx. per di
 uersas prouincias afflicta supplicijs fuisse difficilē erat vel vi
 tas describere, vel diem festum cui libet dare, quare illi lectio
 nes (quas uocamus) composuerunt quę martyribus pluribus
 cōfessoribus (quos uocāt) vel uirginibus cōuenirent quas pa
 tres postea de concilij sentētia cōprobarunt certisq; diebus
 qui ipsis sanctis sacri haberētur recitari inter horas canoni
 cas mādauit. Posthęc quidā preces alias instituerunt: nam be
 nedictus suis monachis certū orādi modum p̄scripsit. itidē
 Bernardus suis & idem dominicus suis quin & singuli pro
 nunciales antistites idem fecerunt † ita ut hodie alij aliās pre
 ces usurpent & id factū fuisse arbitror Romanorū pont. cō
 sentu qui nihil respuere uoluerūt qđ diuinū auget cultum
 & ad has horas canonicas dicēdas ex p̄cepto tenētur. † Pri
 mō omnes in sacris ordinati à subdyaconatu iam hęc est cō
 munit opinio theologorū & canonistarum in. c. dolentes. de
 celeb. missa. secundo oēs clerici beneficiati etiam in sacris nō
 existētes ita cardinalis Zabarella de celeb. missarū in clem. j.
 nec excusantur ad hoc quātuncūq; beneficium tenue sit, imō
 illis imputandum est quare passi sunt in tali beneficio se inti
 tulari ut dixi, idem tenet Gofredus in ca. cleric⁹. uictum. 9. di.
 Et secundum cōmunem scribentium theologorum opinio
 nem id fieri debet in persona propria: cum tale onus sit per
 sonale: & in persona propria & nō per procuratorem uelint
 intrare Paradisum de his tamē omnibus ultra quā dixi
 rim, uide plenē per Antoninum florentinum in. c. 4. de horis
 canonicis toto decimotertio titu. in sua summa. Tertio tenē
 tur ad horas canonicas religiosi professi, quorum religio per
 ecclesiā est cōfirmata & ita ad hoc ligati sunt ratione suę pro
 fessionis quia non solum huiuscemodi religiones institutę
 sunt ut quisque pro se orationem ad Deum habeat parti
 culariter, imō etiam & pro uniuersali utilitate fidelium.
 Et hac ratione potissimum institutę sunt in ecclesiā ho
 rę canonice, & religiones etiam hoc enim dixerim &
 sufficiat quantum ad primum, quod in uiris ecclesiasticis

Verum o
 rādi molū
 & quos
 co sit oran
 dū p̄cedos
 21
 cuit Chri
 stus. Mat. 6

- 22 est reprehensione dignum. † ¶ Secundum (quod dicebamus) pretiosior cultus in victu, & vestitu ultra quam clericis deceat de quo toto illo titu. de vita & honest. cleric. & tota
- 23 illa. 41. distin. vnde Bernardus ad Eugenium Papam. † Quid hoc enim est quod clerici aliud esse volunt & aliud videri nempe habitu milites questu clericos actu verò neutrum exhibent? Et idem Bernardus super cantica intueri quomodo incedant nitidi & ornatu circumamicti varietatibus tãquàm sponsus procedens de thalamo suo. Et idem adhuc de malis clericis conceditur tibi vt si bene deseruis de altari viuas nõ autem vt de altari luxurieris vt tibi compares inde aurea frena cellas depictas &c. denique quicquid præter necessarium victum & simplicem vestitum de altari retines tuum non est imò rapina est sacrilegium est quia res pauperum non dare pauperibus sacrilegij crimen esse dignoscitur quibus verbis addo ego tex. in. c. sicut hi. c. aurũ habet ecclesia & c. gloria
- 24 Epi. 12. q. 2. † Tertiu est quia negotijs secularib⁹ se immiscet clerici enim officia vel commercia secularia exercere non debent maximè inhonesta quod si faciant pœna à iure est vt officio suo degradetur. c. clericus. 91. dist. imò de manu clerici psalterium nunquam exire debet ca. nunquam. de cõsecratio ne dist. 5. vbi hæc sunt Hyeronimi verba ad rusticum monachum scribentis nunquã de manu tua vel oculis tuis liber psalterij discedat intellige nunquã hoc est horis cõstitutis argu. tex. in. c. si quis vult. 36. dist. vbi sunt eiusdem Hyeronimi verba si quis vult pontifex esse non tam vocabulo, quàm merito inuitetur: Mosem imitetur & Aaron, quid em dicitur de his? qd non discedunt de tabernaculo domini. Erat ergo mo-
- 25 † Oret ergo sacerdos in ecclesie indefinèter intellige, vt prædixi horis statutis: simile adhuc habetur in. c. hi, qui. 21. q. 3. vbi ex quadã epistola Cypriani ad præsbyteros & diaconos habem⁹, qui in ecclesia domini ad ordinationẽ clericorũ promoventur in nullo ab administratiõe diuina auocentur nec ab altaribus, & sacrificijs recedat sed die noctuq; celestib⁹ rebus

Moses in tẽ
plis f. equẽ
tissimus.

& spiritualibus seruiant hoc est horis præstitutis addo text
 in can. si laicus. 31. dist. vbi Hyeronimus contra Iouinianū sa-
 cerdoti ergo cui semper offerenda sunt sacrificia semper orā
 dum est. & in ca. sacrosancta. 22. dist. vbi Anachletus Papa ver-
 ba Pauli Apostoli referens scribētis ad Romanos. j. c. *Testis*
est mihi Deus cui seruiō in spiritu meo in euangelio filij eius quod sine
intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis. Et
 adhuc in cano. de quibusdam. 37. dist. in quo hæc verba sunt.
 Ab vniuersis episcopis subiectis plebibus, & alijs locis, in qui-
 bus necessitas occurrerit omnino circa, & diligentia habeat-
 ur, vt magistri, & doctores constituantur qui studia literarū
 liberaliumq; artium dogmata assidue doceant vnde Beda
 super Lucam ait sacerdotibus vt semper valeāt altari assiste-
 re semper ab vxoribus est abstinentum semperq; castitas
 obseruanda præcipitur intellige his verbis ipsum Bedam al-
 loqui sacerdotes non occidentales sed orientales qui soli ho-
 die coniugio vtuntur, vt in. c. aliter. 3. dist. & hoc incidenter
 dixerim. Sed ad prædicta addo text. de iure ciuili. in. l. si quis
 ita. ff. de condit. & demon. vbi ex Pomponij iurecon. respon-
 so habem⁹ quod si alicui taliter legatum est vt cum filijs suis
 habitet nō requiritur quòd in quolibet momēto sit cum eos
 his enim verbis quę nunc dixi plana volui esse verba ante di-
 26 cti cano. nunq̄ de consecrat. dist. 5. quę t̄ volebant psalterium
 nunquā debere exire de manu clerici qui prouidē mimis
 & irculatoribus intenti esse nō debent, nec tabernas intrare
 nisi itinerantes sint vel aliter necessitatis causa quæ semper
 excusat nec legem habet vulgatis iuribus neq; lusores alearū
 & taxillorū vel etiā ludēdo interesse. 6. interdicim⁹. in auten.
 de sanctis. episcopis colla. 9. qd si aliter fecerint illo textu tri-
 bus annis ab officio suspēdi debēt coronāq; & tōsurā. cōgruē
 tē habere debētes vt monachi ab alijs cōficiis discerni videant^r
 & ecōtra. Sed hodie vix est qui in ecclia tōsurā deferre dedi-
 gnet quasi vereātur deferre insignia seruitoris ecclie, & ei⁹
 tanta dignitate præpollet nec arbitror ego eos alia rōne mo-
 ueri nisi quia se indignē ad tñi officiiū p̄motos vidēt verent^r
 que esse

Magistri
 cui rei præ-
 sciendi.

Sacerdotes
 soli orienta-
 les coniuga-
 ti.

- 27 que esse in tanto honoris culmine. † studeant igitur tales officia ad quæ vocati sunt diligenter exercere tam in habitu decenti, quam in bonis studijs procedentes quare indumenta, quæ nec nimia longitudine, nec breuitate notari possunt deferant, & sic in hoc medium spectare debent. c. quærenti. de offic. delega. l. adeo. §. cum quis. ff. de acquiren. re. domi.
- 27 † pannis rubeis, aut viridibus non vtantur frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus: quia his etiam sine principis licentia laicus vti non debet. l. nemo. de vestibus holoseris, & deauratis & c. li. xj. C. Conformes tamen esse debent in vestibus consuetudini regionis ne hypocrite videantur. c. si quis virorum. 30. dist. & c. erit autem lex. 4. dist. & ne vilescat etiam dignitas clericalis. c. episcopi. 30. dist. sed de his vide in summa. xxj. q. iij. & tota illa. q. & sicut vestimentis decentibus vti debent, non minus tamen sobriè habent viuere diligenter se abstinentes à
- 28 crapula, & ebrietate † crapula dicitur quantum ad ciborum superfluitatem quasi cruda epula, nemo igitur tales cibos accipiat, vt ait Hieronimus quos aut difficulter digere, aut comestos magno paratos labore dolcamus, ne breuis hora victum longi temporis consumat. arg. capituli. cum apostolus. in princi. de censibus. his ergo vtendum est cibis, qui arte impendijs, quæ cocorum indigeant, & sine cura moderatè sumpti humanum genus sustentent: quia auidè non deuorantur, quæ irritamenta gulæ non habent, & tunc leuiori digestionem decocuntur: sed dum vsq; ad instomachationem ventris onerantur morbi ex nimia saturitate excitantur. subdit idem Hieronimus se legisse quosdam morbo articulari, id est guta arteticha, quam vocamus, quæ fit in iuncturis quando verò fit in pedibus podagra dicitur, qui in manibus cyragra, & in alijs membris etiam arteticha, & podagre humoribus laborantes, proscriptio bonorum ad simplicem mensam, & pauperes cibos conualuisse (argumentum est igitur hinc contraria contrarijs curari, adde tex. ad hoc. in. c. j. de poenitentia. dist. 2.) caruerant enim tales solitudine dispensande

Sacerdotum
uestitus.

Crapula est
fugienda :
& que p-
generet in-
commoda .

Morbus ar-
ticularis.

dom^o epularū largitate quæ & corp^o frangit & animū irri-
det horatius ciborum appetitum qui consumpti relinquit
pœnitentiam sic inquit.

Sperne voluptates nocet empta dolore voluptas.

Et alibi idem.

Me pinguem & nitidum bene curata cute vises:

Cum redire voles epicuri de grege porcum.

Vnde ecclesiastici. 37. capi. noli avidus esse in epulatione &
nō te effundas super omnem escam in multis enim estis erit
infirmas propter crapulam multi obierunt qui autem ab
29 finens est adijciat vitam. † Ebrietas vero quantum ad po-
tum dicitur & cōponitur ab e quod est siue. secundū quosdā
& bria quod est mensura vnde ebrius est qui bibit sint men-
sura quare horatius.

Fecundi calices quem non fecere disertum?

Tunc surgunt rixæ tunc pauper cor nua sumit.

Maximum profectō dedecus est & graue adferens incomo-
dum ebriosum esse nec abs re si Salomon in suis prouerbijis.
cap. 21. dixerit qui diligit epulas in egestate erit & qui amat
vinum & pingua nō ditabitur vinum certè immoderatè sum-
ptum præsertim neum venenum est quid enim magis tur-
pius (maximè clerico) quam luxuria? & esse fedatum illo vi-
tio? & corpore pollute ministrare altaribus? Et tamen luxu-
riosa res est vinum & tumultuosa ebrietas prouerb. 20. cap.
quare. 23. cap. ibi ne intuearis vinum, quando flauescit, cum
splēduerit in vitro color eius ingreditur blande sed in nouis-
simo mordebit vt coluber & sicut regnans vera diffundo &
adhuc ibi vlti. cap. noli regibus dare vinum quia nullum se-
cretum vbi regnat ebrietas ne fortè bibant & obliuiscantur
iudiciorum & mutent causam filiorum pauperis vnde eccle-
siastes. 20. ca. cogitavi in corde modo abstrahere à vino carnem meā,
vt animum meum transferrem ad sapientiam. & ecclesiasti. 9. cum
aliena muliere non sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubi-
tum, & non alterioris cum cap. in vino, ne forte declinet cor tuum in
illam & sanguine tuo labaris in perditionem operarius. Ebriosu,

non

Vinum se-
creta p. ex-
dit

Effubinde
luxurie ar-
gumenta

non locupletabitur vinum & mulieres ap ostatare faciunt sapientes ecclesiastici. 19. multa adhuc alia hic addere possem quibus cognosceret quam sit iniquum vino uti imo quæ tamen in ecclesiastico relinquo videnda cap. suo. 31. & varijs sacrorum canonum locis. ¶ Quartum est publica eorum in continentia non enim verentur pleriq; publice tenere concubinas contra ea quæ habentur toto titu. de cohabitatione cedat & mulier &c. 28. 31. & 32. dist. dist. per Et ut hanc rem de modo quo decet aperiamus concubina dicitur ea que in domo vnica & retinetur ita Bal. & abbas Panor. in. c. innotuit de elec. & glo. in. §. hoc dicimus in autē. de triente & semisse colla. 3. glo. & Bar. in. l. penul. ff. de concubinīs glo. in. §. si quis autem defunctus authē. quibus modis naturales proficiantur fin coll. 7. speculator in titulo de successione ab intestato §. 1. verfi. & nota. tria Paul. de cast. consilio 131. incipiente causa, quæ vertitur coram domino nicolao. j. col. Bald. in. l. parentes. ff. de in ius vocando. glo. in. l. stuprum in verb. concubina. ff. de adulterijs Ludouicus Romanus cōcilio 326. incipiente in presenti consultatione in qua queritur &c. in vltima colū. & adhuc Bald. in. l. eam quā. C. de fideicommissis vel proprius concubina est mulier soluta quam solutus indubitato affectu in domo tenet. §. si. in l. tit. de nup. & §. quib⁹ cōnu merare necesse est in l. de here. que ab intest. deferunt que cō cubina aliter de iuro canonico focaria vocatur tanquam publice & ordinariē ad focū & ollam ac si vxor esset teneatur quod quidem fieri potissimum à viris ecclesiasticis turpissimum est eisq; sub grauissimis pœnis à iure inhibitum cuiuscunq; conditionis status religionis dignitatis, etiam si pontificalis, vel alterius præminentie existat ita quod si post constitutionis notitiam constanciensis & basilienfis conciliorū super hoc habitæ quis per duos menses post publicationem eiusdem habere præsumpsisset publicē à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spatio ipso facto suspensus esset cum alijs certis pœnis. grauissimis ibi talibus iniunctis si moniti demum ab eorum super

*Diuī Brixii
electio*

*Cohabitatio
mulierū
cum clericis
prohibita.*

riore illas non dimitterent, hæc igitur antedictorum sancto-
rum conciliorum constitutio Episcopos etiam ligat quibus
nullam, licet omninò cum eisdem habitare mulierem quod
si probetur ab Episcopatu expelli debent. §. Episcopū verò.
in auth. de sanctis. Episcopis col. 9. & in auth. Episcopo. C. de
Episcopis, & cleri. quod in sancto Brixio actum est, qui post
diuū Martinum Turonicæ ciuitatis Episcopus extitit, cum
enim trigesimo ordinationis suæ, anno contra enim lamenta-
bile crimen oriretur quadam muliere quæ cubicularijs vesti-
menta abluebat concipiente, & demum pariente idomne cri-
men super Episcopum obijecerunt quod quidem, vt etiam
in re erat) ipse negant Populo autem non credente ab episco-
patu eum eijecerunt. & tanto tempore ab eo expulsus remā-
fit donec rursus peracta tñ prius pœnitētia eorum, quæ ali-
quando in diuum Martinum commiserat, in eo receptus est
& quæ de Episcopo diximus, idē de monacho censeas. c. per-
uenit. xvij. q. ij. etiam si mater, vel soror esset, vt comuniter
volunt scribentes in. c. de cohab. cleri. & mulier. de Augu-
stino enim legimus, neq; cum propria sorore habitare con-
sensisse dicente, quæ cum sorore mea sunt sorores meæ non
sunt. c. legitur. cum ibi no. 81. dist. & quicquid in hoc contra-
riari voluerit Panor. in illo. c. de cohab. cleri. & mulie. Istud
est honestius maximè ptopter alios, qui cum Episcopo com-
32 morantur. † Alij verò clerici secum habere possunt matrē
aut aliam consanguineā non suspectam: vt quia senes sunt,
vel infirmi. c. volumus. & c. cū omnibus. 81. dist. cū in illis ni-
hil sinistra possit suspicari. l. eum qui. C. de Episcopis, & cleri.
& c. nobis. de cohab. cleri. & mulie. At intellige tales in eadē
domo habitare posse: sed non in eadē camera. c. Eps. 77. dist.
Præterea & ijs addit Panor. in. d. c. de cohab. cleri. & mulier.
cōsanguineas quantuncunq; iuuenes dum tamē aliter suspe-
ctæ non sint clericum, qui bonæ famæ est, posse in domo sua
secum retinere: sed extraneas iuuenes nullomodo posse quā-
tuncunq; talis clericus bonæ famæ esset: quia hæc cōmixtio
periculosa est: sed cum cōsanguinea non est ita dūtamen nō
habeat

habeat iuuenem pedisequã, nec solus clericus in suo cubiculo habitet, ita sentit gl. in. d. c. volumus, licet hoc Henri. boy. in. d. c. j. nõ placeat, imò idem vult esse quantũ ad hæc in epõ q̄ in quocũq; clerico, quã opinionem tenere tutius est: nã vt in illo. c. j. de cohab. cle. & mu. dicit instigantẽ Dyabolo etiã in illis. s. matre, sorore, amita, & pedisecis perpetrãtũ scõelus reperitur. & quatuuncunq; clericus bonæ famẽ sit, tñ suspicio à suis famulis, & alijs extraneis ibi frequẽter cõuersantibus

33 oriri posset, & scandalũ generari. † Publica igitur clericorũ incontinentia est & alia causa in clericis maxima reprehensione digna tanquã concubinatum publicẽ exerceant. † Publici aut cõcubinarij intelligẽdi sunt nõ solũ in iudicio factã, seu per rei euidentiam, quæ nulla possit tergiversationẽ celari notorius est: sed qui mulierem suspectam de incontinentia tenet & per superiorẽ admonitus ipsam cũ effectu nõ relinquit graue est profecto crimẽ clericũ publicẽ peccare:

35 † quia ex clerici publico crimine maximẽ sacerdotis tria mala sequunt. Primũ aliorũ præsertim laicorũ scãdalum generatur, Scdm officium ecclesiasticũ vituperatur: Tertiũ alijs licentia, & materia peccandi præstat. c. si mala. 2. q. 4. c. signifi casti. de adult. & c. magnæ. de vo. & voti redẽp. & quia tã graue crimẽ est publicẽ peccare, ea etiã ratione publicis cõcubinarijs à d. sacris concilijs tã graues pœnæ infligunt qd̄ aliter fieret si occulti cõcubinarij essent: quia licet coram Deo graue peccatũ sit etiã, tñ ita grauiter nõ puniunt: sed aduersus tales, sicut aduersus occultos cõcubinarios erit pcedendũ. † Publicus igitur cõcubinarius dicit qñ de crimine infamatus est. Occultus verò qñ non est infamatus de quibus vide per gl. in verb. diffamatos. § qd̄ si hi. in tit. de cõcubinarijs. in prag. in cle. j. iũcta sua gl. in verb. publicẽ. de vita, & hone. cleri. & plenẽ per gl. in verb. inhabiles. § & nihilominus. in ti. de cõcubinarijs. in prag. † & qñ crimina inducant irregularitatem, vel non vide ibi. † Publicũ enim nomẽ generale est ad notoriũ, famã, manifestum, & euidentia sicut fornicationis nomen est generale a domne genus illiciti coitus, & cõpræ-

Conclusio.

Publicẽ peccare graue est

*Verba secū
dum cōmu-
nem usum
accipiēda.*

*Euidens p
notorio ac
cipi posse*

*Vnus mo-
dus fortien-
di forum*

hendit sub se fornicationem simplicem adulterium, stuprū,
incestum, & raptum, quod tñ melius vide per Gelasiū Papā
in. c. lex illa. 36 q. j. qñq; tamen verificatur duntaxat publicū
in notorio: vt in prædictorū conciliorum cōstitutione. & c.
de illo. de eo qui cognouit cōsang. vxoris sue, & c. Porro de
diuortijs. hæc tamen omnia verba recipiunt interpretatio-
nem secundum subiectam materiam arg. eorum, quæ notan-
tur per gl. j. in c. rogo. xj. q. iij. cle. exinde. paradiso. de verbo.
fig. & scdm communem loquendi vsum arg. l. cum de lanio-
nis. §. asinam molendinariam. ff. de fundo instructo & c. & c.
quamuis. de verb. fig. ita notat Panor. in. c. cum olim. illo tit.
& Io. fabri in proœmio institutionum. in verbo protestant
in materia notorij, & euidens aliquando ponitur pro noto-
rio qñq; pro manifesto de quibus, & de triplici notorio vide
per gl. in verbo euidenciam. eiusdem tit. de concubi. in prag.
Cū igitur tantum, & tam graue crimen concubinitus sit
in viris ecclesiasticis potissimū, quis em̄ iudex est, qui Dei
39 eo cognoscere possit? quare dico ¶ cum sit crimen ecclesiasti-
cum de illo etiam cognoscit tantum ecclesia. rationem addo
quia originaliter prohibitum ab ea fuit. c. nemo. 32. q. 4. & sic
hoc crimen cōcubinitus iudex ecclesiasticus punit tam in vi-
ro, quàm muliere, maximè qñ mulier tale delictum fornicationis
cōmitteret cū clerico cum tunc & ipsa ratione huius
delicti de foro ecclesiastico efficiatur: & à solo ecclesiastico
iudice puniri possit. & sic est argumentū concubinitus cleri-
ci propter concubinitum sequi eius forum. c. si quis quam.
de cohabi. clericorum, & mulierum. & c. si concubine. de sen-
40 tentia excommunicationis. ¶ Præsertim si cum præbytero
delinquat, quia tunc triplex crimen committitur concubina-
tus, sacrilegium, & adulterium. c. qui in Christo. & c. virgi-
nes. vigesima septima quæst. prima Hostien. in titu. de cohab.
clericorum, & mulierum. §. qua pœna. in sua summa. Henri-
cus, & Panormitanus in dicto. c. si quisquam. & Panormita-
nus in. c. vt clericorum. de vita, & hone. cleri. vbi inquit præ-
byterum mulierem solutam cognoscentem non cōmittere
simplicem

simplicem fornicationem cum quasi contraxerit matrimo-
nium spirituale cum ecclesia susceptiōe sacrorum ordinum.
Vnde adulterium spirituale committere dicitur: & ita sentit
etiam Paulus de Eleasarijs in clemen. j. de offi. ordina. ideo di-
cit gl. notanda. in cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi.
quæ est in verbo adulterinos filios præbyterorum adulteri-
nos dici quia cum hi qui in sacris sunt fornicantur adulteri
dicuntur. quasi mariti ecclesiarum facit tex. in. c. Cenomanē
sem. 56. dist. & gloss. in. l. 2. C. de episcopis & clericis. dicit eos
incestum committere licet pleriq; dicāt tales committere
simplicem fornicationem vt Pan. in. c. innotuit. de elec. & sic

*Adulteriū
spirituale.*

Incestus.

- 41 po Lugdunensi apostolicæ sedis legato dubitabatur, ¶ an
præbyteri plurimas concubinas habentes bigami censean-
tur. Et super hoc ab Innocentio tertio voluit edoceri ad qd
ita respondet ibi quod cum irregularitatem non incurrerint
bigamiæ cum eis tāquam simplici fornicatione notatis quo-
ad executionem sacerdotalis officij poterit dispensare. Sed
primum crederem verius esse. vnde illi. c. quia circa satisfac-
ciens Hofst. & Henricus ibi dicunt legendum triplici fornica-
tione & nō simplici. vnde dicit Pañ. in. d. c. qd circa. quod cō-
stitutus in sacris ordinibus plus peccat fornicādo quā vxō
42 ratus adulterando. ¶ Quare sequitur huiusmodi præbytero-
rum filios, nec patri, nec matri succedere posse: quia tales cū
43 spurij sint ¶ & ex damnato coitu nati ab hereditate parētum
44 repelluntur autem. ex complexu. C. de incestis nuptijs ¶ etiā
matris. autem. quibus modis natur. effici. sui in fine. cū ibi
nota. colla. 7. gl. in 6. nouissimè instat. ad officianum Cynus in
l. si qua illustris. C. eod. Pañ. in. d. c. innotuit gl. & doctores in
45 cap. tanta qui filij sint legitimi. ¶ quod idem dicas de natis ex
alijs clericis in sacris ordinibus constitutis: licet adhuc ordi-
nem præbiteratus non habeant ita notatur in. d. l. 2. C. de

Bigami.

- episcopis & cleri. etiam si ex concubina huiusmodi clerici nati sint vt notat Bar. in. l. si gener. ff. de his, quibus vt indignis quia concubinatus specialius in clerico damnatus est toto illo titu. de cohabi. cleri. & mulier. † Idem dico de natis ex clericis in sacris non constitutis tamen beneficiatis. Cum eade ratio sit ita tenit Ioann. Andr. in regula sine culpa de regu. iuris in. 6. in suis mercurialibus & Bart. in. l. in concubinato. ff. de concubinis. idem Bart. in. l. & si contra. C. de nuptijs. Et
- 46 tales filij apud suos patres cohabitare non debent. † Sed longe ab ipsis morari & educari ad vitandum scandalum, & vt tollatur filij testes fornicationis parente. Prater ea ne patres tales filios videntes in eisdem delectentur recordenturq; facinoris commissi eos procreando nec illius doleant quod fieret in maximum animarum eorum periculum, licet hoc vltimum iam superius meminerimus. † De æquitate tamen canonica eos alere debent etiam de fructibus ecclesiæ si alia bona non habeant cum & de illis habeant prouidere pauperibus & hoc fit ne filij priuati alimentis pereant: licet deum grauius offenderint eos generando facit ad hoc constitutio Clementis tertij. in cap. cum haberet de eo, qui ducit in matrimonium &c. & Bal. in. l. id quod pauperibus. C. de episcopis & cleri. licet de rigore iuris ciuili spurij non alantur autem. ex complexu. C. de incæstis nuptijs neq; his pater aliquid dare potest, licet naturalibus possit. l. j. C. de naturalibus liberis & autem. quibus modis natu. effic. sui in fine colla. 7. dicit tamen Bal. in. l. fin. §. si à socero. ff. de his quæ in fraudem creditorum. † De æquitate canonica patrem spurio donare & legare posse vt habeat pro alimentis afferens tex. in dicto cap. cum haberet. & idem Bald. in. l. j. C. de sacrosan. ecclesijs. vbi addit vltra alimenta non valere relictum nisi pater relinqueret spurio si legitimaretur aut si ingrederetur monasterium quia tunc teneret relictum vltra alimenta ita Gulielmus de cuneo & Barto. in. l. Gallus aquilius. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. dantque rationem † quia sicut per oblationem curiæ legitimantur illo autem. quibus modis natu. effic. sui ita

Spuriorū
conditio

fui ita per oblationem monasterio, quod est notandum.

51 Sed hoc intellige, vt iam superius tetigimus. † Præterea addo de bonis quantuncunq, intuitu ecclesiæ acquisitis clericum filia suæ spuria pro dote legare posse si aliunde non habeat, vnde illi subuenire possit ca. omnino. 31. dist. ca. non satis. 86. ca. relatum. in. §. licet 2 de testamentis. Subuenire enim tenetur potius propinquis, quàm alijs dum tamen eos diui-

Cautela.

52 tes non faciat vt notatur in cap. in eos de hæret. † Et cautelas quibus spurijs relinquere potest vide per Bart. in. l. si is, qui duos. ff. de liber. lega. Bal. in. d. l. Gallus. §. quod si is & in. l. hac edictali. C. de secund. nupt. & omnino per Bertachinum in suo repertorio in verbo pater volens &c. Vbi triginta cautelas ponit. Cautat tamen ita relinquens de conscientia & fide

Consilium.

& circa alimenta naturalium filiorum & spuriorum vide plenè per speculator in tit. de successio. ab intest. & titu. qui filij sint legit. & quicquid nunc dixerimus, sufficiat, vt dicamus concubinatum crimen ecclesiasticum esse: licet Host. in cap. lator qui filij sint legitimi. & Anto. de butr. in capit. cum sit generale dicant crimen esse mixtum, & hodie per ius ciuile esse prohibitum & lenocinium etiam toto illo auten. de lenonibus collatione tertia. & cap. primo. de filijs natis ex matrimonio ad morga. contracto in vsibus feudorum: & auten. vt non luxurientur homines contra naturam collatio. sexta.

Quo text. decidit Bald. dato, quòd concubinitus à iure ciuili permissus esset tamen concubina nò dicitur honesta mater familias. vt nota. in. l. stuprum. ff. de ritu nuptia. Quare dicit Imperator castitatis sumus amatores. §. illud versic. nominis quibus modis natur. efficit legit. collatio. sexta. Et vbi de peccato agitur leges imitantur canones auten. quomodo oporteat episcopos. in princip. collatio. j. & auten. vt clerici apud proprios episcopos conueniantur. §. si verò ecclesiasticum. collatio. 6. & cap. clerici. de iudicijs capit. j. de iuramento ca-

Imperatores castitatis amatores.

53 lumnia capitu. intelleximus de noui oper. nuncia. † Veteri autem iure ciuili concubinitus nò prohibebatur toto titu. de concubinis. ff. & l. j. C. eo. & illo iure ciuili sunt quis duas

Vetus ffo rù ius concubinas pmissit.

vxores aut plures eo. tpe habere non poterat, vt vult Iulian⁹
 in. l. j. & vlpianus. in. l. quid ergo in princ. ff. de his qui notan.
 infa. ita nec plures concubinas quare idem Vlpianus in. l.
 item legato §. item interest verfi. parui autem. ff. de lega. 3. ait
 parui referre an vxori, an cōcubinē quis leget nec inter eas
 nihil interest nisi in dignitate meretricium tamē semper im
 probauit ius ciuile §. si autem effusa. autēti. de trieñ. & fuisse
 colla. 3. §. si vero effusa quibus modis natu. effici. sui colla. 7.
 §. penult. instituta de nupt. & l. vulgō ff. de statu hominum
 licet ab ipso iure ciuili non priuatur quia vilitas vitæ nō pa
 titur meretrices laqueis legum innodari. l. qui adulteriū. C.
 de adult. ideo dicunt glo. & doctores in. l. vnica. C. de raptō.
 54 virgi. † Raptum in meretrice non cadere ita gl. etiā & Bart.
 in. l. si vxor §. j. ff. de adulte. & in. l. verum. in. ij. ff. de furtis &
 Pau. de cast. cōsilio. 203. quod verum est, si in sua fceditate re
 maneat: quia postquā palam se prostituit non videtur ve
 nientes ad eam posse repellere arg. d. l. verum. ff. de furtis &
 l. j. in fine. ff. nauæ caupones stabularij. Sed vbi à tali misē
 ria vitę vellit reslire, & pœnitere: tunc rapiens pœna raptus
 tenere videretur argu. §. mulieres itaq; in autē. de lenoni. col
 la. 3. & cap. inter opera charitatis de iponfalibus & sic potest
 intelligi tex. in §. si autem de publi. iudi. insti. ibi vel alic. facit
 65 ad hoc. l. imperialis. C. de nupt. † Quæ autem meretrix dica
 tur vide in cap. meretrices. 32. quæsti. 1. glossam & Panor. in
 56 dic. cap. inter opera. † & hæc meretricium scilicet & cōcubi
 natus non solum lege diuina damnata sunt vt in præcepto
 decalogi non mechaberis exodi. 20. cap. & habetur in capi. si
 mechaberis. 32. quæst. 6. per Paulum ad galat. 5. cap. quæ præ
 missa fornicatione ibi & quibusdē alijs vitijs subdit, qui ta
 lia agunt regnum dei non cōsequentur & Thobia. 4. cap. at
 tende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter vxorē tuā
 nunquā patiariis crimen scire & i. corinth. 6. fugite fornica
 tionē plerisq; alijs iuris diuini locis, & hoc sub pœna pecca
 ti mortalis, quam omnes & laici, & clerici incurrunt ex ge
 neralitate verborū sacre scripturæ. In prædictis & similibus
 locis

Fornicatio
 effugienda

locis quod si quis contrarium dicat: hæreticus censendus est
 clemen. ad nostrum. §. 7. de hæreticis. imò & canonico iure
 57 & civili vt prædiximus omnino reprobata sunt † ecclesia ta-
 men sub dissimulatione pertransit meretricium causa maio-
 ris mali vitandi nam sapenúmero propter maius malum vi-
 tandum tolleratur minus cap. duo & cap. nervi. 3. dist. Quan-
 do tamen hæc, quæ de se mala sunt, tollerantur sub his simu-
 lationibus, turpes quæstus debent euitari. l. quintus. ff. de do-
 natione. inter vir. & vxo. l. etiam. C. eo. l. mariti. §. qui quæstum.
 ff. ad. l. iul. de adult. in quibusdè enim regionibus nonnulli iu-
 risdictione ecclesiasticam habentes, vel & etiam secularè pe-
 cuniarios quæstus à concubinarijs & à publicis meretrici-
 bus percipere non erubescunt quibus accepti Patiuntur eos
 in tali feditate sordescere ideò magis peccat qui ita accipiunt
 pecunias quam qui talia perpetrant cum ex his auctoritatem
 delictis præstare videantur cap. qui aliorum. 24. quæst. 3. cap.
 qui consentit vñdecima quæst. 3. Et notatur in cap. 1. de offi.
 58 deleg. † Panor. tamen in dict. cap. cum sit generale de foro
 compe. dicit legem civilem indirectè & non directè prohi-
 bere concubinatum non enim apparet, dicit ipse, quod per
 iura illa civilia, quæ iam à nobis præallegata sunt, lex volue-
 rit corrigere plures alias loquentes de concubinato, quas nos
 diximus, & iura sunt iuribus concordanda ca. cum expediat
 de elec. in. 6. euitandaq; sit legum correctio illo textu quic-
 quid autem sit, & quâtcunq; scribentes nostri sub hoc arti-
 69 culo varij reperiantur: † dicerem ergo iudicem secularem
 non posse nec debere punire & laycos de concubinato mo-
 ueorq; his rationibus Primò quia leges civiles super concu-
 bibatu promulgatæ, quas ipse sequi debet ne videatur fal-
 cè in messem alienâ apponere, nullius sunt momenti tū quia
 expresse iure diuino, vt iâ ostendimus, aduersantur vnde le-
 gislator videtur potiùs in hoc errasse quàm legem statuisse
 ca. sunt quidã. 25. q. 1. tum quia sunt cōtra legis substantialia
 lex enim iusta & sancta esse debet cap. erit autem lex. 4. dist.
 & talis diuini^o promulgata. c. quo iure. dist. 8. Proinde tales le-

*Minus ma-
lum tollera-
ri*

*Turpissim^o
quorundã
mos.*

*Legum hu-
manarum
origo*

ges statuerunt in materia peccati, quod ad eas non pertinet, c. nouit. de iudi. & c. per venerabilem. qui filij sint legitimi: igitur necessariò concludendù est tales leges nullas esse, & p non scriptis habendas meritò illis non parendum arg. l. fi. ff. de iurisd. omnium iudicum. facit quod notatur in regula possessor. de regu. iur. in. vj. cum ergo lex dicat quod iura ciuilia non dedignantur sacros canones imitari authen. vt clerici apud proprios Episcopos conueniantur. colla. vj. auth. quomodo oportet Episcopos. in princip. collat. j. & c. clerici. de iudicijs. cum similibus. & castitatem diligant, vt diximus. & iura canonica prohibeant expressè etiam in laicis concubinitum, & fornicationem, & concubinas eijci mandet. Ergo ius ciuile idè debet velle maximè vbi de peccato notorio agitur iudex secularis ad ius canonicum seruandum compellitur. c. licet. de iureiur. in. 6. & c. decernimus. de senten. excom. eod. lib. † & ad hoc imperator & quęcunq; potestas secularis assumit gladium, vt iubet ecclesiam ad tales concubinatus cohibendos. & sic solus iudex ecclesiasticus de his iudicare debet Brachium seculare, si oporteat, implorans offert se optimus tex. ad hoc. in. c. Principes. xxx. q. v. vbi sunt hæc verba Ilidori pulcherrima in fine. Cognoscat principes seculi Deo esse reddituros rationem propter ecclesiam quam Christo tuendam suscipiunt, qui eorum potestati ipsam eis tradidit. itidem in effectu leo Papa voluit in. c. res. autem. & Ioannes octauus in. c. administratores. ea. causa. & q. hoc em̄ sub hoc articulo putauit verissimum, prætermisissis nostrorum scribentium ambagibus quorum numerosior pars in his nobis contrariatur. quid autem de adulterio dicemus, an sit crimen mixtum, necne? † & t hunc articulum breuiter absoluam, scire oportet pro adulterio quinque pœnas à iure statutas reperiri. Prima est thori separatio, & quoad hanc pœnam imponendam est iudicis ecclesiastici. c. tuæ. de procuratoribus. c. j. de officio ordin. c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudicijs. glo. in. c. cum sit generali. de foro competent. quæ ibi enumerat

61 adulterium inter crimina ecclesiastica. † Secunda est pœna detractionis

*Brachium se
culare imo
plorandū.*

- detractionis in monasterium, vt ibi adulterans peccatum illud nephādum, quod perpetravit, defleat. Pro hac enim poena vterq; iudex adiri potest, & ecclesiasticus, c. gaudemus. de conuersione coniugato. & Laicus etiam authē. sed hodie. C.
- 64 de adult. † Tertia est, quod panni talium ante, & retro abscindātur: vel quod tondeantur, sicut in quibusdam locis nōris est, & hoc fit in eorum derisum, & ignominiam hanc poenam de iure infligit iudex ecclesiasticus. c. de benedictō 32. q.
- 65 q. j. † Quarta est excommunicatio: quæ certè poena maior est omnium, quàm habeat ecclesia. hæc enim animarum occidit, quæ plusquàm corpus est, vt iam diximus, pro qua imponenda adiri debet etiam iudex ecclesiasticus toto titulo. de sententia excommunicationis. & in plerisq; alijs canonibus.
- Quinta poena est sanguinis, & mortis naturalis in viro vt. l. quamuis. in. ij. C. de adulte. in muliere verò est: quia in monasterio intruditur. auth. sed hodie. C. eo. & alia adhuc pati debet, de quibus ibi. quæ prædictæ authē. dispositio vera est, quando de simplici adulterio ageretur: quod si incestu, vel nephario coitu actum esset, tunc etiam talis mulier capite plecti deberet, & sic tunc puniēda venit sicut vir. l. si adulterium. in. princi. & ibi Bart. ff. de adult. quæ lex à iure incorre
- 66 a statu. de maleficijs. in materia adulterij. † & quantum ad hanc poenam sanguinis adulterium est tantum de foro seculari, nec in hoc iudex ecclesiasticus adiri potest. c. sentētiam. ne clerici, vel monachi. & ita Pañ. etiā in. c. cū sit generale. de fo. compe. Additq; ibi iudicē ecclesiasticū, & Laicos de adulterio puniri possit, nisi tantū ageret de poena sanguinis imponenda, ecclesia enim sanguine non gaudet: quare à Christo Petro dictum fuit mitte gladium tuum in vaginam. Ioan. 18. cap. & Matthai. 26. conuerte gladium tuum in locum suum, & Lucæ. 2. Domine si percutim⁹ in gladio? Et respōdēs Iesus
- a finite (inquit) vsq; huc⁹ quibus verbis omnes viros ecclesiasticos qui futuri erant alloquebatur tanquam gladijs materialibus vti non debeant, sed tantum gladio spiritali censura ec-

Adulterij
poena.

† con-
trario iure
in plerisq;
locis utuntur
aliqui
cōtra legis
euangelica
prescripta
dicant eas
nouū? qua
si uerò im
ulti sup
plicij illis
competat.

cleſtaſtica ſcilicet hoc enim iam erat figuratum per illos du-
 os gladios quos eius diſcipuli ſe habere dicebant Lucae eodẽ
 cap. quorum alter euaginatũ non fuit gladium eccleſiaſti-
 cum figurans hoc eſt poteſtatem eccleſiæ quæ non apparet,
 nec viſibilis eſt, cũ igitur de gladio materiali pro pœna cor-
 porali tam adulterijs quã alijs infligenda index ſecularis ad-
 67 itur qui ſolus hoc gladio vti debet. † Sed hodie quantum
 ad adulteria puniẽda quod arreſtis decretiſq; curiæ deciſum
 eſt non poteſt procedi adueſus adulterium niſi marito vel
 vxore conquirente vt odijs quę inter coniuges oriri poſſent
 obuictur. Quare fit vt hiſ diebus tanta ſint adulteria & ita
 impunita remaneant hodie enim hoc crimen adulterij inter
 68 humanos læuiſſimum eſt † cum profeſſo fit apud deum gra-
 uiſſimum vt perlegendo ſacraſ ſcripturas quiſq; poterit con-
 ſpicere & in veteri teſtamento pro hoc crimine lapidaban-
 bantur, at nunc etiam ipſi coniuges quodammodo de eo per-
 petrato gloriantur maximẽ viri: vnde fit hoc ita (permitten-
 te domine) vt ipſi inſcij per quæ peccant per hæc torquean-
 tur & ea meſſura, qua meſſi ſunt, illis remetiat, qui habet
 aures audiendi audiãt, non enim minorem fidẽ debet ma-
 rit vxori, quã vxor marito. Imò in contrahendo matri-
 monio illam ſibi viciffim ſtipulantur: fides enim eſt vnum de
 bonis matrimonij quæ mutua eſſe debet & ita grauiter of-
 fendit vir adulterãdo ſicut & mulier ſed non eſt notatus tan-
 ta infamia apud homines: imò ſepiffimẽ mariti thorum con-
 iugale ita violantes à plerifq; iniquis & illis ſimilibus) laudã-
 tur, & ſufficit ad committendum adulterium vnum ex com-
 miſcentibus vxoratum eſſe quia tunc thorus coniugalis vio-
 latus dicitur, quæ thori violatio facit adulterium: & ita adul-
 rans & cõugi infidelis carnem ſuam diuidere dicitur per ea,
 quæ habentur à domino Matthæi. 19. c. & erunt duo in carne
 vna &c. Sed ne à noſtra principali materia egredi videamur
 hanc prolixius non proſequar ſed de ea ad locos proprios
 me remitto & hoc dixerim] quoad quartum illud quod in vi-
 ris eccleſiaſticis maximẽ eſt, reprehentione dignum: ſcilicet
 quod

Mariti uxo-
 riſq; mutua
 fidei adſer-
 uãdã ratio.

Thori uio-
 latio.

quod ita publicè incontinentes sint & ne ulterius id fieri cō-
tingat quisque apponat manum ne Deus altissimus suo rigo-
re iusticiæ nos perpetuò opprimat. ¶ Quintum est, & iste
est noster proprius sermo, nimia beneficiorum pluralitas que
à sacris canonibus & plerisque alijs iuris canonici constitu-
tionibus propter inconuenientia quæ inde sequuntur repre-
henditur, de quibus dicturi sumus inferius. Si igitur in cleri-
cis & alijs viris ecclesiasticis has velimus cessare reprehensio-
nes, & causæ quare ita reprehendantur cessare debent ne vl-
terius nostra regula cristiana abutatur. Sed vnusquisq; in
qua vocatione vocatus est, in ea permaneat iuxta Pauli apo-
stoli verba. 1. Corinth. 7. cap. nemo enim mittens manū suam
ad aratrum & aspiciens retro est aptus regno dei Luca. 9. ca.
hoc maximè monachos tangit, potissimum Bernardinos &
Benedictinos (de malis semper sermo noster est) qui nō me-
mores verborum Eugenij in præd. ca. placuit. 16. q. j. laxatis
pudoris habenis dimissoque habitu (in quo professi sunt) ve-
stimentis ex serico purpura & bysso induuntur instar illius
mali diuitis de quo in euangelio Luca. 16. cap. nec verentur
sibi commatres facere & sub tali palliatione committunt
quàm multa facinora iuxta id quod solet dici vulgò.

¶ Dulcia commatris sub nomine furta tenemus.

Et si habitum non mittent tamen subtus cuculam illam (vt
experientia didisci) temeracodæmones sunt, cum ego aliquā
do cum quodam ordinis benedicti sermonem haberem &
quererem ab eo si in regula quam professus fuerat legisset
vnquàm diuum Benedictū ordinasse monachos suos equos
habere ad venandum & accipitres prout eum habere vide-
bam cum id etiam cuiusq; quantuncunq; simplici clerico
concilio Aurelianensi, de quo in cap. vnico. de clerico vena-
tore fuerit prohibitum tunc reuerendus ille monachus ad
interrogata respondens ad fabulas conuersus est quod iam
de eo Paulus apostolus prædixerat. ij. ad Thimoteum. iij. c.
dicens, esit enim tempus cum sanam doctrinam non substi-
neant: sed ad sua desyderia coaceruabunt sibi magistros

*Ineptissima
& ridicula
monachire
sponsio*

*Antithesis
ad responsi-
onē mona-
chi*

*Diuitie fla-
gitiij ansa*

*Dispensan-
di ratio*

prurientes auribus & à veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem conuertentur, an ignoras (dixit) duos huius nominis benedicti fuisse: quorum vterque sibi ordinauit regulam alter tamen eorum nobilis alter verò ignobilis, & rusticus. Et si is qui ignobilis erat & ita rusticus in sua regula nolit suos monachos venatores tum id etiam proprium rustici non sit. Ego tamen professus sum regulam nobilis qui hoc nobis concessit proprium cuius nobilitatis est etiam venari gaudere, & in omnibus latari, at venerandus ille monachus clementinam primam in §. porrò de statu monachorū non viderat vbi Clemens quintus in concilio Viennensi de
70 talibus loquens ait. † Porrò à venationibus & aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis interesse, aut canes venaticos, vel aues per se, vel alios tenere præsumant: nec à familiaribus secum morantibus teneri permittant, nec infra monasteria, seu domos, quas inhabitant, aut eorum claustras venaticos canes teneant nec venationi præsentiam exhibeant personalem hæc fuit igitur ipsius clementis optimè aduersus monachos considerata sententia cuiuscunq; conditionis sint, seu sanguinis: quia quantò nobilior quis est tantò virtuti studiosior esse debet & hoc contra eos qui de nobilitate gloriantur multum facit. Aduersus quos inuehit Bald. in l. per adoptionem. ff. de adop. dicens nobiles vt plurimum superbos esse inimicos popularium, gulososq; & luxuriosos plusquam populares: tales enim qui sic virtutibus abutuntur nunquam dicendi sunt nobiles cum sola nobilitas illa sit que animum moribus, & virtutibus ornat. c. venerabilis. de præb. de quibus vide per Soffinum consilio. 248. incipiente. Eleganter parte. 2. & certè quare tales sint ipsi monachi cæteri; viri ecclesiastici diuitie (quibus abundant) id operantur. De his tamen omnibus (vt negotium expediam) me remitto ad dominum bonaguida de aretio in sua summa. tit. de monachis. 3. parte eiusdè ratio illa igitur prima, scilicet paupertatis ecclesiarum qua olim Summi pontifices ad dispensandum in hac pluralitate bñficiorum inducebatur hodie cessat & penitus est

tus est abolita: secundam rationem ita dispensandi dicebamus esse raritatem clericorum quia multò plura beneficia erant quàm essent clerici ad ea obtinenda hoc nostro tamen tempore versum est folium quia imò multò plures sunt clerici quàm sint beneficia ecclesiastica ita, quòd pro vno beneficio sint centum spectantes itaq; auctus est eorum numerus, vt turba eos contemptibiles reddat ca. legimus. 93. dist. sicut hodie etiam turba magistrorum inutilium magistros contemptibiles facit gl. in auten. de referendarijs. in prin. colla. 2. Panor. in. c. j. de priuilegijs. & in. c. solitæ. de maiori tate, & obedient. vbi dicit dignitatem clericorù hodie vilescere ob numerositatem, & quia olim indistinctè non promouebantur clerici in summo honore habebàtur. † Si igitur rationes, quare olim per summum pont. dispensabatur ad plura beneficia obtinenda, essent: consequens est dicere, vt tales etiam essent dispensationes: cum cessante causa, effectus causæ cessare debeat. c. cum cessante. de appel. cum similibus impossibile est igitur hodie de iure Rom. pont. sub hac pluralitate beneficiorù

71 dispensare. † Et, vt hoc absq; scrupulo remaneat, sciendum est aliquid quatuor modis dici impossibile. quia impossibile est natura, vt cælum digito attingere: de quo in. §. si impossibilis. insti. de inuti. stip. & l. impossibilis. ff. de verb. ob. alia est impossibilitas facti, vt mōtè aureù dare, vel simile: de qua in l. cum hæres. §. j. ff. de statulib. alia est impossibilitas, propter verborum perplexitatem, vt si dicatur ita, si titius hæres erit seius hæres esto, vt est casus in. l. si titius. ff. de conditio. insti. alia verò est impossibilitas iuris vt non redimere ab hostibus patrem, vel ei denegare alimenta, vel hominem occidere vel vel (vt nostrum propositum sequamur) sub pluralitate beneficiorum dispensare: quod quidem a Summo pont. fieri impossibile dicebamus quare autem ista impossibilitas iuris dicitur. Hæc ratio est quia quia ius talia abhorret præsumitq; id fieri non posse, & de hac iuris impossibilitate vide adhuc per legislatores in. l. conditiones. & l. filius. ff. de conditio. & demonstrationib. cum similibus. & non abs re si hanc plu-

Clerus mu.
titudine ui
lescit

Impossibile
tas iuris.

ralitatem ita detestentur iura canonica, cum ex ea multa in-
 commonda sequantur, de quibus quidpiam superius dixi-
 mus, plenius tamen tangendum in subsequen-
 73 quens. † Maximum profectò periculum est pluralem esse
 in beneficijs vnde quidam timorata conscientia Parisiensis
 Episcopus cum post adeptum episcopatum sibi auferretur
 abbatia absit (inquit) vt cum sponsa habeam concubinam.
 Nam ecclesia vxori comparatur & beneficiatus marito. c. Ce-
 nomanensem. 56. dist. & ita refert gl. etiam in verb. pereant in
 fine in procmio prag. & maximè inter episcorum, & suam
 ecclesiam matrimonium spirituale contrahitur. c. requisisti.
 de testamentis. & in extrauag. Ioan. 22. incip. si fratrum &c.
 Ideò à sposa voluntariè eligendus est cui per electionem ini-
 tietur huiusmodi matrimonium, firmetur per confirmatio-
 nem, & per consecrationem consumetur. c. licet de trãslatio-
 ne episcopi. Pleriq; enim sunt, & super omnes religiosi, qui se
 nolle dignitates simulant: sed cum eis offeruntur manibus,
 ac pedibus occurrunt promptissimi, lætique eas suscipiunt
 & (quod magis est) voluntariè sese offerunt sapissime: sunt
 etiam, qui in dignitate constituti fingunt se velle eas non ha-
 bere, sed per se, & alios querunt sollicitè, vt in ipsis remaneât.
 74 † Vide tu (quicūq; sis vir ecclesiastice) si hoc exemplum tibi
 dominus reliquerit qui honorem regium fugiens misit per
 mare suos discipulos nec cum eis nauem intrauit, ne turbæ
 ibi eum quærent: sed ipsis non aduertentibus solus in mon-
 tem ascendit manus talium euadens Ioannis sexto capite.
 Matthæi. 14. Marci. 6. & Luca. 6. pro miraculo enim pani-
 um hoc homines faciebant volentes sub eo esse, sub quo egere
 videbantur fugit enim in montem hoc exemplo nos docens
 prospera mundi eijcere, & contra ea orare. Ideò ad locum
 orationis fugit in montem: scilicet itaque enim fugit,
 dicit Chrysostomus, eridens nos mundanas contem-
 nere dignitates, ac ostendens nullo eorum indigere, quæ
 in terra omnia vilia elegit, & matrem, & dominum, & ci-
 uitatem, & educationem, & vestimētōrū copiam docēs, nos
 confemne

*Episcopa-
 tus quomo-
 do querat*

*Locus ora-
 tionis*

*Que con-
 temnenda,
 & que
 spectanda*

contemnere ea, quæ in terra sunt, & ea deridere, futura verò, quæ speram⁹, ex toto corde diligere. qui enim admirantur ea, quæ hîc sunt, cœlestia non admirantur, ideò ipse dominus Pilato dicebat, regnum meum non est de hoc mundo. Ioannis 18. hac igitur ratione Christus fugit gloriam, vt & nos similiter faciamus vnde Matthæi. 10. c. si vos persecuti fuerunt in vna ciuitate, fugite in aliam. Eligi enim ad aliquem honorē, persecutio est: quare Philosophus Quæ fortunæ munera putamus, insidiæ sunt. & † notandum est seruatorem nostrum, ita solum fugisse in montem multis rationibus. Primò, vt ostenderet solitudinem orationi, & contemplationi competere, Threnorū. 30. c. sedebit solitarius, & tacebit item fugit solus, discipulis nescientibus: ostendens, quòd qui plus familiaris sunt, plus ad honores suadent: ideò, inconsultis discipulis fugit gloriam regni. Michæ. 7. ininici hominis domestici eius. Alias duas rationes addit adhuc Crisostom⁹. Prima est, vt ostenderet quantum grauis, & damnosa esset eius derelictio: vnde psalmo 72. mihi adherere Deo bonum est, ergo à contrario enim derelinquere, vel ab eo derelinqui malū Hieremiæ. 2. Scito, & vide, quia malum, & amarum est dereliquisse te dñm Deum tuum. Scda, vt maiorem amorē operetur in eis amplius desiderantibus, & auidius requirentibus amissum, & sollicitè magis custodientibus inuentum, quid ergo? dicit propheta Zacarias suo. 9. c. Ecce rex tuus venit tibi iustus, & saluator &c. respondeo enim de regno quod in cœlis est dixisse discamus, igitur honores huius seculi cōtemnere, qui ad honorem aternū est derisio, & cōtumelia: vnde Esayē 3. c. nolite constituere me principem populi. & ecclesiastici 7. noli querere fieri iudex &c. hos igitur honores ipse dominus fugiens solus montem ascendit, vt oraret, non pro se, nec sua necessitate, vel impotentia: sed nostra non quasi infirmus sed quasi pius, & vt formam hominis exprimeret, vnde. j. Ioannis. 2. c. aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum. & ipse est propitiatio pro peccatis nostris non pro nostris tantum: verumetiam pro totius mūdi vis em

Munera
fortune in
sidiæ

Christ⁹ pec
catori aduo
catus

scire, dicit venerabilis beda super euangelistã Marcum. & c.
 76 quomodo omnia quæ vult possit, T ipse Christus, & aduoca-
 tus, & iudex est in altero pietatis officium, in altero insigne,
 est potestatis, sciebat enim dominus dum ita fugit quantæ
 temeritatis sit ad honores aspirare. honor enim de maiori-
 bus laqueis est, & grauioribus ponderibus ad subuersionem
 animarum siue honor prælationis sit, siue potentia, siue sciẽ-
 tiæ, vel similibus: cum vix fieri possit, vt eum, qui in honore
 77 delectatur: in periculo non sit. † Hæc certè honorum ambi-
 tio vitium pelsimum est, causaq; & radix complurium alio-
 rum vitiorum. Multos quippe hæc passio ita excœcat, vt
 etiam ea, quæ plerisq; alijs manifesta sunt ipsi non videant.
 & sic in foueam primæ culpæ, & in gehennam cadant. quid
 enim talibus prodest, si mundum lucrentur vniuersum: se
 ipsos autem perdant, & detrimentum sui faciant? vix enim
 fieri potest authore Bernardo, vt ex amara radice ambitio-
 nis, suauis fructus charitatis prodeant. & hodie in vsu venit
 honorem, & non onus, gloriam, & non laborem attendere,
 & honoris nomen non virtutis teneri. vnde idem Bernard.
 curatur inquit altero passim ab omni atate, & ordine à do-
 ctis, & indoctis ad ecclesiasticas curas tanquã sine curis iam
 quisq; victurus sit, cum ad curas peruenerit: multi certè non
 tanta fiducia, & alacritate currerent ad honores, si & onera
 esse sentirent: nec cum tantis laboribus, & periculo quarun-
 libet affectarent infulas dignitatum: nunc verò: quia sola at-
 tenditur gloria, & non pœna ex debito officij purum cleri-
 cum esse in ecclesia erubescitur, seq; viles, & inglorios existi-
 mant: qui quocunq; eminentiori loco non fuerint sublima-
 ti, & adhuc idem Bernardus quasi sub sanando alloquẽs am-
 bitiosum, age, inquit, ergo quoniam durissimum iudicium
 his, qui præsumunt, fiet, & potentes potenter tormenta patien-
 tur, adscendit superbia tua semper sequere regem tuum om-
 ne sublimè videant oculi tui: festina tibi multiplicare præ-
 bendas: ad Archidiaconatum vola, deinde ad episcopatum:
 nec adhuc ibi requiem habiturus: quoniam sic itur ad astra

Quò

Honorum
ambitus la-
queus.

in dignitati-
bus captan-
dis quid ho-
die spectetur.

Locus com-
munis i am-
bitiosos.

Quò progredieris miser? an vt ab altiori gradu sit casus tibi grauior? neq; enim sic paulatim decides, sed tanquàm fulgur impetu vehementi quasi alter sathanas subitò deijcieras. & Hieronymus, letamur ad adscensum, timeamus lapsum. non est tanti gaudij excelsa tenuisse, quanti terroris esse debet de excelsis cecidisse. Timeat ergo ambitiosus, & ita cupidus beneficiorum ecclesiæ, ne ab omnibus exaltatus, & pro tempore falsis florens bonis coram Deo humilietur, & inæternum pereat: quantò enim maiori honore sublimatus quis fuerit, tantò maioris virtutis erit debitor, aut maiori supplicio subiacebit honores enim quasi quædam ligna sunt ignem in futura pœna crescentia vnde Chrysostomus Honoris siquidem magnitudo his, qui non dignè viuunt in honore, cumulus incipit esse pœnarum. & tunc ambitiosus nullum regimen habebit, sicut nec in seculo habere voluit. quid putas de ambitioso? nunquàm enim quiescit: sed vel honorè, què non habet, & sic auiguus noster inimicus cor eius semper mouet, & rotat ad instar molendini nunquàm quiescentis.

Honoris
in onus &
pœnâ trās-
fusio

ARGVMENTVM.

Ambitu ad dignitates, aut personatus promouendum neminem, prouisos quales cuiusue ætatis esse oporteat. & gallo- rum principè nominare posse ex forma concordatorū, & quis sit deuolutionis effectus.

✠ SVMMAE ✠

- 1 Inuitum ad dignitatem adsumendum, ambitu indignum effici: & prior electionis abusus.
- 2 Non nisi via spiritus sancti, quem eligendum esse.
- 3 Diuina, aut iustitiam non vitiant ministri ne electorum improbitas electionem vitiat.
- 4 Beneficia electiua, omnesq; dignitatesq; ad nominationem gallo- rum principis pertinere & nu. 5. Ampliat. nu. 9. & 10. limitat. vt. nu. 12. quod accipe vt nu. 13. & 19.
- 6 Nominandi qui sint cuiusue ætatis esse debeāt, & intra quod tempus & cui nominandi.

- 7 Nominatis à Gallorum principe prouideat Papa. quod limitat. numero. 8. & .11.
- 14 Clausula. de plenitudine potestatis effectus quem limitat. nu. 15.
- 16 Statuimus. innouamus. & similia cuius iuris sint inductiua.
- 17 Verbum. potest. si præcedat negatiua actum & impossibilem. & necessarium facit restringe vt. nu. 18.
- 20 Appellatione magistrorum qui veniant.
- 21 Ad dignitates assumptos quanta ætatis esse oporteat & .nu. 27. & limitatio ad. c. cum in cunctis de elect. nu. 22. quod accipe vt. nu. 28.
- 23 Gallorum principis nominationem Ro. pontificis prouisioni præuulere. Quod accipe vt ibi adducta in marginalibus scholijs ratione.
- 24 A Etatem. & gradum capulatiue in futuro beneficiario requiri.
- 25 Expresso consensu privilegio renunciari posse quod & facto contrario admitti pote. l. nu. 28.
- 29 Gallorum regi quos nominare Romano pontifici & intra tempus licet Huiusq; computatio quando incipienda. nu. 30. & .33.
- 31 Clericum patronum intra semestre. laicum vero intra quadrimestre presentare debere. & quando illis tempus currat. nu. 32.
- 34 Conclusiones aliquot prægnantes. quando. & quibus tempus prouisionis currat. & qui sint deuolutionis effectus. & ad quos fiat & tempus quomodo probandum.
- 35 Arbitrio relicta iudicantis quomodo consideret Huncq; ignorantia non excusari. nu. 36.
- 37 Regula. præsumitur ignorantia. & c. quomodo accipienda.
- 38 Beneficijs ostentationis. aut auari questus causa inhiandum non esse.
- 39 Phariseos ambitus & gloria à CHRISTO notatos fuisse. Ambitio quid adferat.
- 40 Væ in sacra pagina in quem significatum feratur.
- 41 Explicatus Paul. locus. 1. ad Thimo. 3.

CAP.

III.

Notandum est circa hæc pluralitatis, beneficiorum materiã quod præter simoniam, & multa alia mala quæ sapissimè non graui scandalo committuntur adhuc alię sunt quibus multi nostro tempore

pore quasi non mala, sed licita essent, implicantur. Primum est quia plerique priusquam vocentur ad dignitates, & curas ecclesiasticas per se & alios querunt sollicitè promoueri, nec vocationem humiles spectant, sed tanquam ambitiosi preueniunt quod fit contra verba Paul. ap. ad hebr. 5. cap. inquitis. Nec quisquam sumit sibi honorè: sed qui vocatur à deo tanquam aaron quantuncumque; enim quis sufficiens fuerit virtutibus; plenus dignus non est nisi inuitus assumatur. Nam cum quis honoris primatum ambit, ex hoc solo indignus efficitur quod indebitè presumpserit vnde Gregorius virtutibus polleus coactus ad regimen veniat virtutibus vero vacuus nec coactus accedat & de talibus qui in patrimonium. CHRISTI se ingerunt sic Bernardus ait audi querelas domini quid sub hac temeritate loquatur ipsi, inquit regnauerunt & non ex audi. Principes extiterunt ego non vocavi eos quid istud temeritatis? Imò quid insanie? ubi timor dei? ubi mortis memoria? ubi gehennæ metus & terribilis spectatio iudicij? Neminem eligi vel promoueri debet nisi is, de quo spiritus sanctus spirauerit: alioquin ipsi spiritui sancto iniuria fit hodie ergo valde iniuriatur spiritus sanctus quia rarus aut nullus est qui illa via promoueat. diuus Ludouicus rex Franciæ cum a quodam viro deuotiss. quæreret, quare Episcopi modo vt olim sancti non essent ille vt credi potest nutu diuino ita respondit quia tunc Episcopi inuocato prius spiritu sancto ab electoribus Canonicè eligebantur nunc veri supplicationibus, & pecunijs Aliisque procuratoribus de his prouident. Et hac ratione hodie sancti non sunt nec miracula cõiter operantur sicut olim quibus à rege auditis dixit se à cetero nullatenus pro aliquo supplicare ita etiã hoc nostris diebus fieri necessum esset & si obijciat nunc electores corruptos passum esse pecunijs, & ad dignitates electos intrari simoniacè, vel per abusum secularis potestatis vel particulari amore & sanguinis affectione, Et cum reatu periurij Fateor equidem id fieri solet, maxime dum in hæc regno adhuc electiões coram sed credere ego eligere habentes non ita hac labe simoniæ, vel alijs maculis, de quibus dixi fuisse deturpatus quoniam saltè aliqui boni essent

*aaron quo
modo uoca
tus*

*Cur hodie
in episcopi
sancti pro
bijs non sint.*

*Hodie mi
racula cur
non fiant.*

allegare in
cōueniens
non est sol
uere argu
mentum

Panis cele
stis quide
mus

Iusticia q̄
uirtus.

a Vide in
hunc locum
rebuffi
io. bosche
tiu in uno
ne constitu
tionum sub
titulo des
mādat apo
stolicis. &
Ioan. de ay
ma. c. mans
darum. dere
scrip.
Prateius.

3 canonicè ad electionē pcedentes. † Quare nō est argumētū
soluere si hęc incōueniētia allegem⁹ quin electiōes à iure sta
tutæ bonæ, & sanctæ sint nec propterea vitandæ sicut nec sa
cramēta ecclesiastica, quę per malum ministrū tractātur pro
pterea maculari possunt vt per Augustinum bonifacio epi
scopo scribentem sua epistola. 22. qđ in sacramēto digniori:
scilicet eucharistię probatur per Paulum apost. j. Corinth. ii.
c. Probet, inquit, autē seipsum homo, & sic de illo pane edat
& de calice bibat: qui enim manducat, & bibit indignè, iudi
cium sibi manducat, & bibit non dijudicās corpus dñi: sicut
nec iniquus iudex iniquam iusticiam facere potest sed solum
dicitur abuti iusticia: quia iusticia virtus est cardinalis, quæ
de se semper bona est, sed sunt plures, quicquid abutuntur iniu
stè iudicando igitur si per malum ministrum sacramēta ec
clesiæ non sunt relinquenda nec per iniustum iudicē quin iu
sticia vtēdum sit, ita nec per malos electores quin adhuc ele
ctionibus vtēdum esset, sed malè ad electionem procedentes
4 grauius puniendos dicerē vt cæteris exemplo essent. † Arbi
tror tamen non absq; re maximè id factum fuisse, vt in hoc
regno nostro franciæ istis electionibus hodie non vtamur:
imò omnes dignitates regni electiue in quibus seruanda est
forma. c. quia propter de elect. sunt ad nominationē serenissi
mi nostri principis vt illo tractatu concordatorum, quæ in
ter summum pon. leonem decimū, & bonæ memoriæ regem
francię Frācisū inita sunt, cōstare pōt. & in rub. illa de regia
ad prēlatū noīatione faciendā: quæ verba nō abs re hīc infē
ro. De eorundē fratrum consilio, & vnanimi cōsensu ex certa
nra sciētia, & ptātis plenitudine statuimus, & ordinam⁹ & c.
vt de cæterò cathedralibus & metropolitānis ecclesijs in regno
& c. nunc & pro tpe etiā per cessionem in manibus nostris,
& successorū nostrorū. Rom. pon. canonicè intrātium spōte
factam vacātibus illarū capitula, & canonici ad electionem,
seu postulationē futuri prælati procedere non possint. † Sed
illarum occurrēte huiusmodi vacatione Rex frāciæ pro tpe
existens vnum grauē magistrū, seu licen. in theologia, aut in
vtroq;

utroque, seu altero iurium doctorum, aut licentiatum in vniuersitate famosa, & cum rigore examinis & in. xxvij. suo etatis ann. ad minus constitutum, alias idoneum intra sex menses a die vacationis ecclesiarum earundem computando ¶ nobis & successoribus nostris Rom. pon. seu sedi predictae nominare ¶ & de persona per regem huiusmodi nominata, per nos & successores nostros, seu sedem predictam prouideri ¶ & si contigerit praefatum regem personam taliter non qualificatam ad dictas ecclesias sic vacantes nominare nos & successores, seu sedes huiusmodi de persona sic nominata eisdem ecclesijs minimè prouidere debeat, sed tentatur idem rex infra tres alios menses &c. decernentes electiones contra praemissa attentatas, ac prouisiones per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi factas nullas & inualida existere consanguineis, tamen praefati regis ac personis sublimibus ex causa rationabili, & legitima in nominatione, & apostolicis literis exprimenta necnon religiosi mendicantibus reformatis eminentis scientiae & excellentis doctrinae &c. ad dicti regis nominationem per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi libere prouideri possit. ¶ Monasterijs verò & prioratibus conuentalibus & verè electiuis videlicet &c. illorum conuetus ad electionem seu postulationem abbatis, seu prioris procedere non possint sed idem rex illorum occurrente huiusmodi vacatione religiosum eiusdem ordinis in aetate viginti & trium annorum ad minus constitutum infra simile tempus sex mensium &c. Nobis & successoribus nostris aut sedi huiusmodi nominare & de persona per regem huiusmodi monasterio vacanti nominata per nos & successores nostros, seu sedem prouideri &c. ¶ Si verò idem rex praesbyterum secularem aut religiosum alterius ordinis haud minorem viginti trium annorum vel alias inhabilem nobis aut successoribus nostris infra dictum semestre, seu sedi huiusmodi nominaret talis nominatus recusari & nullatenus sibi prouideri debeat, sed rex ipse infra triennale &c. Prioratus verò personis vt praefertur qualificatis, duntaxat conferre liberè possint. ¶ Electiones autem

*Cardinales
fratres Pa-
pe.*

*Certam sciē-
tiam nō pre-
sumi.*

*Romanus
pontif. ex
plenitudine
potestatis
disponit*

*Titul. 2. ca.
1. n. 5. et 6
et per to-
tum.*

- & illarum cōfirmationes, necnon prouisiones per nos, & suc-
cessores nostros ac sedē prædictā contra præmissa pro tem-
12 pore factas nullas irritas & inanes esse decernimus. † Per
præmissa tamen non intendimus in aliquo præiudicare ca-
pitulis ecclesiarum & conuentibus monasteriorum & prio-
ratorum huiusmodi priuilegia à sede apostolica proprium
eligendi prælatum obtinentibus quominus ad electionem
episcoporum, ac Abbatum, & priorum iuxta priuilegia
eis concessa liberè procedere possint iuxta formam in eorū
13 priuilegijs contentā &c. † dūmodò de priuilegijs sibi cōcessis
per literas apostolicas, seu alias authenticas scripturas docue-
rint omni alia specie probationis eis in hoc adempta. Hæc
sunt verba in summa, quæ habentur in prædicta rubrica cō-
cordatorum. Quid enim his verbis sanctius est? Papa enim
de consilio fratrum, qui cardinales sunt. c. j. & ibi gl. in verb.
fratribus. de officij. deleg. lib. vj. hoc ita statuit. Et ex certa
scientiā quod fieri videtur quando per ipsum Papam expri-
mitur alias non præsumitur Papa ex certa scientiā scripsis-
se de quo vide gl. fi. in cle. 2. de rescrip. pro qua facit tex. in. c.
si motu proprio. in fine. De præben. in. vj. d. ūvult, quod mo-
tu proprio solū gratiæ fieri censeatur cū hoc expressè cau-
tum fuerit in eadem. Præterea de plenitudine potestatis ita
statuit summus Pontifex, quam illū habere non dubitandū
est. c. illa. de elect. de qua ipsius potestate superius iam dixi-
14 mus. † Quid autem importet clausula ista, de plenitudine po-
testatis, si apponatur in rescripto principis, vel spiritualis, vel
temporalis dicas quod tunc ipsi dicuntur, supra ius dispensa-
re secundum Guidonem Papæ in suo tracta. de reseruatione
adferens tex. in. c. proposuit. de concess. præbē. & cle. pastora-
lis. in fine. de sen. & re iud. & in l. fideicomissa. §. quāquā. ff. de
15 lega. 3. † dum tamen ius diuinum non offendat, vt notat
Hostien. in sua summa §. quis possit. tit. de constitutionibus.
& Panor. in. c. j. de transact. ratio est: quia cum par in parem
non habeat imperium vt l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad tre-
belli. cum similibus. multò minus ergo minor in maiore id
de iure

de iure naturali dicas cū illud immutabile sit. § sed naturalia. Statuere no
 institui. de iure natur. & doctores in. d. locis. non enim hīc di- uum ius in
 xit Papa declaramus: sed statuimus quod est verbum noui- trodūcit
 iuris introductorium: vt per gl. fi. in princ. cle. fi. de rescript. a Forma
 quā in hoc cōter scribentes sequuntur, cui addo bonā gl. ad data a lege
 hoc. in. c. vt litigantes. in verbo statuimus. de offi. ordina. in seruāda est
 vj. & adhuc gl. finilem in. c. j. ver. qui verò. in verb. receperit est. glo. in
 16 in princi. de cleri. nō residē. in. vj. ¶ de quibus tñ & de natura elem. j. de
 harum dictionū statuimus declaramus innouamus decerni- ut. & hoc
 mus, & similijm, vide per scribentes in. c. decernimus. de ne. cle. al's
 iudicijs. ita igitur statuit. d. Leo papa tā pro se, quā pro suis corruit ac
 successoribus canonicē intrantibus, hoc est, nō contra legem tus tex. l. 3e
 a diuinam ratione proprij vitij ingressis: sed forma^a seruata, §. idē seri
 de qua in. c. vbi periculū. de elect. in. vj. vt ecclesijs cathedra- bit. ff. ad ex
 libus, & metropolitānis vacantibus illarū capitula, & cano- hibendum.
 17 nici ad electionē futuri praelati procedere non possint. ¶ vti- Prateius.
 tur namq; tex. iste in verbo pōt, negatiua pcedēte natura,
 cuius regulariter est, vt a dūm in contrarium gestum reddat
 de iure impossibilem, & necessitatem obtemperādī disposi-
 tioni, in qua concurrat, importat. ita gl. in reg. j. in verbo nō
 potest de reg. iur. in. vj. quā ibi dicit Philipp^o francus menti
 tenendā, & illam dicit ad hoc singularem, idē franchus in. c.
 religiosus. 20. nota de testa. in. vj. pro corroboratione cuius
 gl. videndum est, & ponderandum principiu. l. nemo potest.
 ff. de leg. j. & l. nemo potest. ff. de furtis. quos duos textus ad
 id propositum nostrum allegat Bar. in. l. Gallus Aquilius. in
 j. oppositiōe. ff. de libe. & post. dicens, qñ verbum potest, po-
 nitur in dispositione negatiua, tūc inducit necessitatem præ-
 18 cisam: quia potentiā priuat, vROUT in proposito nostro: ¶ qđ
 tamen verum putes, nisi resultaret absonus intellectus: tunc
 enim verbum potest, cui præponitur negatiua. non impor-
 tat necessitatem, sed præsumptionem. ita Felinus in. c. quan-
 to. per illum tex. j. notab. de præsumptio. & latius de natura
 huius verbi pōt, vide in remissionibus copiosis quibus vti
 idem Felinus in. d. c. quāto. col. j. & per Bar. Angel. laconem

& ceteros legistas in. d. l. Gallus. in expeditione gl. in verbo
 19 posse. † Sed vult dictus Leo quod illarum occurrete vacatio-
 ne Rex franciæ pro tempore existens vnum grauem magi-
 strum, seu liceñ. in theologia ad dictas ecclesias sic vacantes
 nominare intelligit enim magistrum in sacra pagina docto-
 rem. † Solent enim qui gradu doctoratus in theologia deco-
 rantur magistri³ vocitari, & qui simili gradu in iure pontifi-
 cio aut Celsareo ordinant doctores dici simpliciter secundū
 glo. clemen. 2. in verbo. doctoratus de magistris quam in eius
 expeditione sequuntur Ioan. de inola & cardinalis, sed qui
 magistri vocari letantur, videant, si opera faciant, & vestigia
 sequantur illius, qui verè dominus, & magister in euangelio
 vocabatur Ioan. 13. c. vbi cum redemptor noster à discipulis,
 dominus, & magister vocaretur: ita nominari non agrè tu-
 lit: quinimò eis dixit his verbis vtens: vos vocatis me, magi-
 ster, & domine, & bene dicitis, sum etenim, & tali nomine
 etiam discipuli phariseorum eum vocauerunt Matthæi. 22.
 c. Marci. 12. & Lucæ. 20. Quare dicit prædicta gl. clemen. 2. de
 magistris non debere alicui hanc denominationem molestā
 esse quod facit contra plures scholares superbos qui in diuer-
 sis vniuersitatibus degunt dum in plebeios ignaros irascun-
 tur si magistri ab eis (sepmoto quolibet iniuriadi animo) ap-
 pellantur. secundū Barbatiani post Ioannem Andra. in. c.
 j. de locato & conducto aliquādo etiam canonum, & legum
 doctores magistri appellantur adfero ad hoc text. in. §. & an-
 teā: verfi. & si quis ea, quæ recitabant in præmio fforuñ. ex
 quo tex. nota. & gl. ibi in verb. magistri doctores dici magi-
 stros pro qua facit adhuc tex. in. l. dicere. §. vnde videndum in
 his verbis Catus scientiam magistri sui bene excusat. ff. de
 recept. arbitr. doctor enim in iure vocatur pluribus nomi-
 bus. j. magister vt hîc & in præallegatis iuribus. 2. doctor, vt
 in procmio decreta. 6. & clemen. & in clem. 2. de magistris.
 & l. medicos. C. de profess. & med. lib. 10. 3. professor a ten. ha-
 bita. circa princ. C. ne filius pro patre. 4. dominus legum. vt
 in. d. auten. iuncta glo. in verbo dominus. 5. præceptor. l. si in
 adibus

c. *Omni* 20
um actium a
Professores
magistros
appellari
posse inu
it tex. l. uni
ca. de stud.
lib. urb. ro.
lib. xj. C
Præcius

¶ *Christus*
magister et
dominus.

Legum do
 oñres

adibus meis. circa finem. ff. de damno infect. 6. sacerdos. l. j. vers. ius est ars. ff. de iust. & iure. 7. iuris peritus. l. grammaticos. de professo. qui in vrbe constantin & c. lib. 12. C. 8. pater quia qui discipulus est, filius sui magistri dici potest, & sic capitur in l. j. iuncta. j. expositione gl in verb. filios. C. de excus. artifice. lib. 10. Celsior. vt in l. singuli quoq; iudices. iuncta gl. C. de offic. vniuers. iudic. finaliter dici potest antecessor dum alios sciētia & moribus antecellit & sic sumi potest in §. sed cum vos iūcta gl. in verbo antecessores in p̄cemio fforum. Ex his verbis igitur concordatorū planē cōstat eum qui ad dignitates assumitur ecclesiasticas eminentis doctrinæ esse debere: ex quibus verbis apperet etiam pro doctoribus licentiatatis esse p̄sumendum vt docti sunt, potissimūm si in vniuersitate famosa gradum assumpserint, vt maxime est parisij, carturcen. nostra & Tolosana, illi namq; nedum fama sola, inō re & effectū famosissimæ sunt itidem attestantur hodie de eorum vniuersitatibus à Papa, & rege cristianissimo priuilegiatis aurelianenses, pictones, andegauēses, bituriges, burdegalenses, valentinenses, montispesulani cuiq; enim parochos: licet cōmendare suas reliquias. Quæ autē dicatur famosa vniuersitas inferiūs dicēdum me remitto dum aliquid dicemus de nominatiōibus: sed vltra quā ita graduatos esse oporteat dignitates assumentes ætas etiam in talibus requiritur quæ per hanc cōstitutionem nonam est viginti septem annorū nō tamen cōpletorum quod cōstat ponderās verba dum dicit & in vigesimo septimo suæ ætatis anno. admiūs constitutum & sic venit ad restrictionem vt iam dixi capitum in cunctis. in prin. de elect. quo deciditur: tales trigennarios esse debere, & sic ex verbis huius tex. concordatorum elicio virtute ipsorum Papā nō teneri de archiep̄atu nec ep̄iscopatu nominato. per regem cristianissimum vbi locus est nominationi prouidere nisi duo simul in nominato cōcurrant, scilicet ætas, & gradus, quæ legitimè apparet ex hoc tex. sicut in simili dicebamus in decisione cap. de multa quod circa sublimes, & literatas personas sub pluritate beneficiōrum

Discipulus

Galicæ academie

a Duerationes uniprevalent. §. quia igitur de cōsa. & uteri. fr. col. 6. c. licet de p̄ba. cessantibus tamen his rationibus Romanus pontif. con ferre non potest But. c. dilectus. col. 3. de off. leg quia nō p̄sumitur cōferre uo luisse in alterius p̄ iudicium. Prateus.

21
22
23
a

Papa possit dispensare dictionem, & ibi poni coniunctiue & si tales, super quibus ita dispensatur, & sublimes & literate personae esse debent: † nec alterum eorum sufficeret. Con-
 24 tingit tamen nostris temporibus, istis etiam non concurreritibus, de episcopatu caturcesi moderno episcopo Paulo cat-
 retio via resignationis in eius fauorem per Aloisium de car-
 reto proprium eius patrum prouisum per Papam fuisse: at
 tamen licet ista non essent plura tamen alia, ut recepi, con-
 currebant in tali prouisione, ut puta praecedens regius con-
 sensus, prouisio papalis & subsequens consensus venerabilis
 capit. ecclesiae cathedralis caturcen. licet à principio nonnul-
 li contradixissent, & ex parte etiam resignantis concurrebat
 eius erga regem & regnum christianissimum franciae integri-
 tas, & zelus fidelitatis prout videmus adhuc in moderno di-
 gnissimo episcopo & à me multum reuerendo, & suis fami-
 liaribus: & ultra nobilitatem morum, & honestatem ipsius do-
 mini prouisi quae multum operari debent, ut aliquid per pa-
 pam de regio consensu procedentem dispensatiue suppleri
 possit, addo ego etiam nobilitatem generis dicti reuerend.
 prouiso operari etiam aliquid ut haec mereretur: quia nobili-
 tate generis ornatus est quae (prout fecit) mouere debebat
 ipsum Summ. pont. ut cum eo super suis alijs defectibus di-
 spensaretur. facit cap. de multa versio. circa sublimes in illis
 verbis de praebend. & in extrauag. execrabilis versio. nos itaque
 tot malis. eodem titu. & in regulis cancellariae apostolicae In-
 nocen. octauae regula. 50. igitur his omnibus, simul iunctis no-
 bilitate morum, & generis ipsius prouisi, integritateque
 fidei erga regem & regnum (licet de regno non sit in eo, ut di-
 ximus, concurrentibus merebatur, ut ab hac constitutione
 positiua concordatorum per Papae prouisionem & eius di-
 spensationem attento maxime super his consensu re-
 gio declinaretur. a facit capitu. cum dilectus de fide
 instrum. c. in nostra. versio. nos vero. de procurat. c. nisi et
 sent viri prouidi, & honesti, cum ibi notatis per Panor. suo
 notabili j. de praebend. & in c. nobilissimus. 97. dist. & si ta ve
 nerando

Declina-
 retur imò
 uerò ex sen-
 tentia con-
 cilij Latera-
 nens. deor-
 dat auocat
 iuuabatur
 illi proui-
 sio & ex-
 cita nomi-
 natione: quia
 ea nostra fa-
 cimus, qui-
 bus autho-
 ritatem no-
 stram im-
 partimur. l.
 j. §. et ideo
 C. de uete.
 iur. enu. &
 uerba, & ex
 fetetia, quae
 ex uerbis ac-
 cipienda es-
 se respōdit
 Vlpianus. l.
 nominis. §.
 uerbum. ff.
 de uerborū
 signifi.
 Prateius.

nerando capit. cartur. speciale priuilegium cōpetebat eligen-
 di pastorē propriū, & de facto cōpetit, vt recēpi, tali pri-
 25 uilegio ꝑ receptionem spontaneam prouisi saltem ꝑro
 illa vice potuit. c. in tauorem sic prouisi renunciare ad hoc fa-
 ciunt iura sequentia. j. l. pacisci. & l. pactum inter hæredes.
 ff. de pact. l. j. §. si quis ante sententiam. ff. à quibus appell. non
 licet. l. si iudex. ff. de minori. si quis in. conscribēdo. C. de pac.
 c. ad apostolicam sedem. de regu. & transeuntib. ad religio.
 c. si de terra. & c. accedentibus. de priuilegijs. & c. dilecti. de
 foro compet. sicut ergo ex facto illorum ad quos liberū ius
 eligēdi propriū pastorem alterari, siue restringi potest co-
 rum facultas. c. cum dilectus. de consuetudine. c. cum ecclesia
 futrina. de causa possess. & propriē. & c. abbate sancti sylua-
 ni. de verb. sig. sic ex eorum facto in totum pōt saltim quoad
 eos, & ꝑ vice illa consummata vt eligere nullomodo pos-
 sint. & in futuram in tali receptione cautē debet ꝑcedere
 c. dictæ ecclesiæ si priuilegiū speciale habeant à summo Pō-
 eligendi pastorem. ij. formam cōcordatorum. hinc ne talis re-
 ceptio obesse valeat. sed in nostro proposito ꝑ receptionē
 huiusmodi à d. e. Caturcēsi. factam videtur ꝑ vice illa à
 priuilegio speciali, si quod habet, eligendi propriū pastore
 26 recessum: ꝑ cum ꝑ factū contrariū videatur quis iuri suo
 a renunciare. l. si filius emancipatus. ff. de minori. l. si proponas.
 §. si hæreditatē. & l. si ex hæredatus. ff. de inoff. test. c. si de vi-
 ta, & honest. cleri. c. sollicitudinem. de appel. c. ex ore. cum ibi
 notatis, & allegatis. ꝑ glo. in verb. renunciaste. de his, quæ
 sunt, à maio. parte capituli cum similibus. igitur quæ gesta
 fuerunt in fauorem dicti reuerendi moderni Epi. caturcē.
 dispensatiuē, & modo prædicta gesta extiterunt: quod appa-
 ret ꝑ hunc tex. concordatorum disponentem quoties lo-
 cus est regie nominationi nominatus ꝑ ipsum summum
 27 Pon. vltra gradum hinc descriptum debet, ꝑ & in vigesimo
 septimo. suæ ætatis anno admissus esse constitutus. non ta-
 mon, vtdi. requiritur, vt ille inuus necessario sit adimple-
 tus: inò sufficit ꝑ hunc textum quod inchoatus sit. Annus

cap. dicitur
 o. c. q. m. i.
 d. d. c. q. l. q.
 21

a Factum
 contrarium
 id operatur
 ut tacitum
 uelut conse-
 sum opere
 tur moder-
 ni & anti-
 repet. in. c.
 cum M. fer.
 ꝑ illu. tex
 de constit. i.

Factū enim
 uerborū ef-
 factū imo
 & plusquā
 uerba ope-
 ratur tex. c.
 dilecti filij.
 & ibi glo.
 quæ a d. d.
 cit. concord.
 de appella.
 Præcius.

ergo inceptus hic habetur pro completo, prout etiam si alii
 cui de ecclesia parochiali provideatur ad quam obtinendam
 sufficit quod vigesimum quintum annum attigerit. c. cum in
 cunctis. §. inferiora. de elect. c. licet canon. vers. decernentes. e.
 tit. in. s. simile dicendum est in casu de. ne in agro. §. caterum.
 in prin. de statu monac. vbi cauetur eum prioratu conuētua-
 li capacem dici, qui vigesimum quintum sue ætatis annum
 attigerit, licet sint casus aliquando in quibus complementū
 anni posterioris requirit, & sic p̄fectio totalis ætatis requisi-
 te, vt in casu. d. §. caterum. clemen. ne in agro. in. ij. parte dicti
 sui. & c. permittam. de c̄ta. & qua. in. vj. & c. in demnitatib.
 28 de elect. c. lib. cum simil. † & vitra quam prædixerimus esse
 requisita in taliter à rege nominatō oportebat adhuc, & ta-
 lem esse idoneum, & sic non sufficiebat regi nostro Christiani-
 sissimo per hæc verba concordatorum virum, & ætate, sit
 gradu doctoratus, aut licentiatūræ ad Archiepiscopatū, vel
 episcopatum vacantem Papæ nominaret nisi alijs modis ef-
 fect idoneus, & adhuc ita esse debet, si igitur rex noster aliquē
 quod absit, Papæ indignum nominare contingeret: eo casu
 posset ipse Papa vti authoritate sibi permisa, de qua in. §. &
 sic contigerit. illius rubr. de regia ad prælatu. & c. in concord.
 29 † Oamni igitur studio, cura, solerti indagatione, summaq; di-
 ligentia, charitatisq; zelo rex ipse tum pro honore ecclesie
 militantis, tum bono publico necnon, & pro propria con-
 scientiæ exoneratione, vbi eius nominationi locus erit talē
 summo Pon. nominare studeat, maxime ad archiepiscopatū
 vel episcopatum vacatē, quem moribus, & virtutibus re-
 quisitis ornatum cognouerit, de quibus per Paulum aposto-
 lum. j. ad Timotheum. 3. c. & ad Titum. j. & in. c. vnum. vers.
 ad. j. 25. dist. & in. c. sicuti. §. necesse est. 47. nec est igitur parū
 onus, quod Christianissimo regi nostro impositum est, qui
 accuratē considerare tenetur an illi, quos ad præmissas præ-
 laturas vacantes Romano Pon. nominat viros præditi. & do-
 tati sint nam dictis virtutibus & moribus: tempore etiam si-
 bi præfixo: quia intra sex menses id facere debet, vt apertū
 est in

Annū coen-
 tum pro cō-
 pleto habe-
 ri

Galorum
 rex Papæ
 nominat pro
 mouendos,

Quales o-
 porteat esse
 episcopos.

est in his verb. concordatorum, licet electoribus archiepiscoporum, episcoporum, vel regularium praelatorum à iure cōi non dentur, nisi tres menses infra quos, iusto impedimento cessante, si electio celebrata non fuerit eligere debent potestate illa eligendi pro ea vice priuati sunt quæ ad proximè superiorem deuoluitur. c. ne pro defectu. de elect. Audi rationem sanctissimam ne pro defectu pastoris gregem dominicum lupus rapax inuadat, aut in facultatibus suis ecclesia viduata graue dispendium patiatur, & vt occurratur periculis animarum, & indemnitatibus ecclesiarum provideatur.

*Semestre
collationi
beneficiorū
præfixus*

30 † Qui prædicti sex menses quos rex noster habet à die vacationis earundem ecclesiarum computandi sunt intellige notitiæ, & scientiæ, sicut & de collatore ordinario dicimus, qui semestre ad cōferenda sua beneficia vacantia à iure præfixū habet. c. licet. de supplen. negli. prælat. & c. nulla. de con. præb.

31 & c. quia diuersitatem. vers. semestre. de con. præ. † sicut, & in simili, & verè quippe, dicere solemus de tempore patrono

*a Clerico
Et sciendū
præsentatio
nem clerici
electioni æ
quiparari
inno. c. cum
authoritate
de iure
patronat.
Præfixus.*

a clerico, siue laico ad præsentandum à iure præfixo, quod in clerico semestre est in laico verò quadrimestre. c. si laicus. §. verum. de iure patro. in. 6. non curare, nisi à tempore notitiæ vacationis beneficij prout firmat etiam rota decisione. 56. incipiente vtrum vacante beneficio in antiquis. & Ioannes andrè. in. c. ij. de supplenda negligentia prælatorum. quem refert & sequitur Panor. in. c. cum propter. de iure patro. pro quorum corroboracione adfero tex. ad hoc solemnem in argumentum. in. l. item veniunt. §. petitam. ff. de peti. hæredita. quem in his terminis citat rota decisione. 38. incipiente nota

32 † quod patrono currit tempus in antiquis, & quicquid in cōtrarium dici possit, & soleat circa hoc tempus patronorum ad præsentandum, tu tamen audacter tene patrono non currere tempus nisi à tempore notitiæ vacationis beneficij. arg. dicti cap. quia diuersitatem. vers. semestre. ita tenuit etiam

33 Rochus de curte suo tractatu de iure patro. in verb. honorificum. q. 27. quod † idem concludendum cenfeo in casu nostro principali, scilicet quod semestre regi Christianissimo

per concordata datum ad nominandum non currat nisi à tempore notitiæ vacationis, vel à tempore, quo scire potuit prædictis iuribus, & rationibus. & vt prædicta omnibus clarè pateant in hac materia cursus temporis ad conferendum beneficia quasdam sequentes conclusiones, & quantum poterò breuissimas eliciam.

CONCLUSIONES QUÆ AD AM
CIRCA TEMPVS CON
FERENDI BENE
FICIA.

Conclusio. I.

- 34 ¶ Hæc est igitur prima conclusio † ad conferendum beneficium semestre datur. c. quia diuersitatem. de concess. præbē. intellige hoc tempus numerari à die veræ notitiæ vacationis d. c. quia diuersitatem. versi. semestre. & ibi Panor. vlti. nota. quod procedit etiam in eo, qui iure deuoluto confert scdm eundem Panor. in. c. fi. de iure patro. ita quod. d. c. ij. de concess. præben. de. j. ij. & iij. gradibus deuolutionis prouidens tacitè videtur prouidisse de omnibus gradibus vsq; ad summum Pon. & sic quod quilibet superior ad quem in negligētiam deuoluitur authoritas conferendi gradatim sex menses habeat donec ad Papam peruentum fuerit vt apertè colligitur ex dicto. c. ij. iuncto. c. licet. de supplen. negli. præla.

Conclusio II.

¶ Secunda conclusio est quamuis collatori regulariter non currat tempus, nisi à die veræ notitiæ vacationis: quandoq; tamen à die præsumptæ, seu verisimilis notitiæ currit. Est enim præsumptio contra debentem conferre si distulit, vltra sex menses à tempore vacationis. c. vt nostrū. ver. porrò. vt ecclesiastica beneficia & c. ita quod notat Panor. in dicto c. & nota. 8. per illum textum, quod lapso tempore præfixo ad beneficium conferendum is, ad quem deuolutio fit immediatè, conferre potest, nec tenetur requirere primum collatorem

Deuolutio
nis gradu:
& ad quem
fit deuolutio

torem, & computatur quantum ad hoc ut talis superior cō-
ferre possit iure deuoluto tale beneficium tempus à die va-
cationis ipsius, scdm Panor. ibi.

Conclusio III.

¶ Tertia conclusio est Episcopo, qui de iure communi te-
netur per se, vel alium diocesim propriam visitare. c. cum
venerabilis. de censib. & singulis annis. c. Episcopum. x. q. j.
necnon an beneficia sint repleta indagare, etiam iustis titu-
lis possideantur. c. ordinarij. de offi. ord. in. vj. currere incipit
tempus ad conferendum beneficium ad se ex negligentia pa-
troni deuolutum post vltimum diem patrono ad presentan-
dum à iure assignatum de quo in. c. si laicus. §. verum. de iure
patro. nec iustam potest regulariter Episcopus incepta de-
uolutionis pretendere ignorantiam: ex quo videt ad eum
talis beneficij spectare institutionem. c. cum ex iniuncto. in
fi. de h. ret. considerato etiam neminem fuisse sibi infra tem-
pus patrono datum ad presentandum presentata, nec aliter
constat de illo beneficio à quoquam potestatem habente p-
uifum extitisse inspectoq; etiam quod ipse collator ordina-
rius, aut eius vicarius sufficiens in diocesi, in qua tale bene-
ficium vacauit, residebat arg. c. si. qui matri. accu. poss. & ita
intelligenda est Rota etiam in decisione. 263. in nouis quam
quidem illa ipsa corroboret decisione. 566. in antiquis quod
secus dicendum esset, secundum dictam decisionem. 566. in
collatore, cui onus visitandi non iniungitur: quia talis non
habet necessariò de beneficij vacatione inquirere ideò à tem-
pore solùm notitiæ vacationis tempus conferendi currere
inciperet dicta decisione Rotæ.

Conclusio IIII.

¶ Quarta conclusio hæc est, qñ habens ius beneficium confe-
rendi probabilem ignorantiam vacationis allegat statum suo
iuramento ita dñi de Rota. d. decis. 263. pro hoc allegantes
Inn. & Hostien. in. c. Pastoralis. de exceptio.

¶ Conclusio V.

¶ Quinta conclusio, tempus patrono, & clerico, & Laico

Episcopi o-
ficium de
iure. comu-
ni

ad presentandum concessum à tempore scientiæ vacationis currit: arg. d. cap. quia diuersitatem. versi. semestre de concess. præb. vel à tempore quo scire debuit vt rota. d. decisione 566. in antiq. & ita etiam Rochus de curte suo tract. de iur. patro. in verbo honorificum. versi. intellige tamen quæst. 27.

Conclusio VI.

¶ Sexta conclusio est licet textu expresso iuris non habeam⁹ prefixum tempus infra quod tenetur graduatus nominatus, vel simplex beneficium requirere, & acceptare boni tamen iudicis est arbitrari, sicut ordinario collatori datur semestre ad conferendum. d. c. 2. de concess. præb. cum similibus præallegatis sic in simili respectu graduati simplicis & graduati nominati dicendū arbitror vt requirere & acceptare infra tale tempus teneantur quod voluit gl. in. c. placuit. §. item qd oia prædicta in verb. situ. de colla. in prag. quod idem dicerem esse in mandatis apostolicis si in eorum gratia specificus minor terminus ad acceptandum aliter non assignetur idē tempus arbitrarium esse gl. in. c. si clericus. in verbo negligētem & ibi Petrus de ancha. Dominicus geminianus & Philippus franc. q. de præb. in. 6. Ioan. and. & Panor. in. c. capitulū sancte crucis. sub expeditione magne gl. & ibi Felinus etiam columna mihi 3. versi. fallit. j. de rescrip. Cardinalis in clemen. cum ei, quem §. fin. 3. quæst. de concess. præb. materiam, cuius præsentis conclusionis retine pro nominationibus.

Conclusio VII.

¶ Septima & finalis conclusio quæ ad omnes præcedētes cōmunis esse potest maximè ad principale dictū huius tex. cōcordatorum per quē semestre datur regi christianiissimo ad nominandum hæc est, quod an tempus collatori ordinario ad conferendum beneficium vacans à tempore verè scientiæ vacationis beneficij, vel an à die præsumptæ notitiæ currere incipiet relinquitur id totum arbitrio boni viri. † Bonus enim
 35 a iudex hoc terminabit^a considerata beneficij qualitate, modo vacationis, locorum distantia rumore, & fama vacationis beneficij secundum Rotam in. d. decisione. 263. in fine & ibi vide allega

a Termini
 nabit. Licet
 iudex ple-
 raque ex ar-
 bitrio possit
 facere quæ
 percipiet
 Hypoli. ma-
 fil. Tracta-
 tu de quæ-
 stionib. eius
 tanem arbi-
 trium circū
 stantijs rerū
 locorū, tem-
 p. psonar.
 restringi uo-
 luit textus.
 apert. c. de
 causis §. fi.
 de offic. de-
 leg. in anti-
 quis.
 Præcius.

de allegationes per eam vbi in argumentum adfert. l. mora. ff. de vsuris cui addo tex. in arg. etiam in. l. continuus actus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig. & hoc idem firmat Panor. in. c. ex parte astensis. in expeditione gl. in verb. suppetāt de concess. præb. ergo iudex, qui in istis dubijs arbitratur, tenetur ex verisimilibus motum sui animi informare & quod maiorem præsumptionē habet verisimilitudinis sequi debet arg. c. afferte & c. quia verisimile de præsump. † Et caueat iudex ipse, ne crassam, supinam, aut affectatam ignorantiam pro excusabili existimet quālibet: namq; talem ignorantiam pro sciētia ius commune reputat. c. j. ver. quod nec sufficit de postu. prælato. c. apostolica ver. cateruni: de cleric. excom. minist. cap. vt animarum periculis ver. dum tamen de constitut. in 6. c. eos. & ibi Petrus de anch. 2. nota. per illum tex. de temporibus ordinandorum in. 6. non igitur abs re sic aiebat Vlpianus in. l. nec supina. ff. de iuris & facti ignorantia. Nec supina ignorantia ferenda est factum ignorantis vt nec scrupulosa inquisitio exigenda est, scientia enim hoc modo est æstimanda vt neq; negligentia crassa aut nimia securitas satis expedita sit nec delatoria curiositas exigatur: & Paulus bellissimē in hæc verba scripsit. Sed facti ignorantia ita demum cuiq; non nocet, si non ei summa negligētia obijciatur. Quid enim si omnes in ciuitate sciant quod ille solus ignoraret & rectē labeo diffinit scientiam neq; curiosissimi neq; negligentissimi hominis accipiendam: verūm eius, qui eam rem diligenter inquirendo notam habere possit verba sunt. l. regula. ver. facti ignorantia. ff. de iuris & fac. igno. & sic in dubio præsumatur ignorantia, vbi scientia non probatur. l. verius. ff. de proba. & regula præsumitur. de reg. iur. in. 6. † hoc tamen locum sibi non vendicat in his in quibus scientia interuenire debet: & est necessaria ratione officij illius, qui scire tenetur. Ita Felin. in capitu. à nobis colum. j. de excep. adferens gloss. in cap. eos in verbo scienter de temporibus ordina. in volumine bonifacij, quam sequitur ibi Domin^o gemi. & Philip. Franc. & ad hoc vide adhuc notata per glōf. iuncto suo tex.

*iuris igno
rātia nemi
nē excusari*

in clemen. in verb. scienter de consanguini. & affini. & ea quæ voluit glo. cap. fin. §. vt autē. in verb. scienter de offic. dele. in. 6. de textum iuncta sua glo. in cap. innotuit. in verb. ignorantiam de elect. & in cap. cum inhibito. §. si quis. de clandest. de spon. & in his quæ quis scire tenetur rationē sui officij procedunt à pari scire vcl sciri debere secundū francum in. d. c. eos in glo. scienter de temporibus ordi. in. 6. citans tex. ad hoc in l. quod te. ff. & certum peta. sed, ad verba concordatorum redeamus, infra sex menses à die vocationis prædictarum ecclesiarum computando summo ponti. & suis successoribus seu sedi prædictæ rex noster aliqui ita qualificatum, vt prædiximus, nominare habet, scilicet grauem magistrū seu licentiatum in theologia aut in vtroq; seu altero iurium doctorū aut licentiatum in vniuersitate famosa, & cum rigore examinis & in. 27. siue ætatis anno ad minus constitutū ad aliās idoneum quid enim sanctus est hac constitutione debito modo seruata: per quam clauduntur omnes doli fraudes: & abusus antiqui (si qui erant) in electionibus ecclesiasticarum dignitatum, vel secularum, vel regularum: Sed hodie frenum huius sanctæ constitutionis dispensationibus principū quotidianis, & frequentibus nimis superq; laxatur nec est, quòd mirandum sit de assumptione in episcopum ita facta prædicti reuerēdi patris Pauli de carreto moderni Episcopi caturciē. in quo prædictæ qualitates pro tēpore illo, quo assumptus est, deficiebant: quia (vt antediximus) super eo dispensatum fuit. & hodie possim ita fit quia rari profectò sunt hodie qui ad tales dignitates assumuntur, qui nō his dispensationibus sed hæc omnia sunt remittenda voluntati, & potestati maiestatis regie serenissimi nostri principis, & demum sanctissimi nostri Papæ eorum est nobis imperare nostrum vero eis obedire. illi enim sunt, qui pro voluntate possunt omnia: nostrū verò p posse omnia eorum mandata debem⁹ sustinere, & exequi quæ enim dixi non vt de potestate ipsorum arguerem dixi quam arbitror ego absolut aesse sed vt quæ iuris scripti sunt melius declararem quod quidem ius
in hoc

*Concorda
torum con
stitutionis,
de qua esse
ctus*

*Dispensa
tionis in cō.
moda*

in hoc presente meo opusculo puto me omnino insequi, & ad hunc scopum tendimus igitur ad ea que iuris scripti sunt

38 Reuerto † Non solùm ergo qui ad dignitates, & curas se ingerunt sunt in periculo, Imò & hi qui eas accipiendo delectantur, vel qui ita in eisdem perseverant vnde Gregorius super Iob. 24. cap. vnusquisq; sumptibus rector toties ad culpam apostasiæ dilabitur, quoties præesse hominibus, ac honoris sui singularitate delectatur vnde enim hæc vitiorum radix in corde regentium pollulat & nisi ex illius imitatione qui despectis angelorum societatibus, dixit ascendam super altitudinem nubium, & tero similis altissimo Vnde magnoperè curandum est, vt qui in regendis animabus præferuntur mente sua optimè reuoluat in illo districto Dei iudicio de sua tantùm anima vix rationem reddere posse numerare certè culpæ nequeunt quæ habendæ potestatis amore perpetrantur. Sicut enim electi tunc de visione iudicis gaudebunt: quia precium eorum appropinquat: sic & beneficijs onerati tanquàm reprobos iam se arbitantes de iudicis visione tristabuntur tanquàm proxima sit eorū perpetua damnatio vnde Dominus in euangelio Luca. ii. capite vè vobis pharisæis, qui diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro Vè idest æterna damnatio ideo ecclesiastici 7. cap. noli quærere ab homine ducatum, neque cathedram

39 honoris à rege & beda super Lucam illo cap. vndecimo † vè nobis miseris ad quos pharisæorum vitia trāsierunt, qui breue, & incertum nostræ vitæ curriculum quo peccata humiles plangere debueramus pro prioratu inuicem superbè certando peccatis amplius onerare non metuim⁹ non em̄ dixit Dominus vè vobis pharisæis, qui hab. tis primas cathedras sed qui diligitis quasi non arguens eos, qui his vtuntur de officij ordine sed eos tantùm qui, dum habent, summè diligūt: vel dum nō habent ex ambitione summè desiderāt hoc em̄ malum ambitionis, vt à Cypriano habeo in sermone de ieiunio & tentatione domini, in vniuersa ecclesia vagatur & tanquàm communis pestilentia innumerabiles occupat vt

Ioannis Ni
colai scop⁹

Vè quid

Tempus vi
ta incertū.

ambitiosi
stitutum.

*Voluptatū
emptio*

*Ambitiōis
sociā*

*Apostro-
phe ad am-
bitioſum*

*a Episco-
pus. Notati-
onem uocis
elegāter ad-
ducit Budeus
in posteriori-
bus . annot.
ad l. si s. itē
episcopi. ff.
de iure. &
honoribus.
Præcius.*

pro gloria huius mundi, qui erant liberi se in seruos ven-
dant & per vitia ad seruitia deputantur obligatique pacto
cheiro graphum subiectionis conscribāt dyabolo per omne
nephās hodie voluptates emuntur, & per omne scœlus co-
pioſæ libidines exquiruntur etiam & in sinu sacerdotum am-
bitio dormit ibi sub vmbra recubat in secreto thalami se
fraudulenter occultat, quæ certè ambitio sociam habet sy-
moniam. Symon apostolorum temporibus venalem putans
Spiritūsanctum Petrum donis aggreditur, & tenere potesta-
tem tentat, vt plura lucraretur hæc enim est sacrilegij forma
quæ per omnia officia & gradus ecclesiæ discurrit & nihil
ambitio prætermittit intentatum. Quid enim vltra cupide
quæris? quid amplius auare desideras? nunquid & sic potest
impleri tua ambitio? aut satiari fames tua? Officia huius se-
culi iniecta tuis dentibus & faucibus vniuersa rerum massa
intrusa tu mundum habes deum autem non habes mundus
transibit & tu cum eo ad perpetuam damnationem qui non
stas cades transibis & rues. ve igitur talibus erit ve enim in
scripturis sacris æternam notat damnationem, & gehennæ
40 supplicium vnde Chrysost. in præd. Lucæ verbis ¶ dicit hanc
dictionem ve semper in scriptura sacra de his dici, qui futu-
41 rum, & æternum euadere non possunt supplicium. ¶ ¶ Sed
qui tali morbo ambitionis infecti sunt illa apostoli verba,
quæ habentur j. ad Thimotheum. 3. capit. adferre solent qui
episcopatum desiderat bonum opus desiderat &c. quæ ver-
ba descripta sunt etiam in cap. qui episcopatum. 8. q. j. opus
(dicit Hyeronimus ad oceanum) non dignitatem, laborem,
non delicias. Opus, per quod humilitate decreſcat, non intum-
escat fastigio. Opus enim bonum est, sed illud desiderare
est malum sicut & qui aurum furatur bonam rem furatur
cum aurum de se bonum sit: sed id furari est malum, vnde
Apostolus Paulus ipsum opus tanquàm bonum ac fructuo-
sum commendat quia: episcopatus nomen operis est, & non
honoris græcum enim est scopus quippe græcè latinè inten-
tio est^a ergo ¶ episcopus latinè superintendēs dicitur & ita vt
intelligit

intelligit quis se non esse Episcopum qui præesse dilexerit, & non prodesse Christus verò ipsum desiderare tanquàm malum & vanum condemnat tales ambitiosos igitur cecitatemq; eorum debem⁹ lugere, qui cum homines sint, & formati ad dei imaginem ipsum luciferum, vt cum Gregorio iam prædiximus, videmus imitari hæc enim maledicta peffis ambitionis, rursus dico, vniuersam religionem Christianam inficit maximumq; adfert scandalum quo morbo nedum clericos ipsos, sed & religiosos videmus laborare.

✠ S V M M A E. ✠

1 *Consanguineis beneficia ecclesiastica conferenda non esse. nec cognitione collatorem moueri non debere.*

CAP.

III.

Secundus In hac pluralitate beneficiorum abusus est. quia vtplurimum ¶ amici carnales in beneficiorum collatione alijs melloribus, & dignioribus præferuntur collatoribus quorum Micheas propheta suo tertio. c. ita comminatur, vè qui edificatis Syon in sanguinibus & c. quanti enim sunt, qui pro amicorum carnalium promotione, & corpus, & animam aternis exponerent incendijs, qui econtra pro eorum liberatione extremum digiti vix ad horam ponèrent in tormentis, multis quippe, ecclesiæ prælatis potissimum, hostis noster antiquua amicorū carnalium procurat multitudinem, vt in ea carnali affectione, & promotione eorum obscuret dignitatem, ac sanctitatem. Sæpè enim fit vt prælatorum nepotes, ac alij carnales amici qui ante eorum ad prælaturam promotionem non apparebant demū incipiāt apparere quasi illa p̄motionis die nati videant: quare meritò ecclesia illud prophetae Esaya dice-re potest suo. c. 49. quis genuit mihi istos? ego sterilis, & non pariens transmigrata, & captiua. & istos quis enutriuit? Ego destituta, & sola, & isti vbi erant? scilicet ante prælaturæ promotionē vnde ratione optima hos duos versus addam.

Enchiridion Io. Nicol.

T

Cum factor rerum priuaret semine clerum.

Ad fatana votum successit turba nepotum.

Tales enim qui in promotionibus amicos carnales preferunt magis meritis, factis, ac operibus illud psalmista dicunt psalmo. 82. hereditate possideamus sanctuarium Dei. quapropter maledictionem qua ibi sequitur caueant quam sapissimi me orantes sibi ipsis imprecantur dicens, Deus meus, pone illos ut Rotam sicut stipulam ante faciem venti sicut ignis, qui comburit syluam, & sicut flamma comburens motes, & que sequuntur ibi super quibus nunc notandum curauit exemplum de quodam Episcopo, qui plusquam licuisset erga coniuictos sibi sanguine affectus erat, qui statim, ut mortuus est cuidam legato ecclesie qui iter legationis sue iam arripuerat: in hunc modum apparuit. Quaedam enim die mane cum idem legatus excitatus a somno, ut consueuerat, orare vellet quidam lector in superficie aureis tapetis circumceptus submissus est in camera ubi quiescebat in quo ipse defunctus residere videbatur ornatus ad modum pontificis. & in giro eius multi de suo genere per eum promoti, & ditati choreas dicebant cantilenasque lugubres cantantes in hunc modum proclamabant maledicta sit promotio, & exaltatio tua, tu enim es damnationis nostre causa: at ille circumquaque respiciens, maledictionem similem eis imprecabatur, dicens, maledicti vos a Deo: quia propter vos igni perpetuo traditus sum, & hec dicens coopertorium aureum sub quo erat, eleuauit: flammaque a tali lecto cum fumo foetidissimo ascendit: & sic visio illa disparuit, que predicto legato, angelo sibi referente, ideo fuit manifestata, ut & ipse a similibus abstineret: qui defuncti successor futurus erat. Posthac quodam tempore alio quidam alius etiam episcopus nimis intensus promotioni amicorum carnalium cum a graui infirmitate detineretur a medicisque iam esset omnino destitutus tanquam propinquus morti, & quasi de salute corporis, & anime desperans pluribus circumstantibus qui hec audiuerunt dixit medici abstulerunt mihi corpus, & amici animam, sic & hodie multi clerici, & religiosi

nimis quàm deceat carnem sequentes, & Dyabolum, nō autem ea, quæ spiritus, & Dei sunt ea in electionib⁹ suis, & collationibus sapiunt, & plus corpori quàm animæ solliciti sunt providere. quanti enim sunt qui bonum coquum eligunt potius, qui carnalibus voluptatibus eorum satisfaciāt, quàm vitę honestę virum, qui vtilitati animarum proficiat vt sic in bonis ducant dies suos, & tanquàm de perpetua illa vita desperati in hoc seculo bona recipiant instar mali diuitis, ac sic iretur ad astra.

✠ S V M M A E . ✠

- 1 Excandescit in eos, qui inscijs conferunt, collationis rationem eos redituros ait. nu. 2.
- 3 Promouendos ad dignitatis ecclesiasticos cuius ætatis esse oporteat, & defectus ætatis collationem vitiat. nu. 5.
- 4 Executionem electionis suspendi in tempus legitimum.
- 6 Episcoporum huius temporis vitæ genus: Christi abiuratio, & reliquias fructuum pauperum esse.
- 7 Christi & actionem, & institutionem amplexandas esse: & qui Christum negare dicti sint. nu. 8.

C A P.

V.

Lertius abusus Est, quia plerumq; nescio quo malo animo monente, & alliciēte indigni, & quicquid hostes proprii christi ad ecclesiastica beneficia promouentur prouidentes magis personis quàm ecclesijs, & vtilitati priuatę quàm cōi, nec fiunt clerici

- ^d Huc videntur pertinere text. c. ut animarum. de constitutione. lib. 6. c. ubi maius de electione. c. li. Pratius.
- 1 vel prelati Deo, sed mundo † mirari enim satis non potest de plerisq; q valde sunt solliciti, vt eorū priuatis domib⁹ officiatios vtilēs habeāt: sed modica, aut nulla cura est eis, vt in domo Dei ministros idoneos instituāt: quia qd dolēs refero, quasi nulla est hodie ministrorum electio: cum tñ qui hominibus ministrare habent, magno eligantur consilio. ^a sepe enim multominus sufficientes ad statum clericorum assumuntur. & ad ecclesiastica beneficia, etiam si curata sint,

quàm ad statum mechanicum, vel ad similia officia an vera sint quæ nunc dico, quencunq; constituo iudicem. Qui enim artem illam mechanicam velit exercere, necessum est tali, vt quæ sunt illius officij sciat, vel ea addiscat. At in clericis hæc sæpissimè seruari non videmus: imò passim omnes quantūcunq; ignari, & inscij sint admittuntur: nonne hoc omnino est sanctæ matris nostræ ecclesiæ sacra destruere concilia? nõne hoc est tãtorum sanctorum patrum, ac Romanorum pontificum constitutionibus resistere? quid agis ita promouens? quid cursu tam veloci ita ad inferna properas? cur ita illiteratos omnino ad ministerium ecclesiæ recipis? quid enim ante Christi tribunal in illo tremendo iudicio, quod & angeli tremebunt, de tanto facinore es responsurus? ad hæc certè male dicta tempore peruentum est, vt & mulieribus (nescio quibus) promotiones ad beneficia & ordines quoscunq; sacros pro bestijs terræ vestitis facilè concedantur, & si id modo aliquo fieri posset, vereor ego, ne id per eas ipsas fieri vellent. Sed fatis est, quòd pro libito voluntatis hæc omnia facilè ab habentibus conferre illa antiqua maturitas in beneficijs ecclesiasticis, & sacris ordinibus cõferendis? vbi nunc zelus domus dei est? Quid est, qui ita confers, quod ad reddendam rationem pro inutili ecclesiæ omnino te adstringas? & dare animam pro anima velis? tales enim meo iudicio alacres, & voluntarij ad gehennam perpetuam properant: sistant gradum (quæso) & sibi consulant. Quid enim talibus proderit in illo die iudicij fuisse episcopos, abbates, dignitatesq; aliàs habuisse in ecclesia, curam animarum, vel alia quæcunq; ecclesiastica beneficia vocariq; in hoc misero seculo ab hominibus rabbi: animarum autem detrimentum patiantur? à plus enim habent, plus exigetur: quod constat ex verbis Matthei. 25. c. Domine quinq; talenta tradidisti mihi &c. & Lucæ. 6. de vilico diffamato apud suum dominum, qui inquit illi. Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ &c. Quis alius est vilicus, quàm prælatus ecclesiæ potissimum, qui multa inter manus habet legitimè administrada? & de his omnibus

Mulieres
beneficiorum
collatrices

bus rationem redditurus? Caueat sibi quisque, si vult: quia quisq; etiam suum onus est portaturus, & non solum onus proprium, imò & quamplurimorum aliorum nec quis ex his verbis nostris sthomachari debet cum neminem pulsemus specialiter. Ego enim omnes bonos arbitror quod si ita sit (quod faxit Deus) hæc præ oculis habeant vt in eorum sancto proposito perseuerent, caueantq; ne in errores & abusus quos diximus cadant sub pœna damnationis perpetuæ, & si qui tales sint (quod absit) putent errores suos corrigere quòd si non fecerint multò magis eis valuisset animarum brutorum fuisse pastores, quàm animarum. Nec, qui ita promotus est, maxime ad beneficia curata, & ecclesiasticas dignitates, per ignorantiam^a poterit se excusare: quia proprio iaculo se ipsum confoderet quasi allegaret turpitudinem propriam: & sic non audiendus. c. j. & c. inter dilectos de donat. c. cum super quæstione de concess. præben. c. sicut de testib. c. nemi. ni. 15. q. 3. c. non sane. 14. q. 5. l. cum profitearis. C. de reuocandis. dona. l. transactione finita: de transact. eodem lib. l. si seruus plurium. ff. de leg. j. & l. 2. ff. de conditione ob turp. causam. cum similibus. Et nedum ita ignorantes, & pueri simul & quasi tales, qui adhuc pendere deberent à maternis vberibus quod in maximum ludibrium est ordines clericalis in cõcilio enim cartaginensi tempus vigintiquinq; annorum ad ordinandos dyaconos fuit statutum. c. placuit. 77. distin. & in agaten. concilio † præbyteris, & episcopis tempus triginta annorum. & sic, vt in atate perfecti viri essent. c. episcopus eadem dist. quod si aliter faciant episcopi à collatione ordinum suspendi debent. c. vel non est de temporibus ordinat. vt in quò peccauerunt, puniantur. c. qui & humanis & c. de viro. 12. q. 2. c. reuertimini. 16. q. j. & l. si fugitiui. iuncta glo. ibi in verbo. amputato. ff. de seruis fugi. † Cardinali verò ab eorum executione vsque ad atatem legitimam sunt suspendendi. d. c. vel non est. & sic licet ordinati non sint in atate legitima nihilominus ordines recipiunt sed eorum executio vsq; ad legitimam atatem suspenditur. c. ex ratione. de atate, &

Consilium

a Ignorantia siue facti qua in proprio facti tollere a bilis nõ est ignorantia gl in terror C. de iuris & facti. igno. l. 3. ff. e. siue facti uo to titul. ff. eod. & ui. de ad hoc. l. reguli. ff. e. titulo. Præterea.

Fides petri

Episcopi
malè admi-
nistrati, pe-
ricula.

5 quali. † Et sic defectus ætatis non impedit ordinem: sed tantum earundem vsque ad legitimam ætatem exercitium. Adde ad hoc cap. consultationem cap. sane. c. cum quidam de temporibus ordina. hodie tamen nihil horum inspicitur. sed passim docti, indocti, iuuenes, senes, & vt in summa agam, quicumque vult, assumitur: vnde certè fit (vt frequenti experientia didisci) hoc reliquis cristicolis, maximo esse scandalo. Et si Petro à Christo promissa non fuisset fides ecclesiæ perpetua. vt Luca. 22. ca. vbi ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua &c. fides Petri est fides ecclesiæ, cuius summus pastor, & caput ipse est, iam ad nihilum (credo ego) propter tot abusus redacta fuisset. Multa nos mentis afflictio hæc prospiciens commouet, & contristatur de multis ordinatis ita plusquam deceret, manifestum est. Quare dicere possumus plerosque etiam esse ita ordinantes, qui non minus corripiendi sunt, quam sic ordinati: neminem enim latet, nullos esse ordinatos, nec promotos nisi essent 6 promouentes & ordinantes. Quid multis moror? † Sunt, vt vereor, quamplurimi episcoporum deum, & dominum Iesum Christum, cuius vicem gerunt, abnegantes, & terrenorum, quorum Deus venter est, vestigijs inhaerentes qui hæc facinora committunt pecunijs corrupti, quas recipiunt pro istis conferendis, quibus ita acceptis, iunctis stipendijs pauperumque retinent delicatis ferculis cum hystrionibus suam ventris implent ingluuiem, vt foeditatem, luxuria quæ tum in omnibus tum maximè in clericis reprehenditur, incitent: luxuriosa enim res est vinum: vestimentorumque quotidie superfluitatibus abutuntur: & de pauperibus mercedem raptam manu latrocinij deuorant fame, & frigore morientibus non curantes tales certè, si qui sint, non Episcopi sed Dyaboli dici debent magni est enim meriti status episcopalis sed periculi infiniti leuissimum peccatum alijs importandi grauissimum episcopo imputatur quia pontificis vitium in subditos diffunditur per exemplū heu quid dicam? grauè profecto inest pondus

pondus episcopis grauis sarcina sed quomodo hæc portabunt cum debiles habeant humeros? Tutiùs est (credite) episcopalem fugere statum, quàm appetere. laudo certe Episcopatum, tanquam vicariatum IESV CHRISTI sed eos, qui vitam agunt militum terrenorum, qui mundi gloriam, & pompas appetunt, non collaudo: imò eis consulo, vt effugiant quantum possint, & meliùs fuisset talibus cum terrenis vitam agere terrenorum, quàm in pontificali culmine hæc agentes ad infima, & profundiora loca decidere. Tanto præ ceteris cruciandi, quanto præ ceteris etiam plura denaria receperunt. ideò vos prelati ecclesiæ quos nos omnes in summa reuerentia habere debemus accingimini potentia & estote potentes ministri ecclesiæ & vterius nolite vos circa prædictos abusus in conferendis beneficijs ecclesiasticis, & sacris ordinibus implicare quorum iam tãtam ostendimus imbecilitatem & miseriam esse quantam lingua carnis dicere non sufficeret & tamen potentiam nolite formidare iustitiam operando qui propter iustitiam, persecutionem patitur beatus est, & bene tibi erit: & in hora vitæ ipsius vltima beatorum pretiosa nempe in conspectu domini est mors sanctorum eius. Si cupis vitam tenere in CHRISTO, noli mortem timere pro CHRISTO non enim speret mercedem, qui non laborat. non sufficit solum prelati nomẽ sed opera, quæ talem decent oportet exercere frustra Episcopi ille nomen habet qui diabolum sequitur: vis ergo regnare cum CHRISTO, sine fine patiaris pro CHRISTO modico tempore si enim CHRISTVM dominũ & regẽ cui est nomen super omne nomen oportuit pati vt intraret in gloriam suam, quam habes fiduciam te sine labore intrare ò quàm stulti sumus, & tardi corde ad credendum. Voluimus hinc gaudere cũ seculo, quæ officij nr̃i sunt nõ curantes, & demum regnare cum Christo. Vide, quomodo hoc possis. Ille, nudus gloriam suam ingreditur. & tu, qui seruus es, superfluitate vestium auri & geminarum onustus intrabis. Ille ieiunijs, tu crapula, & luxuria plenus. ille in cruce pro te

*Christus ue-
ritas*

8 moriens, tu in cubili delicatè dormiens: quod dominus non fecit, seruus faciet? Adhærere deo bonum est, & sicut ipse ambulauit & nos ambulare oportet sicut Christus animam suam pro nobis posuit sic & nos, si oporteat, pro veritate, quæ ipse deus est, animas nostras ponere debemus. Qui amat animam suam in hoc mundo perdet eam. Qui Christo ministrat, ipsum sequatur. Nos fidem Christo habemus, & prædicamus hoc verum est: sed vbi opera? Fides enim sine operibus mortua est Iacobi. c. 2. Vnum dicam, † qui Christum tantum ore, & non opere laudat Christum negat qui eum credit, & facit mala centuplo puniendus est: quia seruus sciens voluntatem domini & non faciens vapulabit plagis multis qui autem non cognouit vapulabit paucis Luca. c. 12. nonne terrestris miles ad omne se exponit periculum vt suo regi placeat quantò magis qui cœlestis militiæ est miles, hoc facere habet qui multo maiora præmia etiam ab rege suo Iesu Christo expectat. Hæc est igitur via qua itur ad cœli patriam: hæc est enim quam quisque in statu suo seruare debet: quòd si fiat ignari in ministros ecclesiæ non assumuntur nec ad beneficia ecclesiastica. Quid enim dyabolo magis proprium est, quàm suadere, vt quisq; indignus ad dignitates, & beneficia ecclesiastica assumatur? Et certè tales solas diuitias dignitates & gloriam quærentes in dies magis ac magis deteriores fieri videmus. vnde optimè Seneca dixit loco ignominiam est apud indignum dignitas & vt Grægorius ait, necesse est vt is qui præest, quæ exempla subditis præbeat solerter ostendat, & tanti se sciat viuere quantis præesse, & idem Grægorius durum, inquit, quippe est, vt qui moderamina vitæ suæ tenere nescit iudex fiat vitæ alienæ. Hodiè verò à multis etiam religiosi in electionibus & prouisionibus alijs, timore dei postposito IESVS hoc est bonæ vitæ vir dignusque, ac Dei amicus, qui se, & alios saluare studet reprobatur & Barrabas insignis latro hoc est malus, indignus eligitur. Vnde talia agentes operibus iudæorum consentiunt dicentes cum eis non hunc sed

*Via regni
caelorum*

*Diaboli p-
prium.*

*Barrabas
latro insi-
gnis*

Barra

Barrabam: quapropter timeant tales ne longe à Iesu ser-
uatore facti partem cum barraba latrone tortiantur. tales
quippe sic promoti magis sunt in ruinam, & scandalum sub-
ditis, quàm in resurrectionem, & boni exemplum. & hoc fer-
mentum prelatorum totam massam corrumpit subditorum:
quia, vt vulgò dici solet, dolente capite, cetera membra faci-
le dolent. id enim factum in multis fieri nouimus, & adhuc
frequentius fieri videmus, de malis loquor, ideò iusto Dei
iudicio diuinis puniuntur flagellis,

*Corruptio
prepositi
corruptio
subditorum*

❖ S V M M A E . ❖

- 1 Pluralitas beneficiorum quid pariat: & dispensatione peccandi occasi-
onem dari.
- 2 Flagitia notans non pertimescat: & ecclesie ministros scelere obrui
- 3 Deum misericordem esse.

C A P.

V I.

Vartus

Est abusus, & iste est noster p-
prius sermo: quia vnus benefi-
cio vnico non contentus in aliorum clerico-
rum maximum damnum plura occupat. & *vanitatis
ebrius.*
alijs esurientibus, ipse se pompis, & vanitati-

bus inebriat. Pauperum enim necessitatibus subtrahitur,
quicquid diuitum vanitatibus accedit: & multitudo seruo-
rum multitudinem pauperum facit, vnde habemus commu-
ni prouerbio: Quicquid delirant reges plectuntur achiui.
Multa sunt profectò damna, quæ ex hac pluralitate benefi-
ciorum sequuntur. Primò ¶ plura beneficia habentibus paratur
vagandi, & delinquendi materia, secundò diuinus cultus
& hospitalitas. quæ in ipsis beneficijs prestari debet minui-
tur. 3. ecclesiarum commodis, & honori detrahitur quæ per
hoc, vt ante oculos habemus, multipliciter collabuntur: sed
esto tales super pluralitate beneficiorum dispensatione ob-
tinuisse nunquid dispensati videantur etiam, vt predicta ma-
la, quæ inde sequuntur, perpetrent? Absit hoc dicere: nam Pa-
pa, vel quiuis alius nunquam dispensat super criminibus, vel
delictis, perpetrandis, ne ansam delinquendi prebeat hoc vul

Enchiridion Io. Nicol.

V

Diaboli do
lus

Suadet exē
plis benefi
ciorum cō
geriem effu
giendam ef
se

gatissimum est, quę mala in ipsis plura beneficia habentibus tanta sunt, vt ipsa sola ad ęternam eorum damnationem sufficiant, vbi enim vnus vt plures est in beneficijs vnus etiam vt plures erit in tormentis, cū a plus habente in vltimo Dei distributo iudicio plus exigatur vt diximus. Hos enim referē te ita diuo Bernardo. s̄. montem excelsum valde Diabolus ducit, quibus omnia regna mundi ostendit, & eorum gloriā dicens, omnia hęc regna dabo vobis si cadentes adoraueritis me, & reuera, postquā avaritię suę consulendo multa beneficia adepti sunt, nequaquā cum Christo domino dicentes vade sathana. Matth. vi. 4. c. eum adorant, eum colunt, & venerantur, eumq; sequuntur ac Deum. & post eum meritō etiam in exteriores tenebras perpetuō demerguntur. & qđ tantum sit periculum, tamq; timendum pluralitas ipsa beneficiorum quibusdam exemplis sequentibus ostendam Guilielmus quidam ita referente Iodulpho Carthusiano, Parisiēsis Episcopus, & theologię regens aliquando reliquos magistros conuocauit proposita illis quęstione pluralitatis beneficiorum, qui simul solerti, & longa disputatione probauerunt duo beneficia, dummodo alterum redditus quindecim librarum parisiensium habeat, ab vno simul salua conscientia, teneri non posse. ita igit̄ a predicto Episcopo, reliquisq; magistris omnibus determinatum extitit duobus exceptis. i. magistro Philippo parisiensi cancellario, & quodam alio magistro arnaldo. Ex post ad episcopatum ambianēsem promotus: sed quid dicto Philippo contigerit audias, eo enim in extremis laborāte, prefatus Guilielmus Episcopus, vt verum pastorem decet, cum visitauit rogansq; vt singulari opinioni pluralitatis beneficiorū cederet, & omnia sua beneficia, vno excepto, resignaret in manibus ecclesię quod facere tamen renuit dicens se velle experiri an plura beneficia ab vno obtineri esset dānabile ab factūq; est postea vt moreret: nec mutata sua opinione qui non post multos dies dicto Episcopo in terra, ac horribili forma apparuit dicens inter cętera, ob pluralitatem beneficiorum perpetuō damnatum esse. & de quodam

quodam alio magne literaturæ viro idem Iodulphus refert
 pui & post mortem suam cuidam apparens ob hanc solam
 causam: quia duas simul in vita sua tenuerat præbendas se
 damnatum dixit attendat ad hæc plures Archiepiscopatus,
 Episcopatus, Abbacias, dignitates, seu curata, vel alia benefi-
 cia habens, nec quod narro putes esse fabulas cum id à vi-
 ro fide digno habeam. Robertus quidam sanctæ Romanæ
 ecclesiæ cardinalis, & in sacra pagina magister. cum sub hac
 pluralitate beneficiorum ab eo sciscitaretur, quod esset iam
 vicinus morti respondit tenere plura beneficia simul morta-
 le, & damnabile esse hoc idem etiam sanctæ memoriæ pe-
 trus cantor ecclesiæ Parisiensis & dixit, & scripsit quod etiã
 Girardus Cameracens. Episcopus, & verbo confirmavit nol-
 lem, inquit, pro toto Arabiæ auro vnica nocte duo benefi-
 cia detinere. & hoc propter incertæ vitæ discrimen. quis ergo
 erit sapiens, qui seipsum fallat, & tacito se committat pericu-
 lo? Hęc enim est omnium communiter theologorū opinio
 quem sub pœna æternæ damnationis non posse duo benefi-
 cia simul obtinere. & si qui sint qui contrarium arbitrentur
 hoc solum tamen mortale peccatum iudicatur ab Augusti-
 no doctorum maximo cum quis incertitudinis periculo, aut
 mortalis peccati discrimini se committit, quod pleriq; hodie
 etiam religiosi non cogitant qui ecclesias, non sine graui ani-
 marum periculo, sibi multiplicare sunt solliciti Exponentes
 se oneri reddēde rationis de animabus ecclesiarum quarum
 decimas, & fructus percipiunt minimè considerantes quæ de
 Paulo. 2. Romanorum pontifice legimus, cui quum aliquan-
 do p̄ filio cuiusdā regis fieret supplicatio, vt illi duos Episco-
 patus concederem. Hęc addens absit vt in ecclesia Dei po-
 nam bigamiam, ô summè laudanda huius summi pontificis
 constantia, vtinam tales hodie inuenirentur prelati qui be-
 neficia plura petentibus hæc responderent: sed quis est hic,
 & laudabimus eum? qui certè, & laudandus esset, quid hęc
 moror? & quid tot verbis opus est? M. concionator videri
 velim? an iuris interpret? & quid nostrum est, an prelati, &

*Incerta ui-
ta*

*Conclusio
theologa*

*Humilitas
vera*

*Veritatem
timori præ
ferendam*

*Corporis
mistica-
put Christ⁹*

*Christus ue
rax*

*⁹ Vide in
hunc locum ⁹
Hieronimū
ad Fabiolā
de uestitusa
cerdotum.
Præcius*

alij ministri ecclesiæ tales sint necne? Nonne hoc potius ho-
minis superbientis est? nequaquam profectò . sed diligentis,
& charitatem exercentis in proximum quare dominus cui-
cunque cristiano sub nomine Esayę ait † clama ne cesses &
quali tuba exalta vocem tuam & annuncia populo meo scce
lera eorum Esayę suo. 58. c. vera enim humilitas non est vitia
tacendo permittere : vtinam aduersus vitia omnis creatura
clamaret quia & si peccator deum non timet, forsan homi-
nes reueretur quod Apostolus nos docens dicit irascimini
& nolite peccare Ephesiorū. 4. & apud psalmographum psal
mo. 4. nonne si veritatem taceam⁹ metu potētium apud nos-
metipsum iudicamus? & facti sumus iudices cogitationū no-
strarum? Non enim plus honorādus est diues, quàm pauper
nisi melior sit. Omnes nos ex vna radice carnis geniti sumus
omnes inuicē membra sumus in vno corpore caput Christ⁹
est, quantū ad carnem loquor, nec me latet diuersos gradus
esse in ecclesiā vnum maiorem esse altero: quos quidē iam
supra notauimus, & quibus nobis parendum est tanquā no-
stris pastoribus: sed dum errant, quod possunt quia homines
sunt in eo actu peccādi tales esse desinunt eorum enim si qui
sunt, noster sermo est vlulent igitur miseri qui alios confun-
dunt, & conculcant quia non cum hominibus sed cum dya-
bolis flagellabuntur, quantò enim in hoc seculo maior fuit
gloria, tantò in inferno præparatur pœna. Si Christus verax
est, & si omnia quæ ex ore eius habemus mendacia non sunt,
huiusmodi hominum pauci sunt apti regno Dei. Et qui eo-
rum mihi non credent. post modicum tempus in tormentis
positi sentient, vbi enim superbia? vbi auaritia? vbi luxuria?
nonne hodie etiam inter ministros ecclesiæ latrones sunt,
qui & pauperum mercedem violenter deprædantur, quia
quæ pauperibus debentur ipsi capiunt & sic eos deprimunt,
atque nec aut superfluitantemquæ vestimentorum nimiam
superfluitati addunt: de pauperibus frigore, & nuditate mo-
rientibus nequaquam curantes. Aedificia magna erigunt, vt
magis contemplantur oculis, & pauperes in plateis moriun-
tur in

tur incommodis: conuiuia frequenter alijs præparant diuitibus vt ferculis delicatissimis suam ventris repleant ingluuiem: & pauperes fame pereunt. Quid enim talium est vita nisi peccata? Si venter repletus est tanta ciborum copia nonne ad fores eius luxuria adest? Et quid amplius loquar? cum omnis mortalium lingua deficeret, vt quæ milia peccatorum perpetrant intimaret nec deum, nisi somniando cognoscunt ne se, vt continuo morituros arbitrantur. Nonne enim facile in peccata labitur, qui se moriturum non cogitat? & Deum sibi fore iudicem ignorat: verè nimis imbecilis dicens est, qui harum rerum est memor si cuncta dyaboli tentamenta non caeat. Idcirco verè dicam: si deum iudicem agnoscerent, & se mori crederent, nusquam peccarent tam secure saltem. At eorum meditatio est vt certatim vestimenta^a mira artificij varietate frequenter mittent, quin vt ludos, choreas, procationes, ebrietates, magna conuiuia, delicata fercula suis alternatim exhibeant sodalibus: hanc enim dicunt esse fraternitatem^b hunc amorem fraternum dicunt & mulieres ad eorum voluptatem explendam habeant sed, vae miseri: quid facitis? an non agnoscatis ita ante tempus corpus destrui & animam interfici: vnde enim infirmitates? & mors tam intempestiua? nisi ex nimia ciborum copia, & frequenti mulierum vsu, si in hoc Galenus Auicena, Hypocrates & reliqui in arte medica periti credendi sint, deum deludere creditis: sed vos metipsos deluditis pro corpore obliuisci animam & ecce corpus simul cum anima destruitis ante tempus. Quare gaudete & iocundamini in hoc tam breuissimo temporis spatio concessio vobis vt postmodum cum dyabolis absque fine aliquo lugeatis quid facitis? non differatis? mittetis frequentissime vestimenta: ne forte vestra peteat nobilitas: nec sit qui vos excedat vt in igne perpetuo priores etiam sitis ibi voce dulcissima cantantes, vbi conuiuia? vbi delicata? fercula? vbi vina pretiosa, melle mixta, & aromatibus præparata? Exultamini igitur nunc, & inebriamini: non

*Vita mala
peccatum*

*a Huiusmodi uesti-
gere uti Ec-
clesiæ; mi-
nistros pro-
hibuit Ro-
ma. pontis
sex in. c. cle-
rici de uit.
et honest.
cleri in an-
tiquis.*

*b Vide qd
de hoc sen-
tiat budeus
galliarum, de
eius priorib
annotat.*

*Morbi ori-
go*

*Exclamatio
per apostro-
phen*

ironia

*Sētentia ul
timi iudicij*

*Scelerato
rum pœne*

*Pronotarij
qui*

*Deus mise
ricors*

enim post mortem licebit vterius imò cum diuite illo, qui quotidie splendide epulabatur, in tormentis gehennalibus guttam aquæ minimam optabitis, quæ vobis negabitur agite solatia vestra in luxurijs, explete voluptates, seminate in corruptione, vt de corruptione colligatis diuinam sententiam quam proferet iustus iudex IESVS CHRISTVS in illo die iudicij dicens ite maledicti &c. Matthæi. 25. & Luca. 13. heu cor lapideum: cur hæc non formidas? cur diem illum tam tremendum non times? in quo non de luxurijs, vestibus, ebrietatibus & comestationibus: sed de quolibet verbo otioso quantuncunque minimo, & cogitatione quantuncunque minima etiam sis redditurus rationem domino. Cur non emendaris? cur de die in diem moraris miser conuerti ad dominum cur te iam malorum non pœnitent? Ecce, mors properat, vt te conterat die, & noctu currens. Ecce sathanas ille properat, vt te recipiat. Ecce vermes corpus, quod tanta nutris diligentia, spectant, vt illud corrodant, donec rursus coniunctum animæ cum illa pariter pœnas habeat infinitas. dimittas, queso, hæc caduca, & momentanea & quæras habere perpetua: nonne sunt, qui se protonotarios esse gloriantur, & sic ad plura beneficia dispensatos? tales certè gloriari etiam possunt iam si gloria dici liceat, ad plura tormenta in futurum esse damnatos: sed fortè quis dicet nunc: benignus est dominus, qui omnem peccatorem ad se redeuntem recipit, & indulget? Verum quidem hoc esse fateor. Benignior est enim dominus, quam creditur, & vnicuique parcat ad se redeunti: nonne benignissimus est, qui tãtas tollerat nequitias à peccatoribus dās eis temporis spatium, vt emendentur: sed hoc vnum noveris, quia sicut benignus est nos tollerans ita iustus est vt aliquando nos puniat forsan quis hoc iterum dicet: quantuncunq; toto tempore nostro, quo vixerimus, transgressores fuerimus diuinę voluntatis in mortis articulo accepta pœnitentia à Deo obtinebimus veniam. heu, quam vana spes, & falsa meditatio, vix ex centum mille hominibus, quorū ma-
la sem

la semper fuit vita à creatore vnus meretur indulgentiam, certè vera concludã, qui dum sanus est, & iuuenis: deũ offedere non formidat, in mortis suę articulo diuinã non merebitur assequi indulgentiam. Heu, quid dicam: tacere non possum, & loqui prohibeor: grues cœli varias tempestates nunciant, bubonesq; ominosę aues hyemis grauitatem instantẽ luctuosẽ Vllulant. & tu forsã eris sub sanans si venturi dependij yaticinia vera præsenserõ, ideò loqui vereor, ne prohibear veritatis augur, non voluptatis. & ni fallar, tu dulces gnatones, & comedos velles, qui dulces etiam persufurrant illecelebras, quos imitari non possum, nec volo: quare quicquid veritatis in hoc censui & vt pluralem in beneficijs certum redderem in quanto sit naufragiorum periculo, hæc dixi & ne vt omninò insipiens dicat non putaram. nihil enim ministro ecclesiæ scelicus, quàm pro Christo, & non pro lucro temporali militare non beneficia ecclesiastica sibi multiplicare, quod summè periculosum est, vt ostendimus, & tãdem non fructibus, & redditibus ipsorum abuti malum malo addens, vt plenius dicemus. j.

Augurium

Ministri ecclesiastici
fœlicitas

✠ S V M M A E. ✠

Beneficia curata personalem residentiam requirere, nec beneficiatos metu vllõ excusari.

CAP.

VII.

Quintus abusus est in ipsis beneficijs nõ residentia. † sunt enim pleriq; qui in suis beneficijs non resident: & fructus eorum percipientes debitum pro his laborẽ ecclesijs non impẽdunt, gloriantu. q; tot aureos habere in portatis: sed timeant, ne aurei ita ab ecclesia assumpti eos ad inferna portent. Frustra enim se iactant ha-

bere beneficium, vel mercedem, cuius non exhibent operationem. & si dicas tales esse dispensatos, vt non resideant: nūquid enim dispensati videantur super malis plurimis, quae sequuntur ex eorum absentia, & negligentia bene certè cum eis ageretur si vicarium in tormentis haberent sicut se excusantes dicunt habere in beneficijs: quare enim, qui beneficia ecclesiae ita expostulas, in eis non resides? cum industria personae videatur ad hoc electa. & si nolis, quare illa quæris? qui enim in beneficijs residere non vult, timere habet, ne perpetuò resideat in tormentis. & in hoc prelati, & curam animarum habentes plus delinquant: quia etiam ex eorum absentia maius sequitur periculum pauci si quidem pastores sunt. Multi autem mercenarij: quia non lucrum animarum: sed temporalis commodi, aut lucri, vel honoris mercedem querunt. quare istis illud Bernardi dictum optimè congruit. Peccata enim populi comedis, ac si propria minùs sufficere viderentur sumptus ecclesiasticos te gratis habere reputas: sed melius tibi esset fodere, & mendicare. quid tibi insipiens delitiae sapiunt: quid diuitiae ille cecos delectant oculos, quibus mereris tam graue iudicium, tam dure te metipsum obligas rationi vniuersa certè vsq; ad quadrantem nouissimum exigèris. quanti enim sunt de numero praepositorum, qui non plus vigilent in subditorum euacuandis marsupijs, quam vitij extirpandis ministri Christi sunt, & seruiunt antichristo honorati incedunt de bonis domini, qui domino vnquam honorem fecerunt. sunt etiam qui suis proprijs ouibus derelictis, alijs ecclesijs deseruiunt, & alieno praedicant populo, nec tamen putes hac ratione de negligentia ouium proprietarum apud Deum excusari: quia imò de proprijs ouibus adhuc rationem sunt reddituri vsq; ad iota vnum, aliquando etiam, qui in suis ecclesijs non resident, dicunt id facere metu tyrannorum, & rebellium, & infidelium, qui in eisdem sunt. hi enim magis, ac magis increpandi sunt, qui lupum videntes fugiunt, cum tamen pro eorum vtilitate, & ecclesiae deberent potius residere quod sacrorum conciliorum, & summorum pontif.

constitu

*a Industria
is cuius in
dustria elec
ta est, alium
substituere
non potest
uulg. l. inter
artifices ff.
de so. not.
in l. nullus
de decurio.
lib. x. C. &
quod in be.
nificijs cura
tis eligatur
industria p
sonae probat
iex formal.
c. quia non
nulli. §. cum
igitur. in
prin. de cle
ric. non resi
dent.
Prateius.*

*Pastores in
crepandi*

constitutionibus sæpè decifum est, de quibus superius te-
tigimus.

❖ SVMMAE. ❖

i Ex beneficiorum fructibus victum parandum esse: reliquias paupe-
rum esse.

CAP.

VIII.

SEXTUS Abusus est: quia fructus ipsorū
beneficiorum, & bona ecclesiæ
quæ patrimonium Christi sunt resq; paupe-
rum in vsus illicitos, & superfluos conuertū
tur, † certum dicam quantuncq; quis in

i suo beneficio. utilis, & bene laborans sit iuxta officij sui de-
bitum quidpiam vltra victum, & vestitum sibi vendicare
non debet, & quicquid vltius est pauperum est, iuxta apo-
stoli verbum habentes alimenta, & quibus tegamur his con-
tenti simus. j. ad Thimoth. 6. c. Ex illis igitur quis non super-
biat, non luxurietur, non ditetur non sibi de bonis ecclesiæ
ampla palatia fabricet, nec congreget inde loculos, non de fa-
cultatibus ecclesiæ nepotes, vel consanguineos alios extollat
nec filias, quod dici nephas est, nuptui tradat: sed hodie ti-
meo paucos admodum esse, qui, non quæ sua sunt, querant:
non autem quæ Iesuchristi: quia cū munera diligant Christū
diligere non possunt ob manum mammonæ porrectam vn-
de quamplures clerici, & religiosi etiam bonis ecclesiæ, seu
monasterij abuti non verentur, & vt veri imitatores illius
mali diuitis, nedum pretiosè indui quærunt, vt iam diximus
non quod frigus expellat: sed quod superbire faciat, imò &
quotidie spendidè epulari volunt sumptibus crucifixi. hi enim
non cogitant, quod quantum se glorificauerunt, & fuerunt
in delicijs: tantum tormenta, & luctus habebūt. vti nam, qui
mercenarij sunt, & pseudo pastores, hæc attenderēt, qui plus
de seipsis etiam sanis, quàm de suis. subditis, quantuncq;
infirmirate animæ, vel corporis laborantibus, curam habent
nec est igitur, quòd mirandum sit, si tales diris castigentur
flagellis, quæ & si sustineant adhuc non curant: sed faxit

Epulari sū-
pitijs cruo-
cifici

Deus ut hæc sapiant, & intelligant, ac nouissima prouideant quia hæc solùm initia dolorum sunt.

ARGUMENTVM

Ecclesie ministros laicis, quibus verbo morumq; probitate & prudentia præesse debent, cupiditate cæca offensionem adferunt.

SVMMAE.

- 1 Cupiditatem effugiendam esse, eius incommoda. nu. 2.
- 3 Cupiditas quid indicet, aut pariat.
- 4 Clerico auidius nihil.
- 5 Clerici verbo, exempliq; laicos doceant.
- 6 Humanum genus insiliunt cacodæmones.
- 7 Festos dies comestationibus profanari. & cuiq; animantium vitia propria, & velut innata. nu. 8.
- 9 Clericum flagitiosum nostrum esse.
- 10 Animæ ad montem preparatio.
- 11 Christi opt. m. xci. beneficia in clericos & sacra scriptura quo modo interpretanda sit. nu. 12.
- 13 Immundus immundum non purgat.
- 14 Clericum laici oculum esse.
- 15 Clerici cur sal terræ, & mundi oculi sint.
- 16 Exempla magis mouere.

CAPITULVM DE CURIOSITATE. I. X.

Curiositas.

Tēpus preciosum

Sapientia Abul^o† est curiositas à qua veluti à venenoso serpente lib. omnibus Christo famulantibus est abstinendum. Curiose enim viuere huius seculi magnum est ornamentum. Blasphemia autem apud Deum vitium curiositatis crede magnum est; qd ex incommodis, quæ inde sequuntur, dignoscet. † Primum est igitur temporis amissio multò plus enim temporis curiosus occupat, quàm expediret nihil enim, hoc omnibus planum est, pretiosius est tempore. Secundum quia causam superbiendi inducit. Tertium animum retrahit: nam referente Gregorio tantò quis à supetiore amore disjungitur quantò inferius

inferius delectatur Quartum, concupiscentiam & voluptatem oculorū iuducit quid enim ulterius curiosus facit quā ut vide oculi pascantur? Quintum quia quamplurimum aliorum est ruma & laqueus Vide igitur quantos vitiorum ramos fetedissima illa radix curiositatis emittat vnum est adhuc & omnibus alijs maius, quod ex curiositate sequitur

- 3 † quia illa est, quæ omnino contrariatur paupertati & addo adhuc eā leuis ac vani & inconstantis animi esse indicium & in corde signum latētis superbiæ quo certè morbo curiositatis passim, & clerici, & religiosi laborant: sunt enim pleriq; eorum antiquorum patrum simplicitate & humanitate & relicta & cōtempta pendē nouitates quasdam seculares adinuerunt diabolūq; adulterantem cum suis satellitibus in religionem introducentes vnde filij religionis veri & legitimi non vidētur potius adulteri quia à sanctorum patrum institutis degenerantes adulterinas quasdam nouitates ac curiositates adinueniunt & quales sunt talia operantur quare de his id vulgare dicam qualis erat mulier tali coquebar hōis. ¶ Satis igitur ostendimus nunc in quanto sit hodie status clericorum & monachorum periculo & quanta per eos oriantur scandala quantasq; persecutiones per eos patiatur ecclesia nunquid tales verè ecclesiam dei persequuntur, qui
- 4 vitijs & exemplis malis persequuntur? † Quis enim (obstare) laicorum auidius clericis acquirit temporalia, & ineptiuis acquisitis abutatur & cum hanc tractat cupiditatem in supellet tibi clericorum laici videant ab eis plus immutant vt mundum potius diligat quam negligant † Si igitur prædicant, mundum contempnendum, ipsi prius contempnant & demum aliquis efficacius imutabuntur: aliàs iure optimo illis dici poterit medice cura te ipsum. Deut. voci eorum vocem virtutis cōsonet vita verbis: & statim in ore eorum erit sermo dei viuax, & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti & sic non fit modò sed sicut populus, sic sacerdos: sicut laicus, sic & clericus & talis iste qualis ille est quomodo enim qui seculares sunt, non expendent substantiam suam

Vitiorum
rami

ad iudicium
ad iudicium

ministrorū
ecclesie of
fensiones.

verbū de
gladius an
ceps.

Lapis san-
ctuarius

viuendo luxuriose etiam in conspectu sacerdotum quomodo intenti non erunt vanitatibus & lenocinijs huius seculi? quomodo elati non erunt & insolentes cum tantam videant & laicorum insolentiam? nonne tales sua voce maledixit dominus Math. 18. cap. inquitens vae homini illi per quem scandalum venit &c. Quid ulterius dicam? Nonne ipsi clerici in presentia laicorum irreuerenter abutuntur eleemosynis pauperum? nonne cessant de patrimonio CHRISTI reaedificare ecclesias facere codices. Sed quid? pellices pascunt, canes impingant, adornant equos, & verè in capitibus platearum omnium dispersi sunt lapides sanctuarij platea latae sunt & lata est via, qui ad mortem ducit lapides igitur sanctuarij

5 hoc est † sacerdotes sunt in capitibus idem introitu latarum viarum, docentes populum ingredi viam latam quae ad mortem ducit potius exemplis, & iniquis. Dolor enim capitis facile in membra redundat. Merito igitur hodie clamat ecclesia

6 scia ecce in pace amaritudo mea amarissima † Esaus. 38. multis enim, & varijs modis diabolus persecutus est ecclesiam: sed nunquam grauius, quam nunc: quia nunquam etiam fuit maior CHRISTIANORVM perditio, nec liberior, & securior transgressio diuinorum perceptorum primitiuam enim ecclesiam persecutus est per tyrannos: demum illam proficientem per haereticos iam florentem verò & radicatum per motus clericorum illicitos persequitur vnum istis subiungo exemplum. ¶ Quum aliquando quaedam episcoporum celebraretur synodus vnus clericorum qui in ea synodo aderat sermonem ad clerum vt moris est (habere compulsus est, angustiabat & ipse, quae posset coram tot ecclesiae praelatis dignè praedicare. Ad vbi accessurus prostratus orando iaceret apparuit ei diabolus dicens quid angustiariis his clericis praedicare hoc solum vnum illis dicas inferni principes salutant principes ecclesiae & laeti nos omnes & eis referimus quia ob eorum negligentiam ad nos fere totus mundus deuoluitur quia & praelati, & subditi eorum pariter nobis referuntur inuitus quidem haec dixi altissimi iustione

fione coactus quàm verissima sint hæc hodie status ecclesiæ
 monstrat, qui nullam trium illorum facinorum quæ apud
 mundi hies sunt superbiam, auariciam & luxuriam in CHRIS-
 T I ministris recipit comparationem confidere magnos re-
 ges, vide potentes duces, comites, baronesq;: nihil hercle in
 eorum cultu, & apparatu videbis tam exquisitum, tanq; co-
 piosum eorum auariciam si in spicias nullum mercatorum
 talem reperiens, qui tamen si legitimos hæredes haberen tol-
 lerabitur. instatia videretur quantum verò ab eorum luxu-
 riam nil diffinitio nisi quod illam solus nouit qui rerum &
 cordium scrutator est, deus, à qua certè luxuria eos reuocare
 deberent exempla quorundam clericorum quæ hîc subijcio
 Quosdam non ego qui subito & improviso in latrina & fetore
 vitam suam terminarunt & quosdam à venatione redeun-
 tes & post expletam sitim luxuriam inter prandendū spiras-
 se. & si de gula quæras (quæ vt prædixi sæpe fomentum luxu-
 riæ est. † Populus enim semel animatum carnis priuium fa-
 cit carnib⁹ se ingurgitans ad clerus quotidie festis etiã dieb⁹
 delicatius ac si aliter diem festum non arbitrarent nisi has
 comessationes exercerent & sic tales dies sacros profanant
 ita vt nil dies festus christianorum hodie sit nisi ebrietas &
 ingluuies hæc sunt optima exempla, quæ clerici laicis osten-
 dunt † vnde Hieronymus cū superbia propria si demonib⁹,
 & mulieribus luxuria pecudibus auaritia mercatorib⁹. † Ex
 his tribus monstrū factū est quod est malus clericus & si qs
 hæc scribēti mihi irascitur qualis de seipso quod huiusmo-
 di sit cōfitef multi em sunt q̄ idigne ferāt cū veritas eis ppo-
 nit ad qui neminē pprio sermone tango: sed si qui tales sint
 vitā eorū in meliūs reformare putent expurgantes vetus fer-
 mentū vt noua cōspersio esse possint iuxta verba ap̄i. i. Co-
 rin. 5. c. boni verò in eorū sancto & laudabili pposito perse-
 uerāt nil em est incipere nisi pficim⁹ & q̄ p seuerauerit vsq;
 in finē hîc salu⁹ erit Mat. 10. c. † O quā felix est is, qui nouissi-
 mas prouidet qui sibi à peccatis cauet, qui se quotidie ad illā
 incertā mortis horam praparat, & disponit vt quādo iussu

*Cordiū co-
gnitor De⁹*

*sceleratorū
finis & in
terius*

*Mulierum
& a code
monum suo
perbia]*

*Vetus fer-
mentum*

*Sui ipsius
probatio*

Dei anima corpus relinquet parata omnibus sibi à domino
propositis quaestionibus respondere inueniatur gaudenterq;
ipsam mortem recipiat quasi qui liberatoris sui desiderat ad
uentum dicēs cum apostolo, cupio dissolui & esse cum Chri
sto ad Philipen. j. c. quæ verba transcripta sunt in. c. fi. 7. q. j.
& c. qui vult de pœnit. dist. 2. vbi enim inuenient, ibi iudica
bimur ait Augustinus, & quandiu est locus veniæ quisq; se
ipsum probet vel episcopus, vel abbas, vel presbyter, aut qui
uis minister ecclesiæ alius sit & intra se colligat, quos fructus
11 in ministerio sui officij fecerit. † Videantq; omnes, quanti
eos fecerit Christus, & quantis honoribus eos condemnaue
rit ipse enim tanta fecit prælatis ecclesiæ, ac alijs in ea benefi
cium obtinentibus necnon reliquis ecclesiæ ministris vt eos
sali luci ciuitati & lucernę comparauerit eis ita inquit, vos
estis sal terræ, vos estis lux mundi, vos estis ciuitas supra mō
tem posita deniq; vos estis lucerna super candelabrum, Mat
thæi. 5. c. & adhuc de sale habetur Marci. 9. & Lucæ. 14. ait igi
tur vos estis sal terræ & c. hoc est esse debetis sal humanæ na
12 turæ, quæ per vos sapientia verbi condiri debet: † maxime
enim sal in scripturis sacris discretionem significat quæ in
prælatis & alijs viris ecclesiasticis esse debet & qua etiam de
bent opera subditorum sic condiri, & dirigi, vt coram Deo
sapida reddatur ad instar cibariorum, quæ sale condita sunt.
13 † Quod si sal euauerit. i. si prælatus aut ecclesiasticus defece
rit, quominus subditos verbo, & exemplo doceat in quo sa
lietur hoc est infirmus populus, per quem confirmabitur:
sicut quis miserebitur, & medebitur incantatori à serpente
percusso ecclesiastici. 12. vel ab immundo quis mundabitur.
34. cap. ibi, aut etiam dicitur euanescere per eorum inanem
gloriam Osa. 10. cap. Transire fecit samaria regem suum qua
si spumam super faciem aquæ, quæ cito per ventum euane
scit. Vel etiam errando à veritate euanescere dicitur vt hære
tici sapien. 5. c. à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit: si
igitur sal ita euauerit ad nihilum valebit ultra nisi vt mita
tur foras excludendo eum, scilicet è suo officio & ab ecclesia
per

*Sal euane
scens*

per excommunicationem si publicus peccator est, vel hæreticus & conculcetur ab hominibus. i. simul cum subditis calcetur & in profundo inferni stultus omnes alios suos subditos demergat Malachi x. 4. capit. Calcabitis impios cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum: nonne dux, qui præcedit prius cadit, & alij demum illum deprimunt & sic in mundo iam conculcatur per derisionem ab angelis in iudicio per separationem & à demonibus in inferno per afflictionem ¶ dicuntur præterea prælati ipsi & reliqui ministri ecclesie lux mundi, id est hominum: qui in mūdo sunt propter doctrinæ verbum cum doctrina ignorantes super his, quæ credere habent, & facere, illuminare debeant & sicut sol & luna oculos corporis illuminant sic & ipsi oculos mentis aliorum illuminare habent: prius tamen est bene viuendum, quàm bene docendum. Quapropter postquàm eos sal terra prius dixit sanctè viuendo, scilicet addit ex post seos esse lucem mundi, in peccati tenebris existentes illuminando. ¶ Debet igitur esse ecclesiasticus sal bene viuendo lux autem bene docendo sal in exemplis & lux in doctrinis rectus quippe est ordo iste bene viuere prius: & demum bene docere hoc enim exemplum iam à seruatore nostro fuit nobis relictum qui facere prius incæpit: & postea docere subsequitur post salis condimentum, & lucis radium ciuitatis protectio, & lucernæ illuminatio quasi prælati se abscondere non debeant, neque lucernam domini verbi sub modio & occultatione humani timoris ponere sed tanquàm ciuitas monte posita esse debent vt iniuste oppressis refugium sint, & vt lucerna super candelabrum posita per sanctæ vitæ exemplum his qui in vitiatorum tenebris sunt luceant. Quod opere & sermone id facere debent non enim dixit Christus, vt audientes vestrum sermonem bonum: sed dixit vt videntes vestra opera bona glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. ¶ Plus enim bene operando quis prodest, quàm docendo & plus mouent exempla quàm verba quia maior splendor est operis quàm sermonis: docere enim voce & non opere quadam vanitas

*Prælatori
officia*

*Peccati te
nebræ*

*Lucerna
uerbū Dei*

philosophari
diuersi
mode

est & parum prodest: sunt enim quidam qui male viuunt & bene docent: hi enim phariseos imitantur & tales non solum nihil lucri adferunt, imò & damni plurimum. Vnde Gragorius, cuius vita despicitur restat vt eius prædicatio cõtempnatur. Quidam alij sunt qui bene & docent & viuunt, tales enim prælati esse debent de quibus apud Matth. 5. cap. qui autem fecerit & docuerit is magnus vocabitur in regno cœlorum &c. quia, vt à Chrysostomo habemus, per verba Philosophari facile est per opera verò generosi cuiusdam & magni est demonstratio: sed satis hucusq; de abusibus qui à viros ecclesiasticis cuiuscunq; officij sint & in ipsis beneficijs committuntur dixerimus.

❧ S V M M A E ❧

- 1 Commendas sine iusta causa concedi non debere: & ea quæ sit.
- 2 Prælatorum studium, & cura.
- 3 In correctione præpositorum subditos improbos ac exleges effici.
- 4 Commendas ab Innocentio. vj. reuocatas, reservationesque suspensas fuisse.
- 5 Collegium diuini Martialis Tolosæ à quo constructum & donatum.
- 6 Dispensationis origo & definitio: an, à quibus, quādo & qua de causa ea fiat.
- 7 Tria in dispensatione necessaria: eam tamen iuri positiuo aduersariæ. Papamq; supra ius positiuum dispensare posse. nu. 8. & 10.
- 9 Promouendorum ad sacros ordines ætates.

a Supra. c.
j. eod. libro
nume. i. &
2. & ad ill
redit un
de digress
sus fuit sus
perius. c. 2.
hoc ipso ti
tulo
Præteius.

C A P.

X.

Anunc Ad priorem locum redeo, in quo pluralitatem beneficiorum nec à scripturis sacris nec à sanctis canonibus receptam dicebamus. imò animabus summè periculofam nisi in prædictis casibus cum dispensatione qui tamen hodiè cessant & vix aut nullo modo.

modo reperitur hodie casus super quo debeat dispensari, ve
 1 nate dixi iam. † Proinde & commendæ beneficiorum etiam
 sine iusta causa, quæ est utilitatis, vel necessitatis ecclesie, fieri
 non debet. c. nemo de elec. in. 6. non autem pro libito volunta-
 tis & cum regularia regularibus debeatur, qui regulam & sciât
 & seruent talia igitur beneficia ad vsus secularium qui di-
 scipline regularis omnino imperiti sunt, transferri non de-
 bent clemen. contingit. circa princ. de relig. domib. & c. pos-
 sessiones. de reb. eccle. non alie. facit tex. in. l. j. cum ibi nota.
 ff. de adm. rerum ad ciuita. pertinen. sed hodie tantæ pallia-
 tiones fiunt in commendandis ipsis beneficijs vt nihil supra:
 sed caueant, si velint, in foro cōscientiæ cōmendantes & cō-
 mendatarij ne hoc agentes iam eorum animam commendent
 demonibus: crederem ego ratione harum cōmendarum tot
 abusus viguisse in ecclesia tantaq; hereses pullulasse, nonne
 his tēporibus passim secularib⁹ abbatias cōmendare, cū in ti-
 tulū eas habere non possint? & cū tres, aut quatuor, vel quāq;
 plures abbatias, aut quasuis alias dignitates regulares venati
 2 sunt. † Non putes eos quærere, quid habeat regula monaste-
 rij, quā scire ac primi seruare tenent. Sed quid? diligēter quæ-
 runt, quāti sint prouētus, & reditus annui abbatiarum tan-
 quā verè mercennarij, vt certè etiam sunt, & non pastores
 quærentes lanam, & lac: & nihil de oue curantes. Vnde fit, vt
 hodie abbatum, & aliorum ecclesie prælatorum cessent cor-
 rectiones in maximum monachorum, & aliorū subditorum
 periculum totiusq; christianismi maximum scandalum.
 Quisq; enim his diebus suo sensu ducitur nullus regulis vel
 constitutionibus subijcitur inò sæpe religiosi & clerici, pro-
 prijs relictis monasterijs, & ecclesijs, toto orbe vagantur qd
 3 est in totius cleri maximum opprobrium. † Vnde hoc putes
 esse, nisi quia à suis prælatis non corriguntur? Quam pluri-
 mi eorum sint, qui adhuc maiori morbo laborent. Quare, vt
 iam dixi, capite languente, facile & cœtera membra langu-
 da sunt. Frustra enim inhiberetur inferioribus, si is, qui alijs
 omnium bonorum & virtutum exemplar esse debet, non ab

Christianis
mus

stineret: vnde leo Papa in cap. nos si incompetenter. 2. q. 9. si
 nos, qui aliena corrigere debemus vitia, peiora committamus: certè non veritatis discipuli sed, quod dolentes dicimus, præ ceteris erimus erroris magistri. Nam quod à præ-
 latis agitur facillè à subditis trahitur in exemplum cap. cum
 quidam. de iureiuran. cap. magnæ. de voto & vo. redemptio.
 cap. qualiter in. 2. de accusatio. & cap. nemo. 89. distinctio. in-
 firmo enim pastore grex infidiatoris dentibus laniandus ex-
 ponitur cap. quanuis. 7. q. j. ideò luceant prælati bonis ope-
 ribus vt voluit CHRISTVS in dicto Matthæi. 5. cap.
 quæ verba habentur etiam in cap. quoniam vetus. 24. quæst.
 j. & cap. sacerdotes. 93. distinctio. Certò scias, prælatos qui
 suos non corrigunt subditos, vel etiam malum exemplum
 eis tribuunt, grauiter deū offendere cap. cōsideret. §. animad-
 uertere. de pœniten. distinctio. 5. & grauius puniri etiam ca.
 præcipuè. vndecima quæstion. tertia quia potentes vt iam
 dixi potentiora patientur tormenta cap. illud. 8. quæstio. j.
 integritas enim præfidentium salus dignoscitur esse infe-
 riorum cap. miramur. 61. distinctio. demisso nunc omni fa-
 uore carnali, vt ad rem veniam, quæ dixi an vera sint
 quisqu; cogitet: vnde venerandæ memoriæ Summus pont.
 Innocentius sextus, qui patria lemouicus erat & Stepha-
 nus antea dictus, vtriusque iuris ciuilib & canonici doctor
 eminentissimus etsi ex obscuro genere natus procurator
 primò mox Episcopus claromontensis deinde cardinalis
 Pontifex tandem summus creatus anno à redemptione no-
 stra millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo, † qui
 inter multa præclara, quæ, eo ad pontificatum suscepto,
 egit omnes commendas reuocauit. vt patet in extrauag.
 eiusdem quæ incipit pastoris &c. vbi enumerat incommo-
 da quæ ex ipsis commendis proueniunt, licet illam hodie
 inter alias communes inter habeamus fuit certis is ponti-
 fex summus integerrimæ vitæ (si platina credamus potissi-
 mum) magnæque constantiæ, & seueritatis, qui beneficia
 ecclesiastica non nisi probatissimis sacerdotibus tum vita
 tum do

tum doctrina dedit. Is enim postquam infulas pontificales suscepit reservationes à Clemente suo antecessore factas suspendit, voluitq; statim, vt prælati omnes reliquique, cui ecclesiastica beneficia habebant, ad suas ecclesias sub anathematicis pœna proficiscerent. Dicebat enim oues pascendas à proprio pastore, non à mercenario custodiri debere impensam quoque domesticam, quæ magna erat, innuit, & familiam suam ad certam redigens numerum, nec domi voluit gnatores, lenones, vel similes sed viros probatissimos. idem, vt facerent cardinales, acerrimo edicto mandauit dicens suam, ac omnium ecclesiasticorum vitam ceteris exemplo esse debere ad imitationem seruatoris nostri, cuius vita ad institutionem totius humani Christus erat. Præterea & sacri palatii auditorum salaria instituit, ne muneribus corumpi in decernendis litibus ob inopiam possent: dicebat enim famelicos non facile etiam ab alieno cibo abstinere si sit oblata quouismodo edèdi facultas. in victu parcus est habitus in sumptu verò bellico largissimus dū repetebat, quæ à tyrannis ecclesiæ superioribus temporibus violenter occupata fuerant. tentis fuit igitur præfatus summus pontifex dotatus virtutibus compluribusq; alijs, quas omnes retexere opus nostrum in immensum excederet. † Hanc tamen vnam non relinquam quòd illius tam magnifici, ac triumphantis collegij diui martialis Tolosæ fundator fuerit dignissimus ipsum mirifice construendo dotando, & magnis priuilegijs adornando à quo tanti tanq; cõsummati viri officijs consummati viri officijs regijs & alijs illustratus in lucè pediti sunt quos referre integer dies non sufficeret: cuius tam venerabilis. Collegij fui, & ego collega immeritus. sed quantum negotium nostram tangit cõmendę, vt dixi, beneficiorũ à d. Inn. 6. abrogatę fuerunt. Simile fecit etiam Clemēs. v. nationis nostrę Vasconię, & prouinciæ Burdegalenfis in sua extrauagãte, quę incipit & superne &c. in cõibus. Hęc autem dixerim, & sufficiant quantum ad pluralitatẽ beneficiorum, & dispensationes, quæ sub eisdem fieri solēt. de cõmendis ve

¶ Christi a
ctio institu
tio nostra

Rethorica
occupatio

io. Nico. col
lega. col. S.
Martialis.

clemens qui
tus uasco

- 6 rō iam satis etiam. s̄. meminimus. quid autē † dispensatio fit vnde originem habeat: quare fiat & qualiter, & qñ Papa, qñ delegatus, qñ Ep̄i, & qñ Abbates, & principes dispensare valeant, & in quibus vide vsq; ad animi saturitatem vltra quā dixerimus per Gulielmum durandi in titulo de dispensatione à principio tituli, vsq; ad eius finem in suo Speculo. Vnū tamen super his non omitto, quōd adhuc in hac materia dispensationum summè necessarium putauī: qualiter in quacūq; dispensatione, quæ fit ab habente potestatem dispensandi: † is, qui ita dispensat, ad tria potissimū inspiceret habet. Primò quid liceat. secundò quid deceat, secundò honestatem. tertio quid expediat. secundū necessitatem, vel vtilitatem. c. magna: § & quidem tria de voto, & voti redemptione vnde Henricus Boyc. optimè in. c. cum ad monasterium. de statu monachorum. dixit dispensationem Papæ, quæ contra ius positium fit & fundatum aliqua ratione naturali, vt si Papa cū omninò indigno dispensaret ad beneficium ecclesiasticum obtinendum, & sic cōtra. c. nihil est. de elect. & c. graue. de præben. & c. indecorū. de ætate, & qualitate. non excusat. quoad ecclesiam militan- tem facta absq; causa. & hoc ppter verbum cū ratio postulauerit. de quo in illo. c. de multa. idem tenet dictus Boyc. in. c. proposuit. de concess. præbend. & Panormitanus in. c. non est. & c. à nobis. de decimis. quod satis etiam colligi potest ex principio dictæ extrauagantis execrabilis. aliter tamē est in dispensatione, quæ contra ius positium volūtarium fit non fundatum super aliqua ratione naturali, puta si cū maiore viginti trium annorum dispensetur, qui tamen nōdum vigesimum quartum compleuerat: vt ad sacerdotium valeat promoueri, & sic contra clemen. generali de ætate, & qualitate quæ quidem ætatem sacrorum ordinum determinans dicit ætatem † subdyaconi esse decem & octo annorum dyaconi viginti & presbyteri vigintiquinq; Canones antiquos in hoc corrigens, vt tota illa distinct. 78. & 77. & c. de his. 18. distinctio. quibus illis iuribus deciditur subdyaconum æta-

ius positium
naturali ra
tionem

num aetatis viginti annorum esse debere dyaconum viginti quinq; , præsbyterum verò triginta: quia anni completi esse debebant hodie verò per prædictam clemen. satis est: quod annum vltimum ad hoc requisitum incohauerint ponderans dictionem in, de qua ibi. & hoc incidenter dixerim quantum ad prædictam dispensationem credit illo casu dictus Boyc. veram esse Innocentij opinionem, qui in di-

- 10 cto. c. cum ad monasterium. tenet. † Papam dispensare posse supra ius positium quod perpetuò menti tenendum est in hac materia dispensationum.

FI N I S .

DE GRATIIS EXPECTA-
TIVIS TITV-
LVS IIII.

ARGVMENTVM.

Licet ad futura beneficia gratia fieri non possit: Mandato nihilofecius apostolico, & nominatione id fieri posse receptum est, & mandatariorum concurrentium vter alteri præferri debeat.

✿ S V M M A E . ✿

- 1 Prouisionem ad futura beneficia non valere. Extendit ad pacta futura & successoris nu. 2. 3. 50. & 64. Nec gratiam expectatiuam concedendam. nu. 59. Rationem adfert. à nu. 3. vsq; ad nu. 9. & nu. 18.
- 4 Lites minuendas esse.
- 5 Præcepta Dei ex quibus constent.
- 10 Literas imbiant iuuenesq; , senesq; . & quibus sit inuigilandum. nu. 11.
- 12 Bonos mores literis prædiscendos. & quæ literarum studio necessaria. numero. 13.

- 14 *Euagari quibus incommodum, & qui euagatu notandi sint. nu. 16. eorum poenae. nu. 18.*
- 15 *Exclamatio in corruptas virgines.*
- 17 *Monachorum quæ libido.*
- 19 *Collationem iurisdictionis esse ex sententia Patror. contra Io. and. cuius rei ratio nu. 26. & id quomodo accipiendum. nu. 27. & 28.*
- 20 *Eam tamen iure communi ad Episcopum pertinere.*
- 21 *Quæ sint iurisdictionis, qui huius fructus nu. 22. & hi, mortuo prælato, cui debeantur. n. 23. & à quo tempore ad prælatum pertineant. n. 24.*
- 25 *Prælatum vsufructuario equiparari.*
- 26 *Fructus successorum futuro reservandos.*
- 29 *Clericos iure duplici bona possidere.*
- 30 *Bona ecclesiæ in quor. distribuenda.*
- 31 *Aurum ecclesiasticum. & in quo consistat nu. 32. nec eo abutendum esse. numero. 3.*
- 34 *Ecclesiæ quid quatuorplex & quis eius conditor. & cur varia habuerit initia. nu. 42.*
- 35 *Templum eiusdemq; primus conditor Moses.*
- 36 *Ecclesiæ Christi persecutiones quauidiu ingruerint.*
- 37 *Apostolorum singuli quibus populis verbum Dei nunciauerint. & à Christi passione templorum consecrationes. nu. 38. 39. 40. & 41.*
- 42 *Bona clericorum variè transmitti pro diuersitate acquisitionis. nu. 42.*
- 44 *Intellectus varij ad. c. j. de præbend. & dignitatibus. & in beneficio ecclesiastico successioni locum non esse.*
- 45 *Appellatione populi & clerum non venire.*
- 46 *Consanguineis ecclesiastica beneficia conferenda non esse.*
- 47 *Collationis ius transmitti non posse quod extendit. nu. 48. & 49.*
- 51 *Publica commoda priuatis præferenda, & à quibus.*
- 52 *Contrariarum aliquot legum conciliatus, & intellectus, & parentibus potius, quam patriæ parendum sit.*
- 53 *Clericorum appellatione sacerdotes non venire quomodo accipiendum. Limitat. nu. 54.*
- 55 *Beneficij appellatio quæ contineat.*
- 56 *Doctorum appellatione qui veniant. eorum insignia. nu. 57. & priuilegia. 58.*

60 Beneficia vacare pluribus modis, quàm morte. *Co. 62. Co. 63.*

61 Pluralitate beneficiorum priuatus agi ad id quod interest, posse vel eius heres.

65 Decretal. accedens. de concess. præbē. in antiquis correcta causa. Ampliat. nu. 66.

C A P.

I.

Ednunc Ordine congruo de gratijs expectatiuis que ad beneficia obtinenda conceduntur, videndum est quare, vt faciliori via ad hanc materiam accedamus hanc facio regulam
Promissio quæ datur, vel promissio quæ sub primo beneficio vacaturo fit non valet.

- 1 ¶ Hanc regulam firmat tex. in. c. ij. de concess. præben. vbi ex concilio lateranē. nulla ecclesiastica ministeria, seu beneficia tribui debent alicui, seu promitti priusquā vacent. hanc subiungens rationem ne quis mortē proximi optari videat. & in cuius locum & beneficiū se crediderit successurum quā præfati cōcilij ordinationem Alexander tertius Roma. pon. approbavit. in. c. relatum. ei. ti. itidem fecit Inn. tertius. in. c. ex tenore. e. t. & quod dictum lateranense concilium ita constituerit hæc possunt esse ratioēs. Prima aperta est ne, vt dixi, votum captandæ mortis inducat. d. c. ij. de concess. præben. quod fieri non debet cum id saluti animarum grauē adferat præiudicium. d. c. ex tenore. c. detestanda. & c. ne captandæ.
- 2 de concess. præben. in. 6. ¶ & sic nulla obligatio ex tali promissione contrahitur cum contra ius sit: quare fit etiam vt pactum de futura successione non valeat. l. ex eo instrumento. C. de inutil. stipul. & l. vltima. C. de pactis. cum simil. eodem modo etiam non tenet promissio de præbenda, seu alio beneficio non vacante, & si de consensu illius, qui eam habet talis promissio fiat. c. quod autem. in. fi. de iure patronatus.

Lateranēse
 concilium.

- 4 ¶ **¶** Secunda ratio quia lites innumeræ & cōtentiones per has gratias expectatiuas excitantur ad quas finiendas bonus iudex elaborare debet. c. finem litibus de dolo. & contuma. & c. 2. de sententia, & re iudic. addo tex. in. c. j. de appell. in. 6. cum similibus ipsarum enim litium sumptus magni sunt, & euentus dubij. l. quod debetur. ff. de peculio. Vnde dicit Panor. in. c. j. de appel. melius esse pati modicum quàm intrare certamina litium: de quo vide gloss. in verb. litium §. inoluerrunt autem hactenus. tituli de causis in pragma. sanctio.
- Litis certamen*
- ¶ Tertia ratio, quia rancores, & iurgia inde nutriuntur charitate enim diligitur Deus & proxim⁹ vnde Christus Matthæi. 19. cap. diliges proximum sicut teipsum & c. & Lucæ. 10. ¶ Preceptum dei est eum diligere ex toto corde ex tota anima & ex totis viribus & proximum sicut teipsum: scilicet ex charitatis affectu & effectu & qui sic diligit deum & proximum legem implebit Romanorum. 13. cap. cum ex his leges & Prophetæ pendeant Matthæi. 22. nomine autem proximi omnis homo intelligitur vt vult ibi Augustinus vnde idem August. hæc est vera fides, quæ per dilectionem operatur verba cuius habentur in. c. charitas. de peeniten. distinctio. ij.
- iurgiorum origo*
- 5 ¶ Quarta ratio, quia pluralitatis beneficiorum ob has gratias expectatiuas fructus ambitio, quæ pluralitas, vt plene superius dixi iam, inimica est cano. ¶ Quinta ratio, quia pauperes sapissimè ab litigatoribus potentiorib⁹ deprimuntur cū ipsi potentes de facultatibus, quas habent confidentes eos fatigant laboribus, & expensis: vt consequenter ipsi pauperes, aut componere, aut iuri suo cedere compellantur iuxta cap. nonnulli. in princ. de rescrip. Hi verò, qui ita abundant diuitijs, nihil pertimescunt, quod redimere minus existiment cap. pauper. 11. q. 3. igitur tales pauperes ad Romanam curiam: vel alibi discurrentes vexationes subeunt innumeras & inter viarum discrimina nonnunquam spoliantur, iugulantur, &
- Absolutio christianis fini*
- Proximus quis*
- Vera fides*
- 6 ¶ Sexta ratio quia facultates, ac pecuniæ regnorum & prouinciarum supra modum exhauriuntur subtili ingenio tanquàm aurum à barbaris vt ver
- 7 ¶ Septima ratio quia pauperes sapissimè ab litigatoribus potentiorib⁹ deprimuntur cū ipsi potentes de facultatibus, quas habent confidentes eos fatigant laboribus, & expensis: vt consequenter ipsi pauperes, aut componere, aut iuri suo cedere compellantur iuxta cap. nonnulli. in princ. de rescrip. Hi verò, qui ita abundant diuitijs, nihil pertimescunt, quod redimere minus existiment cap. pauper. 11. q. 3. igitur tales pauperes ad Romanam curiam: vel alibi discurrentes vexationes subeunt innumeras & inter viarum discrimina nonnunquam spoliantur, iugulantur, &
- 8 ¶ Octaua ratio quia pauperes sapissimè ab litigatoribus potentiorib⁹ deprimuntur cū ipsi potentes de facultatibus, quas habent confidentes eos fatigant laboribus, & expensis: vt consequenter ipsi pauperes, aut componere, aut iuri suo cedere compellantur iuxta cap. nonnulli. in princ. de rescrip. Hi verò, qui ita abundant diuitijs, nihil pertimescunt, quod redimere minus existiment cap. pauper. 11. q. 3. igitur tales pauperes ad Romanam curiam: vel alibi discurrentes vexationes subeunt innumeras & inter viarum discrimina nonnunquam spoliantur, iugulantur, &

vt verbis imperatoris vtar in. l. 2. C. de commercijs, quibus
 verbis fere vltus est etiam Romanus pont. in clemen. abufio-
 9 nibus in princ. de poeni. & remiffio. ¶ Septima ratio quia
 10 & per has gratias fpectatiuas iuuenibus ¶ qui ftudio literarũ
 & alijs bonis operibus intenti effe deberent materia, vagãdi
 datur, quod profectò dolendũ est, cum ipsis fenibus docilio-
 res fint testante hoc impera. Iuftiniano in præmio fuarum
 infti. fub his verbis cupidẽ legum iuuentuti & facit optimẽ
 tex. in. l. præcipiunt. ff. de edilitio edic. & fi contingat nos fe-
 nes iam in iuuentute non ftudiffie in fenectute difcere nos
 non pudeat exemplo iurecon. in. l. apud Iulianum. ff. de fidei-
 commiffarijs libertatibus: fimile de Auguftino legimus in. c.
 fi habes. 24. q. 3. quare iure hãc addere poffumus quod à fapiẽ-
 te fcribitur cap. j. prouerbiorum audiens fapiens fapientior
 dici &c. & fi quis nunc fit qui hæc fpernat fuum faltem imi-
 tetur feruatorem qui & fi à primò inftanti conceptionis fuæ
 plenus gratia, & veritate efflet Ioan. j. ca. tamen in fuæ atatis
 anno duodecimo in medio doctorum iuuentus eff. Quid? vt
 eos audiret, vt Luca. 2. cap. quare enim ad hoc Epifcopi cœ-
 terique prælati ecclefie non cogitant, & ab eorum exempla-
 ri quare exẽplum non affumunt? qui & fi fenef fint, aut quã-
 uis alia generis nobilitate præditi à quantunq; minimis dif-
 fcere non erubefcant. facit tex. in cap. nullus. 28. diftinçtio. &
 cap. de Conftantinopolitana diftin. 22. à Seneca etiam habes
 nullam atatem ad difcendum feram effe. Melius enim effe fe-
 rò, quàm nunquàm, fi Valerio maximo credamus fuo libr. 8.
 titu. 7. iuuenes verò ex toto corde fcientiam fcripturarum di-
 ligant & carnis lafciuia fpernent cap. nunquàm de confect.
 11 diftinçtio. 5. ¶ Intellige de fcripturis quæ ad delinquentũ non
 a inuident quare cõfulerem ego comcedias, fabulas turpes, &
 amatorias iuuenes nõ legere: quæ talia icõtina libidinũ funt. e.
 facedotes cano. legant. & cano. ideò. 27. diftinçtio. & melius
 effet eos nihil fcire quia. fcientia bonis moribus non exorna-
 ta fcientia non dicitur: imò boni mores quãuis fcientia præ-
 rendi funt aru. cap. fedulo. 38. dift. & l. magiftros de profef. &

Enchiridion

Enchiridion. Ioan. Nico.

Z

a Imò &
 oratores,
 Hystorio,
 graphi, Co
 mici, trage
 di, rapsodi
 & præce
 teris Home
 rus omnis
 doctria pa
 rens ceteri
 q; poete
 prælegendi
 funt ut alio
 loco adnota
 uit doctiff.
 G. Budeus
 Quid? D.
 Chriftosto-
 mus come
 die Aristo
 phanis ¶ Si
 ¶ Bæ Jæ
 xũp sub o
 dormiebat
 Quo fit, ut
 D. Paulus
 omnia legẽ
 da meliora
 probanda
 præfcripfe
 rit. Præter

pitudinis concipientes dolorem & parientes iniquitatē dan-
 telq; canibus sanctū & margaritas mittentes ante porcos ab
 immundis em, & luteis laceratū est nomē sanctitatis & p po-
 situm castitatis etem vnum malum bona plurima secum tra-
 hit ad tales nunc meus sermo est quæ multipliciter miserē
 cū gloria virginitatis nomen etiā perdūt quandoquidē si re-
 careatis carere noīe debetis. Vñ incipiā? qd primū? qd vltimū
 dicam? bona cōmemorē? quæ perdidistis, an mala defleam?
 quæ inuenistis? Eratis virgines in paradiso dei eratis inter ec-
 clesias sponsa CHRISTI eratis templum dñi eratis ha-
 bitaculum spiritus sancti, & cū eo (toties dico) eratis Necessē
 est, vt toties etiā ingemiscatis: quia nō estis, quod fuistis. ince-
 debatis in ecclesia tanquā columbæ splendebatis, vt argentū
 fulgebatis, vt aurū eratis tanquā stellæ in manu Dñi nullū
 ventum, nullas nebulas pertimescētes. Quæ est ista subita cō-
 uersio? quæ est ista repentina mutatio? De dei virginibus, fa-
 ctæ estis corruptio sathanæ de spōsis CHRISTI estis scor-
 ta execrabilia de tēplis dñi phana immūditie: de habitaculis
 spiritus sancti diaboli tuguria: quæ incidebatis cū fiducia, vt
 colūbe nūc latetis in tenebris vt stelliones q̄ fulgebatis aurū
 ppter virginitatis decorē: nūc viliores facte estis luto pla-
 tearū q̄ fueratis stellæ radiātes ī manu dñi veluti ex alto ruē-
 tes celo carbonē atrū conuersę istis vę vobis (miserę) & iterū
 vę q̄ tāta bona pua t̄pis luxuria perdidistis quā vobis spem
 apd xpm dñi reliquistis? cui⁹ mēbra tollētes fecistis mēbra me-
 retricū? Quis vos spūsctūs visitabit? cū eū repudiaueritis?
 sed veniam⁹ ad humana vt illa diuina cognoscantur nonne
 vestrā faciē cōlicietie cōmissa tanquā plumbū inclinant præ-
 munt? Nonne tenebræ ante oculos (vt dura caligo) versant?
 Nonne timor animas vestras, & mēbra quassat? Si homi-
 nes in carne constitutos & alicuius delicti obnoxios intue-
 ri non potestis graui vnde quaq; confusione sepultæ. Quid
 enim facietis coram prophetis? quid coram Maria? quid,
 deniqua, coram angelis sanctis? sed dicturæ forsan estis
 non potuimus sustinere, quia carnem nimis fragilem

Locus com-
 munis per
 exaggera-
 tionem à cō-
 trarijs

Stellion in
 tenebris la-
 tens.

Protopope
ia

Serpen. ne
quissimus

pecoratio

a quo petē
da uenia de
licti

a Digres a
sonis finis. 16

circumferabamus respondebit vobis beata Catharina cum suis innumerabilibus sociab⁹ & nos eadem carne amictē fuimus, nec tamen plenum propositum castitatis nostræ fragilitas carnis potuit mutilare, ruera non potest caro corrumpi, nisi meus fuerit antea corrupta. Heu perditē, iamne sentitis quantum vobis mali, & in carne, & in anima nepharia libido contulerit? Non istam de vobis confusionem vester spectauerat pater: non hunc luctum, & has lachrymas ex vobis sibi crediderat vestrae nasci mater? quæ partus sui gemitus per vestram virginitatem consolabatur: non fratres vestri? non sorores hoc ex vobis dedecus spectabant? quos omnes vno gladio vestri sceleris grauius sauciastis? Quibus vos spinis serpens illæ nequissimus obligauit? quibus vos venenis infecit? ille qui Euam matrem nostram primam deccepit? vt tanta vos cecitate percuterit, vt tantam animarum vestrarum faceret obliuionem? Nonne estis memoratæ, qualis die illo quo habitum assumpsistis facta est allocutio? nonne ita vobis allocutum est? Aspice filia intuere virgo, quantum ad sponsi tui & Domini gloriam conuenerit populus seruare te oportet quod sub tantis testibus polliceris. Semper cogita, cui virginitatem sponderis tuam, facilius te oportet sanguinem cum spiritu fundere, quam perdere castitatem. Vincor ego lachrymis cum hæc recordor compungor stimulis cum ad hæc humana exempla cōsidero. Ergo & vos hæc cogitantes & mentibus vestris cōtractantes facti vestri ipsæ iudices estote crudeliores inherete pœnitentiæ vsque ad vitæ vestræ exitum, & quæ propriæ in domino peccastis ab illo solo quaeratis remedium. ¹⁶ Quid causæ enim est, quare ita lapsæ estis? nonne diuagatio? ¶ quæ & si in quocunq; statu reprehendatur maximè tamen in viris & fœminis religiosis. c. cum singula. de præben. in. 6. & ca. quanto de offic. ordina. Quid ego potissimum ad abusum monacharum addam? ¹⁷ nonne hoc? ¶ vt hodie totam curam ponant in legendis nescio quibus codicibus, lectio quorum prôptissimas eas vt in sinistram partem declinent. Non tales igitur consulerem codices

codices legant qui incitamenta malorum sunt sed quid oporteat eas fovere habetur in illo ca. vnico de statu regula. in. c. que & si sana mente sint ea exequentur ne subita ira Dei superueniat & (vt illo latiali vtar prouerbio) bono intelligenti pauca sufficiant. Quis nunc est qui nesciat quantum vitium sit vagatio & vt nostrum principale prosequat negotium solum delictum vagationis sufficiens est ad priuandum que beneficium etiam si beneficiatus ex sui beneficij natura ad residetiam personalem non teneatur. c. nō oportet iuncto sequen.

18 proximè. 7. q. j. † Et beneficiatus in suo beneficio residens si quod priuilegium habet illud amittit si vagari incipiat gl. in verb. residebunt. §. item quod ad dictas. in tit. de coll. in prag. Præterea per talem vagationem priuilegium fori etiā amittitur poteritq; talis vagus vbilibet conueniri. §. si quis verò auten. vt nulli iudicium collatio. 9. & .l. j. C. vbi de crimine agi oporteat communiter scribentes in. l. hares absens. ff. de iudic. & Panor. in. c. si de foro compe. nec valeret consuetudo quæ licentiam vagandi daret nec eam prælatus posset concedere vagari enim sonat in sinistram partem. Quare talis consuetudo vel licentia esset contra bonos mores & vtilitatem ecclesiarum. c. j. de consuetud. notat ita Innocen. in. c. ex tua. de cler. non resident. ¶ Octaua ratio, quia per has gratias expectatiuas collatoribus ordinarijs, & patronis ecclesiasticis officium & potestas conferendi beneficia subtrahitur cum per eas manus ipsorum ligentur: quare fit, vt ordo ecclesiasticus confundatur, qui ab ipso papa seruari debet vt in tit. de annatis circa princip. in prag. Ordo ecclesiasticus dicitur cōfundi dum vnicuiq; sua iurisdictio non seruetur. c. peruenit.

19 u. q. j. † Collatio enim beneficiorum est iurisditionis, vnde per eum, qui solum in Episcopum cōfirmatus est potest fieri licet nondum sit consecratus. c. suffraganeis & c. trāmissam cum ibi nota. de elec. & cū conferre beneficia sit volūtati iurisditionis extra suum territorium Episcopus cōferre potest. c. nouit. & que ibi notatur. de offi. deleg. excipe tamē casum. c. statutum. de præb. in. 6. sed Ioan. Andr. in. c. quando. de elec.

Codicū qui
dam ma. o.
rum irrita-
mentis
Pauca dicē
da

a Opinio
io an andr.
uerior est
per text. c.
conquaren
te. pondera
tis uerbis
institutiōne
& iurisdit
tionem. de
offic. ord.
quæ diuersa
sunt & ea
rū effectus
diuersi &
ex separa
tis non bene
infertur. l.
Papinianus
exuli ff. de
minor. &
diuersitas
nominum
arguit diuer
sitate re
rum ut. l. si
idem. C. de
codicillis.
Præterea

eod. lib. contrarium voluit dicens propriè collationem bene-
 ficiorum non esse iurisdictionis episcopalis nam, inquit, ea nõ
 venit in translatione iurisdictionis, nisi expressè exprimatur.
 c. fi. de offi. vic. in. 6. nec ad capitulũ, sede vacante, transit, licet
 aliter succedat in iurisdictione. c. illa. ne sede vacante. &. c. j.
 eod. tit. in. 6. Præterea multi reperiuntur Epi non habetes col-
 lationes beneficiorum, & multi nõ Episcopi habentes. Qua-
 re concludit cõfirmationem, & institutionem esse solũ &
 propriè iurisdictionis episcopi per. c. cõquerente. de offi. ordi.
 &. c. cum ex iniuncto. de hæreti. ideò confirmatio & institu-
 tio ad cap. ne sede vacante, transeunt, non tñ libera collatio.
 at Ioann. andr. in hac sua opinione aduersatur Pan. in. c. cum
 olim. de maio. & obe. dicens collatione beneficiorum de iure
 communi spectare ad episcopũ & ca. vt nota. in. c. fi. de suppl.
 negl. præla. c. cum ecclesia. de elect. &. c. irrefragabili. de offic.
 20 ordi. ¶ & sic collatio est iuris^a epalis. vnde inferiores ab epi-
 a scopo non possunt hãc potestãtẽ sibi vendicare, nisi hoc iure
 speciali habeant quare fit vt patronis sit gratiosè concessum
 eos presentare posse. c. 3. de iure patro. extra, licet adhuc hoc
 non dicatur collatio, sed presentatio: ne tales collatores dicã-
 tur, sed patroni: reliqua verò dicit episcopis esse reseruatã. c.
 j. 16. q. 7. c. omnes Basilicę. eadẽ causa & quæstiõe canone, regẽ
 da. 10. q. j. &. c. j. de capellis monachorum. Quantum autem
 attinet ad hunc articulũ. scilicet an collatio sit iurisdictionis Epi nec-
 ne: dicã quid sentiã & firmabo iurisdictionis esse qã, vt an dixi,
 per eũ q. in ep̃m confirmat^o est collatio fieri põt. d. c. suffraga-
 neis &. c. trãsmilla qd nõ fieret si esset ordinis. Et quẽq; quẽ
 ep̃s habet, vel sunt ordinis, vñ iurisdõnis hoc em̃ nimis planũ
 est, & qd cõferre sit iurisdõnis hæc est oĩm cõis opinio nec in
 ea dubitãdũ est: sed vt nũc scrupul^o q. ex prædicta Io. andr. opi-
 nione oriri posset auferat dũ dicebat liberã cõferẽdi ptãtem
 21 non trãfire ad. c. licet ea ¶ quẽ sunt iurisdõnis epi in ip̃m trãf-
 eant, vt iudicare punire subijcere instituere destituere corri-
 gere reformare excõiccare pñiam imponere synodũ celebrare
 oĩaq; iura p. prædictis debita recipere, duplicẽ assignabimus
 rationem

a Que sint
 iura Epi-
 scopalia re-
 scripsit ho-
 nor. iij. Ro.
 pontifex. c.
 cõquerẽte.
 d. offic. or-
 dinarij inã-
 tiquis.
 Præcius.

- ratione, & sic ad. c. illa. ne se. va. per alleg. ver. sensum dabim⁹.
- 22 † Altera igitur est rō: quia cōferre computatur inter fructus vt nota. in. d. c. cum olim. de maior. & obedientia: fructus vero futuro successorī reseruari debent. c. quia saepe. de elect. in
- 23 vj. clemen. statutum. eo. tit. & c. fina. de offic. ord. in. 6. † Sed
- a quantum ad hanc reseruatiōem fructuum^a aduertendū est ne in errorem incidamus: quia semper fructus beneficij non reseruantur futuro successorī imō hāredibus praedefuncti beneficia aliquando debentur, à quo autem tempore dubiū est. sunt qui velint inter beneficiatum defunctum, & ecclesiam fieri diuisionem: vt pro rata, & parte anni beneficiatus fructus percipiat pro qua subit onus in ecclesia sicut fructuū dotis inter virum & hāredes mulieris fit diuisio pro ea parte anni pro qua maritus onera matrimonij subijt. l. diuortio.
- 24 ff. soluto mat. † Alij verò dicunt beneficiatum fructus ecclesie facere suos statim ex quo sunt à solo separati à quocunq; & cuiuscunq; nomine fiat ad instar bonae fidei possessoris: vt in. l. qui scit. §. in alieno. ff. de vsur. l. si vsufructuarius. ff. quibus modis vsufructus amittatur. l. coloni. & l. si apes. §. si. ff. de fur. Sūt & alij dicētes hoc verū esse ex quo eos percipit & nō añ, vt vsufructuari⁹. §. is verò. in insti. de re. di. q. vsufructuari⁹ d' fruct⁹ pcepisse cū ab eo, vel ei⁹ noīe fuerūt collecti licet nōdū sint ī horrea recōditi, vt no. i. d. l. si vsufructuari⁹. & c. si ppter. de rescrip. in. vj. & i. c. p'senti. de off. ordi. eo. lib. Harū em opinionū q̄ diuerse sunt ego vltimā tanquā magis communem, & veritati consonam sequar quam hac ratione confirmo: † quia beneficiatus vsufructuario comparatur in vita, vt de fructibus donare possit ergo & c. moderatē tamen. c. ceterum. de donatio. licet aliud sit eo in infirmitate constituto: quia tunc non vsufructuario: sed vsuario similis est, vt de illis disponere non possit in testamento nisi intuitu Eleemosinae. c. quia. & c. relatū. de testa. sed administrationem non habens, vt canonicus, vel capellanus, aut similis in vita, & in morte vsufructuario comparatur, ita quod de talibus fructibus testari semper possit. argu. c. requisisti. in

a Fructus an successorī sint reseruandi, an uerò defuncti hāredibus en diuidendi inter eos, & qui bus equiparentur prelati uide aegidiū Belleme eum. in. c. cū uenerabilis de exceptio. in uol. Grego. ubi per quæstiones hæc fufissimè psequitur. Præcius.

fi. de testa. notat ita etiam Hostien. in. c. fi. de peculio clerico-
 26 rum. cæteri; doctores in alijs varijs locis. ¶ Et si rigore
 iuris seruato quicunq; beneficiati fructus ecclesiarum in mor-
 te suos non faciant quantum ad transmissionem ad hæredes.
 c. ad hæc. de testa. cum similibus. vt plenius. j. tangam. tamen de
 generali huius regni consuetudine fructus ecclesiastici iam ac-
 quisiti ad hæredes transmittuntur sicut & de usufructuario
 ante diximus, & sic si collectis eisdem fructibus clericus de-
 cedat, sint hæredis ipsius facit ad hoc textus. in. l. j. & ibi gl. &
 & Bart. de annonis ciuilibus. l. xj. C. lo. andr. in. d. c. præsentis.
 & Archi. in. c. statutum. §. assessorem. de rescrip. in. 6. facit ad
 hoc quod legitur, & notatur in. l. defuncta. ff. de usufr. dictus
 Host. tamen in. c. fi. de peculio clerico. putat talem consuetu-
 dinem regni clericos à peccato non excusare qui tempore mor-
 tis omnes ecclesiæ prouentus dant, & relinquunt parètib;
 etiam diuitibus. Idem dicit dictus Archidiacono. in summa. 12.
 q. 3. sed hæc melius paulo post discutiemus. facile nunc quisq;
 dignoscet quanta sit utilitas vt sciamus à quo tempore be-
 neficiatus fructus suos faciat, vt de ipsis valeat disponere, &
 non quod futuro successoris reseruentur. credo tamè ego ho-
 die in quacunq; prouincia esse consuetudinem super lucran-
 dis istis fructibus. at mihi sufficit, vt quid iure cautum sit ostē-
 27 derim. ¶ Erat igitur, vt ad principale reuertar negotium hæc
 prima ratio: quare ius conferendi licet iurisdictionis sit, sede
 vacante ad capitulum non transeat simul cum alia iurisditio-
 ne: quia conferre inter fructus computatur qui reseruari de-
 28 bent futuro successoris prædictis iuribus. ¶ quod tamen intel-
 lige, vt satis dictum est si adhuc beneficiatus fructus suos nō
 fecerit. & vt plenius hunc articulum quotidianum tangam.
 28 scire oportet clericum bona posse habere dupliciter, & sic
 etiam dupliciter fructus suos facere, vel habere potest bona
 ecclesiastica, & acquisita intuitu ecclesiæ, vel etiã acquisita in-
 tuitu personæ propriæ, vel alterius. quantum verò attinet
 ad bona illa quæ intuitu ecclesiæ acquisita sunt de iure dico,
 nec ex testamento, nec ab intestato ad hæredes ipsius clerici
 transeunt

transeunt siue talia bona mobilia sint, siue immobilia: sed ecclesie debet remanere. c. j. & c. ad hæc. de testa. ratio est quia clericus, qui bona ecclesiastica possidet ipsorum simplex administrator, & dispensator tantum est, ut est prenotatum. 30 † & ut talium verus dispensator quatrifariam ea diuidere habet quicumque is sit, vel prælatus, vel alius simplex beneficiatus, seu clericus: ita ut quartam partem tantum sibi retineat ex qua ipse cum sua familia queat sustentari, aliam pauperibus erogat, aliam dedit fabricæ ecclesie aliam vero clericis, & templi seruitoribus hunc modum distribuendi habes in c. quatuor autem. iunctis quibusdam sequentibus. 12.

31 q. 2. † Aurum enim habet ecclesia non ut seruet: sed ut erogat, & subueniat in necessitatibus. c. aurum. eadem causa. &

32 q. † quod intellige etiam in pecunia clericorum intuitu ecclesie acquisita cum idem videatur esse. quid enim opus est custodia, quod nihil iuuat? An ignoramus, quantum auri, & argenti de templo domini, & sacerdotibus eiusdem Assirij abstulerunt quæ Nabuchodonosor rege Hierusalé cœperat & inde omnia vasa abstulerat, locum omnino profanantes. 4. reg. penult. & vlt. c. & Danielis. j. iusto enim iudicio fit quod non capit Christus capiat fiscus. scias summum esse periculum, abuti bonis ecclesie quod in v. Danielis. c. manifesto exemplo ostenditur cum Balthazar rex Babyloniorum græde conuiuium suis optimatibus faceret iam temulentus præcepit, ut vasa aurea, & argentea adferrentur, quæ Nabuchodonosor pater eius de templo Hierusalem detulerat, ut in eisdem ipse optimates eius uxores, & concubinae biberent, quod & factum est, ut ibi in textu sequitur, & exposit in eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra cancellum in superficie parietis aulae regie, & rex respiciebat articulos manus scribentis, & quæ sequuntur ibi, igitur Daniel introductus est, ut talem scripturam interpretaretur, & hæc erat scriptura mane thel phares fuitque; ipsius Danielis horum verborum interpretatio mane numeravit Deus regnum tum & compleuit illud Thel appensus in statera, &

*aurum ecclesie
clericum.*

Assirij

*Balthazar
Babilonia
rex*

*Daniel
interpretans*

Medi & p
se

Darius

Ecclesia

a Ecclesia a
hac uoce
usus est ho
merus odif
sea a Hunc
uideto. usus
est Diuus
Ioannes in
apoc. alpsi
ecclesiis scri
bent uideto
ibidem inter
pretes
Prateius.

iuuentus es minus habens, phares diuisum est regnum tuum
& datum est medis & persis eademque nocte interfectus est
Balthasar rex chaldeus & iuxta uerbum Danielis darius me
33 dus in regno successit. † Quis enim est qui hoc exemplo non
moueatur, ne bonis abutatur ecclesie: bonis enim seu rediti-
bus ecclesie abuti dicimus dum in alios usus quam prædixerim-
us expendimus. Gloria enim episcopi & cuiuscunq; alteri^o
beneficiati ecclesie esse debet pauperum opibus providere
& ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs uerba
sunt Hyeronimi ad nepotianum que habes in ca. gloria epi-
scopi. 12. q. 2. super prædictis igitur ita me resoluo res ecclesie
seu intuitu ipsi^o acquisite nisi seruata forma præd. c. quatuor
autem expendi non debent, & quia de bonis ecclesie sermo
noster nunc est, ne aliquod dubium remaneat quid dicamus
34 ecclesiam esse nunc ostendam, † ecclesia^a enim græca uoce
catholica dicitur. i. uniuersalis ca. catholica undecima distin.
quæ duplex est quia est ecclesia militans & ecclesia triumphans
illam enim triumphantem dicimus ubi sancti gloria dei in unum
fruuntur introitum cuius, auxiliante altissimo, post deposti-
tum huius miseræ carnis nostre erga stulum, expectamus &
de hac ecclesia triumphante nihil ad rem nostram pro nunc
aliam dicebamus ecclesiam esse: scilicet militatem & hæc alia
materialis est ut locus constructus ad diuina officia celebra-
da alia autem est spiritualis que est fidelium congregatio. c. eccle-
sia de consecra. dist. j. sicut enim materialis ex congregatis in
unum lapidibus dicitur sic & spiritualis ex diuersis catholi-
cis hominibus. Ecclesia enim græcè conuocationem sonat tan-
quam omnes ad se uocet quod nomen magis ecclesie spiritua-
li conuenit quam materiali quia homines & non lapides con-
uocantur materialis tamen spirituale designat cuius quidem
spiritualis Christus dominus conditor fuit qui nos docuit ut
deum spiritu colerem^o Ap^o dicente. j. Corinth. 14. c. orabo
spiritu, orabo & mente. Psallam spū, psallā & mente & quia
35 spūs noster corpore continetur † hinc factum est ut continens cor-
pus templum dictum sit hoc affirmat Paulus ap^o in sua Corinth.
j. epistola

j. epistola. c. c. ita inquires. An nescitis quonia membra vestra templum sunt spiritus sancti, qui in vobis est &c. Qui vero ecclesie materialis prius fuerit conditor nos hunc locum Mosi assignabimus qui. j. tabernaculum deo fecit ubi preces, & pia vota illi exolveretur & in eo facta est archa in qua lapideas clauerunt tabulas quibus leges a deo Mosi datę inculptę erant deinde Salomon rex templum Hierusalem magnificentissimo apparatu edificauit. Hęc fuit synagoga materialis, vt vulgo nunc vocatur, quā tamen spiritalem vocauit dñs ita Mosem alloquens. Sume Aaron & filios eius & omnem synagogam conuoca &c. Post euangelicum tamen dogma inter gentes publicatum ubi loci prima sedes seruatori nostro dicata fuerit certo dicere non ausim, ne diuinare potius, quam veritati inherere dicar: sed in re, quę parum nota est, coniectare licet. † Porro a Christi statim ascensione prima in christianos persecutio a iudeis cepit vt ex actis Apostolorum constat, secundam vero crudelis indixit, qua vix finita tertia veluti diram luem Domitianus incepit sic alij alias vsq; ad tempora Diocletiani & Maximiani imperatorum persecutiones inmanissimas continuerunt, quo ferē hoc toto temporis interuallo tantum ab erat vt aliquod templum a nostris christianis publicam edificaretur, vt etiam omnia occulta essent, & sacella potius, atq; eadem abdita & plerumq; subterranea, quam apertis in locis, ac publicis fierent. Est tamē consentaneum credere in remotis locis in quibus non peruaserat ille persecutionum furor: phana aliqua interim aut edificata, aut quę prius demonium fuerat Christo dicata ab Apostolis fuisse, qui ubiq; gentium omni tempore ad propagandam christianam religionem totis viribus incubuerunt, † quod aut in Aethiopia a Mattheo, aut in india a Thoma & Barth. aut in sythia ab And. aut a Ioan. & Philip. in minore asya aut ab utroq; Iacobo cum Matthia in iudea aut a Symone Cananeo & Iuda Iacobi in Aegypto & parthia. At vero primus & princeps eorundem Apostolorum beatissimus Petrus & co. apost. Paulo iam ad fidem Christi conuerso peragratis prius diuersis regionibus predicando tandem Romam adstitit moenibus.

Spiritus sancti
templum.

Synagoga

Paulus petri
co. apo.
stolus.

Cathedrae
piscopalis
prior

Vicus patri
39
tj

Prior roma
nus potifex

quorum omnium prædicatione ijs gentibus Christianæ pie
 38 tatis lux ab initio effulfit, & crediderim, & dixerim. † nec
 abhorret, præterea à fide aliquam ædem fuisse primitus à la
 cobo minore hyerosolimis Deo dicatam, qui ibidem etiam
 cathedram epalem primus habuit, primusq; rem diuinam ri
 tu apostolico facere cœpit, authore Eusebio, Romæ nõ repe
 rio quod sciam aliud antiquius templum edificatum, aut di
 catum, vel ad vsus sacrorum fuisse conuersum quã thomas
 nouati in vico patritio quas † pius primus Romanus ponti
 39 flex natione Italus patria achilensis prædis eximia sancti
 tatis foemine rogatu diuæ Potentianæ eius sorori dedica
 uit multaq; dona huic templo obtulit, ac sapius eo in loco
 Deo præstitit sacrificium, vbi & fontem baptismi cõstituit,
 ac Benedictus consecrauit multosq; baptisauit ad fidem no
 stram venientes anno circiter. 150. ab eo qui humanæ salutis
 40 fuit primus † Hygnius tñ Papa natione græcus patria athe
 nienfis qui pium præcesserat, author fuit, vt templa sacris
 dedicarentur cerimonijs vetuitq; ne tigna reliqua ve mate
 ries ad ædificanda templa cõgesta in prophanos vsus cõuer
 terentur posse tñ ad structuram tēpli, vel cœnobij cõceden
 41 te Epõ transferri, nec ita multò post. † calixtus primus na
 tionis Romanus iã sese tyrannorũ odio seu si remittete adẽ
 in Transiberina regione beatae virginis struxit cœmiteriũq;
 ex suo nomine condidit via apia, vbi multorũ martyrum
 repositi erãt cineres vident hodie is locis, vt recepi, & facel
 la quedam, quibus occulto rem diuinã prisca illi pietatis cul
 tores fecisse creduntur q̄ vti ostendimus, publice nõ liceret.
 sed hoc de ecclesia dictum sufficiat qd̄ autem superest dicen
 dũ vide per de salua diffusẽ in suo tractatu de beneficio par
 42 te. j. q. v. † & quare ecclesia apostolica vniuersalis, & catholi
 ca dicatur, & qualiter varia habuit principia, vide ibi à nu
 mero. 2. vsq; ad numerũ. 31. & breuiter de omni hac materia
 43 ferẽ per totam illam suam quæstionem. 5. † sed quicquid de
 bonis intuitu ecclesie acquisitis in puncto iuris dixerimus
 quantum ad eorum dispositionem, & transmissionem ad he
 redes

redes de generali huius regni franciæ consuetudine vt ostēdi
 fructus ecclesiastici iam acquisiti ad heredes transmittūtūre
 alia autem bona quæ intuitu personæ ipsius clerici acquisi-
 sunt vel de hæreditate alicuius, aut aliter ad eum peruene-
 runt transeunt ad consanguineos clerici ab intestato, vel ex
 testamento etiam iuxta voluntatem clerici: qđ probat text.
 in. c. j. & cum in officijs. de testa. & meli^o adhuc in. c. relatum
 44 in. ij. eo. quare ex prædictis concluditur ¶ hereditariã succe-
 sionem in bonis ecclesiæ locum non habere, & iste est com-
 munitatis intellectus. c. j. de præben. in quo ex ordinatione con-
 cilij Pictauiensis melius de clero, sine Populo ecclesiastica
 bona inre consanguinitatis habere debet, cui secundum hūc
 intellectum est tex. similis in. c. ad hæc. de decimis. Ego verò
 duos adhuc intellectus addam ad illud. c. j. de præben. primò
 vt loquatur non de bonis prouenientibus à beneficijs: sed de
 ipsis beneficijs nec vt in illis iure sanguinis non succedatur,
 & iste intellectus deprehenditur à titu. sub quo illud. c. j. de-
 scriptum est: qui de beneficijs loquitur, & non de bonis ab
 ipsis beneficijs prouenientibus quasi secundum hunc intelle-
 ctum disponere velit iure sanguinis in beneficijs non esse li-
 citum succedere, & ad hoc concordat text. in. c. apostolica. g.
 q. i. & ferè tota illa q. c. presentium de fil. præp. c. cōsuluit. de iu-
 re patro. & c. ad decorem. de institutio. cum simil. & ratio ad
 hunc intellectum, & ad omnia prædicta iura hæc esse potest
 quia succedere in beneficijs: iure sanguinis maximum esset
 ecclesiæ damnum, cum expediat in ea honestas habere per-
 sonas vita, & moribus commendatas. c. cum in cunctis. c. ne
 pro defectu de elect. & c. indecorum. de æta. & quali. cū ple-
 risq; alijs. & cū in litera illius capituli primi dicatur. vt nul-
 lus de clero siue populo & c. dubium ex illis verbis cadere
 45 posset ¶ an appellatiōe populi clerus veniat quare vide bo-
 nam glo. ad hoc in verb. populo titu. de causis in princip. in
 prag. in qua videbis appellatiōe populi clerum non contine-
 ri per tex. in. cap. ex parte. de priuilegijs. vbi clerus & popu-
 lus vt diuersa ponuntur sed id verum intellige in odiosis per

*Conclusio.**Concilium pi-
ctauense.*

*Proprietate
dictionis at
tendenda*

*Moses
dux*

*Moses ex
tribu leui*

cap. si sententia de senten. excommunicationis in. 6. vbi inter dicto populo clerus nō censetur interdictus nec econtra sed in fauorabilibus sub noie populi clerus comprehenditur at tenta propria significatione vocabuli populi. §. plebiscitum. institutu. de iure natu. &c. vbi appellatiōe populi omnes ciues veniunt etiam patritij, & senatores quod etiam verum videtur argu. tex. in cap. dilecti de foro competen. vbi priuilegiū
 46 concessum anglis in gratiæ ad clericos extēditur † Vel ali⁹ adhuc potest dari intellectus prædicto. c. j. vt de successione in conferendis beneficijs loquatur quasi videatur decidere nullum collatorem conferri debere beneficia iure sanguinis, hoc est, iunctis sibi sanguine ratione sanguinis tantū cū ipsa beneficia rationali & quodammodo liberali nō autem carnali conferre debeant. cap. relatum &c. graue de præben. Beneficia igitur ecclesiastica nō proprio sanguinem sed propter merita vitæ sunt concedenda quod optimè nobis per Hieronymum ostenditur quis verba habentur in cap. moyses. 8. quæst. 1. vbi inquit Moyses qui ita amicus dei erat vt eū facie ad faciem dominus alloqueretur potuit vtique successores principatus (quia dux filiorum israel erat) filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem, sed extraneū ad hoc de alia tribu elegit, iosue: scilicet quia moyses ex tribu Leui erat & iosue ex tribu Ephrayn mandans insuper ipse moyses hebrejs filijs, vt post eius mortem nullū alium præterquam dictum iosue in ducem reciperent in hoc prælatis ecclesiæ exemplum relinquens optimum qui non nepotibus suis seu alijs consanguineis, se extraneis benemeritis potius beneficia conferre debent hoc tamen satis iam. §. tetigimus sed quæ nunc de mose diximus habentur originaliter Deuteronomij. 3. cap. caueat igitur ita indignum fauore carnali ad beneficium promouens quia certè peccat grauiter ideo in alio seculo grauem etiam sentiet pœnam ita gl. in verb. indignorum vñ. nam ecclesiarum in proœmio pragma. Vnum & verissimum dicam nihil enim est quod magis ecclesiæ dei officiat quàm indignos ad regimen assumere animarum. ca.

nihil

nihil est. de elec. ista sunt igitur tres varij intellectus ad prædicta ca. de præben. quorum duo vltimi nostri proprij sunt Omnesq; nostro iudicio stare possunt sed ne à principali ma-
 47 teria videamur omnino discessisse. 2. est ratio † quare ad capitulum sede vacante ius conferendi beneficia non transeat quia collatio est quædam donatio, & in ea Episcopus vtitur quædam liberalitate dum alicui confert cap. relatum. de præben. & nota in cap. quâuis eod. titu. in. 6. instituendo verò seu confirmando quem in beneficio ipse Episcopus propterea dici non potest liberalis cum eum qui ritè præsentatus vel electus est instituere sit confirmare teneatur aliàs recurreretur ad superiorem iure deuoluto arg. cap. 2. & de concess. præben. his igitur duabus rationibus noluerunt iura futurum
 48 Episcopum priuari hmōi liberalitate quæ etiam non transit in visitatorem ecclesiæ cathedralis vacanti datum ab alio quàm Papæ cum non possit etiam conferre huiusmodi beneficia ad solum episcopum spectantia. c. fi. de sup. negli. præla. in. 6. † Neq; etiã coadiutor prælato datus ob senectutē ipsius vel valetudinē corporalem vel demētiam aut propter aliud impedimentū perpetuū ita vt officiū suū nequiret exercere sic notant Iohan. monachi & Archidia. in. c. i. per illū tex. de cleri. egro. in. 6. & huic coadiutori. etiã quælibet alienatio prohibetur. d. c. i. & quāntū ad hunc coadiutorem datum episcopo quando conferri, vel quidpiã agere valeat vide per gl. in verbo. iurisditio. versi. ordinarius & prope. fi. glos. in tit. de colla. in pragma. iste ergo sunt duæ illæ rationes quare ad capitulū sede vacante non transeat autoritas conferendi beneficia quæ ad Episcopum spectabant: imò reseruentur successori licet in omni alia iurisdictione (vt prædixi) capitulū succedat quandiu vacat sedes ad nostrum tamen principale negotiū reuertor. † Erat igit̃ hæc octaua rō quare græ expectatiuæ sublatae sunt qa p eas iurisditio cōferēdi bñficia auferebatur manusq; collatorū p eas ligabant & sic ord ecclesiastic⁹ cōfundebatur quod fieri nō debet (vt iã dixi) imò Rom. pōt. q & si de ptate absoluta oia possunt vt superi⁹ iã

utilitas pu 51
blis

Scolarū pri
uilegium

meminimus tamen dum officia inferiorum nimis sibi vendi-
cant à magis fructuosis operibus bonum vniuersale concer-
nentibus ipsos inferiores retrahunt sitque propterea, ne cor-
rectiones suorum inferiorum curent, † vt publica utilitas ex
postulat, quæ priuatæ præferenda est maximè vbi in ea pri-
uata includitur arg. l. actione. §. j. ff. pro socio & l. vnice. §. fi.
C. de cad. tollen. & authen. res. que. C. comm. de leg. & c. scias
iuncta glo. ibi. 7. q. j. vnde infero prælatum & quæuis iudicem
alium debere bonum publicum priuato præferre licet priua-
tum sub publico inclusum non sit prædictis iuris nunc & si-
milibus: prætereà infero si contingat fabrum officinam suã
iuxta scholas publicas habere; ita quod studium exercentes
impediat à tali loco per iudicem expelli debet ratione boni
publici quod quidem à studio ipsorum scolarium pendet au-
tentica habita. C. no. filius pro patre. Et vide per glo. & Bart.
in. l. j. ff. soluto matr. ita etiam Cynus in. l. altius. C. de seruitu-
tib. & aqua. Imola in. c. vestra. de loca. & conduct. Panor. in. c.
fin. de iudicijs, adhuc ex prædictis infero prælatum sua pro-
pria negotia debere negotijs ecclesiæ sibi commissæ postpo-
nere. c. quicumq; & ibi archidi. 12. q. 4. vnde Hostien. in titu. de
maior. & obed. §. & ad quid in sua summa & Henricus boyc.
in. c. licet de regularib. dicunt, si Episcopus clerico sibi subdi-
to præcipiat, vt pro negotijs suæ ecclesiæ accedat alicubi ta-
lis clericus propter curam rei familiaris se excusare non po-
test. Postremò infero filium plus teneri iuuare rem public.
quàm parentes. l. postliminium. §. filius. cum ibi notatis. ff. de
cap. & postli. reuers. & l. minimè. ff. de religio. & sumptib. fu-
nerum ibi ex ordine literæ, nec obstant nunc iura sequentia
quæ ad hoc contraria videntur: vt. l. veluti. ff. de iustit. & iur.
vbi parentes patriæ præferuntur. & l. hi. qui. cum sequen. pro-
ximè. ff. de postulando. quia hæc omnia iura ita conciliari de-
bent. † Si enim parentes vnum præcipiant & patria aliud
quod sit contrarium tunc iustiori præcepto parendum est. l.
j. in fi. cum immediatè sequen. ff. ne quis eum qui in ius & c.
Si verò vtrunq; præceptum iustum est prius patriæ est obe-
diendum

diendum. iste enim est verus intellectus omnium prædictorū iurium. quod si vterq; rem præcipit illicitam eo enim casu nemini parendum est. c. si dominus. cum statim sequen. xj. q. iiij. facit. l. ad ea. ff. de reg. iur. Cōplures adhuc rationes alias addere possem: quare promissio de primo beneficio vacaturo non valeat quas pro nunc subito cum quisq; etiam per se possit colligere, quæ certè omnia statim clericali, & sacerdotali damnum, & diminutionem diuini cultus adferunt, nec est quod mirandum sit, si dixerim clericali, & sacerdotali cū

53 ¶ appellatione clericorum sacerdotes non veniant quod tñ verum arbitror in materia odiosa, & restringibili, vt de clero, & populo dicebamus. c. cum qui. de præbend. in. 6. vbi in rescriptis beneficialibus, tanquàm odiosa sint, appellatione præbendę sacerdotalis non venit facit tex. in. c. fi. eod. titu. in antiquis, vbi etiam appellatione beneficij in rescriptis, simpliciter proferendo non venit rectoria, vel dignitas idem tenet Panor. in rub. de vita, & honestate clerico. & Inn. in. c. sedes. de rescrip. adde nunc rationem ad prædicta: quia sacerdotes, & alias dignitates habentes aliam habent adhuc qualitatem, quæ in simplicibus clericis non reperitur. ad hoc congruit optimè, quod voluit tex. in. c. statutum. de elect. in. vj. vbi appellatione ecclesiarum parochialium non veniunt ecclesiæ parochiales collegiatę in materia odiosa habent enim hanc qualitatem: quia collegiatę sunt vltra curam: quod verum intellige, nisi ex hoc sequeretur magna absurditas si nõ essent comprehensę. c. per exceptionem. de priuilegijs. in. vj.

54 sed ¶ in materia fauorabili, vel indifferenter sub nomine clericorum bene continerentur sacerdotes, & omnes cuiuscūq; gradus sint ecclesiastici. c. clericos. 21. dist. ita etiam Panor. in d. rub. de vita, & honest. cleric. & Ioannes monachi in. c. vnic. de cleri. egrotan. in. 6. vnde omnes, qui laici non sunt clerici dicuntur cum sint tantū duo genera Christianorum clericorum. f. & laicorum. c. duo sunt genera. 12. q. 1. qd̄ probatur etiam ex ethimologia vocabuli. clerici enim dicuntur à clericos gręce quod latine fors dicitur tanquàm in fortem domi.

ni electi sint. c. clericos. 21. dist. & c. cum secundum apostolum. de præben. quod apparet etiam ex rubro, & nigro. titu. de vi ta, & hone. cleric. nam in rubro dicit solum de clericis. & in nigro sermo fit nedum de clericis simplicibus, imò & de præ latis etiam Epis idem probatur in illo titu. de clerico. ægrot. Bona est enim consequentia est Episcopus ergo clericus. c. cum adeò. de rescript. & c. ex literis de transactio ¶ quare in-
 55 fero appellatione beneficij in materia fauorabili veniat epi- scopatus quod idem dico de Archiepiscopatu patriarcha- tu & papatu per regulam primam de reg. iur. in. vj. & ita te- nuit etiam Angelus de clauasio in titu. de beneficio. in sua
 56 summa: ¶ vt simile de licentiato, & doctore dici solet: qa vbi de fauore agitur licentiatus pro doctore habetur argu. l. pe. ff. de milita. testa. si verò ageretur de odio tunc non compre- henditur: quia in pœnalibus, & odiosis voces sunt strictè in- terpretandæ. l. qcquid astringendæ. ff. de verb. obl. Ergo mul- tominus scholaris vnde dicit Aretinus in §. vltimo. institut. de testa. militis quod malè faciunt hodie scholares deferetes ea quæ pro insignijs doctoribus assignantur: quia priusquàm quis doctor sit priuilegio doctorum gaudere nõ potest, nec deferre ¶ insignia doctoratus: vt pileum cum flosculo anulũ aureum, vt fit in Italia similiaq; doctori requisita, nec profi- teri se doctorem, cum non sit aliàs talis in falsum incideret. leos. §. si. iuncta gl. ibi & doctrina Bart. ff. de falsis. de licentia to tamen videretur quod pro doctore habendus esset: quia cum proximè doctorandus sit, pro doctore haberi debet, si- cut & miles qui de proximo cingendus est, pro cincto habe- tur. d. l. pe. ff. de milita. testa. Ego verò crederem indistinctè appellatione doctoris in quavis dispositione fauorabili, vel odiosa licentiatus de non comprehendi cum licentiato re- quirat adhuc alia publica approbatio, nec prima priuata ei sufficit. l. magistros. C. de profess. & medicis. lib. o. facit clem. j. de magistris. & ita hodie seruari videmus maximè in
 58 ressortu parlamenti Tolosani. ¶ Præterea doctores digni- tatem habent, & militibus præferuntur glo. in verbo conci- lijs prope

Doctrat⁹
 insignia

57

lijs propè finem in præmio pragmaticæ. Magna enim est
 doctorum autoritas maximè regentium, qui noctes, & dies
 vt homines erudiant, laborant, & sic pro republica, quæ ta-
 libus viris eruditus eget. Parum enim esset iura habere qui-
 bus regi debet respub. nisi essent, qui ea intelligerent, & de-
 mum executioni demandarent. hoc enim triuiale est: quare
 meritò imperator tales doctores regentes nobiles esse vo-
 luit, & ita nobiles, vt ducibus, & comitibus voluerit compa-
 rari maximè si viginti annis iura interpretati publicè fuerit
 in ciuitate, in qua est approbata vniuersitas. Hæc habentur
 in. l. vnica. de professo. qui in vrbe Constantinopoli. & iun-
 cta gl. fi. ibi. lib. 12. C. At nunc & si duo iura interpretati fue-
 rint doctores regentes nõ cum imperatore auditores (de ma-
 lis intelligo: quia non illa, qui animi mobilis sunt) ducibus cõ-
 parabunt, nec comitibus, sed deliris hominibus, & insanis.
 Hæc sunt igitur eorum stipendia post multos, ac longos la-
 bores in lectione quotidiana assumptos. Proptereà tamen
 non debet doctor ob subsanationem, & derilum talem, vel
 quantuncunq; persecutus fuerit à tua lectione cessare: quare
 audias super hoc quid dicat Anacletus summus pontifex in
 c. scimus. 43. dist. inquit enim ibi Scimus autem multos ob
 id infestari doctores suos vt eos perdant, & placita proprie
 voluntatis adimpleant. non tamen proptereà doctores in
 quantum vires suppetunt à reãta emulatione, & bona inten-
 tione recedere debent scientes: quia beati, qui persecutio-
 nem patiuntur propter iustitiam. Hęc ibi: sed his postpositis
 56 ad nostram principalem redeo materiam. Prædictis igitur
 rationibus, ac pluribus alijs quas ad hæc potuissem addere
 Constanciensi concilio, & Basiliensi statutum est vt ponti-
 fex qui erit pro tempore has expectatiuas gratias nullomo-
 do nullæue ex causa concedat, cum ipse præ cœteris debeat
 abstinere iuxta illam tritam iuris regulam illo debet carere
 vitio, qui in alium dicere paratus est. l. viro & l. cum mulier.
 ff. soluto matri. aliud tamen censendum est de promissione
 facta à collatore, qui promittit providere cum poterit: quia

Doctor idē
 que profes-
 sor & dux
 equiparan-
 tur

Vacationis
beneficiorū
modi duo
morse & pri
uatio ob plu
ralitatem

Expense.

Stipulatio-
num mate-
ria

Vacationis
modus secū
dus

talis promissio valet & ipsum collatorem sic promittentem obligat textus est ad hoc apertus in .c. accedens de concessio-
ne præb. & hæc ratio est, quia talis promissio, cum potero, est
est generalior, quàm sit hæc, cum vacabit. nec in ea cum po-
tero nec est mortem alterius expectare sicut in ea cum vacabit: ¶ Nam sunt qui priuari possunt beneficijs aliter, quàm
morte vt puta si quis duas habeat ecclesias alteram eligere &
alteram dimittere compellitur casus est expressus in .c. refe-
rente. de præb. aliter vtraq; veniret priuandus si vtraq; reti-
nere contèderet. .c. de multa. de præb. ¶ Beneficiatus tamen, q̄
in primo beneficio fecit expensas de proprio patrimonio se-
cundū incompatibile beneficium accipiens primū dimittere
non cogitur, nisi expensæ factæ ei restituantur. arg. c. quicunq;
12. q. 2. quare infero, si clericus moriatur intestatus hæres eius
poterit expensas repetere quas clericus in beneficio fecit de
suo patrimonio. Maximè, si clericus expressè illas repetendas
decreuerit, ita abbas in .c. de multa. in .4. colum. versi. 2. fallit.
de præb. & cum ita promittentes obligarentur Hostien. &
Panor. post eum dicunt aduersus tales posse agi ad interesse.
arg. §. si. instituta de verborum obligatio. vbi non solum res
in stipulationem deduci possunt imò etiam facta, vt si quid,
fieri vel non fieri stipuletur: præterea secundum canones ex
pacto quantuncunque nudo oritur actio. c. j. de pact. c. quocun-
que suffragio. 12. quæstio. 2. cum similibus. ¶ Vel etiam va-
cantia beneficia dicuntur & eisdem priuari possunt, quando
sunt aliqui, qui eis sponte renunciât, licet rarò tales viderim,
vel etiam in casu capituli. vacante. de præbend. quo disponi-
tur vt de vna præbenda vacante duæ fieri possint, si eius sup-
petant facultates. ¶ Et adhuc multis modis alijs quis benefi-
cio priuari potest etiam morte alterius non expectata quæ
mortis expectatio causa fuit derogationis illius promissio-
nis beneficij cum vacabit. Sæpè enim aliquid permittitur in
genere quod in specie non permittitur ca. non existimemus.
13. quæstio. 2. & l. j. §. qui quæstionem. ff. de quæstionibus, sed
post multa vt rem veram dicam & ne aliquem vera doctrina de

- ^a na defraudem decretalis illa accedens. ^a quæ vult promissionem beneficij, cum potero valere hodie per Bonifacium octauum. in. c. detestanda. de concess. præbend. lib. 6. correctâ
- 64 est, vbi decidit. † Omnem promissionem, per quam datur via ad beneficia vacatura, esse reprobata & hæc sunt illius ca. sequentia verba. Licet olim fuisset canonica constitutionem decretum, intelligit de illa decretali accedens, quod hi qui aliquibus promittunt, cum poterunt, vel cum facultas se obtulerit, de beneficijs ecclesiasticis prouidere facultate se offerente debeant prouidere. Correctio sequitur: quia tamè, sicut experientia docuit, per promissiones huiusmodi, quæ sunt sub tali palliatione verborum mortis alienæ votum etiam ingeritur ac personis ecclesiasticis grauamina plura inferuntur huiusmodi malis, & animarum periculis occurrere cupientes prouisiones easdem & alias quascunque de coeterò facièdas per quas directè, vel indirectè aperiri via ad beneficia vacatura valeat autoritatè apostolica pœnitus reprobamus, & omnibus viribus vacuamus. Decernentes in super per tales prouisiones nullum deinceps quomodolibet
- 65 obligari: hæc sunt igitur verba dicti. c. detestanda. † Ratio autem correctionis illius. c. accedens. fuit abusus collatorum, quem timeo adhuc esse hodie, qui istis promissionibus beneficiorum abutebantur & sic illo. c. detestanda. probatur absum esse iustam causam cassandi illa quæ aliter iusta erant:
- 66 † sæpe enim fit vt proter abusum princeps priuilegia concessa aliquibus quasset & hoc fundamento mouentur iusticiarij huius regni Franciæ qui nõ permittunt scholares tam nostræ florentis & vetustissimæ academiæ Caturcens. quàm aliarum etiam gaudere eorum priuilegijs dicètes ipsos scholares abuti eisdem, sed ad Carrotium reuertor. hæc promissio enim cum potero omnes modos vacandi includit. & sic vacationem per mortem, quæ quidem per. c. 2. & c. ex tenore de concess. præben. super ea promissionem non admittit propter votum captandæ mortis alterius cum in ea promissione cum potero possit machinari mors proximi sicut in ea

a Est. c. accedens. in ordine ante penult. de concess. præben. in antiquis. Prateius.

dum vacabit, quare tanquàm promissio turpitudinem continens non obligat. l. generaliter, iuncta proximè sequen. l. si plagij. ff. de verbo. oblig. & toto illo titu. de conditio. ob turpem causam. ff. & codi. præterea & talis conditio impossibilis est quia omnis cōditio turpis vt est ista de iure est impossibilis vt superius dicebamus.

✠ S V M M A E ✠

- 1 Iudæo conuerso ad fidem beneficium conferri posse.
- 2 Petro pontificatus quo tempore concessus & omnem Episcopum Roma. pontifici in quibus parem. nu. 3.
- 4 Discipuli qua de caussa electi: & numerum collegij præsumtum augeri posse & nu. 5.
- 6 Mandatis de prouidendo qui pontifices vsi sint. & nume. 7. 10. 11. 12. & 13.
- 8 Ordinarium collatorem semel in vita in mādatis granari posse. & nu. 14. limito vt nu. 16. & 19. sublimito vt nu. 17. & id quomodo accipiat. nume. 18.
- 9 Clausulas aliquot in mandato non expressas intelligi.
- 15 Mandata ad casus non expressos extendi non debere.

a Mouet me difficultas, quia aliud est mād datum, aliud literæ. gloss. in. c. nonnulli. de rescrip. & mandatum differt a gratia ex no. G. Cass. decisi. 34. n. 1. 6. & 7. Præteius.

C A P.

II.

Hæc igitur Expectatiuæ gratiæ, quas hodie mandata de prouidēdo dicimus, licet olim ab ipsis Romanis pontificibus concederentur prædictis tamen rationibus & plerisq; alijs per conciliū lateranense de quo in c. 2. de concess. præb. necnon & per Alexandri tertij cōstitutionem de qua in c. ex tenore. eod. tit. prorsus abrogata fuerunt. Quapropter Rom. pon. ordinarios per hæc mandata vltius grauare non solebant: sed idem ipse Alexander (vt arbitror) primus fuit, qui mandata, quibus Romana curia hodie vtitur, adinuenit, vt quisq; prospicere potest in c. eam.

- 1 eam te. de rescrip. in quo dictus Alexander tertius Episcopo
 turonensi mandat, ¶ vt. M. qui de gente iudæa duxerat origi-
 nem & diuina inspiratus gratia fidem Christi susceperat re-
 cipiatur in canonicum & præbendam ei conferatur nec dedigna-
 retur ea causa, quod iudæus esset quasi illis verbis dicere vel-
 let, de iudæis ad fidem nostram conuersis fundatam fuisse ec-
 clesiam militatam nam post seruatorem nostrum à beato Pe-
 2 tro apostolo sacerdotalis ordo cœpit ¶ quia pontificatus .j. ei
 dem in ecclesia datus est domino ei dicente, tu es Petrus, &
 super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ita igitur his
 verbis concessus fuit Petro pontificatus & sic ante Christi
 passionem cum etiam hoc antea ei dictum fuerit & in hoc
 videtur contrariari in c. considerandum & c. fidelior. 50. dist.
 vbi habes Petrum post passionem Christi pastorem ecclesiæ
 fuisse datum & non ante: sed, vt hæc, quæ contraria videtur,
 cõciliem dicendum arbitror Petrum ante Christi passionem
 fuisse tantum apostolũ & post passionem fuisse pastore crea-
 tum videt ex. ad hoc in. c. significasti de elect. quod ex prædi-
 ctis Christi verbis intuit etiam dum dixit tibi dabo clauis
 & c. hoc enim erat in futurũ promittere si nõ de præsentem da-
 re, quãtum verò ad cõteros ap'los: dico eundem honorẽ ha-
 3 buisse & potestatem qui etiam, iubete ita eis dño, in toto orbe
 terrarum dispersi euãgeliũ promulgarunt: ¶ vnde argumẽtũ
 suum potest omnẽ Ep'm summo pon. parem esse, qd tñ intel-
 ligas quãtum ad ordinẽ & rone consecrationis. c. loquitur. in
 prin. 24. q. j. Petrus tñ quãtum ad administrationẽ fuit alijs
 maior. c. puto. 2. q. 7. qñ autem ap'li omnes consecrati fuerint
 nullibi reperit. Et si sint q dicat hoc in cœna dñi fuisse dicete
 ei dño hoc facite in meã com. & c. c. in Cõo de cõ. di. 2. alij di-
 cunt fuisse dũ eis dictũ est ite & c. c. ppriẽ de cõ. di. 4. de Pau-
 4 lo verò, & Barnaba habes in. c. qd die. 75. di. ¶ At ap'li messem
 multã videtes, & oparios paucos esse rogaue: ut dũ messis,
 vt. mitteret operarios in messem suã vt eis præceperat dñs
 Matthæi. 9. & Lucæ. 10. quare factũ est vt ab ipsis apostolis.
 72. discipuli eligerentur inter quos fuit diuus Martialis &

- lemouicorum, & illius nostri triumphatis collegij tholosani patronus mirificus quorum discipulorum typum gesserunt præbyteri atque in eorum loco in ecclesia sunt constituti.
- 5 Ex quibus optimum nunc desumi potest argumentum licet in ecclesia aliqua certus clericorum numerus præfixus sit tamen si illius ecclesiæ excrescant facultates præbendæ etiam augeri debent: sed de hoc vide plenè in .c. cum Martinus ferrariensis. cum ibi notat de constitu. & in .c. quanto. cum ibi nota extra de censibus: sed negari videar, fuit igitur dictus Alexander omnium primus qui post lateranè. concilium,
- 6 & post suam propriam constitutionem mandatis vsus † est quibus hodie romana curia vtitur: qui quidem Innocentius 3. qui statim dicto Alexandro in sede successit demum est profecutus, vt in .c. dilectus. in .2. de præben. vbi quidam G. clericus mādatum ab ipso Inn. impetrauerat direxeratq; illud capitulo nouarien. mandat illi prædictus Inno. cuidam Vercel len. Episcopo tanquàm delegato ad dictum mandatum exequendum: vt vacante canonicatu in dicta ecclesia nouarien. dictum G. clericum in canonicum recipi faciat, & fratrem,
- 7 † ex post honori⁹ tertius. dicti Inn. immediatè successor hæc mandata cōcessit etiam vt in .c. habetur. in .c. capitulum sanctæ crucis. de rescript. † deinceps Gregorius nonus prædicti honorij immediatus successor idem fecit vt habetur in .c. mandatum. cum duobus proximè sequenti. de rescri. vbi potissimum in illo .c. mandatum. cuidam nouiensi episcopo mādauit: vt magistrum. S. recipi faceret in canonicum, & fratrem suæ ecclesiæ si eidè pro alio nō scripisset. & sic his verbis fit manifesta probatio semel tantum in vita Papam his mandatis grauare ordinarios, nec intentionis ipsius esse eos
- 8 grauare super duorum receptione, † etiam si clausula si pro alio non scripserimus apposita nō fuerit in mandato tamen semper subintelligitur, sicut illa clausula si persona idonea est, vt in .c. causam, quæ. de elect. & illa si preces veritate nitatur, vt in .c. ij. de rescrip. ratio em̄ est: quia dictæ clausulæ, & similes non videntur inesse cōditionaliter, nec cōditionē faciunt

ciunt cum eas necessariò adesse oporteat, nec valeret impetratio aliter: vt dicitur⁹ sum melius. j. & sic ex. d. verbis. c. m̄ datū. desumi argumentū potest Papā personas literas nolle alicui inferre graue præiudiciū, simile habetur in. c. super eo. de off. dele. c. licet. pe offic. ordi. c. ex tuarum. de authoritate, & vsu pallij. c. nunc verò. 9. q. 3. & l. 2. §. meritò. & §. si quis à

10 principe. ff. ne quid in loco publi. fiat. † post quē Gregorium ecclesia pro pastore vniuersali Inn. quatū habuit, qui author fuit decretalis. j. de concess. præbē. in. 6. in qua. d. Inn. gratiam fecit cuidam drachoni in carnothēsi ecclesia, sub hac forma quia mandauit illius ecclesiæ canonicis, vt. d. draconē in canonicum reciperent, & fratrem præbendamq; vel dignitatē, si quam vacare contingeret eidē drachoni cōferrent quā duceret acceptandam &c. Postea † Bonifacius octauus lōgo satis interuallo post. d. Inn. quartū pontifex supremus creatus decretalē vltimam de præben. in. vj. cōpilauit, vbi mandauit Ep̄o pictauiēsi, vt cuidā clerico de primo beneficio vacaturo in ecclesia pictauiē. prouideret cuius collatio spectaret ad dictā ecclesiam qua sic habita gratia vacauit beneficiū in. d. ecclesia collatio cuius ad vnū canonicū t̄m spectabat, & nō ad oēs simul dubiū erat an tale beneficium sub prædicta gratia cōprehenderetur, r̄ndet ibi Bonif. distinguendo, de quo vide ibi plenius, satis em̄ est per illā decretalē nos ostendisse

12 ipsum Bonif. his mandatis fuisse vsū. † subsequēter clemēs v. qui nostræ nationis fuit, & prouincię burdegalensis mediā tē post. d. Bonif. Papa creatus in cōcilio viennēsi quēdā quæ super his mandatis dubia erant declarauit, quæ omnia vide

13 cle. vnicā. de concess. præbē. † postremò Leo. x. qui nostris diebus rexit ecclesiā vnā cū inuictissimo, & veneradē memoriæ Francisci. rege Franciē certā his mādatis formā in hoc Frāciē regno statuit cum antea diuersæ formę essent ratione quarū multa in dies oriebantur dubia. Ab ipsis igitur ordinatū

14 titit † quēlibet Ro. pontif. semel duntaxat sui Pontificatus tēpore literas in forma mandati, de qua forma titulus exprefus est per eundē Leo. in cōcordatis, possit cōcedere quibus

literis mādati is qui pro tempore erit romanus Pontifex. col
 latores qui ad eorum collationem decem beneficia habebūt
 & patronos ecclesiasticos qui totidem habebunt ad presen-
 tationem in vno beneficio grauare possit. Si verò minus ha-
 beant quàm decem huiusmodi mandato per Papā grauari
 non possint. Ad quod vltimū facit tex. in. c. cui de non sacer-
 dotali. de præben. in. 6. vbi est casus si in aliqua ecclesia inte-
 græ præben. & dimidiæ etiam & per Romanū Pontificē mā-
 detur alicui integram conferri præbendā, licet is, pro quo scri-
 ptum extitit, diuidia cōtentus esse velit: ei de ipsa virtute ta-
 15 lis mandati non poterit prouideri hac ratione. † Nam huius
 mandata (quorum fines diligenter obseruandi sunt) non de-
 bent ad casus alios quàm expressos extendi^a & quia forma
 mandati vult si decem habeant &c. ergo ad eos qui minus,
 quā. x. habent extendi nō debet. † Si verò quinquaginta, aut
 16 plus habeant in duobus, beneficijs seruata tamē semper præ-
 dicta forma, illos grauare poterit. Hac enim sunt concordā-
 torum verba sed quod de collatoribus ordinarijs, & patro-
 nis ecclesiasticis nunc diximus ita à summo pontifici. grauari
 17 posse scilicet † aliter tamen de patrono laico dicendū est qui
 nullo modo per hæc mandata grauari potest proinde nec pa-
 tronorum laicorum beneficia in turno graduatorum simpli-
 cium vel nominatorum cadunt glof. est notanda ad hoc in
 18 verbo ecclesiastico titu. de colla. in pragma. qui est glo. simi-
 lis in verbo præsentatio. §. statuit autem eod. titu. † Quæ ve-
 ra intellige vbi talia beneficia purè spectarent ad præsentā-
 tionē laicorū quia aliter est vbi laicus & clericus simul præ-
 sentarent quod fieri potest argu. c. per tuas. de arbitr. vbi in
 causa ecclesiastica in arbitrum clericum & laicum simul cō-
 promitti potest sic etiam & in iure præsentandi concurrere
 possunt Quo casu talia beneficia saperent naturam clerici
 tanquam digniores. ca. vnico. §. verum de iure patro. in. 6. fa-
 cit. cap. quod in dubijs de cōsecra. ecclesiæ vel alta. Adde tex.
 adhuc in. l. quæ religiosus. ff. de rei vendi. & quod optime vo-
 luit Henricus boyc. in. cap. pastoralis. de iure patro. dicens
 quando

a Extendi
 hoc probat
 gl. c. edoce
 ri de reser.
 arg. tex. c.
 sedes eo ti.
 Sunt enim
 rescriptain
 telligenda
 strictè. d.
 17 glof. si. nec
 de uno casu
 ad alium ex-
 tentio fit ut
 notant bar
 18 to. & cete-
 ri. l. commo-
 disimè. ff.
 de libe. &
 posthu.
 Præcius.

quando clericus, & laicus simul præsentant laicus in præiudicium clerici variari non potest idem voluit Panor. in. ca. cum propter eo. titu. sed plenius de his vide per præb. gl. in verbo ecclesiastico tit. de colla. in pragma. & † Quod dixi de beneficijs ad præsentationem patronij laici expectantibus mandatorijs nõ deberi, nec per ea ipsos patronos laicos grauari posse idem putes de beneficio monoculo hoc est de vnico beneficio spectante ad collationem alicuius, quod quidem beneficium non cadit sub aliquibus impetrationibus vt vult gl. in verbo turnum. § item placuit. de colla. in prag. & hanc rationem addo quia verisimile non est Papam in hoc voluisse talem collatorem grauare qui cum vnico habeat beneficium ad collationem fieri potest, id semel in vita sua vacare ne igitur nomen collatoris in vanum deferat ita iure decisum est: sed vt super hoc articulo breuiter agam de his vide Rotam decisionem. 241. in antiq. & plenius adhuc per de Salua in suo tract. de beneficio parte. 3. q. 11. & numero. 25. & in summa de his mandatis apostolicis vel gratijs expectatiuis seu reservationibus vide plenius, quam dixerim per glo. in verbo. reservationes tituli de electio. propè princi. in prag.

Beneficium
monoculi

S V M M A E .

- 1 Limitatio regule morte mandantis expirat. & num. 3. 4. & 5.
- 2 Quando desinat res esse integra, & quibus casibus.

C A P.

III.

Sed nunc In hac materia mandatorum de questione summè vtli quæro an mortuo Rom. pon. qui mandatum concessit ipsum mandatum expiret? videretur, quòd sic per. l. mandatum. C. mandati & §. rectè. in institu. eod. & l. fi. ff. de solutionibus hæc enim iura clamitant morte mandantis mandatum expirare & ita hoc

CC ij

- 1 in iure tritum est vt pro regula habeatur . † Quæ tamen ita
 modificanda est vt illa vera censeatur re integra & non aliter
 2 & sic iura prædicta intelligenda sunt. † Sed vsquequo res in-
 tegra dicatur nunc sciendum est , in causis enim res integra
 dicitur donec lite contestata per. l. & quia. ff. de iurisd. omni.
 iudic. sed in negotijs quærendum est , an, qui accepit nego-
 tium in eo aliquid incoeperit, vel quædam præparamenta fe-
 cerit vt est casus in. l. j. §. coepisse. ff. de pollicitatio. l. si pecuniã
 in princ. ff. de condi. ob causam datorum, & tunc dico reuo-
 cari non posse ne suum officiũ ei dānosum sit arg. l. si feruus
 cõis. §. qui verò. ff. de furt in cõtractibus autẽ vt in emptione
 & venditione: licet mādata fuerit emptio res integra dicitur
 donec emptor vëditori arras dederit aut aliter obligatio fue-
 rit subsecuta & ita in similibus dicas. Quātũm autem ad ma-
 teriam nostrã & quæstionem propositã attinet intelligẽdum
 est rem non integrã esse, quia concessio mandato à sum. pon.
 iam ab eo collatus est canonicatus ad fines obtinendi dignita-
 tem in ecclesia cathedrali seu collegiata vel fieri etiã potest
 quod processus ante summi pontificis mortẽ erat iam fulmi-
 natus vt in casu capli si super gratia. de off. dele. in. 6. vel etiã
 3 datus executor, vel quid simile & † cum in hoc regno Frãcia
 canonicatus semper conferatur secularibus qui mandata ta-
 lia à sede apostolica impetrant vt ex forma mandati constat:
 dico igitur in hoc regno mandata ista morte summi pon. qui
 ea concessit, maximè cum à secularibus impetrantur, non ex-
 pirare. Et breuiter in hac materia pro regula obserua, si iam
 incoepit interesse mandatarij : res integra non dicitur & sic
 mandatum non expirat aliàs secus. argu. l. si procuratore. §.
 mandati. ff. eodem, quare vt à prædictis me absoluam illa sic
 concludo.

Morte mandantis, re non integra, mandatum non expirat.

- 4 ¶ Imò & aliquando re etiam non integra mandatum non
 expirat vt si mandatarius mortem mandantis ignoret & ali-
 quid fecerit post mortem suam eo enim casu aduertus hære-
 dem mandantis agere poterit ne iusta, & probabilis causa
 eum

eū damno afficiat. §. item si adhuc . in situ . eo . & . l . inter . circa
 5 princ . ff . eo . † Præterea & si tale mandatum esset quod initiū
 susciperet à morte mādantis tunc etiam re integra nō finitur
 vt si testator sepulchrum sibi fieri mādauerit vel quid simile
 vt in . l . si verò . § . fin . ff . eo . & hæc dixerim pro vera prædictæ
 quæstionis resolutione : sed , vnde veni , nunc reuertor modo
 prædicto igitur ordinarij collatores hodie & patroni eccle-
 siastici per summum pont . his mandatis grauari possunt &
 non abs re si ita grauari dicantur cum per talia mandata libe-
 ra collatio vel presentatio eisdē auferatur nec ita facilè suis
 prouidere possunt ius sanguinis solū considerantes quod
 directe contrariatur . c . graue de præb . & dignita . cum simili .

❧ SVMMARIE ❧

- 1 Mandatarium apostolicum quibuscunq; prouisis præferri idq; beneficijs
 quouis modo vacantibus . nu . 2 . Et id quomodo receptum sit . n . 3 . & . 4 .
 5 Nominatum à rege Gallorum mandatario præferendum esse .

CAP.

IIII.

1 **E**t tanta Est autoritas ipsius mādati^a
 apostolici vt ea in forma præ-
 dicta impetrantes omnibus tam collatoribus
 ordinarijs , quàm graduatis quibuscunq; vel
 simplicibus vel nominatis præferantur quod
 2 etiam ex concordatorum verbis cōstat . † Obtento igitur sic
 mandato ap̄lico tale mādatum impetrās præferri debet cui-
 cunq; in primo beneficio vacaturo sunt vacet in mensibus
 in quibus ordinarius libere confert qui octo sunt vt februa-
 rius martius mayus iunius augustus september nouember &
 december . Siue in mēsis graduatorum nominatorum q ui
 duo sunt vt Ianuarius & iulius vel etiam si in mensibus gra-
 duatorū simplicium qui duo alij sunt aprilis : scilicet & octo-
 3 ber . † Et hoc verum est , dum tamen mādatarius infra tēpus
 sibi præfixum beneficium acceptet clemen . vnica de concess .
 præb . quod tēpus iuxta tenorē concordatorum est sex men-
 4 sium ad acceptādum & requirēdum . † Quod aut diximus ita
 primum bñficiū vacās deberi mandatario hoc verū intellige

a Manda-
 torum apo-
 stolicorum
 materiam
 vsus pro
 sequitur . d .
 Rebuffi . in
 cōcord . sub
 rub . de mād
 aposto . Et
 quid in his
 obseruetur
 tradit Ioā .
 Bochetius
 ensa forme
 de p̄ydo
 eric . au tilo
 tre des man
 dats Apost .
 Prateus

nisi vacaret ex causa permutationis: quia literę beneficiales quęcunq; sint non extenduntur ad talia beneficia ex causa permutationis vacãtia cū conferri debeãt solū permutare volētib; hæc tñ meliùs, vt spero, suo loco inferius tangã vel etiã si ex causa simplicis & purę renunciationis vacarēt de quib; pro nunc vide per glo. in verbo permutationis §. item qđ oĩa titu. de colla. in prag. † Præterea mādatum aplicum de providendo non se extēdit ad bñficia quocunq; iure vel pñtationis vel institutionis vel collationis ad regē nostrū iure regalię vel aliter spectãtia vel ad quęcunq; aliū laicū etiã qa talia bñficia nullo modo debent mādatorijs nec cadunt sub turno graduatorū simpliciu vel noiatorū p ea quę dixim; & arg. §. itē qđ. d. v. pars iuncta ibi gl. in verb. regalię de anna. in prag.

♣ S V M M A E. ♣

- 1 *Nominationem vocem esse æquiocam.*
- 2 *Nominationis, qua beneficij provisionem significamus, definitio.*
- 3 *Nominatione ius non quæri, & cui provisioni æquiparetur.*
- 4 *Nominandus quę consideret* §. 18. & 21. *Eiusq; rei ratio. nu. 5. & rationis ratio. nu. 6.*
- 7 *Qualitatis etiam, quantitatis prioris beneficij in secundi impetratione faciendam esse mentionem contra communem.*
- 8 *Valoris etiã vacantis beneficij mentionē faciendam esse. Et in quo spectandus sit. nu. 24. & cur inuenta sint nominationes. nu. 25.*
- 9 *Literarū ad bñficia species varia quarū aliqua cur iusticia dicta sint nu. 10. cur in forma p. u. perū. n. 11. cur gratiosæ. n. 12. & cur ad lites. n. 13.*
- 14 *Diuitiarum in rescripto ad beneficia mentionem faciendam non esse.*
- 15 *Novus sensus ad. c. postulasti. de rescrip. in vol. græg.*
- 16 *Saluatur dictum Host. limitando conclusionem communem non procedere in amplo patrimonio.*
- 17 *Clerico vivere ex quo liceat & quid hæredibus sit relinquendum.*
- 19 *Beneficiarium ad residentiam teneri.*
- 20 *Nominationi eadem esse inferenda, quę in rescripto ad beneficia & a quibus illa concedatur.*
- 21 *Literarum etiam beneficij renunciati fiat mentio.*
- 22 *Vniti beneficij mentionē faciendã, & quo casu hoc non procedat. n. 23.*

- 26 Beneficium sufficiens quod. & numero. 28.
 27 Beneficium quanti estimandum.
 29 Mandatarius apost. quibus præferatur, & cõcurrentium mandatario-
 rum vter alteri præferatur. nu. 30.
 31 Intellectus, & exempla ad reg. qui prior & c. partim ex iure diuino
 partim humano. n. 39. & quib⁹ cõtractibus, & quõ locũ habeat. n. 40.
 32 Benedictio Isaac, & Iacob institutionis iure fungebatur.
 33 Omne primogenitum Deo sanctificandum. primogenituræ præstantia,
 & translatio nu. 34. iusq; primogenituræ ex quibus constet. nu. 35.
 eiusdem priuilegia. nu. 36
 37 Iuri primogenituræ in quibus derogatum, & in quibus illæsum reman-
 sit. & hæreditas à quo diuidenda. nu. 38.
 41 Iure quis potior, & quis traditionis eff. eius. nu. 44.
 42 Intellectus ad. l. traditionibus. C. de pactis. & quos casus illius. l. dispo-
 sitio sese protendat. nu. 43. C. A. P. V.

Tne aliquid In hac materia bene-
 ficiali intactũ rema-
 neret quædam incidenter hîc in materia no-
 minationum dicemus, super reliquis me re-
 mittens ad dñm rebusum in suo tracta no-
 minationum, qui ibi diffusè & præclarè tetigit hanc mate-
 riam, prædiximus igitur mandatarios quibuscunq; præferri
 etiam graduatis, vel simplicibus, vel nominatis: & quia nũc
 1 quibusdam dubitari posset quid nominatio sit: † quare di-
 cas tanquã sit nomẽ equiuocum in iure varijs modis sumi
 posse de quibus per gl. in verbo nominationes. tit. de collat.
 in prag. & per eundẽ rebusum in princ. illius sui tractatus
 2 nominationũ: † hoc tñ loco noiationes sunt, quæ ab vni-
 uersitatibus regni conceduntur graduatis, & debito modo
 qualificatis, qui per tempus competēs in vniuersitate famo-
 sa studierint: vt eisdem provideatur. §. præterà. tit. de collat.
 in concord. & sic ea sumendo nihil aliud sunt quã ius quod-
 dã nominato legitimè qualificato beneficia vsq; ad certam
 summã, & certo tempore eisdem præstito vacantia acceptã
 di, & demũ petendi competens: & qd̄ dixi nominationes ef-

- 3 se ius quoddam † non propterea tñ intelligendū est, per eas
 queri ius in re, vel ad rem sicut de mandatis prædiximus: sed
 solū per nominationes is qui ita nominatus est quoddam
 ius cōsequitur preparatoriū ad beneficiū in turno noīato-
 rū cadens obtinendū sicut à patrono præsentatus non qđ ve-
 lim propterea nominationē præsentationi cōparare cū per
 præsentationē patroni ius ad rem acquiratur hoc est benefi-
 ciū petendū, & actio personalis ad eius instituire habentē.
 c. cū autē. & c. pastora. is. de iur. patro. An autē & qñ nomina-
 tiones gratijs expectatiuis æquiparent, vide per gl. in verbo
 gradus. ti. de colla. in prag. Cōplura hīc tā in prosequēda dif-
 finitione prædicta nominationū, quā assumpsi, quā super
 reliqua materia dicere possem, quæ prætermitto cū aperta
 manu hæc omnia rebus in suo præfato nominationū tra-
 ctatu effuderit quæ non repetā: vnū tñ qđ in hac materia vi-
 detur præcipuū, & satis pede sicco ab ipso rebusio palpatum
- 4 non omittā quō in ipsis nominationibus impetrandis † tria
 sunt necessariō per ipsum nominandū exprimenda, primo
 gradus quos, vel quæ habet, qui nominari vult. 2. numerus
 beneficiorum ipsius, quæ antea nominationes obtinet. 3. qua-
 litates beneficiorū, quæ iam habet intelligo ego de qualitati
 b^o notab. & quæ de facto bñficijs inhæret, puta mētio faciē-
 da est de cura animarū, si quā beneficiū iam obtentū haberet
 c. cum illis. de præb. in. vj. & cle. j. e. ti. scđm vnum intellectū
 eiusdē exponēdo ita verbū alteri ibi positū hoc est de priūs
 habito: itē de qualitate residentiæ fieri debet mētio, si benefi-
 ciū requirat residentiā arg. c. fi. de cler. nō resid. in super expri-
 mi debet, si tale beneficiū dignitas sit. c. ad aures. de rescript.
 quæ tex ad hoc Barbatias dicit singularē. Facit regula cancel-
 larię volens in gratijs super beneficijs ecclesiasticis de quali-
 tate illorū. f. an dignitates sint personatus, vel officia, vel eis
 cura animarū immineat, & qui ad illa per electionē assumi
 consueuerunt, mentionē fieri debeor: aliter quæcunq; gratiæ
 nullæ sunt, addo ego optimum tex. ad hoc in. c. postulasti. de
 rescrip. † & qđ de his omnibus qualitatibus, seu similib^o mē-
 tio fieri

tio fieri debeat hac ratione p̄bo nã de oib⁹ est fienda mētio
 quæ rom̄. Pontifi. possunt inducere ad nō concedēdū vel nō
 ad sic faciliē cōcedēdū tex. est & notand⁹ in. d. c. postulasti. de
 rescri. atq; p̄dictę qualitates subtrahere p̄nt ip̄m Rom̄. p̄ci.
 à cōcessione quia difficilius Papa dignitatem, seu curam, vel
 beneficium requirens residentiam concedit, quàm minora
 6 beneficia. d. cap. postulasti. † & ratio huius p̄dictę ratio-
 nis est q̄a quilibet cleric⁹ nō est aptus ad illas qualitates: ideò
 necessario de his est fienda mentio. dum tamen dico mentio-
 nem fieri debere de p̄dictis qualitatibus & similibus bene-
 ficiorum iam obtētorum notabilibus hoc verum est solum
 cum impetro dispensationem vt liceat mihi tenere secun-
 dum beneficium cum primo quia aliter dispensatio non va-
 leret quod secus est super impetratione quia tunc mentio-
 nem facere non teneor de qualitatibus beneficij iam obtē-
 ti nisi in genere. ita tenuit Panor. in cap. ad aures. de rescrip.
 quod dicit mēti tenendū esse opinionem: cuius tanquam cō-
 munem tenuit Hostien. in. d. cap. postulasti. & c. in nostra. de
 7 resti. Ioannes calderinus in illo. c. ad aures † Cui opinioni
 tamen quantuncūq; communis. sit ego refragor omnino,
 quare dico in impetratione, etiã. 2. beneficij mentionem fa-
 ciendam esse de qualitatibus primi in specie nec sufficeret si
 fieret in genere. hæc enim est nostra ratio quia Cūm (vt ve-
 rum est & vt diximus) de qualitatibus beneficij mentio faciē-
 da est & de omnibus quę mouere possunt Papã ad nō conce-
 dendū vel non ita facile concedēdum. Atqui Papa plus mo-
 ueri poterit qualitatibus beneficiorū in specie expressis quã
 in genere: hoc em̄ oculis quātuncūq; lypis patet. ergo semp̄
 tales qualitates in specie exprimi debent, retorqueoq; aduer-
 sus p̄dictos p̄afatū. c. postulasti. quod quidem expressē lo-
 quitur de impetratione beneficij secundi. Attamē Innocēn.
 3. ibi decidit qualitates in specie esse exprimēdas dicēs in casu
 illius. c. debere exprimi vicariã perpetuã si p̄petua sit. & hæc
 per ea quę p̄diximus ita corroboro: quia qualitatibus in spe-
 cie nō expressis in impetrationibus, cū oēs ad illas habiles nō

a *Valoris*
An non ex-
presso ualo-
re beneficij
mandatum
de prouidē
do, uel simi-
les literæ
sint subrep-
titie. deci.
ea. tol. 435.
et ibidem
Aufreuius.
Valor autē
quomodo p-
betur notat
Guil. cassa-
doren. deci
si. ad reg.
eancel. deci.
19. nume o
3. Prateius.

funt, facillè Papa decipi posset & sic ecclesiæ maximū posset
 insequi damnū. ¶ Sed an impetrans teneatur mentionē fa-
 cere de quantitate valoris a beneficij? Videretur quod nō nā
 nullibi expressè cautum reperitur: quare videndā est gloss.
 8 ad hoc in clemē. j. de præbend. † Attamen vrbānus Papa il-
 lius nominis sextus in primordio creationis suæ voluit & ita
 ordinauit nedum impetrantes certum beneficiū vacans vel
 certo modo vacaturum de valore illius teneri facere men-
 tionem. Imò & de valore omnium beneficiorum quæ obti-
 nerent tempore impetrati beneficij & hoc secundum com-
 munem æstimationem, & non secundū taxationem decima-
 rum, quod grauē, aliās voluit, & decreuit gratias nullius ro-
 boris, vel momenti fore: nisi proprio motu factæ essent
 Hanc prædi. Vrbani constitutionem referunt domini de ro-
 ta decisione. 292. in nouis dicuntque ibi prædicti domini ita
 hodie seruari communiter hæc est igitur prædictæ quæstio-
 nis resolutio prætermisissis quàm pluribus super hoc varijs
 ac superuacaneis doctorum opinionib⁹. ¶ Adhuc tamen ma-
 ius dubium oritur, an impetrans literas super beneficijs de
 nobilitate & diuitijs mentionem facere teneatur. Et prius,
 quàm quæstionem hanc, quæ summè ambigua est, tangam
 9 scire oportet, † literarum ad beneficia ecclesiæ diuersas for-
 mas siue species: quia quædā dantur in forma communi quæ
 aliter in forma cum secundum apostolum vel etiam literæ
 iustitiæ dicuntur vnde hæc omnia idem important & dicū-
 tur in forma communi quia olim Papa non solebat grauare
 ordinarios in collatione beneficiorum nec literas gratiosas
 cōcedere sed tantū scribere cōtra ordiatores vt ipsi, puideret
 10 illis, quos ad ordines promouerant † & quia hoc iustū est &
 debitū vt in. c. nō liceat & c. episcopus. de præben. idē tales
 ecclesiæ dictæ sunt de iustitia & quia fundatæ sunt super illo
 apostoli dicto. Qui altari deseruit & c. dictæ sunt ea ratione
 11 literæ in forma cū scdm. ap̄lm de quib⁹ † in. c. cū scdm. ap̄lm
 co. tit. Præterea & tales literæ dici solent in forma pauperū
 quia in eis dē scribitur pro pauperibus dūtaxat secundū illā
 formam

formã de qua. c. pauper clericus. de præben. in. 6. c. postu lasti
 12 in ver. necessitabus pauperũ de rescri. † ¶ Quædã literę sunt
 quę gratiosę dicunt & sunt qñ vult alium Papa gratiã facere
 cõfert sibi beneficium vel sibi cõferri mandat nullo habito
 respectu ad prædicta de quibus in clem. gratię de rescriptis.
 & c. gratię eo. tit. in. 6. & breuiter ille literę gratiosę dicunt
 13 iunct. glo. i. ibi hæc ita declarauit eo. tit. in. 6. † Sunt & literę
 ad lites de quib⁹, cum nihil, ad nostrum negociũ pertineant
 quisq; plenę videat per Panor. in. c. nõnulli. §. sunt & alij de re
 scrip. Nunc ad propositã quæstionẽ reuertor Hostiẽ. in hoc
 ad aures voluit impetrantẽ literas sup beneficijs teneri face
 re mētionẽ de nobilitate & diuitijs hãc rationẽ addens faci
 lius redduntur nullę literę impetratę ad beneficia quãsm li
 terę ad lites, impetratę. cap. cæterũ. & c. ad audientiam. in
 scdo de rescr. & tamẽ quãdo rescriptum ad lites impetratur
 mentio nobilitatis & diuitiarũ in eo fiẽda est vt firmãt cõmu
 niter scribentes in dicto cap. ad aures. ergo multò magis au
 then. multò magis. C. de sacrosanctis ecclesijs & c. cum in
 cunctis de electione. huic tamen opinioni Hostiensis com
 muniter omnes contradicunt maxime Bald. in. d. c. ad aures
 quodam simili arguens & quærens promotus ad titulum
 sui patroni, quod quidem sufficiens est, volens beneficium
 impetrare de illo patromonio teneatur facere mentionem
 & respondet quod non dicens licet talis sit intitulatus ta
 men non est beneficiatus argumẽ. l. qui rem. C. locati & l.
 3. §. ex pluribus. ff. de acquiren. possessio. Sed nunc aduersum
 hæc obijci posset quare etiam de notabilitate & diuitijs nõ
 fit facienda mentio sicut de beneficio quãtuncunq; minimo
 quod impetrans obtinet. c. si motu proprio. de præben. in. 6.
 adde tex. in. c. si proponente. de rescriptis in antiq. & ibi vide
 gl. notabilẽ adducentem cõcord. & ibi AEgi. Bellemerçum
 Ad hoc facile respondi põt & dici eandẽ rationem non esse
 qa pluralitas bñficiorũ est, vt sæpe pdixim⁹, canonib⁹ inimi
 ca pallegatis iurib⁹ sed hæc rō hĩc cessat ergo & c. vulg. iurib⁹

- præterea & hoc casu cessat ambitio quia nemo tenetur suis stipendijs militare. c. cum ex officijs. de præscrip. & ideo dicimus clericum de redditibus sui beneficij posse viuere & patrimonium si quod habet sibi conseruare vt notatur in cap. in
14. nostra. de rescriptis. † Proinde & huic communi opinioni que vult non debere fieri mentionem in impetratione beneficij de diuitijs hanc nostram nouam considerationem pro ratione addo quam defumo de præd. c. postulasti de rescrip. in quo qdè per episcopum Veratitanonensem. Quæstio summo pontifici Innocen. 3. proposita fuit an alicuius ecclesiæ perpetuo vicario bonisque paternis habenti, vnde valeat cõmodè sustentari teneretur per illam formam communem, cum secundum apostolum & in beneficio prouidere ecclesiastico cui quæstioni sibi proposita Papa ibi ita respondet cum per formam prædictam necessitatibus pauperum clericorum, qui nullum sunt beneficium assecuti, sedes apostolica duxerit succurrendum perpetuus vicarius, nisi de vicaria mentionem fecerit, commodum reportare non debet de huiusmodi literis vtpote veritate tacita impetratis non enim carere beneficio debet dici cui competenter de vicariæ perpetuæ prouentibus est prouisum &c. † Cum igitur ipsi Pape propositum fuisset an de vicaria perpetua, quæ per illum text. beneficium dicitur, & de diuitijs mentio in impetratione secundi beneficij fieri deberet de vno tantum: scilicet de beneficio decidit quod sic ergo de alio hoc est de diuitijs videtur negare. c. nonne benedicimus de præsumptio. quare cum communi concludo in impetratione beneficij de diuitijs mentionem fieri non debere. ¶ Sed an hoc verum sit in eo qui amplum patrimonium habet, ita quod de eo absque aliquo beneficio viuere optimè posset? & an, salua cõscientia, talis beneficium ecclesiasticum petere, & habere possit? Quantum ad primum Barbatias in dicto capitulo ad aures. dicit si habens amplum patrimonium, pingue beneficium impetrat, † & talis de suo amplo patrimonio mentionem in sua impetratione non fecerit rescriptum est surreptitium, &

- tium, & hanc rationem assignat: quia non est verisimile saltem non ita facile Papam concessisse magnum beneficium habenti amplum patrimonium arg. eius quod habetur in. d. c. postulasti. de rescrip. & ita dicit ipse, debet intelligi prædicta Hostiensis opinio volētis in impetratione de diuitijs mentionem fieri debere quod certè verum crederem maximè cū impetrantur literę in forma iustitię vnde dicunt scribentes cōter per tales literas episcopus habenti sufficiens patrimonium non tenetur providere per tex. in. c. tuis. de præbend. Quantum ad secundū verò Panort. in. c. postulasti. in verb. venio ad secundum de rescrip. & ibi Barbat. & in. c. Eps. de
- 17 præb. Inn. & communiter omnes tenent ¶ talem licitè posse viuere de beneficio, & redditus patrimonij sui conseruare idè tenuit Io. de lignio in de. gratia. de rescript. & Archi. in. c. statutum. e. ti. in. 6. nec obstat tex. dicit in. c. pastor. j. q. ij. volens si quis sit cui sua sufficiant de bonis ecclesiæ nō debet ali: quæ tex. ille scdm Inn. & reliquos loquitur de clerico volente de beneficijs ecclesiæ viuere, & de patrimonio auarè thesaurizare: quod secus est si suis hæredibus vult conseruare patrimonium: quare hanc opinionē tanquā veritati consonam ita concludo simpliciter hodie licitū esse seculari clerico de fructibus beneficij viuere dūmodò honestè viuat, & suis hæredib⁹ p̄rimoniū conseruet pro hoc addo ego glo. in. c. illi. 12.
- 18 q. 1. & in. c. fi. j. q. ij. ¶ ¶ Quæ oīa in impetrationib⁹ bñficiorū dicta nunc puto vera etiam in hac materia nominationū, & sic omnia quæ exprimenda sunt in beneficijs impetrandis in ipsis nominationibus sint etiam exprimenda: quia, vt diximus, nihil tacendum est de his quæ principem mouere possunt ad denegandum. c. quanuis. de præbend. in. vj. c. super literis. de rescri. & argu. c. is, cui. de præben. in. c. sed qualitates primi beneficij mouere possunt summum ponti. ad secundū
- 19 beneficium denegandum ¶ forsan ob residentiam ad quam propter curam animarum tenetur impetrans in primo residere propter quod poterat inuitus in eo retineri hoc vinculum, quo primo adstringitur. c. si quis iam. 21. q. 2. quia, vt an-

- te dixi, beneficiū curatū habens in eo tenetur personaliter residere, & non per vicarium: quia videtur electa industria personæ, & sic non potest cura alteri delegari. c. is cui. de off. deleg. in. 6. & c. fina. eo. ti. in antiquis. facit. l. inter artifices. ff. de solutio. cum similibus, nisi ex causa magna voluerit habere vicarium: vt fauore studij, vel alijs causis similib⁹ de quibus prædictum est. aut etiam propter quancunq; aliam qualitatem, quæ posset ita mouere summum pontif. ad secundū
- 20 beneficiū denegandum, † quæ omnia ista locum sibi vendicant etiam in nominationibus: nam vno ex prædictis posset moueri vniuersitas ad non concedendum nominationes, vel collator ad non conferendum tali nominato beneficiū sed potius alteri minus beneficiato, & indigenti cum nominationes dentur in forma pauperum hoc aperti iuris est, & ad prædicta nunc facit cle. si romanus pontifex. de præbend. vbi prouisio facta motu proprio valet, licet qualitas, vel numerus beneficiorum prius obtentorum non exprimat: ergo si motu proprio facta non sit quæcunq; impetratio, maximè si in forma pauperum fiat, in qua prima beneficia tacentur, censetur surreptitia, & nedum in impetratione nominationum de beneficijs iam habitis tenetur impetrans mentionem facere, vt nunc dixi † imò & de literis prius impetratis ad beneficiū, licet eisdem iam renunciauerit. & hæc ratio est: quia ex quo per dictas literas poterat impetrans assequi beneficiū & per eum stetit quominus nō haberet perinde est, ac si consecutus fuisset beneficiū, ita expressè
- 21 Pa-
- 22 nor. in. c. ad audientiam. in. 2. de rescript. † præterea & de beneficio annexo mentio fieri debet qñ duæ ecclesiæ simul unitæ essent, ita qd neutra subesset: sed vtraq; esset per se principalis eo enim casu de vtraq; oportet mentionem facere argu. clemen. j. de præben. & c. j. in fine. de cōsecra ecclesiæ, vel
- 23 altar. & l. generaliter. ff. de fideiussor. † sed qñ vnum ex beneficijs unitis esset accessorium alteri tunc de tali beneficio accessorio non est facienda mentio ita notat Io. andr. in. c. super eo. de præbend. in. 6. & Rota decisione. 319. & 370. in nouis de

Beneficiū
unitum

uis. de ordine autem annexo beneficio non est facienda mentio: arg. c. ei cui. de p̄ben. in. 6. & Panor. in. d. c. ad aures. de refcri. nec etiam de re ditibus, seu valore beneficiorum de iure est facienda mentio, cum nec iure aliquo id caueatur ita gl. in verb. qualitates. titu. de collat. in pragma. licet aliter ordinatum extiterit per regulas cancellarię inno. octauı regula. 21. iuncta gl. ibi & per concordata etiam, vt in. §. volumus autem. titu. de collat. in concord. vbi hæc sunt expressa verba: Volumus autem, quod nominati literas nominationis ab vniuersitatibus, in quibus studuerunt obtinentes in nominationum literis beneficia per eos possessa, & eorum verum valorem exprimere teneantur: alioquin literæ nominationis huiusmodi eo ipso nullæ sint, quid igitur apertius est, quàm verum valorem beneficiorum iam obtentorum hodie debere exprimi? ¶ Sed beneficij valor in quo attendatur nunc videndum est gl. in verbo residendo. §. quod si quis ex dictis titu. de collat. in prag. dicit verum valorem non attendi si tantum beneficium valeat in portatis: sed in loco residentia, & ibi personaliter residendo gl. tamen regularum cancellaria Inn. viij. in regula 60. contrarium voluit dicens verum valorem beneficij non computari in residendo, sed in absentia: quare has duas gl. quæ ex diametro purgare videntur ita conciliandas puto, & sic quod prædicta gl. pragmatica procedat in valore beneficiorum, quæ de sui natura requirunt residentiam, vt sunt curata beneficia canonicatus & similia. at prædicta glo. regula cancellariæ in beneficijs simplicibus quæ quidem, vt supra dixi non requirunt residentiam. ¶ Sed cur verus valor beneficiorum quæ iam obtinent, qui nominationes impetrant ita exprimendus sit nunc videamus: quare sciendum est inter cætera cur nominationes inuenta sint & ab vniuersitatibus modo quo diximus concedantur hanc esse rationem potissimam, vt scholaribus, qui nullum, aut minus sufficiens beneficium habent subueniatur. §. quod si quis. titu. de collat. in pragmat. si igitur hæc est ratio, ergo ne scholares, qui beneficij ecclesiasticis abundant loca pauperum

*Glossarum
antimonia
& conci.
liatus*

*Requiren-
tia residen-
tiam,*

occupent non minus sanctè ,quàm honestè ordinatum per concordata extitit in.d.§.volumus.titu.de colla.verum valorem beneficiorum quæ tempore impetrationis nominatio-

26 num scholares obtinent exprimi debere:† quare ex prædictis notandum est beneficiũ dici minùs sufficiens si non ascendat ad summam ducentorum florenorum auri , & hæc ex verbis prædicti.§.qd si quis. colligi possunt dum dicit ibi nisi scholaris aliter qualificatus habuerit beneficium,vel beneficia vsq; ad summam ducentorum florenorum auri has nominationes consequi possit,etiam si facta vera æstimatione,vt super talibus fieri solet,decem floreni auri,vel minus deficerent intellige florenum auri pro ducato de camera quæ in concernētibus literas apostolicas,& ipsam cameram apostolicam ducatus,& florenus auri similis valoris sunt ita glo. in.d.§.quod si quis.titu . de collat.in pragma . qui ducatus,vel florenus in hac materia idem sunt quod libra Turonen̄. quia olim multò plus ascendebat libra,quam hodie,vt vult glo.in verbo censetur prædicti.§.quod si quis.& in regulis

27 cancellariæ Innocen.regula.23.iuncta glo ibi . † Dictaq; est libra Turonensis:quia cum aliàs initum esset generale concilium in ciuitate turonen̄i Rex francia , qui pro eo tempore erat:quum Italos haberet odio in dicto concilio obtinuit,vt impetratio beneficiorum fieret secundum illam libram turonensem,& quod vterius non fieret per ducatos: sed illa libra turonensis erat eiusdem valoris cum ducato:vt iam dixi licet non eiusdem cunei ita gl.in prædicta regula cā-

28 cella. 23.† Ex quibus nunc dictis infero pro sufficientia honesta alicuius scholaris ducentos florenos auri,seu ducatos de camera annuos requiri,qui ad quadringētas libras currētes ascendunt,& non minus per ea quæ prædixi,& ita etiã hodie in nominationibus computatur quod bene notandum est:quia nec à Rebuffo.nec à quouis alio hoc ita cumulatũ reperietur,licet hoc casu quodammodo incidenti hinc inferuerim: sed ad nostram materiam reuertor.¶ Dicebam mã data apostolica de prouidendo tanti esse effectus,vt ea im-

petrante

petrâtes nedum temporis ordinarijs collatoribus vel etiam patronis ecclesiasticis præferatur in d. & quibuscunque graduatis vel simplicibus vel nominatis. Quid autem dicendum est si duo mandatarij sint quorum mandata eidem collatori, vel patrono diriguntur, cum Romanus pontif. non intelligat vnum & eundem grauare super duobus beneficijs iuxta cap. mandatum in fine de rescrip. his duobus igitur mandatarijs sic concurrentibus quis eorum erit præferendus † de hac quæstione me breuiter expediens dico primum esse præferendum per cap. eum, cui. de præb. in. 6. vbi Bonifacius. viij. postquam ius canonice cuidam in quadam ecclesia contulit, mandauit decano, & capitulo illius ecclesie vt de facto talem reciperent in canonicum & fratrem demum idem summus pont. in eadem ecclesia fecit cuidam alteri similem gratiam & de facto in suis secundis literis mandauit dicto decano, & capitulo, vt talem reciperent etiam in canonicum & fratrem. Secundus impetrans diligentior alteri fuit, vt qui prius literas sui mandati præsentauit dicto decano, & capitulo, qui eum receperunt in canonicum & fratrem. Primus verò impetrans demum suum mandatum præsentauit qui à prædictis simili modo receptus est, dubitabatur quis horum duorum, qui ita mandatum impetrauerant sit præferendus? quia accidit vtroq; impetrantium ita recepto vacasse quandam præbendam cui horum duorum debeatur? ibi decisum est quod primo impetranti quantuncunque posterior in præsentatione suarum literarum fuerit rationem subiungo quia in impetratione cuiuscunque beneficij data literarum inspicitur & non præsentatio vel receptio: si verò vnus ex duobus habentibus æquales gratias & eiusdem datæ primus literas præsentat executori quam alter & facit processum fieri talis alteri præfertur in præbenda seu beneficio postea vacante propter huiusmodi diligentiam, quia omnis executor ad prouidendum est collator iuxta notata in illo. c. pro illorum. de præben. & c. duobus de rescrip. in. 6. & c. si cui. iuncta doctrina archidi. ibi de præben. eodem lib.

- 31 † Et sic hoc casu regula iuris locum habet qui prior est tempore potior est iure regula qui prior. de regu. iur. in. 6. quàm corroborat tex. in. c. si pro te & c. tibi qui gratiam de rescri. eodem lib. hanc enim regulam cum sua tota materia propo sui hîc plene discutere eam prius exemplis varijs tam iuris diuini quàm humani comprobans ob cuius rei gratiam se offert. 3. loco tex. Geneseos cap. 27. vbi Isaac filium suum maiorem natu ad se vocauit dicens. Sume arma tua pharetram, & arcum & egredere foras cumquæ venatu aliquid apprehenderis fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti & affer vt comedam & benedicat tibi anima mea antequàm moriar, quæ benedictio ista pro hæredis institutione habebatur vt aliquando plenè dixi in interpretanda autem. nouissima. C. de inoffi. testa. † Et quod talis benedictio pro hæredis institutione habetur pro nunc tantùm adfero id quod habetur in medio dicti ca. dum Iacob ignoranter à patre suo Isaac fuisset benedictus ab eodem audiuit hæc verba: esto dominus fratrum tuorum & incuruentur ante te filij matris tuæ &c. Addo adhæc quæ habentur Geneseos. 43. cap. in si. sedebant primogeniti iuxta primogenita sua & nimium iuxta ætatè suam. & eodem lib. 48. cap. dum Iacob filijs Ioseph benediceret ac manum suam super caput iunioris qui manasses erat apposuisset iam sinistram verò super caput effrayn natu maioris; dixit Ioseph patri suo Iacob non ita conuenit pater quia hîc est primogenitus pone dextram tuam super caput eius &c. & de hac prioritate quantum Deus eam dixerit perpende ex verbis altissimi alloquentis Mosem Exodi. 13. capit. ibi inquit. † Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filijs Israël tam de hominibus, quàm de iumentis &c. & numeri. 3. capitu. locutus est dominus Mosi dicens meum est enim omne primogenitum, sanctificaquæ mihi quicquid primum nascitur in Israël vide quid legatur etiam primi Paralipo. 5. capit. in principio eiusdem vbi ostenditur
- 34 † Ruben fuisse primogenitum Iacob sed cum violasset thorum patris sui primogenita eius data sunt Ioseph qui filius
- etiam

Benedictio
nis Isaac
uis.

etiam erat Iacob prærogatiua igitur magna & autoritas in
 35 primogenitura erat & sic in prioritate temporis. † Ius enim
 primogenituræ est ius dignitatis adeptæ cum viuente adhuc
 patre filius vtatur, prærogatiua primogenituræ in omnibus
 sola successione excepta quam adipisci sperat post mortem
 patris secundū gl. in. c. quā periculosum. 7. q. j. imò vt meli⁹
 dicam solam administrationem bonorum patris cum iam sit
 quodammodo dñs eorundem in vita ipsius vulgata illa. l. in
 suis. ff. de lib. & posthumis, vbi hunc articulum aliquādo spe
 36 ro me tractaturum plenius. † Antiquo enim tempore pri
 mogenitura & sic prioritas temporis multa habebat priuile
 gia: primo in festis primogenitus præ alijs sacrificium offere
 bat. 2. sedebat ad dexteram patris. 3. duplicatos suscipiebat ci
 bos hæc tria enumerat gl. in præd. c. quā periculosum. 7. q. j.
 4. vestem peculiarem in oblationibus habebat. 5. in conuiujs
 & celebrationibus iunioribus benedicebat. 6. in fine benedi
 ctionem paternam obtinebat hæc tria alia addit archid. in. d.
 c. quā periculosum. 7. duplicatam partem in diuisione ob
 tinebat secundum Ioannem andream in. c. licet. de voto, &
 37 voti redempt. † Hæc tamen omnia hodie non seruator tum
 propter mutatum ritum tum etiam quia pro parte à iure
 prohibite sunt: quantum ad benedictionem attinet æquali
 tatem debet seruare pater. §. illud. auten. de trien. & semi. col
 lat. iij. Et notatur in autenti. ex testamento. C. de collationi.
 Item quoad duplicatam partem inter filios & iure debet fie
 ri æqua lance diuisio hæreditaria & rerum. l. inter filios. C. fa
 mil. eriscun. l. fina. in fi. C. crimi. diuidun. Præterea cibos &
 equalia alimenta debet filijs præstare pater. l. si quis à liberis.
 in princ. ff. de libe. agnos. Proinde quoad vestes vt primoge
 nitus peculiare habeat non puto id esse hodie: quia cum ap
 pellatione alimentorum vestimenta veniant. l. legatis. ff. de
 alimen. & ciba. lega. Si igitur cum cibos, duplicatos nunc nō
 habeant. vt prænotatum est sic, nec vestimenta. Quicquid
 tamen sit primogenitura etiam hodie multis abundat præro
 gatiuis quas quilibet per se ex prædictis colligere potest.

- 38 Super qua materia adhuc primogeniturę & prioritatem temporis quęro an verum sit id quod vulgo dici solet quod primogenitus in diuidendis bonis ille sit qui diuidat & minor aetate habeat optionem scribentes communiter in.c.j. de parochijs. per illum tex. tenent quod sic, dicentes licet in familia herciscundę iudicio primus hęreditatem paternam diuidat: tamen minor natu frater primus eliget & partem sibi debitam capiet & ita de Abraham legitur etiám Geneseos 13. cap. qui cum senior Loth esset & dixit non sit obsecro iurgium nec rixa inter me & te (fratres enim sum). Ecce vni uerla terra ante te est, discede, obsecro, a me, si tu in sinistram ieris ego in dextram vadam. &c. Et si sint qui dicant, quod imo senior eligere debet qualdam rationes addentes, quas pro nunc prętereo, Et quicquid etiám de iure super hoc esse posset: de inueterata tamen cõsuetudine seruetur quod imo senior diuidat, & iunior eligat ita guido Papę quęstione. 289. de quibus adhuc vide per Bartolum & Alexandrum in. l.j. C. de his, qui se deferunt rursusq; dico tantę pręrogatiuę esse prioritatem vt in diuidenda hęreditate instrumenta communia penes eum qui primogenitus est remaneant. l. fina. ff. de fide instrumen. Et ne plus, quàm deceat, simbras dilatare videar satis ostendimus de veteri instrumento hanc prioritatem temporis multum esse commendatam. ¶ Sed an de nouo instrumento idem sit & prędicta regula comprobari possit nunc videamus, quare primo loco id quod Luca. 5. ca. habet adfero vbi de quodam patrefamiliãs legitur qui cum duos filios haberet adolescētior eorum dixit patri suo da mi hi portionem substātię &c. & cum dissipatis bonis paternis viuendo luxuriosē is filius in domū paternā se rursus cõtulisset a suo prę cū ingēti gaudio recept^o est dans stolā nouā anulū & in pedes eius calciamēta occidēsq; vitulū fagiātum
- 38 &c. † Subsequit̄ ibi filius autē senior cū in agro esset, & audisset hęc omnia indignatus est & volebat intrare at qui roganti patri vt intraret ait, ecce tot annis seruiui tibi &c. Tunc pater respōdit filij tu semper mecum est & oīa mea tua sunt &c. Ex

&c. Ex his vltimis verbis manifestum est prioritatē tēporis adferre potius ius pręterea & Ioannis. s. c. legimus hierosolimis fuisse probaticā piscinā cognomento hebraico bethsaida dictam quinq; porticus habentem in quibus iacebat multitudo magna languētium, cecorum, claudorum, aridorum expectantium aquę motum. Angelus autem domini descēdebat secundum tēps in piscinā, & aqua mouebatur, & qui prior post motionem illam aquę in piscinam descendisset a quacunq; detētus fuisset infirmitate sanus fiebat, quantę igitur potentię sit prioritas temporis his veteris, & noui instrumenti testimonijs compluribusq; alijs similibus optimē cōpertum est, & sic priorem tēpore iure etiam esse potiozem:

39 ¶ sed vt proprius materiam huius regulę tangam, quā sit iure diuino comprobabimus: nunc verò humano iure, & sic canonico, & ciuili, quia iura humana dicuntur gl. in verb. nequitias. § cum itaq; in proœmio prag. illam modis pluribus firmabo, & à iure canonico tanquā à digniori exordiar, primòq; loco adduco tex. in. c. vltimo. .17. dist. vbi sancitum est Episcopos secundum ordinationis suę Episcopus, siue ad cōcedendū in concilio, siue ad subscribendum, vel in quauis re alia sua loca attendere, & pręrogatiuā suorū ordinū sibi vēdicare, ac si ibi vellet innuerē Gregorius qui prius dignitatē acceperunt alijs pręferantur facit tex. in. c. Episcoporū. 74. dist. vbi ex concilio Agatēsi constitutū fuit Episcopos posteriores non pręponere prioribus. Adde tex. ad hoc in. c. fi. 75. dist. vbi Gelasius Papa postquā ostendit quo tempore ordinationes prębyterorum, & dyaconorum fieri debent mādat ex post cuiuslibet vtilitatis causa ne posterius ordinati prius ordinatis pręferantur similis est text. in. c. j. de maiortate, & obed. cum concordantijs. de quibus per glos. ibi ratio prędictorum est quoniā ille gradus ceteros antecedere debet quem labor prolixior, & longiora stipendia fecerunt antequam. l. nemo. C. de offi. magistri officiorum. & quantum ad prędictam regulam cōprobendam, nunc ad ius ciuile me transfero ex quo exemplum, de diuersis creditoribus desu-

mam quibus debitoris obligatę sunt vt is potior iure sit, qui
 prior est tempore. l. potior. ff. qui potiores in pignore habeā-
 tur. & l. si fundum. C. eo. quā plurimāq; familia adhuc exē-
 pla iuris ciuiliſ his subiungere poſſem quę, vt breuitati con-
 ſulam miſſa facio: ſed iure optimo quis nunc mirari poſ-
 40 ſet: ¶ quare hęc iuris regula locum etiam ſibi non vendicet
 in contractu emptionis, & venditionis ſicut in alijs contracti-
 bus. & ſic vt prioritas hęc in venditione non attendatur: quā
 in eo contractu emptionis, & venditionis non præfertur is,
 cui res prius vendita eſt: ſed cui prius eſt tradita. l. quoties. C.
 de rei vendicat. dicerem ego hanc rationem eſſe: quia prædi-
 cta regula, qui prior &c. locum habet in his quorū vtriuſq;
 cauſa par eſt, & non aliter. c. per tuas. de maioritate, & obe-
 dientia. & l. ſecunda. ff. de albo ſcriben. ſed poſt venditionem
 venditor adhuc remanet dominus rei venditę, donec ea tra-
 dita. l. qui tibi hæreditatem. cum concord. ibi in glo. in ver-
 bo perleuerant. C. de hæredi. vel actio. vendita vendendo
 41 ¶ igitur & tradendo. 2. cauſa ſecundę potior erit. l. traditio-
 nibus. C. de pactis. vbi ab Imperat. Diocleti, & Maximi. de-
 ciditur traditionibus, & vſucapionibus dominia rerum trãſ-
 ferri, & non nudis pactis, ergo in contractu emptionis, &
 venditionis ſola traditio rei venditę dominum transfert, &
 non pactum. Traditionem autem dico quando realiter is,
 qui verus dominus eſt rei alicuius ipſam ex titulo habili ad
 transferendum dominium tradit. l. traditio. in princip. ff. de
 acqui. rerum domi. cum ſimilibus. & in hoc à quaſi traditio-
 ne differt, quę ex quadam fictione iuris ciuiliſ fit vt eſt ca-
 ſus. in. l. quod meo nomnie. ff. de acquirenda poſſeſſ. l. quædã
 mulier. ff. de rei vendi. & §. interdum. inſtituta de rerum di-
 uiſi. multiq; modis alijs adhuc fit hęc quaſi traditio de qui-
 bus per gl. in. l. iij. in princip. in verbo animo. ff. de acquiren.
 poſſeſſ. ad vnum tamen aduertamus à prædictis imperatori-
 bus deciditur traditionibus, & vſucapionibus dominia re-
 rum transferri, & non nudis pactis: ergo innuere videntur
 pacto veſtito abſque traditione rei, vel vſucapione do-
 minii

minium transferri posse: quia qui de vno dicit &c. apertis
 adhuc iurib. quod esset aduersus ea quæ nunc diximus & ad
 huc contra. l. si ager. ff. de rei vendi. vbi ex responso calistrati
 iure con. habemus ex solo titu. emptionis absq; traditione
 non transferre dominium similis est tex. in. l. seruum. C. cod.
 vbi potissimum ex summario Baldi ibi habes: titulum absq;
 traditione non esse causam sufficientem transferendi do-
 42 minijs † quare vt omnia sub tuto. sint & prædicta. l. traditio
 nibus. absq; scrupulo remaneat intellige illa verba non nu-
 dis pactis De quibus ibi hoc est nõ traditione subnixis licet
 aliter aliquo iuris vestimento vestita sint quasi per illa verba
 velit ibi textus dominia & rerum quocunq; pacto etiam ve-
 a fito^a non transferri nisi traditio vel quasi seu vsucapio pa-
 ctum sequatur quomodo autem hoc ita iure consistat ratio
 nem duplicem addam quorum altera quia si dominia rerũ
 solo pacto transferrentur nulla obligatio dandi in rerum na-
 tura reperiretur cum iam datum esse hoc est trãslatum ipso
 facto Altera est quia principia naturalia ab actis hominũ in-
 totum remoueri non possunt vtrãq; harum rationum assi-
 gnat Baldus in. l. ea lege in. 1. colũ. de condi. ob causam dato-
 rum Vnde concludo non ex pacto sed ex traditione acquiri
 43 dominium † & quibusdam modis amplio primo vt etiam
 procedat in domino rei alicuius pro parte dimidia & pro in-
 diuiso qui si aliam partem dimidiam emat à socio sine tradi-
 tione non acquirit dominium ita Ang. Peru. in. l. 2. ff. de sti-
 pu. seruorum & Iason in. d. l. traditionibus. 2. amplio etiam si
 in tali contractu interuenerit inuestitura iputa impositio
 anuli vel pilei libri traditio vel ensis euaginati seu quod-
 uis simile signũ Adhuc dominiũ nõ transferretur absq; tradi-
 tione glo. est ad hoc notanda in. c. autoritate de institutio
 & cap. ex ore. in verb. anulo de his, quæ si. à maio. parte capi-
 tuli & in. c. pro illorũ. de praben. canonistæ cõmuniter in. c.
 parte de cõstitutio Bal. in. d. l. traditionibus & in rubr. C. de
 contrahen. emptio. & Angel. in. l. licet. C. de acqui. possessio.
 hinc est quod in feudis videmus licet aliquis inuestitus sit ali-

a Videtur
 innuere plu-
 ra esse pa-
 ctorum ues-
 timẽta quã
 unicum so-
 lũ quod est
 rei interuen-
 tus contra
 gl. §. instit.
 quib. mod.
 re cõtrahit
 obli. & .l.
 iuregentiũ.
 ff. de pact.
 & doct. ibi
 dem cum re
 uera unũ sit
 cũ iure illa
 uestimento
 rũ genera
 probari nõ
 possũt ergo
 non statuẽ
 da. in. l. illã.
 C. de colla.
 Imo uerò
 omnis cons-
 tractus no-
 minatus est
 pactũ nudũ
 l. j. ff. de re.
 permu. sed
 hoc alibi su-
 sius dixim⁹
 Præcius.

quo signo prædicto tamen autem traditionem nullum ius habet, sicut nec in alijs rebus ita text. in c. si facta. & ibi Bald. in 44 j. col. si. de feudo defunct. conten. sit in vsibus feud. ¶ ex prædicta igitur decisione. l. traditionibus. colligi potest ratio ad dictam. l. quoties. decidentem si eadem res duobus vendatur diuersis temporibus, & tradatur emptori secundo illo casu secundus primo præferatur: quia in secundum trāsferitur dominium mediante traditione. Primus verò ex solo titulo nullum dominium, nec ius habet in re, ita glo. & ibi doctores in dicta. l. quoties.

ARGVMENTVM

Quibus casibus admissum an non fit dominium sine traditione transferri, & canonem canonem, volūtas voluntatem tollant, & de mandatariorum prælatione.

✠ S V M M A E ✠

- 1 Ex contractu cum principe inito dominium non transferri. at in libello supplicis diuersum ius statui nu. 2. limitatur etiam, vt nu. 3.
- 4 Signatura transferri dominium rei: quibusq; hoc admitti debeat.
- 5 Limitationes ad regul. qui prior est tempore & c.
- 6 Vltima voluntas in quibus casibus pro lege seruetur.
- 7 Iuramento liberam testandi facultatem non tolli, & priore voluntate iurata quibus casibus recedere liceat. nu. 8.
- 9 Lex posterior priori præferenda.
- 10 Canone canonem tolli & abrogari.
- 11 Serpentem à Mose erectum cur destruxerit Exechias.
- 12 Instituta prædecessoris ex causa tolli successor.
- 13 Casus fallentes ad regulam ex duobus mandatarijs. apostolicis concurrentibus priorem impetrantem præferri & nu. 14. 15. 16. 18. 19. & numero. 20.
- 21 Antinomia. c. si pauper clericus. & de gratia conciliatio.
- 22 Beneficia duo possideri sine dispensatione posse.
- 23 Beneficium primū vacans mandatarias acceptet quō admitti debeat.

Nunc in

CAP.

VI.

Nunc In hac materia se offert pulchrum
dubium in quo sepe haſitauit: nun-
quid dispositio prædicte regule locum etiam
habeat in principe vendente vel donante vel
aliter contrahente, ita quod ibi ad transferen-

dum dominum requiratur traditio an verò sit speciale in
principe quod ex solo contractu sine traditione dominum
transferatur in vtranque partem cum nostris ſcribentibus
hoc dubium mouere poſſem ſed hæc eſt noſtro iudicio vera
huius dubij reſolutio quam tradit Bal. in cap. ij. vlti. colum.

- 1 de noua forma fidelitatis in vſib. feudo. † aut à principe con-
trahitur & tunc in tali contractu ius commune ſeruandum
eſt vt ante traditionem non acquiritur dominum neq; poſ-
ſeſſio & ſic debet intelligi. l. omnes & l. bene à zenone. C. de
quadrienn. præſcrip. quæ decidunt in contractu cum fiſco
2 vel cum principe facto ſeruandum eſſe ius commune. † Si
verò princeps hoc faciat per modum priuilegij vel gratiæ &
non via contractus, ſed ſupplicationis tunc ex ſola gratia cõ-
ceſſa à principe transfertur dominum quia hæc eſt natura
3 collationis gratioſæ. c. ſi tibi aſſenti de præben. in. 6. † Quæ
prædicte tamen: ſcilicet quod ex ſola traditione transferatur
dominium & nõ aliter nunc multis modis limito vltra quin-
que modos quos adfert Accur. in glo. ſina. d. l. traditionibus,
primo vt non procedant in dei pauperibus vel locis religio-
ſis in quos aſſque traditione aliqua poſſeſſio rerum quæ eis
relinquuntur transfertur omnino, ita Innocen. 3. in cap. 2. de
cõſuetudine & impera. Iuſtinia. in. §. ſi quis autem in. 2. autem,
de eccleſiaſticis titulis colla. 9. 2. in fiſco in quem etiam domi-
nium rerum tranſit ipſo iure aſſq; traditione. l. vnica. §. cum
autem. C. de cadu. tollen. 3. in donationibus cauſa mortis. l. 2.
iuncta glo. ibi. ff. de mortis cauſa donatio. 4. in tribus iudicijs
vniuerſalibus vt familia herciſcunde communi diuidendo
& finium regundorum ita gloſſ. in. l. & ideò in princip. ff. de
condictio. furti. adferens text. formalem ad hoc in §. hnal. in

Vniuerſal
huius

instituti. de offic. iudic. ita & in materia societatis dicas per l. secundam. ff. pro socio. Quinò in beneficialibus in quibus per solum titulum, & inuestituram sine quavis alia traditione ius acquiritur. c. proposuit. iuncta gl. interlineari ibi in verbo inuestitus. quæ ita declarat de concess. preb. Sextò in dote cuius beneficium ipso iure transfertur in uxorem. vel ubi debitor in fraudem creditorum alienaret. §. item si quis in fraudem. instituti. de actionib. ¶ Septimò & vltimò pro nunc limito non procedere si res empti signetur: quia per talem signaturam ita transfertur dominium sicut per traditionem vt si quis in nemore existens arbores, quas emit sibi conseruari signauerit textus est notandus in l. quod si neque. ff. de periculo & commodo rei venditæ quem ad hoc reputat singularè Ludouicus romanus in suis singularibus. hoc vltimum tamè sublimito non procedere in dolio vini empto: quia per solam signaturam dolij vini dominium non transfertur text. est in l. j. §. si dolium. ff. eodem titu. & rationem differentie vltra omnes hanc dicerem esse quare per signaturam arborum, seu trabium dominium transferatur, & non per dolij signaturam: quia primo casu bonitas est extrinseca, & sic apparet propterea ex sola signatura transfertur dominium, secundo verò casu bonitas intrinseca est, & sic per solam signaturam non transfertur dominium nisi degustatio subsequatur per quam bonitas illa apparebit: quare pro vera huius articuli intelligentia duas hinc constituo regulas.

Prima Regula.

¶ Per solam signaturam in rebus, quæ bonitatem extrinsecam habent transfertur dominium, & ita intelligi debet prædicta. l. quod si neque. ff. de periculo. & commodo. rei vendi.

Secunda Regula.

Per solam signaturam earum rationum quæ bonitatem intrinsecam habent, nisi degustatio sequatur non transfertur dominium. & ita procedit illa. l. j. §. si dolium eiusdem tit. quæ & si prædicta duo iura contraria videantur ita optimè conciliata sunt

¶ Textus quibus omnibus quæ nunc diximus superest in contractu
emtionis

emtionis, & vend. potius ius esse secundi emptoris quã pri-
 mi si secundo prius res tradita fuerit per illam. l. quoties. ra-
 tiones iã tetigim⁹, & sic regula illa, qui prior &c. illo casu ces-
 sat quod idem in testamentis dicendum est, vt vltimum po-
 tius sit, quã primum & sic quod per secundum primũ rum-
 patur. §. posteriore quoque testamento. instituta. quibus mo-
 dis testa. infr. Hoc tamen dicerem procedere fauore testa-
 toris, qui voluntatem suam vsq; ad mortem deambulatoriã
 habet. l. ij. ff. de adimendis legatis quando iure con. ibi vult
 rem semel legatam, vel in totum, vel pro parte ex post à testa-
 6 tore adimi posse. † Vltima enim voluntas defuncti pro lege
 seruanda est. c. vltima voluntas. 13. q. 2. & §. disponat testator.
 authen. de nuptijs. colla. 4. intellige verum cum talis volun-
 tas testatoris rationabilis est, & non aliã: nam si moriens fi-
 lium suum exhæredare vult absq; causa legitima talis volun-
 tas testatoris seruanda non est. c. si quis irascitur. 13. qõ. 2. sine
 causa igitur iusta exhæredationis filius à patre hodie exhæ-
 redari non potest, quæ causa iusta in testamento inferi debet
 authen. non licet. C. de liberis præteritis, vel exhæredat. &
 ibi plenè per scribentes de hac materia. Prætereà & si quis
 corpus suum in mari proijcere præcipiat: talis voluntas cum
 omninò à ratione aliena sit, seruanda non est. l. quidam. ff. de
 conditio. institutionum, inò à iureconsulto ibi deceditur po-
 tius, quam repellendum ab hæreditate, laudandum magis es-
 se quã accusandum hæredem, qui testatoris reliquias non
 in mare, secundum ipsius voluntatem abiicit: sed in memo-
 7 riam humanæ conditionis sepulturæ tradidit. & sic insimi-
 libus dicas, de quibus per glo. in dicta. l. quidam † Sub hac ta-
 men materia de questione quotidiana quero si quis iura-
 uerit non venire contra voluntatem suam: nunquid eo
 casu adhuc per contrariam voluntatem à prima recede-
 re poterit videretur quod non: quia cum tale iuramen-
 tum non vergat in interitum salutis aternæ seruandum
 est. capitulo, si verò. de iureiurando. in antiq. sed veritas est
 tale iuramentum non obligare & hæc ratio est quia nemo

potest sibi inducere legem vt non liceat ei recedere à priori voluntate. l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. 3. nemoq; libertatem supremi iudicij potest constringere vulgata illa. l. j. C. de sacro. sanct. eccle. Glosa tamen in prædicta regula qui prior de reg. iur. in. 6. aliam rationē adferre voluit.

8 ¶ Quare regula hæc verum non habeat in vltimis voluntatibus dicens eam intelligendam esse in contractibus & in his quæ à duorū pendent voluntate & non in ijs quæ ex vnius: sed meo iudicio & sub tanti doctoris correctione dicerē rōnem prædictā non posse subsistere. j. dum vult hanc regulam verum habere super ijs quæ à duorum pendēt voluntate & sic in omnibus contractibus dixi iam id nō esse vtrum in contract. empti. & vendi. præfatis iam rōnibus. Quando autem dicit in ijs quæ ex vnius voluntate pendent non posse locum habere id etiam veritati dissonum est quod patet in legibus constitutionibus & canonibus quia licet à voluntate vnius: scilicet concedētis principis, pendeāt tamē priori standū est ea. hoc ipsum. 33. q. 2. vbi hoc expressum in litera est, quoties in gestis cōciliorum discors sententia inuenitur illius sententia magis teneatur cuius antiquior & potior extat autoritas hoc idem vult tex. in. c. dño sancto. 50. dist. Sed ne à tanti viri opinione discedam dicā eam iure stare posse nec quæ aduersus eam opponebam obstabūt dum prius dicebam illā suam opinionem in contractu empt. modo posse procedere quantuncunq; ex voluntate duorum pendeat, quia hoc verum est quo ad dominij translationem quam sola traditio operatur dicta. l. quoties. ratio enim est propter duplex vinculum ibi existens quod fortius vno est. c. j. de treug. & pact. l. re cōiuncti. ff. de leg. 3. & autem. itaque. C. communia de successio. cum similibus: sed adhuc primus emptor casu illo quantum sua interfit ex empto sagere poterit dicta. l. qui tibi hæreditatem. C. de hæred. vel acti. vend. Præterea dum volebat hanc regulam veram esse in his, quæ ex duorum voluntate pendent: fateor vbi est paritas: & non aliter atqui in contractu emptionis inter contrahentes paritas non est, vt iam dixi.

Erit

- 9 Erit igitur, quare regula in eo cōtractu non procedat. † Quā
tūm ad secundum verò quod dicebam: scilicet quod lex vel
constitutio antiquior sequenda esset, & seruanda, intellige
hoc verum, cum ambæ constitutiones, vel leges sunt particu
lares, & locales & sic recipiendus est textus in ca. hoc ipsum.
33. quæst. 2. & cap. domino sancto. 50. distinctio. & in cap. in
canonicis. 19. sed si ambæ generales sint semper posterior prio
ri præiudicat. c. j. de cognati. spiritali & l. non est nouam. ff.
de legibus. ¶ Sed quomodo id fieri potest, vt vnus canon
alteri præferatur cum omnes instinctu spiritus sancti pro
mulgati sint? ad hoc ita respondeo quod duo canones con
trarij esse possunt: & tamen vterque iustè erit institutus.
- 10 † Et quod vnus iustè statuerit alter contrarium statuere po
test quod ex decretis super electione summi pont. ordinatis
patet quia in quibusdam cōstitutum fuit talem electionem,
præsente imperatore fieri, vt scandala, quæ in ea sequi pos
sent, vetarent: verūm, quia imperatores quādoque officium
suum ignorantes primi erant, qui frequenter etiam in here
ticorum perfidiam prolapsi catholica, & matris ecclesie vni
tatem impugnare conabantur factum est, vt sanctorum pa
trum statuta aduersūm eos prodita sint: quibus cautum est,
vt vlteriùs tali electioni se non immisceant, nec quispiam ec
clesiam suffragio eorum obtineat sub anathematis pœna. c.
quia sancta Romana ecclesia 63. distinctione hoc enim factū
est ea ratione, quia quæ à prædecessoribus, & maioribus no
stris virtuosè fuerant acta ex post in errorem versa sunt non
enim debet reprehensibile iudicari si secundum varietatem
temporum statuta quandoq; varientur humana: præsertim
cum vrget necessitas vel euidentis vtilitas id exposcit ca. non
debet. de consangu. & affinit. quare dicit Bald. in l. vnica. in
princip. C. de cadu. tollend. sicut medicus tempora obseruat
ita & iuris peritus, quod & in veteri instrumento actum legi
mus vbi postquam † Ezechias templa idolorum dissipauit,
contriuit statuas, succidit lucos, & æneum serpentem fregit:
quem dei iussu Moses fecerat ne serpentina morte populus

*Medicus
quid obser
uet*

- interiret: ideo populus ipse colere eum coeperat, & venerari idcirco destruxit iste Ezechias: scilicet quod iubente domino ille, scilicet Moyses fecerat & hæc est magna autoritas ecclesie, vt si qui ex prædecessoribus, & maioribus nostris aliqua fecerunt quæ tempore illo sine culpa esse poterant: & postea vertantur in errorem, & superstitionem sine mora aliqua &
- 12 cum magna autoritate à posteris destruantur. † Ex quibus argumentum desumi potest successores antecessorum facta & instituta mutare debere etiam si bona sint si ea exemplo esse perniciofa videant similem tex. addo in cap. videntes. 12. quæstio. j. cap. j. 37. quæst. j. cap. cor. episcopi. 68. distinctio. cap. boni in fi. 96. c. suggestum. de decimis & 5. sed nedum talia in-
sti. vi bonorum raptorum. sed, ne fines agrorum nostrorum omnino transgredi videamur, ad prædictam quæstionem re-
deo, si duo igitur sunt mandatarij, concurrentes, qui manda-
ta eidem collatori vel patrono dirigant, præfertur primus
in. j. beneficio vacaturo ratione superius dicta, & quod pri-
mus. 2. præferatur: idem in quacunq; impetratione dicas hoc
enim in hac materia mandatorum & quaruncunq; aliarum
impetrationum seruandum est pro regula. Quæ tamen. j. fal-
lit in casu. c. quia sepe de præben. in. 6. vbi si in aliqua ecclesia
præbenda dignitati annexa est & ea vacante sit vnus qui præ-
bendam solum impetret & aliâs dictam præbendam simul cū
13 sibi annexa dignitate. 2. impetrauerit † deciditur ibi primo se-
cundum esse præferendum ratio est quia ex quo vnum con-
nexorum habet, habere debet & reliquum. c. translato sacer-
dotio. de constitutio. facit. c. super eo. de præben. in. 6. Fallit se-
14 cundo † quando primus in acceptando & petendo negligens
esset vt puta si Papa canonicis ecclesie caturcensis mandet
vt mihi præbendam si qua vacaret assignarent alioquin pri-
mo vacaturam si accidat eam vacare & ego negligens fue-
rim in ea acceptanda & petenda an gratia mea expiraue-
rit ita quod aliam postea vacantem petere non possim
dico ego talem meam gratiam extinctam esse ob meam
negligentiam & alterius secundo impetrantis negligentiam
qui for-

Fallentis

qui forſam talem poſtea acceptauit hoc optimè probatur p
 tex. in. cap. ſi clericus. in princi. inherendo literæ eiusdem de
 præben. in ſexta quartum noceat igitur negligentia nunc ap
 paret quia per eam ius quod quis habet vel in futurum ha
 bere poteſt dimitti dico negligentem quia forſan diſidiosus
 a erat vel quia tales execrabatur vel ſunt ius ignorabat^a ſed
 ſi talis qui ſit virtute ſui mandati acceptare debebat infirmi
 tati graui detinebatur vel alienus à mente erat vel iuſta cau
 ſa abſens relicto procuratore qui pro tempore illo erat mor
 tuus vel his ſimilia hoc enim caſu primo impetrans præben
 dam non perderet facit cap. cõmiſſa de electi. in. 6. non enim
 poteſt dici negligens qui experiendi non habuit poteſtatem
 cap. vlti. eod. titu. & lib. & c. quia diuerſitatem de conceſſio
 præbende in volumi. Grego. Quando autem quis negligens
 dicatur puto arbitrio boni viri & iudicis id relinquendũ eſ
 ſe per. l. continuus actus. §. cum ita ſtipulatus ſim. ff. de verb.
 obligatio. non enim dico quod talis mādaturus ſtatim poſt
 mortem præbendati vel cuiuſcunq; alterius beneficiati ta
 lem præbendam ſeu tali beneficium virtute ſui mandati pe
 tere neceſſario debeat imò aliquod tempus ei præfigendum
 eſt intra quod deliberet an talis præbenda ſeu aliud benefi
 cium vacans ſibi de iure debeat necne facit ad hoc. ca. vlti.
 de conſuetu. eod. libr. in. 6. arbitrabitur ergo iudex hoc tem
 pus ſecundum qualitatem negotij perſonarum, & loci. c. cu
 pientes. de electio. eo. libr. & argu. l. 2. ff. de re iudica. ita hæc
 notaui etiam Ioan. and. in prædiſto. c. ſi clericus de præbẽ.
 15 in. 6. ¶ Fallit. 3. † quando in. 2. mandate eſſe clauſula antefer
 ri hoc eſt quod in eo expreſſe Papa diceret ſecundum velle
 præferri primo: eo enim caſu. 21. præferens eſt pono caſum
 ſic in ſpecie Papa fecit mihi per gratiam in Tolofana Ecle
 ſia conferens mihi ius canonice mandanſq; canonicis eiusdẽ
 vt mihi præbendam, ſi qua vacaret, conferrent alioquin pri
 mo vacaturam cum decreto irritante demum ſimilem gra
 tiam Papa alteri fecit cū clauſula anteferri, qua voluit talẽ
 præferri quibuſcunq; prioribus ſimilem gratiam impetranti-

*a Sublimi
 tatio ſallen
 tiz, ſeu, ſi
 uolueris,
 ampliatio
 ad regulã.*

*Negligem
 quis*

*Decretũ ir
 ritans*

*Clauiſula à
 teferri.*

*Beneficia in
curia uacā
tia nemo cō
ferat pre-
ter quā Pāp
pā*

bus vacāt p̄benda cui debebit dico secūdo virtute illi^o p̄dī
ctae clausulae anteferri hoc em h̄r in. c. pen. de p̄b. in. 6. de qua
clausula adhuc est text^o in. c. autoritate. de cōcessio p̄bē. eo. li
bro. Fallit quarto q̄n b̄nificiū vacaret in Rom. curia Nā de ca
sū mādatorio quantuncūq; primo tali beneficiū vacās nō de
bet: imō Papa intra mēsem illud quodcūq; sit liberè cōferre
potest nec quiuis alius, prāter Romanum pontificem, qua
cūq; si super hoc autoritate innitus sint iure ordinaria po
testatis ipsōrum beneficiōrum electio, prouisio seu collatio
ad eum pertineat siue literas super aliquorum prouisione ge
neralis, seu speciales sub quacūq; forma verborum recōpe
rit conferre intra dictum mensem alicui, vel aliquibus non
prāsumat quod si secus actū fuerit voluit Papa esse irritū &
inane hoc apertum est in. cap. 2. iuncto. c. statutum proximè
sequen. de pra. ben. in. 6. à quo autem tempore mensis p̄dī
ctus ad conferendum sic beneficia per Papā currere incipiat
& de computatione tēporis in talibus vide per glo. in verb.
numerandum dicti. c. statutum. Fallit quinto in casu. c. cum
in ecclesia eiusdē tituli, & libri in qua talis effectu est in eccle
sia lombaren. longo tempore, & iufficiēti ad introductā cō
suetudinem obseruatum extitit Episcopū vocē in. cap. oīstā
quān canonicum, licet non esset, habere & quod in ea, vt ce
teri canonici, haberet p̄bendā & sic factū est ī illa ecclesia tre
decim p̄bendas esse licet non essent nisi duodecim canonici
postea Papa mihi contulit canonicatum in ea ecclesia cano
nicis eiusdē mandās, vt me in fratē, & canonicū reciperent
& p̄bendā, si qua vacaret, mihi cōferrent alioquin pximò
vacaturā accidit Ep̄m illius ecclesiae mortuū esse quare effe
ctū est, vt p̄benda, quā habebat, vacaret. Quēstionis est nun
quid virtute mea gratiē talē p̄bendā petere valeā quare ibi
deciditur id fieri nō posse: imō quod expectās debeā p̄bende
alicui^o canonici vacationē. rationē subdit Rom. pōti. quā ibi
17 videas. ¶ Fallit. 6. † casu capituli ei, cui cod. titu. vbi cum in
ecclesia cōuenarū q̄dā p̄bēda sacerdotalis esset q̄dā nō sed
tm̄ dyaconales vs̄ subdyaconales summ^o pōtifex mihi gr̄am
fecit

fecit sub hac forma, qua mādauit Episcopo conuenarū, vt mihi prouideret da præben. in sua ecclesia. simpliciter absq; alia specificatione: contingit vacasse præbendam sacerdotalem an Episcopus mihi non promotus ad sacerdotium illam conferri possit, id fieri non posse ibi decisum est. & quæ sequuntur ibi, quæ gratia breuitatis prætermitto. Fallit septimò ¶ in casu capituli vnici de rerum permutatione eodem libro qui talis est si permutare volentes liberè, & absq; fraude aliqua beneficia in manibus ordinarij illa renunciauerint si talia beneficia renunciata sic alijs quam permutare volentibus conferantur collatio talis nulla est, etiam si sint qui habeant in ea diocesi gratiam à sede apostolica ad primum beneficium vacaturum similis est tex. ad hoc, in cle. vnica eod. tit. rationem in vtroq; locorum reperies ne ita permutare volentes liberè, ac sine fraude eorum voto deludant in hoc æquitatem rigori præferendo iuxta. c. vlti. extra de transac. & l. placuit. C. de iudicijs. & l. si quis seruo. de furtis. & seruo corrupto eod. ¶ Fallit octauò quando quis auctoritate apostolica præbendam, vel dignitatem primò vacaturam in aliqua ecclesia expectantem haberet si tunc in fraudem expectantis: cum in proximo crederet quandam aliam magni valoris vacare, quis tenui, quã habebat renunciaret: non tenetur expectans illam acceptare: dummodo de præmissa fraude saltem per quasdam coniecturas probabiles appareat imò illa tenui dolo vacante, dimissa aliam sine fraude vacantem expectabit, iste est casus expressus. c. ij. de renuncia. in sexto. iuncta gl. ibi in verbo proximo cum sequentibus, quæ quidem, hæc quæ nūc diximus, optimè declarat ratiōe igitur fraudis fit, vt talis mandatarius, licet ei prima vacatura præbenda, vel dignitas virtute sui mandati deberetur: non teneatur eã

18
19
20

acceptare: sed secundum præstolari possit. Fallit ¶ nonò in casu cle. gratiæ. de rescrip. qui talis est quidã à sede apostolica mandatũ ad primum vacaturũ impetrauit, quo obtento, sic impetrans aliud beneficium pacificè assecutus est, quærebatur an postea vacante beneficio, talis virtute sui mandati illud

acceptare possit ibi à Clemente deciditur id fieri non valere cum eo casu mādatum impetrans videatur suę gratię renūciare, & sic per clementinam illam, primum beneficium vacans mandatario, quantuncunq; primus in data sit, nō debetur, & retine verbum videtur ibi personare veritatem: simile est in. c. j. de iudicijs. & l. diui fratres. ff. de liberali causa. licet in teste hoc verum non sit, nec vnquām per hoc verbū videtur ipse testis probet. ita Barto in. l. quid tamen. §. si arbi. ter. ff. de recept. arbit. nisi in arte sua deponeret, vt in. c. p. posuisti. de probatio. & quantum ad. d. cle. gratię. notatu dignum est illam venire ad ampliacionem. c. si pauper clericus. de præbend. in sexto: quia glos. priore illius. c. dicit. nota verbum pauper, quod sine mysterio dictum fuisse non arbitratur, si enim gratia speciali, quę non est iustitię alicui prouisum sit, & demum priusquā beneficium aliquod vacaret, qđ quidem virtute suę gratię obtinere posset: ipse aliud beneficium, non tamen virtute suę gratię adeptus est. propterea gratia talis non expirat: quia decret. illa, si pauper. de forma gratię loquitur, qua prouidetur necessitati pauperum, quę est iustitia, vel quasi. promissione igitur ita facta impetrati causa iuris cessat: quia tunc clericus habet, vnde viuat, & sic ipsius executio etiā cessare debet intellige tamen qñ tale beneficium adeptum ante acceptationem virtute mandati ad victum clerici sufficiens esset per illum tex. At de prædicta gratię. non distinguit gratiam, vel talis specialis sit, vel etiā quę pauperi sit, quę est quasi iustitię, quapropter decisionē dictę cle. generalem esse credamus: quia vbi canon, vel lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. l. de precio. ff. de publicia. in rem actio. cum concordan. suę gl. vnica. ¶ Verum tamen ¶ dico in alio capitulū si pauper clericus. plenius loqui, quām prædicta cle. gratię. quia in illo. c. de quocunq; beneficio obtento per pauperem clericum post suam mandati impetrationem, & ante vacationem alicuius Romanus pontifex loquitur dummodò, vt prædixi, tale beneficium ad victum clerici sufficiat clemen. dicta verò de beneficio paci-
ficē

si cè affecto loquitur quod quidem simul de iure cum dignitate, vel beneficio virtute dicti mandati quis retinere nō posset, vt eo casu mandatarius à suo mandato exclusus sit: quare tali mandatario consulerem, & hęc optima iuris cautela est, vt statim eo affecto beneficio ante vacationem, & acceptationem alicuius alterius dispensationem obtineat à sede apostolica ad fines obtinendi virtute mandati beneficium vacaturum incompatible, si primò tale vacare cōtigerit. & quod hoc ita fieri debeat clarè apparet per illa verba dictę clementinę dum dicit quod simul de iure &c. ergo cum dispensatione poterit per glossam in verbo non potest.

- 22 c. gratia. de rescri. in sexto. Sed ¶ quę sunt illa beneficia quę simul de iure, & sic absque dispensatione teneri non possunt. vide per Speculat. in titulo de legato. §. restat. versiculo illud. tamen in suo Specu. & hęc quicunq; es mandatum tale impetrans retine: quia in nostris scribentibus hęc non reperies, quibus etiam intelliges planè dictum. c. si pauper clericus. & prædictam clementinam gratiæ. Hi sunt igitur casus fallentiales ad prædictam mandatorum regulam quibus exceptis illā firmam dicas, & sic quod regulariter duobus mandatarijs concurrentibus qui eidem collatori, vel patrono mandata dirigant secundo primus præferatur, & beneficium primò vacaturum tanquàm ei debitum acceptare, & petere teneatur. intellige quodcunq; illud beneficium sit: dummodo non sit electiuum: quia, vt dixi, iam omnia beneficia electiua in quibus requiritur forma. c. quia propter. de electionibus ad nominationem inuictissimi nostri principis Regis Franciæ spectant, vt toto illo titu. de regia ad
- 23 prælatu. nominatione facienda in concordia. ¶ & vt hanc materiam mandatorum omninò absoluam dico ita mandatarijs deberi primum beneficium vacans, vt paucis exceptis casibus primum beneficium quod vacabat, & quodcunq; fuerit, mandatarius teneatur acceptare: alioquin commodo sui mandati priuabitur. c. si clericus. cum ibi not. de præben. in sexto. hoc verum intelligo etiam si in mandato de primo.

beneficio vacaturo non dicatur: quia semper subintelligit ut
& est vnum de mandati apostolici substantialibus. & sic mā
datarius fortunæ se submittere debet, primum beneficium
vacans, quodcunq; illud sit, acceptando ita gl. in verbo no-
titia clemen. vnica. & ibi docto. de concessione præbendæ.
Imola, & Felynus in.c. constitutus. de rescriptis. Hucusq;
de gratijs expectatiuis dictum sufficiat, & siquid sub eis-
dem dicendum superfit quisque Rebuffium consu-
lat in suis pulcherrimis annotationibus, & o-
mni eruditione plenis ad titulum de
mand. apostolicis. & de forma
mandatorum aposto-
licorum in con-
cordatis.

TITVLIVM IIIII.

FINIS.

De permu

ARGVMENTVM

Tituli quinti vniuersus progressus eò tendit, vt nouè definita permutatione utilis, vel inutilis personarum gratia, rerum, aut formæ effectus ostendat.

S V M M A E .

- 1 Permutatione frequentius nihil esse, & huic simoniam inesse.
- 2 Simonia quid, & appellatione emptionis omnem contractum venire, permutatione dempta.
- 3 Spirituale duplex, idq; variè accipi. nu. 4.
- 5 Simonia quibus ex causis committi dicatur.
- 6 Non pecunia, sed via spiritus sancti ad ecclesiam ingrediendum.

CAP.

I.

Taliquando Huic nota
 stræ mate
 ria beneficii finē imponere queā
 ad permutationē^a beneficiorū nūc
 stylum verto, nec abs re est si eam
 hīc tangam, cum præ cæteris o-
 mnibus articulis beneficialibus iste
 frequentior sit & expeditior. † Quid
 enim hodie permutatione benefi-
 ciorum inter clericos frequentius est? qui (seiplos ignorātes)
 & quid beneficia sint que indigni profecto tales obtinent ne
 scientes, ita ea inter se permūtant, ac sub omni reuerentia ta-
 men dixerim, si quæstio de equis permutandis esset puta te.

^a Hanc p
 mutationū
 mate, iam i
 uniuersum
 compendio
 se tactā per
 Feder. de se
 nis. in tra-
 ctā. de per-
 muta. qui
 sequitur tra-
 ctat. fallent
 B. Socini
 videtur
 Clerici sui
 nescij.

Egiptij

Locus com
munis in si
moniacos

nue beneficium cum pingui, intellige pro maiori valore additis quibusdā pecunijs in hoc morem AEgyptiorum præferentes qui nihil vltraagunt quam permutare quæcunque habent acceptis semper pro tali permutatione quibusdam pecunijs, ita enim eorum vitam laudandam: scilicet, degunt. O infelices & miseri, quid agimus? quid pensamus? & quos nos esse arbitramur? nec tacebo ego quoddam aliud infelicitius, & homini christiano insolentius, quod quandoque postposita omni permutatione quidā sint qui a verba proditoris inde perueniāt, quid vultis mihi dare, & ego id vobis tradam? Et sic pretio appetiatis beneficia vendāt quod profectō dolētes referimus: o Symoniace miser, cur ita animam tuam (quæ ad dei imaginem formata, & sanguine IESV CHRISTI redempta est) perdis? quid tibi symoniarcha proderit si vniuersum mundum lucreris, & animæ tuæ patiaris detrimentum? Graue certē peccatum est symonia, quæ à symone mago (vt clare ex dicendis nunc apparere poterit) veriùs quàm, nec à giezi, seu quouis alio dicitur qui Symon ab apostolis gratiam spiritus sancti emere voluit vt & ipse ex post venderet alijs hoc enim habetur actuum. 8. c. & transcriptum in. c. saluator. j. quæst. 3. † Symoniam enim ita describere potes vt sit studiosa voluntas emendi vel vendendi aliqd spirituale vel spirituali annexum. ita communiter deffiniri solet, nomine autem emptionis & venditionis hęc omnis contractus non gratuitus comprehenditur vt transactionis renunciationis & huiusmodi excepta permutatione quæ licita est seruatis quibusdam circumstantijs vt melius dicturus sum inferiùs. † Quando verò dixi spirituale hoc tripliciter intelligi potest vel essentialiter vt gratia & virtutes vel causaliter vt sacramenta, quæ gratiam causant: vel actualiter seu effectiue vt prædicare corrigere visitare orare & similia quæ actus spirituales sunt: † dum verò spirituali annexum dixi hoc in duplici sensu capi potest vel quod à spiritualibus pendeat vt habere ecclesiastica beneficia quod quidem nisi habenti beneficium clericale non competit vel etiam spirituali annexum

Sacramen
torum effe
ctusActus spiri
tuales

annexum dici pōt quia ad spiritualia ordinatur. vt est ius patronatus est quod quidem ad presentandum clericos ad beneficia ordinatur vel etiā ad ea quę ad vasa sacra & ad sacramentorum vsum ordinatur dux super hoc omnibus symonia committi potest si pro talibus detur^a pretium. † Quare inferas pretiū facere symoniā nomine cuius onus tēporale quod pecunia aestimare potest comprahenditur vel dicas triplex gen^o muneris esse quo cōmittitur symonia scilicet à manu vt est pecunia à lingua, vt preces & ab obsequio vt sunt seruitia verba sunt Gręgorij in cap. sunt nonnulli & c. ordinationes. i. q. 1. & dicto cap. saluator. i. q. 3. memini ego nouisse plures hac farina tactos qui simulatas permutaciones faciunt vt in palliatam committant symoniam sed ille, coram quo omnia nuda sunt, & aperta, etiā nouit priusquā fiant. c. nouit de iudicijs cū similibus alijs An enim ita accēptis vel traditis pecunijs pro beneficijs ingressus ad ea canonicus sit nouus vt iam tetigi superius, qui non intrat per hostium in ouile ouium ille fur, & latro est. An hoc dare pecunias scilcat pro beneficio, hostium sit si nō hostiū nomine tu symoniacę, fur, & latro dici verē potes cum aliunde intres tanquā latro, & fur. ita in apostolorum consortio p̄dictus Symon magus intrare voluit & dicto. 8. actū cap. qui cum vidisset quia per impositionem manus apostolorū daretur spiritus sanctus obtulit eis pecuniam dicens date & mihi hanc potestatem cuiusq; imposuero manus, spiritū sanctū accipiant cui Petr^o apostolorū princeps dixit pecunia tua tecum sit in perditionē & q̄ sequunt̄ ibi. p̄caueat sibi igi^r quicūq; symoniac^o, ne hęc tremenda Petri sentētia in se locū habeat, sed ne p̄cipale videamur p̄ accessorio reliquisse ad p̄mutationem beneficiorum reuertor Quam tractaturus nunc primò in loco prius eam à diffinitione exordiar & sic quid permutatio sit dicemus.

✠ S V M M A E ✠

- 1 Permutatio quid communi sententia: & quando contrahitur nu. 2.
- 2 Ea cuiusmodi cōtractus sit, quę ex ea actio, & ad quid oriri dicatur.

a Detur symonia cōmitti posse aliquid dando text. c. tua nos, de symonia in antiquis p̄ ingressu religionis an aliquid recipi licitē possit vide Stephanum auffrer. ad decis. capetolof. 311. Prateius.

Palliatā symonia

Simoni magus

- 4 Permutationis noua definitio, quæ ibidem examinatur.
- 5 Beneficia quæ permutari, & quæ non possunt. & nu. 6.
- 7 Reseruaciones hodie apud gallos sublatas esse. Quotuplices sint. nu. 8. & quibus casibus sublatae sint. nu. 9.
- 10 Impetrationes cum regressu sublatas esse.
- 11 Quarum rerum prohibita sit permutatio & diuersarum rerum permutatio non fiat: nec diuersarum diuocem sum: licet aliud induxerit consuetudo. nume. 21.
- 12 A beneficio sine causa discedere non licere, & quæ sint dissoluendi matrimonij argumenta.
- 13 Permutationem sine autoritate superioris facere non licet & quis hoc casu superior. nume. 14. & an huiusmodi autoritas præscribi possit. nume. 15.
- 16 Autoris auctæ permutationis ius consuetudine quæri posse: idq; in vnio ne beneficiorum admitti posse. nu. 17.
- 18 Quæ in permutatione necessaria, & autoritas illi præstanda iurisdictionis solùm sit.
- 19 Huic tamen capitulum autoritatem non præstare, consuetudine tamen legitima illud posset.

CAP.

II.

Smmista

Vt Gofredus, Astenfis
Azo Hostiensis & reli-

- qui ferè nostri scribentes sic permutationem definiunt † vt nihil aliud sit quàm vnus rei pro alia vicaria præstatio per. l. permutationem. C. de rer. permuta. † Quàm permutationem ipsi contra hi volunt dum inter aliquos conuenitur vt certa species pro alia certa detur. l. quoniam asseris. C. eodem. quod si conueni retur, dicunt vt certa species pro incerta daretur non esset contractus permutationis sed alius contractus innominatus vt est do vt des. † An autem permutatio sit contractus nominatus vel innominatus, qualiter contrahatur, quæ actiones inde nascantur, quibus dentur, in quos, & ad quid, vide per prædictos scribentes in suis locis nec omnia hæc ad rem nostram faciunt. Quare cum de permutatione beneficiorum tantum.

tantum dicturi sumus praedictam permutationis diffinitionem non sequar quia nimis generalis tanquam permutationi omnium rerum, quantunq; temporalium coueniat: vnde quantum ad materiam nostram attinet hanc vltra omnes permutationis diffinitionem addam. † Permutatio igitur in hac materia nostra est vnus iuris bnificij cum altero ex causa & de consensu superioris vicaria praestatio. Hoc enim totum apprehensa manu nunc insinuare cupio quare lector paulisper aurem accommoda. † Primo dico vnus iuris beneficii cum altero intellige acquisiti iam in beneficio per permutare volentem & sic iuris tantum quod in re hoc est in beneficio habet, & non iuris quod ad rem hoc est quod ad beneficium. † Quare primo infero habentem ius ad beneficium tantum illud permutare non posse cum eo qui ius in beneficio habet nec etiam duo ius ad beneficium habentes illa inuicem permutare possunt ita reperi etiam tenuisse in specie Io. and. in. c. licet de re. permut. in. 6. & Guilielmum de monte lauduno in extraua. Ioan. 22. inci. sedes apostolica. hanc partem etiam secutus est Dñicus de sancto Geminiano in. d. c. licet per verba quae in illo textu sunt dum dicit sua bnificia: sed expectas non potest dicere beneficium esse suum & sic qui ius ad rem habet. c. si tibi absenti de praeb. in. 6. ergo &c. † Sed an idem in beneficijs reseruatis dicendum sit vt talia coram ordinarijs permutari possint ita quod eorum permutatio cum effectu valeat, quicquid in contrarium dici posset super hoc in puncto iuris resolu me ita beneficium reseruatum vel affectum in genere vel forte pro aliquo in specie regulariter permutari non posse adfero ad hoc textum ego in. c. j. in princ. de praeb. in. 6. & in extraua. Io. 22. inci. execrabilis in quibus iuribus inuinitur collationem per alium quam per sum. pon. factam de beneficijs reseruatis sine mandato sedis apostolicae non valere, quod fallit tamen in casu. c. vnici de rerum permut. in. 6. de quo ibi vide. † Sed quantum ad has reseruaciones beneficiorum de quibus nunc dicebamus hodie in regno Francia omnino sublatae sunt pluribus rationibus de quibus in prag.

Ius in re
ad rem

a Sed exo
pectas. Vult
inferre exo
pectantē p
mutare nō
posse contra
rium tamē
tenet Guil.
cassadoren
sis. in prio
re parte de
cisi. titu. de
rer. permu.
deefi. n. nu.
3. Tu illum
uideto quia
urgētissimis
utilitur fun
damentis.
Pracius.

8 sanct. titulo. de colla. & toto illo titu. † de reservationibus tam generalibus quam specialibus sublatis in concordatis generales reservationes intellige vt si Papa sue collationi referuet omnes dignitates maiores post pontificalem in cathedra libus & metropolit. ecclesijs vt in regula. 3. cancel. Innoc. 8. & in extraua. execrabilis Ioan. 22. Vel etiam generales reservationes dicere possumus gratias illas expectatiuas seu man data apostolica de providendo quæ quidem nisi forma superioris dicta concedi minimè possunt. Speciales verò reservationes sunt quædo Papa sue collationi vnã dignitatem vel beneficium referuat vt in prag. eod. titu. patet: & vide tex. ad hoc in. c. cum in partibus. & ibi doctores de verbo. signi. Hæ igitur etiam reservationes vt dixi prohibetæ sunt nisi in tribus casibus. † Primò ratione loci vt pote quando in curia Romana vacant. cap. 2. de præbend. in. 6. secundo ratione persone vt officialium sedis apostolicæ extrauagante ad regimen de præben. in communibus nisi iure regali vacent, vt arresto senatus Parisiensis conclusum extitit anno millesimo trecentesimo trigesimo octauo. tertio ratione bñficiorũ vt pote si sint maiores dignitates, vel alia beneficia in ciuitatibus, vel villis muratis vacantia, quæ viris qualitatis requisitæ referuantur. §. statuimus. in. ij. titu. de collat. in concord. sunt adhuc & aliæ reservationes in corpore iuris clausæ, quæ à prædicta regula excipiuntur, de quibus in. c. ij. de præben. in. 6. & in cl. vnica. de rerum permuta. sed regula tamen est reservationes quascũq; siue generales, siue speciales hodie sublatas esse. † & nedum reservationes hodie sublatae sunt: sed etiam impetrationes cū regressu hoc est quod vno decedente beneficium reuertatur ad alterum prædicto Parisien. arresto. eodemq; in hoc regno omnium fructuum beneficij prohibita fuit reservatio: sed cum hæc materia reservationum hodie omninò ab vsu gallorum discesserit, ideò eam missam facio: & ad diffinitionem nostrã reuertor. † Secundò ex prædictis verbis diffinitionis infero permutatione sic specialiter sumpta spiritualia cum temporalibus permu-
tari

4 Hoc ue-
ri per mo-
dernũ concilii
laterani
nense, quod
sacra cons-
cordata uo-
eant, ut hic
probaturre-
seruationes
tamen mo-
tu proprio
cõcesserunt
efficaces, ut
per g. cassi-
dor. decisio.
ad reg. can-
cellarie de
cisi. p. ima-
sub titulo.
de reserva-
tionibus in
principio.
Præterea,

tari non posse unde beneficium cum re temporali permutari non potest, nec decima cum pecunia. c. vlti. de rerum permuta. per quod patet laicum à præstatione decimæ, licet det partem fundi se nō posse eximere, spiritualia autem cum spiritualibus eiusdem generis permutari possunt: vt beneficium cum beneficio non autem beneficium cum iure patronatus quod quidem spirituale alterius generis est permutari potest sic de similibus dicendum est: sed hoc melius tangemus inferius. † Dixi ex causa in prædicta definitione: quia si causa non subsit legitima permutatio beneficiorum nunquam fieri debet. c. quæsitum. de rerum permu. & hæc ratio est, si enim vt verum est, de matrimonio spirituali ad carnale arguere liceat, & e contra. c. accedens. de præbend. cū multis alijs, atqui à carnali matrimonio semel consummato ulterius divedere non licet, nec aliquid est qd tale matrimonium omninò dissolvere possit etiam propter fornicationem. c. gaudemus. de diuort. & vide ad hoc optimam gl. in verbo si matrimoniū. c. de infidelibus. de cōsang. & affinit. nisi sola morte cū mors omnia soluat §. deinceps. in auth. de nuptijs. coll. 4. Etiam propter impedimentum parentelæ, nisi omninò notoriū sit c. iij. de diuort. nec etiam si alter coniugum fidelium labatur in hæresim. c. quanto. eo. titu. & breuiter nisi maius commodum, vt est animæ vtriusq; coniugium, sequatur matrimonium carnale omninò dissolui non potest, ergo idem de spirituali matrimonio censendum est quod quidem, vt prædiximus inter beneficiatum & suam ecclesiam contrahitur. Et an iusta causa sit, quare permutatio beneficiorum fiat Episcopus ordinarius arbitrari debet. † & hac ratione dicebamus in diffinitione de consensu superioris vicaria præstatio: quia per Episcopos ordinarios hoc est Episcopos loci beneficij, qui in hoc regulariter superiores dicuntur duntaxat permutationes de iure communi expediendæ sunt & authorisandæ d. c. quæsitum. de rerum permuta. etiam si in ea quæ permittantur præbendæ tantum sint hoc enim ita concilio turonæ. cautum est de quo in. c. maioribus. de præben. & per Vrba.

num tertium in. d. c. quæsitum. verfi. si autem. nec quiuis alius super his permutationibus dispensare potest nisi solus Episcopus ordinarius vt ibi, † & ita ad Episcopum proprium istud competere dicimus, vt per alium quam per ipsam expe-
 14 diri non possit: quia inferiores ab Episcopo super hoc non dispensant nisi in casibus à iure expressis hoc in specie tenuit Ioan. Andræ. in dicto. c. quæsitum. & moderni scribentes. in c. at si clerici. de iudicijs. at si tales ecclesię quę permulantur ab Episcopo ordinario exemptæ sunt eo casu ad summum Pontificem recursus habebitur, qui est Ep̄s exemptorum si-
 cut haberent recurrere ad Ep̄m dicecesanum si ei subessent: cum igitur Ro. Ep̄s hoc casu in locū dicecesani subrogetur de eo idē quod de dicecesano censendum est: quia res in locū alterius subrogata eodem iure censi debet. l. vnica. C. de rei vxor. actio. & c. ecclesia sanctæ mariæ in vtroq; ita incipiēte vt lite pendente & c. & in hoc multi decepti sunt: errorq; hu-
 iusmodi iuris dedit multis occasionem vsurpandi, & præscri-
 15 bendi hoc ius authorisandi permutationes. † Ergo istud ius permutationes beneficiorum expediendi, seu authorisandi per prælatum inferiorem vt per abbatem vel archidiaconū de iure præscriptibile est? An sit verum hoc videretur quod sic, quia actus iste nō est ordinis episcopalis: sed potius iurisdic-
 tionis & iurisdictionalia per inferiores ab ep̄o præscribi pos-
 sunt. c. auditis. & c. cum olim. de præscrip. & c. accedentibus. de excessib. prælato. hoc enim ita tenuit Federicus de senis quem secutus est in hoc Alexander de lentilia in eorum tra-
 ctæ. permutationum adferentes gl. ad hoc in cle. j. in verbo ipsam de rebus ecclesiæ non alienandis. ad quod videtur fa-
 cere egregiē quod notatur in cle. vnica. in gl. in verbo dice-
 cesanus de foro competē. vbi vult illos dici dicecesanos, qui iurisdictionem, vel quasi in loco Ep̄ali habent, cum ergo, vt iam dixi, dicecesum permutationes authorisare possint: imò ad eos de iure id spectet. d. c. quæsitum. ergo & isti inferiores Panor. tñ in. d. c. quæsitum. iij. notabili tenuit, quę sunt iurisdic-
 tionis Ep̄i etiam præscriptibilia esse: sed vnū addit notatu
 dignum

dignum, q̄ si inferior iurisdictionem ep̄alem p̄scriptio-
 ne acquisierit talis p̄scriptio hunc casum nostrum nō com-
 prehēdit. Hāc subiungēs rationem: quia talis p̄scriptio, li-
 cet de iure subsistat, non est tñ extēsisibilis de casu ad casum
 sed solū quantum ad possessum, & p̄scriptum. c. cum con-
 16 tingat. de decimis. † Sed nunquid de consuetudine tanto tē-
 pore obseruata, quē sufficiat ad p̄scriptionem inferior ius
 istud acquirere possit dñs Aegidius, qui fuit Auenionensis
 Ep̄s in suo tractatu permutationum tenuit quod sic citans
 ad hoc textum in. c. cum tanto. in fi. de consuetudine. quē in
 hoc secuti sunt Frede. de senis. & Collect. nec huic opinioni
 17 eorum quisquam refragatur. † quod idem dicendum putarē
 ego de vnione beneficiorum, ex identitate rationis quod etiā
 tenere videtur gl. in verb. ordinarios & post eam scribētes in
 cle. ne in agro de statu regula. & si nunc quæreretur an offi-
 cialis vel vicarius Ep̄i tales permutationes bñficiorum expe-
 diri possint dicerem ex generali commissiōe vicariatus vel
 officialatus id non posse fieri quod hac ratione verum esse
 ostendam: quia nec vicarius, nec officialis beneficia vacantia
 & ad collationem episcopi spectantia conferre possunt. c. fi.
 18 de offi. vica. in. 6. & c. statutum. de p̄ben. eo. lib. † Modo in
 permutatione beneficiorum renunciatio, & collatio necessa-
 ria sunt ergo & c. hęc opinio placet Collect. & Gulielmo de
 monte Lauduno etiam in cle. vnica. de re. permut. quod pu-
 tat verum Aegidius in suo tractatu permutationum hęc
 addens: quia dicit permutationem beneficiorum, & eius au-
 thorisationem non esse simpliciter iurisdictionis episcopalis:
 sed quandam iuris permissionem Episcopo reseruatam, quē
 non transit in cōmissiōe generali arg. l. j. in princ. ff. de offi.
 eius cui mā. est iurisd. & regu. in gñali. de reg. iur. in. 6. Satis
 superq; hucusq; ostēdimus ad Ep̄m, vel eius vicariū, seu offi-
 cialē expedire permutationes spectare si hoc sp̄aliter in eorū
 cōmissiōe fuerit cōmissiōe fuerit cōcessum, an in capitulo
 dicatur, & sic quod vacante sede permutationes beneficio-
 rum ad solius Ep̄i collationē spectantiū facere queat videre.

*Is est Aegidius bellus
 mercauscuus
 ius cōmentarij elegā-
 tissimi in u-
 niuersū ius
 canonicum
 hactenō nō
 procusi in
 lucē recens
 psilire cō-
 perunt.*

tur quod non: quia sede vacante, vt iam dixi capitulum talia beneficia conferre non potest. c. vnico ne sede vac. in. 6. ergo nec permutare in contrarium tamen videretur quia sede vacante vt iam tetigi caplm in iurisdictione succedit, ergo & in beneficiorum collatione, quæ videtur iurisdictionis esse, vt notatur per gl. in. c. transmissa de elec. sunt qui in hac questione ambigua dicant licet capitulum sede vacante renunciationes permutantium admittere valeat non tamen conferre sed hoc referuari debet futuro successori Episcopo, qui talem permutationem si vult consummabit alioquin beneficia sic vacantia alijs quam permutare volentibus conferre poterit, & hoc idem videtur sentire etiam lopus de castellione: vt autem sub hac questione

19 ne hinc inde ita examinata nunc breui sermone resoluam ¶ cū præd. egidio dico caplm, sede vacante, non posse permutationes facere siue tantum ad suam siue ad epi tantum siue ad vtriusque collationem spectent beneficia quia hoc nullo iure capitulo concessum reperitur: sed epis solum hoc specialiter permixtum est vt in prædictis clare deduxi. Nec obstat quod episcopo mortuo in iurisdictione succedat capitulum vt prenotatum est quia permutationes expedire non est simpliciter iurisdictionis episcopalis vt dicebatur sed est ipsis episcopis quadam alia

20 iuris permissio ¶ de consuetudine tamen legitime præscripta capitulum hoc ius sibi acquirere posset vt iam. s. memini & non solum, sede vacante, capitulum permutationes expedire non potest sed nec renunciationem tantum recipere: quia si principaliter non valeat nec accessorie per regul. accessorium &c. Dicerem tamen si capitulum tanquam iurisdictione Episcopali vtens renunciationem admiserit quod poterit illam futurus Episcopus ratam habere. ¶ Sed hæc nunc quotidianam questionem discutiamus. Duo sunt beneficia in diuersis diocesis habentes coram quo diocesano talia beneficia permutari debent. Omnis certe cessaret difficultas si vnus ex diocesanis alteri vices suas committeret vel

21 si ambo vni & sic eodem instanti omnia expedirentur ¶ Archidiaconus tamen in. c. vnico de rer. permut. in. 6. notat cū

bene

beneficia permutanda in diuersis dioccesibus sunt permutatione fieri non posse Ratio cuius hæc esse potuit quia de natura permutationis esse, vt de meo tuum fiat, & contra quod tunc fieri non potest cum Episcopus huius permutationis alium, inuito altero Episcopo transferre non possit quia actus permutationis videtur indiuisibilis sed dico hanc Archidiaconi opinionem de rigore iuris veram esse quare sequor ego communem opinionem quæ vult permutationem sic fieri posse & ita curia Roma. & cancellaria eiusdem seruant in diesque; ita in praxi est & iste est modus secundum Alexandrum de lentilio in casu huiusmodi nostræ quæstionis beneficio permutandi vt renunciationes per quamlibet renunciare volentem in manibus sui proprii Episcopi hinc, & inde fiant & collationes subsequenter nec obstat temporis interuallum si quod interueniat in huiusmodi collationibus cum renunciationes ex causa permutationis præcesserunt nec altero expedire valeant.

Permutatio
nis natura

Permutatio
actus indiui
sibilis

✠ S V M M A E. ✠

Resignatio apud quem facienda sit, quibusque vocatis.

CAP.

III.

Aptum nunc est, satisque conueniens scire an Episcopus permutationes de beneficijs, quæ ad collationem, vel confirmationem aliorum inferiorum sue Diocesis spectant, facere possit collectarius tenuit quod sic dicens non debere fieri resignationem in manibus collatorum, vel confirmatorum, seu præsentare habetium sed totum expedire debere Episcopum, consentientibus tamen illis quorum interest. Ratio quia actus iste vt præactum est solis Episcopis est reseruatus quare necessum est etiã à solo Episcopo fieri Et quia aliquando patronorum interest & similibus idcirco vocandi sunt capi. adhæc de officio Archidiaconi sed his plenius dicam inferius. Quæro tamen nunc an Episcopus ordinarius permutationem aliter de iure debet sibi apud sedem apostolicam expedire possit Frede. de senis voluit licet renunciationes possit recipere & debeat ibi

tamen permutationem perficere potest: quia dicit statim receptis resignatiōibus est verum dicere quòd beneficia apud sedem apostolicā vacant cap. licet de præben. in. 60. collectarius tamen adfert in contrarium æquitatem sed fatetur finaliter veriore esse Federici sententiam propter illa generalia verba dicti cap. vnici de rerum permuta. in. 6. quam Federici opinionem curia romana etiam amplectitur quare sequenda est.

❖ S V M M A E . ❖

1 *Abbatem auctoritatis præstande permutationis ius nō habere: id tamē consuetudine quæri posse nu. 2.*

C A P.

IIII

1 **S**uperest nunc vt secus scripulū quendam sub hac materia submoueamus † An abbas potestatem permutationis faciendę inter monachos subditos suos de beneficijs ad ipsius collatiōem spectātibus dare
2 possit cōis opinio est quod nō † Putarē tamen ego hoc verum, si hoc ius autorisandi permutationes abbas nō præscriperat licet regulariter cōsentire possit. vt corā Ep̄is sua bñficia permutent qui consensus interuenire debet & requiri cum ipsius abbatis intersit saltem quod ad ius conferendi vt tetigi iam collect. tñ dicit abbatem ex suo officio beneficiatū religiosum ad aliud beneficium mutare posse cum omnis personarum monasteria dispositio spectet ad eūdem ca. nullam. 18. q. 2. & hæc quantum ad prædictam nostræ permutationis diffinitionem & quantum ad personis per quas permutatio expediri debet dixerim & ita primis principalis huius materiæ articulus expeditus est.

A R G V M E N T V M

Quibus permutare mutuò liceat, idq; cuius auctoritate, & propria voluntate id possint & an id cogantur.

Quibus

- Quibus beneficia permutare liceat.
- 2 Iniustus titularius permutare non potest.
  - 3 Ex tractatu habito iurato resignari quem cogi posse. Idem iuris est cisi iuratum non sit. nu. 4. & iurantem cogi posse. nu. 5.
  - 6 Promissionem soluendi debita, de quibus hic non valere.
  - 7 Inæqualitate per mutationem non vitari.
  - 8 Prælatos duos, inuitis capitulis permutare posse.
  - 9 Beneficiorum, quorum electio ad capitulum pertinet per mutationem, eo non vocato, fieri non debere.
  - 10 Maior pars capituli quando vocanda: & quæ dicatur. nu. 11.
  - 12 Ius per mutationis qui præscribere possint, & cuiusmodi actus sit.
  - 13 Quæ inuito capitulo, possit Episcopus.
  - 14 Episcopum in casu nolentis, inuito capitulo auctoritatem per mutationi præstare.
  - 15 Quem ad per mutationem cogi. & per mutationum duo genera. numero. 16.
  - 17 Renunciationem, & collationem expresse fieri debere.
  - 18 Episcopos duos inuicem propria auctoritate permutare non posse.
  - 19 Monachos cum auctoritate Abbatis mutuo permutare posse. & an legati à latere auctoritas sola sufficiat. nu. 20.
  - 21 Ordo regulæ Benedictianæ vbi seruandus.

CAP.

V.

Congruo ordine

Nunc se offert loc^o, vt de per-
sonis inter quas permutatio fieri potest vi-
deamus: quare, vt breuius, quàm potero hūc
articulum absoluam cum ijs, quæ in primis
1 verbis nostræ definitionis dixi. concludo inter eos tantum
qui ius in beneficio habent per mutationem fieri posse, &
non inter eos, qui ius etiam ad beneficium habent, vel si vnus
ius in bñficio, & ali^o tantū ius ad bñficiū haberet rationes

Enchiridion Io. Nicol.

II

- horum & omnia hæc iam habuimus superiùs quo fit vt hîc non refricem. † Vnum dubium tamen super ijs restat adhuc elucidandum : si vnus ex permutâtibus adinuicem beneficia ius in beneficio non habeat forsan quia illud symoniacè est adeptum (vt frequenter hodie fit) vel aliàs iustum titulum in tali beneficio nõ habet tñ beneficiũ tale nullius est: momenti nunquĩ eo casu in illo beneficio acquirit ius quod ex causa talis permutationis assequitur breuiter huius quæstionis maiori examine postposito dico quod non motus rationibus se quêtibus, tum quia ex hoc absurdum sequeretur vt quis per fas vel nephas beneficium acquireret cum vidēs se illud, salua conscientia non posse retinere cum habente ius in alio permutaret & sic occasio delinquendi daretur, tum quia hoc casu nulla fit permutatio quia rem alienam dans nullam cõtrahit permutationem vt nota per gloss. j. in ordine. cap. cum venerabilis de exceptionibus. Præterea Episcopus qui beneficium ei confert arbitratur sibi conferre loco eius quod dimittit, sed iste nihil admittit ex quò ius non habet in illo beneficio: vnde puto licet tali Episcopus beneficium purè, & simpliciter conferre potuisset, si tamen ex causa permutationis: id faciat, ille nihil ex tali permutatione quantuncq; ab Episcopo autorifata consequitur, quare habet tunc locum id commune dictum quod potuit noluit &c. c. cum super. de de offi. deleg. De sequenti quæstione & vtili quæro. Quidã inter se tractatum^a habentes de permutandis suis beneficijs & cum talem permutationem sibi vtilem crederent fide adinuicem data vel etiam iuramento vicissim promiserunt procurare dictorum beneficiorum permutationem erga eũ, vel eos, qui hoc facere possent & quorum interesset: nunc vero alterum eorum pœnitet huiusmodi promissionis vel iuramenti nec ex prædicta causa ita pœnitens vult resignare quæstionis est an talis, instante altero, possit cogi ad permutationem videretur quod non quia in talibus omnis pactio omnisque conuentio cessare debet. cap. fina. de pact. & ca. quã pio. j. q. ij. cum similibus. † Contrariũ tamen nobis videtur

a Tractatũ uocat illud prælo quũ quod faciunt partes antequã contrahant & ita sumitur ab editorum interpretate ul piano. l. nã cum tractatu. ff. pro socio. locuple tiffimus te. Etis. D. Berengarius Fernandus. in. l. pacta conueta. ff. de contra hen. empt. Aduerte et ex. d. l. nam cum affirmatiua partem huius cõclusionis pbari pos se. Prateius.

videtur verius: quia non simpliciter cōuenerunt, nec eorum propria autoritate permutauerunt: sed promiserunt pro viribus ita se facturos quòd permutatio per eos qui hoc facere deberent fieret, & autorisfaretur quod non videtur prohibitum. c. olim. de restitu. spoliato. præterea & iuramentū seruandum est ex quo sine interitu salutis æternæ seruari potest. c. si verò. de iureiur. † quod verum puto etiam etsi iuramentum super hoc non interuenerit: sed solum fides præstita est: quia fidei datio, & iuramentum æquipollent. c. ad aures. de ijs, quæ vi metusve causa fiunt, nullam enim differentiam facit Deus inter iuramentum, & simplicem loquelam. c. iuramenti. 22. q. 5. quare infero cum peccare mortaliter contra suum verbum simplex veniens. c. prædicandum. 22. q. j. rationem addo: quia quæ de labijs nostris procedunt irrita facere non debemus. proinde & cor ori cōuenire debet. c. psalmista. 23. dist. vnde dico sic promittentem, & iurantem non posse à promisso recedere, † imò superior poterit illum cōpellere, vt de nolente fiat volens ex quo promisit fide præstita se daturum operam permutationi arg. c. requisit. de spōsalibus, & sic inuitus transferri poterit nec contra fidē præstitam, & forsan iuramento vallatam veniat. facit ad hoc regul. quod semel. & reg. mutare. de regu. iur. in sexto. sicut & cogi etiam potest, qui permutationem expedire habet, si hoc nolle, & aliter talis permutatio utilis, & necessaria ecclesijs esset. c. nullus. de iure patro. nec obstant nunc iura, quæ pactionem prohibent: quia de illicita pactione loquuntur facit, quod notatur in cle. j. de rerum permuta. sed in hoc casu nostro conuentio hæc non continet nisi id, quod de natura actus inest, vel inesse potest, vt actus perficiatur: præterea nec obstat secundum Alexandr. de lenti. si suum beneficium pinguius esse recusans diceret: & quia promissio ita per eū facta hoc excludit. Sed finge vnum ex permutantibus esse oneratum debitis nomine ecclesiæ, & ad talia debita persoluenda ecclesia est efficaciter obligata vult talis debitis ecclesiæ grauatus eū cum quo permutare vult, promittere, si cō-

Cōuentio
quid conti
neatur

tingat permutationem perfici quod prædicta debita perfoluet. Quæri posset nunc an talis promissio iure subsistat? videretur quod sic imò, & sine quavis promissione ad hoc teneatur scilicet debita ecclesia persolvere, & quod subintelligitur videtur in pactum deduci posse facit quod notatur in c. significatum. de præben. & c. significasti. de elect. cum similibus. Præterea hîc nulla est cupiditas ex parte accipientis promissum cum nihil ad eum perueniat, & nihil etiam deperit promittenti: quia ecclesia quæ aliter sufficiens est ad solvendum obligata est, & sic promittens de suo nihil soluet. ¶ contraria tamen opinio nobis videtur verior hac ratione: quia fieri potest alteram partem aliter non renunciare, & sic non permutare, nisi ita ab altero ei fieret promissio, atqui renuntiatio pura esse debet puta nulla pactione conuentione ve præcedente dicto. c. fi. de pactis. cum similibus alijs ergo & c. nec obstant nunc quod dici posset, vt hoc intelligatur de pactione illicita: quia adhuc dicerem ego consulendo tamen quencunq; abstinere, ne fraus committi videatur: quia & à re licita abstinendum est quando speciem mali continet. c. audiumus. de symonia. & c. emédari. j. q. j. & sic non solum à malo caueudum est: imò & ab omni specie mali. ¶ Sed an sola inæ qualitas beneficiorum, quæ permutatur ratione reddituum, seu honorum incumbentium beneficijs, quasi tunc fraus probata sit, permutationem reddat nullam crederem ego si nihil aliud addatur quod non licet. diffiteri non possumus quin sit aliqualis præsumptio fraudis cum præsumendum noa sit aliquem beneficium pingue quod habet cū tenui velle permutare, nec res suas iactare velle. c. super hoc. de renuntiatione. sed certè hæc probatio non est sufficiens: quia fieri potest aliquem pingue beneficium habens id aliquando contemplatione alicuius, vel gratia amicitie forsam cum tenui velle permutare. ¶ Consequens nunc est, vt de duobus prælatis collegiatarum ecclesiarum videamus an inuitis suis capitulis, seu conuentibus inter se valeant permutare: quare respondeo id fieri posse si talis permutatio per Papam expectatur:

Ab relicta
ta abstinendum
amphibologia

7

9

10

11

diatur: nam cum possit inuitis etiam collegijs conferre ergo
 & permutare. Præterea & cum Papa inuito prælato possit
 ab eo auferre ecclesiam poterit etiam inuitis subditis præla-
 tum eorum de ecclesia ad ecclesiam transferre. Et sic permu-
 tatiões expedire de ijs nullum est dubium quod idem de epi-
 scopo qui de consuetudine vel priuilegio liberam ordinatio-
 nem ecclesiarum habet dicendum puto: quia eo casu non in-
 terest collegiorum vocari ad permutationem ex quo etiam
 9 ad collationem non vocarentur. ¶ Sed nunc maius dubiū
 superest enucleādum quando ad capitulū electio pertinet &
 ad superiorem cōfirmatio an in permutatione quæ eo casu
 coram superiore fit capl'm vocari debeat? quotquot enim in
 hac materia permutationis beneficiorum scriplerunt hunc
 articulum asserunt summè dubiū, ego verò eum facile posse
 dilui censeo quia si hi quorū electio est presentatio vel con-
 firmatio ptāte eorum per superiorem priuari non possint etiā
 si sit legatus de latere. c. 2. de excess. præla. & c. decernimus. 16.
 q. 7. nisi à solo Papa qui quemlibet iure suo priuare potest. c.
 cōstitutus. de relig. domib. facit. c. quia diuersitatem. & c. pro
 posuit. de concess. præb. ita quod cum eorum intersit in per-
 mutatione vocari debēt nec vt dixi hoc iure à superiore pri-
 uari possunt & sic oēs tales quorū interest, habēt consentire:
 ecclesiasticus enim ordo cōfunditur si sua vnicuiq; iurisditio
 10 non seruetur. c. peruenit. 11. q. j. ¶ Sed ex his, quæ nunc dixi,
 dubiū nasci posset si igitur cōsensus capli requiritur in ipsis
 permutationibus qñ interesse habet an sufficiat cōsensus ma-
 ioris partis eorū, qui sunt capli, vel an oīm cōsensus sit neces-
 sarius vt breuiter me expediā dico cōsensum maioris partis
 sufficere: qñ propter necessitatē vel vtilitatem ecclesiarū fit
 permutatio, quæ certè etiā de iure aliter (vt prædixi) fieri nō
 debet, aliter minor pars reclamare posset & appellare per ea
 quæ notan. in. c. j. de ijs quæ sūt à maiore parte capli non em-
 statur semper maiori parti neq; pluralitati vt in. d. e. j. & c. ni
 cēna. 31. di. c. ecclesia vestra de ele. c. nō liceat. 12. di. l. p. fundum.
 11 ff. de serui. rusti. præd. & l. maiorē. ff. de pac. ¶ Inò maior pars

est illa quæ maiori rōne, & æquitate nititur. c. sana quippe. 9. dist. ca. multi. in fi. di. 60. & c. si testes. 5. item iurifuradi. 4. q. 3. & si nunc obijceretur pro pluralitate præsumi vt. c. nullus in fi. 61. di. hoc verum est, nisi contrarium probetur vt in. d. c. j. de ijs quæ fi. à maio. part. capli. c. dudum. R. de elec. & c. illud 23. dist. Quod secus est, qñ permutatio voluntaria fieret p id, quod not. in. c. cum omnes de constitu. quia tunc cōsensus omnium requiritur. Sed vero Eps nullam habeat collationē vel confirmationem in tali ecclesia sed caplin vel alius prælatus eo enim casu episcopus permutationem expedire nō poterit ita Io. and. in. c. vnico de re. permu. in. 6. nec putes etiam inferiores hoc posse sine episcopo: quia cum permutatio sit regulariter prohibita. c. maioribus. de præb. & in casibus epis tantum concessa inueniatur ergo inferiores epō sua autoritate hoc attentare non debent, ita Host. Ioā. andr. & Archid. in. d.

- 12 sepe. c. vnico de rerum permu. in. 6. † Hoc ius tamen permutationes faciendi ab inferiore, vt tetigi, iam præscribi potest vtpote ab Abbate, Archidiacono, & simili in suis ecclesijs: quia iste actus non est qui ad ordinē pertineat episcopalem sed ad dignitatem vel iurisdictionem potius & sic per inferiores ab episcopo præscribi possunt. c. auditis de præscr. & c. accedētibus de concess. præla. idem quæ de illis dicendum est qui iurisdictionem episcopalem vel quasi in loco habent maximè de quibusdam Abbatibus qui in aliquo episcopatu esse non dicuntur facit ad hoc. c. Abbas de priuilegijs lib. 6. ¶ Sed nunc quærerem si permutatio summè utilis est, & hi qui cōsentire habēt, tanquā eorum interfit & ad hoc, vt dixi, vocadi ita vocati consensum præstare noluerint an Eps cum suo capitulo permutationē inuitis illis, facere possit, id fieri posse videret:
- 13 † quia Eps cum suo caplo adhuc maiora potest: quia vnire, & diuidere ecclesias, ac ppetuā subiectionē vni ecclesie facere, & alteri dare. c. sicut de exces. præla. cle. j. de reb. eccl. nō alien.
- 14 & c. vnico de re. permu. in. 6. † Contrarium tamē verius esse credere & huic nræ opinioni inter cæteras p nūc hanc solā & potissimā rōnem addo: quia aliter potest consuli vtilitati ecclesia

ecclesiarum,quàm cum præiudicio iuris alterius & quantũ
 ad iura proximè allegata in contrariũ attinet,dico in suis ca
 15 fibus locũ sibi vèdicare. † ¶ Nunquid tñ aliqui inuiti cogi
 possunt ad permutandum? videretur quod non quia nemo
 inuitus beneficium vel ecclesiasticarum dignitatem accipe
 re cogitur licet aliud sit in secularibus honoribus vt notat
 Innocen.in.d.c.1.de ijs quæ fiunt à maiore parte capi.& hoc
 etiam iure probari potest vt per.c.quod sicut &c.c.si cõpro
 missarius.de electi.lib.6.atqui in permutatione beneficium
 de nouo accipitur,& antiquum dimittitur ergo quis inuit?
 16 nõ cogitur accipere facit ad hoc cap.gesta.74.diffinc.† Sed
 in contrarium veritas est quod prius quodam simili com
 probabimus quia inuitus quis cogitur ordines assumere.ca.
 quæris de ætate & qualitate.& cap.scias.7.q.1.melius adhuc
 in cap.quæsitum de rerum permuta.vbi dicitur datam pote
 statem Episcopo transferendi personas de loco ad locum,si
 hoc expedire viderit & ibi Hostien.notat illam permutatio
 nem esse commendabilem.Et ad eam inuiti compelluntur
 ad hoc facit.c.ante omnia.40.diffinc.cap.in scripturis.8.que
 stio.12.& cap.displicet.23.quæstio.4.hoc idem etiam innuere
 videtur Innocen. & Hostiẽ.in cap.nisi cum pridem.de re
 nũciat.vbi inquit,si periculũ destructiõis ecclesiæ,aut ma
 gnum scandalum imminet ad sedendum prælatus cogi po
 test:dummodò alia ita bona prælatura,vel dignitas ei assi
 gnetur, adferentes ad hoc cap.licet.de regu.iur.& cap.nu
 tationes.7.q.1.dicuntq; illud cap.quæsitum de rerum permu
 ta.ita posse intelligi.Et sic ex prædictis resultat quem ad per
 mutandũ posse cogi ex causa maxima:intellige,vt prædixi,
 si ita bonũ recipiat beneficium.Nam,vt dominus Guido.in
 quadã sua disputatiõe refert credit Ep̃m nõ posse clericũ co
 gere vt suo bñficio renũciat vilius recipiẽdo.Archid.autẽ in
 17 .ca.si ppter.in verbo,vocabũt de rescrip.in.6.† innuit.quã
 dã permutatiõe volũtariã esse,& qdã necessariã quæ fit su
 perioris officio quasi Secunda hæc inuitis beneficiatis fiat Et
 idem videtur tenere Ioan.And.ibi.Satis igitur sustineri po

test si nec datione coadiutoris, nec modo alia vtilitati eccle-
 siae consuli potest, quis inuitus transferri possit dummodo,
 vt dicebam, de alio beneficio fiat ei bona compensatio, vt sic
 publica vtilitas priuatae preferatur. c. cum inferior. de maio.
 & obe. nec mirum si ita fieri valeat: cum ipse beneficiatus, vt
 aliquando superius dicebamus, dominus bonorum eccle-
 siae non sit: sed tantum dispensator eorum, & procurator. c.
 ij. de donat. cum simil. Episcopus verò est praordinator in
 omnibus. c. perlectis. 25. distinct. & cura totius iuae diocesis
 17 ad eum pertinet. c. per totum. xj. q. j. sed cum dixerimus† in
 permutatione renunciatione, & collatione debere interuenire
 cōsensum: qugererē nūc si sufficiat presentib⁹ volētibus renū-
 ciare, & petētib⁹ renūciationē admitti, & collationē hinc in-
 de fieri dicant placet nobis, vt pmittetis vos, vel si similibus
 verbis vtatur videretur quod sic quasi sub verborum cōpen-
 dio videantur renunciaisse, & episcopus acceptaisse arg. l. nam
 hoc iure. ff. de vulg. vnde dicit Innocē. permutantes ius ha-
 bere in beneficijs permutatis statim cum superior suam in-
 terponit auctoritatem optimè facit ad hoc, quod notat
 Hostiē. & post eum Io. Andr. in. c. ex ore. de his, quae fiunt à
 maiore parte capituli. vbi dicunt si Episcopus de voluntate
 beneficiati confert beneficium, collatio valet: quia tunc ille
 videtur renunciaisse, & Episcopus acceptaisse. Hæc certè opi-
 nio, si subtilitatem iuris sequeremur, sustineri posset: tamen
 tutius est, vt renunciatio, & collatio expressa fiat, & ita fieri
 debere consuluit Hostiensis in præfato. c. ex ore. & sic etiam
 seruat consuetudo, de quibus vide adhuc in clemen. j. de re-
 rum permu. Et quia superius de duobus praelatis ecclesiarū
 collegiatarum circa permutationem praelaturarū eorundē
 diximus, nunc requirit locus, vt de duobus episcopis videam-
 18 deam† si de eorum auctoritate propria hoc facere velint
 clarum est, quod non. c. quanto. de translat. Episcopi. & c. cū
 olim. de rerum permutatione. tractare tamē possunt de ipsa
 permutatione ad inuicem: sed pro ea authorisanda summū
 Pontifi

Pontificē adire debent qui eo vinculo quo obligati sunt suis ecclesijs eos absoluat & eorum permutationem authoriset facit ad hoc.c.inter corporalia.de transla.Episcopi.&c.nisi cum pridem.de renuci.nec legatus de latere hoc facere posset licet in prouincia sibi decreta maius imperium post Papam noscatur habere.c.si Abbatem.de elec.in.6.dissolutio igitur huiusmodi vinculi matrimonij spiritualis soli Papæ
 19 est reseruata,vt in dicto.c.inter corporalia.† Sed vt breuitati, qua moderni gaudere solent, consulam circa hunc articulum, scilicet inter quas personas permutatio fieri possit hanc vltimam quæstionē moueo, an duo monachi qui duorum monasteriorum sunt beneficia obtinentes possint illa, ac eorum monachatum permutare Collect.in.c.cum olim. de rerum permuta.& in sua quæstione.iiij.ibi voluit quod nō dicens ingressum religionis fieri, vel saltem fieri debere, propter meliorem vitæ frugem.c.licet. de regularibus &c.nec appetitu beneficij consequendi quis religionem ingredi debet cap.officij.de electione.Prætereà monachi vnus monasterij beneficia alterius consequi non debent.c.cum singula de præben.in sexto.sed ex post dicit ibi prædictus Collectarius hanc quæstionem concludendo huiusmodi religiosos facta resignatione se illico transferre debere quibus transfatis collatio ei fieri debet non virtute permutationis, quæ in ipsis locum habere non potest.Anthonius tamen in prædicto cap.cum olim. tenuit cum licentia Abbatis ipsos religiosos permutare posse, & non aliter citans ad hoc Frederic.de senis in suo sexto consilio, idem tenuit etiam Panor.
 20 in præallegato cap.cum olim.† An artem hoc possit legatus de latere inconsultis Abbatibus monachorum permutare volentium. Quidā tenuerunt id eos facere non posse: cum illi vocandi sint, quorum interest, vt prætetigi, & facit text. in capi.decernimus.decimasexta quæstione septima. tamen quia ipse legatus de latere cum ordinarijs collatoribus concurret in beneficiorum collatione: adeò quòd data paritate, præfertur eius collatio propter eius ampliorem prærogati-

uam c. si Abbatem. de electione, & electi potestate. in sexto. & c. si à sede. de præb. eo. lib. concluditur talem permutacionem autorisare posse dum tamen tales monachi permutates ab ordine, quem professi sunt, non desistant & beneficia permutanda sint sub eius legatiõe. ¶ Sed quem locum tales monachi in monasterijs quorum beneficia ex causa permutacionis sunt assecuti obtinebunt, & si sub hoc dubio frequentes lites moueri soleant: tamẽ nulla iura super hoc adhuc prouiderunt: sed almficus pater diuus Benedictus in sua regula, quæ pro iure allegari põt vt in. c. j. ne clerici, vel monac. & c. in titulo de ordinibus congregationis hoc dubium videtur
 21 decidere dum sic ait in litera. † Ordines suos in monasterio fratres conseruent vt conuersionis tempus, & vitæ meritum
 a decernit, & paulõpost ibi subsequitur vt qui secunda hora uenerit in monasterio, minorem se nouerit illis esse, qui prima hora diei uenerunt cuiuslibet dignitatis aut ætatis talis sit nec obstare potest si nunc objceretur iste de nouo cõuersus non est: imò multis iam temporibus in alio monasterio eiusdem ordinis etiam professus est licet nuper hoc monasterium sit ingressus: quia ad hoc facile respondi potest anti quã ingressum alterius monasterij nec eius antiquiorem professionem debere damnum adferre illi, qui ante eum in monasterio quod secũdo intrat in fratrem est receptus: hæc enim noua trãslatio fieri intelligitur sine præiudicio iuris alieni ad hoc est bonus tex. in. c. quãuis. de rescript. in. 6. qui certè text. memoriæ cõmendandus est ad hæc etiam quotidianam questionem dum quis de vno monasterio ratione beneficij, vel etiam sine beneficio ad aliud monasterium transfertur, quia si denuo ad primum gratia beneficij, vel sine beneficio talis suum locum primum nõ repetit, & sic vel ad secundum monasterium accedat: vel si ex post ad primum reuertatur in illis omnibus alijs prius receptis ante suum ingressum in secundo: scilicet vel ante regressum ad primum post priuetur di. 20. c. quãuis. Et hæc quantum ad secundum articulum huius materiæ dicta sufficiant.

Regula Be
 nedicti

a Adde hoc
 extendi pos
 se ad digni
 tates ciuiles
 l. j. ff. de al
 bo. scriben
 do. l. ij. in
 princip. ut
 dignitatum
 ordo serue.
 libr. xij. C.
 Prateius.

Benefi

ARGVMENTVM

Beneficia ecclesiastica cū hospitali, commenda, pensione, simplicib⁹, & permutarine possint, & in curatis & vnitis idem liceat.

S V M M A E.

- 1 Beneficij ecclesiastici & hospitalis mutua permutatio.
- 2 Beneficij ecclesiastici & commenda permutationem nō valere. Quod limitat in commenda ad vitam id tamen cum expeditione Rom. pontificis. nu. 3.
- 4 Beneficia manualia quæ. Et an cum ecclesiasticis permutari possint. num. 5. Ea tamen cum expeditione Papæ posse permutari. num. 6.
- 7 Initam tamen huiusmodi permutationem ab inferiore reuocari posse. Nisi ex certa scientia illud fecerit Rom. pontifex. nu. 8.
- 9 Beneficia vnita ecclesiæ, vel monasterio sine horum consensu permutari non posse id tamen quando liceat. nu. 10.
- 11 Reductio maioris numeri ad minorem in casu hic notato permutatiōem vel substitutionem an impediatur: & an canonicorum numerus statuto eorum minui possit. nu. 12. & vide ad hoc tex. rotund. c. cum M. ferrar. de constitutio. in antiq. & an reductio valeat in casu de quo. nu. 13.
- 14 Permutatio quo casu valeat si canonicorum numerus certus nō sit, nec distinctæ præbendæ.
- 15 Vnius, & duorum beneficiorum permutationem non valere & quid in duobus curatis, & vno simplici. n. 16. idq; qua via. n. 17. & quantum dispensatio super his se extendat. nu. 18.
- 19 Beneficium ecclesiasticum cum pensione permutari non posse. & numero. 20.

CAP.

VI.

Nunc verò Superest vt hui⁹ materiae permutationis bñficiorū tertium tãgamus principalē articulū, & sic vt videamus quorū bñficiorum pmutatio fieri debeat quia sicut sine psonis ita nec sine bñfi-

cijs pmutationes fieri possunt, & cū hoc edictum prohibito-
 riū sit oīa igitur bñficia permutari possunt exceptis prohi-
 bitis: quare de illis nunc videamus prætermis̄sis tamen benefi-
 cijs referuatis cum de ipsis loqui quodāmodo superuacaneū
 videatur quia, vt iam tetigi, superius referuationes iste bñfi-
 ciorum in hoc regno Franciē non habēt locū: † sed hīc priū8
 ostendā, an bñficiū ecclesiasticū cū hospitali vel cū præ-
 stimoniam permutari possit. Io. and. in præfato. c. vnico. in ver-
 bo beneficia. de re. permut. in. 6. tenuit, quod sic & plenius ad
 huc idem ipse in clem. vnica sub eodem verbo & titulo. dū-
 modo dicit ipse hospitale vel præstimonium clericis cōceda-
 tur secus si laicis. Sed melius cum Alexan. de lentilla hoc du-
 bium ita cōcludendum puto, aut hospitale in bñficiū eccle-
 siasticū conceditur & tunc pmutatio beneficij cum hospi-
 tali locum habet & econtra: si verò alicui tanquā bono vi-
 ro hospitale committeretur, & non in bñficiū ecclesiasti-
 cum, & sic quod ratione suę administrationis annis singulis
 regat & rationes reddat: tunc enim posset cum beneficio ec-
 clesiastico permutare: quia licet hospitale bñficiū nō sit
 tamen non est titulus profanus omnino: imò potiū8 ecclesia-
 sticus: nec vendi potest absq; labe symonię per id, quod no-
 tatur in. c. consulere de symo. ¶ Sed an in beneficio commen-
 dato iuxta formam. c. nemo deinceps. de elect. in. 6. idem dicē-
 dum sit. vt cum alio possit permutari? quid bñficiū com-
 mendatum sic superius tetigimus, quare hīc non repeto, Fe-
 dericus de senis in suo tractatu permutationum respondet
 per verbum ambiguum dicens fortē quod sic: quia titulus
 commendę est canonicus dicit tanquā à iure inductus nec
 vacat interim dictum bñficiū sic commendatum, vt di-
 cto capitulo nemo deinceps. additq; fortiū8 sub verbis tamē
 adhuc ambiguis fortē duos commendatarios adinuicem pos-
 se ecclesias sibi commendatas permutare quę Frederici o-
 pinio Alexandro de lentilla displicet cum vult benefi-
 cium commendatum cum beneficio perpetuo permutari
 posse quia dicit. † Aut alter reciperet bñficiū in titulū
 quod

quod fieri non pōt cū beneficiū cōmendatū cōmendatario
duret tantū sex mensibus quibus expletis ipsius commenda
expirat, ne penes eum vltius remanet. Præterea & fortius
dicit in permutatione collationem fieri debere, quæ hīc fie-
ri non potest sed solum commissio. hinc est, quod commen-
datarius non est prælatus sed tantū custos vt notat dicto. ca-
pi. nemo deinceps & c. si constiterit. de accusatio. & per In-
nocen. in cap. dudum. in. 2. de elect. quæ opinio Alexandri pla-
cet Aegidio, subiungit in beneficio commendato ad vitam,
& sic perpetuo non videre sibi quod in eo cadere possit per-
mutatio. duæ opinioni optimam rationem addens quia nul-
lus est qui beneficia permutari possit nisi sua propria dicto
cap. vnico de rerum permuta. in. 6. vnde commendatarius di-
cere non potest tale beneficium ita sibi commendatum (vt
iam dixi) suum esse idem sentit Panor. in cap. cum olim in. 1.
3 notab. de re. permut. ¶ Aut loquimur permutatione benefi-
cij cōmendati ad vitam cum altero cōmendato ad vitā etiā
& cum in tali permutatione opus sit noua commenda, quæ
fieri non pōt per ordinarium superest vt per solum Papam
talis permutatio sit expedienda nec per legatū de laterē fie-
ri posset quia ligatur iuribus vt nota per glo. in. c. statuto. de
hæreti. in. 6. idem tenuit etiam Panor. in. c. cum olim præalle-
gato. Quid aut de beneficijs manualib⁹ dicendū est an ad in-
4 uicē pmutari possunt, ¶ beneficia manualia itelligē quæ sub-
diti alicui⁹ prælati detinēt sub eius eius obediētia de quibus
notat in. c. is q̄ de maio. & obedi. & c. legebat. eo. ti. & c. olim
causam de resti. spolia Manualia aut dicunt, quæ ad nutū su-
5 perioris cōcessa sunt, hinc est quod tales qui manualē obediē-
tiā debent dicunt tanquā subditi vt ibi & eā q̄nq; iuramento
præstare tenentur. c. nullus de iure iur. c. cū ex iuncto. de oper.
no. nūcia. & c. quāquā sua gl. pen. 23. dist. ¶ vt igit ad ppositā
quæstionē respondeā Fred. de señ. tenuit talē permutationem
fieri possit nec obstare voluit etsi talia bñficia manualia ppe-
tua nō sint quia dicit posse ea perpetuo non reuocari quod
sufficit quæ Frederici opinio Alexandro de lentili. placuit

Manualis
obediētia.

& Panorm. ac Antonio de Butrio in præfato cap. cū olim.

- 6 † Sed quid si duo habētes manualia bñficia autoritate apostolica permutent an ab illis per prælatum suum possint prohibito voluntatis reuocari, vt prius poterāt: videretur id fieri non posse: quia ex quo papa aliquem prioratum, seu aliud beneficium manuale ex certa scientia alicui confirmat talis obediētarius Papæ efficitur, & voluntate ipsius retinet huiusmodi beneficium, & non prælati voluntate. Ergo pro libito voluntatis ipsius prælati reuocari non poterit. Præterea sententia summi Pont. per aliū inferiorē infirmari nō potest c. ij. de confirma. vtili &c. at huiusmodi permutatio vim sententiæ habet, sequitur ergo eam per inferiorem reuocari nō posse. facit ad hoc quod nota. in. c. porrecta. eodem tit. †
- 7 † contraria tamen opinio tāquām nostro iudicio, verior magis recepta est: quia Papa permutādo, vnum loco alterius substituere intelligit: quare in literis apostolicis poni solet, vt non plus iuris ipsis permutantibus acquiratur, quām prius haberent videretur ad id facere iuris regula, is qui in ius. de regul. iur. lib. 6. & res substituta loco alterius succedere intelligitur c. ecclesia sanctæ Mariæ. in. ij. vt lite penden. &c. proinde nec Papa suis literis locorum, & religiosorum consuetudines tollere intelligit, nisi exprimat. c. j. de constitu. in. vj. & ad prædicta nunc facit optimè Benedicti. 12. constitutio, quæ inter eas quas de monachis nigris fecit. 31. est & de canonicis regularibus decima, quæ constitutiones bulla expressa Nicolai Papæ Abbati maioris monasterij turonensis directa vbiq; obseruari mandantur, prædicta igitur Benedicti constitutio hoc habet in verbis formalib⁹. Religio tenet, si Abbas in cōferendo prioratum manualement sit negligens ita, quōd ad Papam potestas fuerit deuoluta, licet in eo conferendo Papa suppleat negligentiam, non propterea is, cui cōfert erit perpetu⁹ quin per suum Abbatem valeat reuocari. Facit ad hoc quod nota. per glo. in verbo reuocari. clemen. quia regulares. de supplenda negligē. prælatorum. nec obstant nunc
- 8 † contraria, quæ aduersum hæc moueri possent: † quia debent intelligi

intelligi quando Papa ex certa scientia talem religiosum ab obedientia sui praelati subtraheret illum suum obedientiarium constituendo itidem concludit Collegiarius in.c. cum vniuersarum.de rerum permuta.per ea, quæ colligi possunt ex.c. per tuas.de maioritate, & obedientia. & hanc opinionem etiam sequitur dominus Aegidius: quare vt me resoluan prædicta ita concludo duo permutantes beneficia manualia auctoritate Papæ ad nutum praelatorum suorum sunt reuocabiles vt antea. † At necessum nunc est, vt de sequenti, & vtili questione queram si duæ ecclesiæ mensa cuiusdam monasterij, vel alterius ecclesiæ, seu dignitatis canonicè vnitæ sint, & qui illarum rectores sunt, eas permutare volunt, an possint maximè monasterio, seu ecclesiæ non consentiente. Breuiter dico hoc non posse: quia cum tales ecclesiæ per illam vniõnem de mensa factæ sint vltèrius vacare non dicuntur cle. vnica. versi. quædam. de excess. praelato. ergo permutatio eorundem fieri non potest, cum in ea fiat beneficiorum vacantium collatio, præterea ex hoc absurdum sequeretur: quia si isti pmutare possent, ergo & alij deinceps: & sic vniõn nunquàm suum effectum sortiretur, nec subijceretur mensæ ecclesiæ, seu monasterij. & in hoc omnes scribentes nostri cõueniunt, vt vnitum beneficium cum vnito, vel cum nõ vnito permutari minimè queat, hoc tamen ita intelligendum est quando vniõ facta modo debito esset, quod si aliter fieret, vel propter defectum potestatis viuientis, aut alterius solennitatis ad hoc requisitæ de quibus in.c. j. de rebus ecclesiæ non alienan. in. 6. permutationem non impediret per regulam iuris nõ præstat impedimentum. de reg. iur. in. 6. † Et quod dixi de beneficijs vnitis permutationem fieri non posse: intelligo verum dummodo ipsa vniõ totam permutationem præcesserit: quia si vniõ tales renunciaciones sequeretur licet collationem præcederet permutationem non impediret adhuc cum tales renunciaciones permutationis gratia factæ fuerint, & similiter collationes, facit ad hoc cle. vnica. de rerum permuta. quod idem in beneficijs extinctis dicen.

- dum est, de quibus omnibus vide per Io. Andr. in suis novel
 11 lis eod. titu. de rerum permuta. ¶ **†** An autem in ecclesijs, in
 quibus numerus canonicorum qui forsā triginta erat, & ad
 duodenarium restrictus legitime, & cum iuramento in illis
 ordinatum extiterit quod sedentibus, vel decedentibus cano-
 nicos eiusdem nullus loco eorū substitueretur donec ad præ-
 dictum numerum duodenarium peruentum esset: modò si
 quispiam triginta autoritate legati permutare vult nunquid
 possit? Super hoc varias reperi ego opiniones: quia sunt, qui
 dicant eos hoc fieri posse dum tamen ex causa legitima per-
 mutare velint argum. eorum quæ notan. in. c. ecclesia. vt lite
 penden. Præterea dicunt tali statuto ecclesiæ non derogari,
 mensquæ inspici debet. c. si postquam. de elect. in. 6. Ioan. and.
 tamen alterius iudicij fuit & pœnitus contrarij cui ego in
 hoc adhæreo nec absque ratione: quia si aliter fieret, absurdū
 inde sequeretur cum nunquam ita voluntas eorum, quæ est
 12 ¶ **†** vt ad minorem numerum canonici restringantur, sortire-
 tur effectum vt in simile de beneficijs vnitis superius dixi-
 mus & sic qui ita ordinassent eorum voluntate fraudarētur.
- 13 ¶ **†** Dubium tamen ex his verbis oritur si permutatio per
 eos fiat qui statutum fecerunt an illo casu valeat quasi per
 actum cōtrarium numerum antiquum videantur suscitasse
 iuxta. c. cum accessissent. in fi. de constitu. Huius nodi solutio
 à quæstione illa, an teneat receptio canonici cōtra iuratum
 numerum pendet: sed quantum ad hanc principalem nostrā
 quæstionem attinet, archi. in. c. si is, cui. de præben. ijs voluit
 quòd non: & Ioan. andr. ibi tenuit tales esse per iuros tamen
 receptio tenet quasi recipiendo ita capitulariter tacitè tale
 statutum reuocetur quo sublato iuramentum non ligat. Sed
 nunc aduersum hæc obijci posset cum tale statutum vires
 habere non possit nisi autore episcopo. c. penult. de constitu.
 Quomodo igitur fiet canonicos per actum contrarium sta-
 tutum reuocare posse, cum etiam nec expresse possent? qua-
 re dicerem opinionem archid. equiorem esse & sic quicquid
 contra iuramentum licitum sit esse nullum. c. si diligenti. de
 præscri

- præscrip. vnde concludendum fore in hoc casu arbitror per-
 mutationem non valere quod certè verum putarem quicquid
 14 dici posset in contrarium. ¶ An autem in ecclesijs in qui-
 bus numerus canonicorum non est certus nec præbendæ dis-
 tincte sunt permutationi sit locus? quadam breui distinctione
 ne ita huic quæstioni respondeo, aut quæritur de permuta-
 tione prop. 1a, & priuilegiata & tunc dico locum non fore,
 quia in illa permutatione necessaria prius esset vocatio que
 hoc casu esse non potest facit. c. ex parte Attensis. de con-
 cess. præben. aut hoc sit per superiorem, non iure permuta-
 tionis, sed ex suo officio: & tunc valet: cum istud non reperia-
 15 tur à seruire expressè prohibitum. ¶ Hoc tamen quod quoti-
 dianum posset esse quærendum non omitto, non duo benefi-
 cia habens illa cum vno permutare possit vel cum duobus
 alijs Ioan. and. in. c. cum venerabilis de excess. prælat. in verb.
 ecclesijs voluit quod sic dicens sicut duæ ecclesiæ iure proprie-
 tatis permutari possunt sic & ratione simili duæ ecclesiæ in ti-
 tulum in argu. adferens quod nota. in. c. 2. de mutuis petitio.
 subiungensque ibi hoc in contingentia facti se viuise.
 16 ¶ Quid autem dicendum est si quis ex dispensatione duo
 beneficia curata habeat an cum curato vel simplici permuta-
 re poterit? dicerem non posse: quia dispensatio personalis
 est nec ad alium cum quo dispensatus permutare vult transi-
 ret. c. sane de priuileg. cum similibus: nec super ijs Episcopus
 17 poterit dispensare. ¶ Porro ille, qui duo curata ex dispensa-
 tione habet, si cum habente vnum permutare vult hoc fieri
 posse dicimus. Caueat tamen talis ne in foueam quam fecit
 cadat quia aliud curatum recipiendo vacabit de iure illud
 quod retinet. c. non potest. de præb. in. 6. & clemen. si plures
 eodem titu. Quare concluditur siue ex parte vna siue ex vtra-
 que permutantium plura beneficia detineatur ex dispensa-
 tione Papæ tunc permutatio aliqua interuenire non potest
 nisi talis dispensatio de persona in personam fuerit proroga-
 ta Sed si vnū de suis duobus beneficijs curatis cum permutet
 cum simplici hoc eum posse facere fateor ac illud retinere

etiam cum suo curato ex dispensatione Episcopi saltem qui circa talia valet dispensare. c. dudum. in secundo de electio. si verò hæc beneficia purè iure communi teneri poterant: clarum est omnia simul, vel vnum cum alio posse permutare. Sed ad hæc aduertendum est, quia Ioannes andr. in præfato. c. cum venerabilis. de exceptio. dicit verum non esse eum qui duo beneficia curata habet vnum ex illis cum alio curato permutare posse cum duo beneficia curata habens etiam cum dispensatione non valeat aliud curatum recipere nisi prius illis duobus beneficijs curatis renunciauerit. c. ordinarij. §. in conferendis. de offic. ord. in. 6. † Geminianus tamen in illo. c. vnico de rerum permuta. in. 6. hunc articulum volens decidere ita distinguit aut talis qui duo beneficia curata habet ad illa obtinenda simpliciter dispensatus est tunc talis dispensatio nisi ad illa priora non extenditur. d. c. non potest de præben. in. 6. aut dispensationem habet quæ ad alia vel aliud etiã extèditur, & sic vt altero illorum dimisso vel ambobus aliud simile vel dissimile aut similia vel dissimilia recipere possit, tunc enim ipsa duo curata beneficia vel vnum ex his cum alijs duobus similibus vel dissimilibus aut cum simili vel dissimili virtute renunciationis assequi poterit & sic vnum tantum cum alio priore retinere hanc Geminiani opinionem veram credo, quare quicumq; tales dispensationes impetrantes adhæc diligenter aduertant. ¶ Hæsitari nunc posset † an cum beneficio ecclesiastico pensio permutari possit? A Egidius tenuit quod non dicens omnia iura de permutatiõe tractata loqui de beneficijs ecclesiasticis, vt cum alijs ecclesiasticis permutari possint dicto capitulo vnico. in verbo. beneficia de rerum permuta. in. 6. colle&t. tamen contrariæ prorsus sententiæ fuit & sic dicens beneficium cum pensio permutari posse si talis pensio pro beneficio ecclesiastico assignari consueta esset argumento capituli in nostra & melius. in illa decretali ad audientiam. la secunde de rescriptis. extra. Porro Gulielmus de monte landuno in de. j. de supplend. neglig. præ lato. secutus est opinionem A Egidij & ita eam veram di-

ram dicit etiam si talis pensio pro beneficio ecclesiastico afsi gnaretur: quia adhuc beneficium ecclesiasticum dici non potest. † quam Gulielmi, & Aegidij opinionem de iure veram arbitror, & cum ea ita concludo beneficium ecclesiasticum cum pensione quęcunq; illa sit permutari non posse, & cum ijs tertius huius materię nostrę principalis articulus. iatis superq; expeditus remaneat.

❖ S V M M A E . ❖

- Vocand. sunt, quorum interest. & nu. 2.
- 3 Vocandis non vocatis an nulla, vel irritanda permutatio idq; intra quantum temporis fieri debeat, & à quo incipiendum. nu. 4.
- 5 Præsentium contradictio non impedire sine causa permutacionem, & in quo permutacionis genere id sit accipiendum.
- 6 Permutacionis recipiendę causa.
- 7 Contumacia an & quando permutacionem impediatur.
- 8 In vocatione huiusmodi inter patronum clericum, & laicum nullam esse differentiam.
- 9 Collationem, non vocato patrono, factam etiam ab episcopo non valere cuius pœnam subiungit. nu. 10. & 13.
- 11 Intellectus ad. c. illud. de iure patronatus.
- 12 Irritatur actus, si cum consilio alicuius fieri debuit, eo non adhibito.
- 14 Facta à non habente ius nulla.
- 15 Collatio Episcopi à patrono confirmata à quo tempore valeat
- 16 Limitatio ad regul. idem iuris de toto ad totum. & c.
- 17 Patrono non consentiente, aut reclamante, quo casu noua collatione opus sit, & intellectus ad. c. si tibi absent. de præben. lib. 6.
- 18 Episcopus totum expediat in auctoritate præstanda ex consensu eorum, quorum interest.
- 19 Vocationem non præsumi, & quid si fiat in curia permutatio nu. 20. & quid in dubio. nu. 21.
- 22 Signaturam in prouisionibus necessariam esse, & clausula quę in diplomate necessaria. nu. 23.
- 24 Institutioni nullum præfixitum tempus. & intellectus ad totum titulū

de institutionibus.

25 Institutionem in collationem transfundi: & de collationis deuolutione successiua.

26 Iuri patronatus pontificem Ro. derogare posse: & ex causa quod non potest legatus a latere. 27.

CAP.

VII.

Equarto Articulo principali, vt hinc nunc videamus, reliquū est,

1 & sic quibus vocandis, celebranda sit permutatio. † & quia ad actus, qui præiudicij sunt, illi quorum interest, sunt vocandi. c. inter quatuor. & c. si. de maio. & obe. postquā igitur de personis principalibus permutationē habentibus expedire & eorum beneficijs visum extitit: videndum nunc est, de ijs qui ex permutatione lædi possunt, & sic de ijs qui in ea vocandi sunt sumus dicturi, etsi superius aliquid de hac euocatione personarum in ipsis permutationibus dixerimus hinc tamē pleniori calamo tangemus. † Primoq; loco quantum ad hunc articulum attinet dico omnes vocandos esse quorum interest, siue tales beneficia quæ permutari debent ad collationem eorum habeant electionem, vel præsentationem. Sed dubium nunc oritur si Episcopus qui præsentationem facere habet eos contempserit: quia eos non vocauit, in permutatione, an talis permutatio nulla sit ipso iure? vel an solum veniat annullanda: Paulus de alezarijs in cle. vnica. de re. permut. tenuit consensum horum ante permutationē, & post interuenire posse vnde scdm ipsius opinionem sequitur talem permutationem non esse nullam ipso iure: sed tantū annullandam: Nam si nulla fuisset illā postea ratam habere non possent iuxta. c. auditis. de elect. cum multis alijs, & quod solum per sententiam veniat annullanda hoc per. c. sicut. de electio. ostenditur. Aduersus prædicta tamen videntur nunc ex diametro pugnare iura sequentia, primo text. in. c. j. de his quæ sunt à maio. parte capituli. c. sine exceptione. xij. qō. ij. & c. decernimus. xvj. q. vij. Ex quibus iuribus hæc iuris theorica desumitur

- defumitur quod in presentia aliquorum fieri necesse est, si ita non fiat, non valet, quod agitur: facit ad hoc quod notat.
- 3 etiam in. c. causam matrimonij de offi. deleg. ¶ prædictam tamen Pauli de alezarijs opinionem veriore dicerem, & sic quod talis permutatio non sit nulla, ipso iure: sed tantum veniat nullanda: quia iste modus faciendi permutationes, seu ea authorisandi principaliter ab Episcopo dependet, licet ad eum non spectet collatio: non tamen propterea dico quin male faciat Episcopus eos contemnendo, nec obstant nunc prædicta iura, quæ volunt collationem nullam fore: quia loquuntur in eo casu, in quo Episcopus requiri debet, & in quo ipse non habet collationem quod in permutatione secus est: quantum verò ad canonem sine exceptione præallegatum, ibi nostro iudicio est casus specialis, licet Hostiæ. contrarium voluerit, & Pan. etiam in. c. cum Bertholdus. de sententia, & re iudicata. munien. de præfato. c. discernimus. & idem Panor. in. c. illud. de iure patr. plenius adhuc idem Panor. in quadam sua solenni disputatione incipiente Augerio patronatum &c. Ex prædictis igitur postpositis omnibus alijs superfluis quæ super hoc dubio scribentes hinc & inde adferre solent, ego cum prædicto Paulo de alezarijs ita ¶ concludo eam permutationem annullandam esse in qua quorum interest contempti sunt, & tales qui se contemptos dicunt, & permutationem volunt annullare intra sex menses venire debent à tempore scientiæ computandos, sicut & in collatione dicimus per. c. quia diuersitatem. de concess. præben. nisi prius tacite, vel expresse consenserint: quia tunc non audirentur ulterius iuxta. c. ex ore. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli. facit optimè ad hoc reg. quod semel placuit cum ibi nota. de reg. iuris in sexto. verissimamque arbitror hanc nostram opinionem, licet sint qui dicant quantum ad id tempus præfigendum hoc esse in arbitrio iudicis argumen. l. mancipiorum. ff. de optio. legata. & c. si pluribus. de præbendis. in sexto.
- 5 Si verò ad presentes sint illi quorum interest & permutationi contradicentes sed nullam causam sufficientem allegent

*Permutatio
nis modi*

ob quã corũ contradic̃tio cõmutatiõẽ impedire debeat an propterea talis contradic̃tio impediãt permutationem? Acciduis voluit si permutatio personarum de loco ad locum, seu de ecclesia ad ecclesiam per superiorem facienda sit, quòd voluntaria contradic̃tio eorum, qui dicant sua interesse absque causa rationabili facta eam de iure impedire non potest quia in his qui necessitatem vel euidẽtem ecclesiã vtilitatem respiciunt qui sine causa contradic̃tit audiendus non est. c. i. de his quã fi. à ma. parte cap. cum similibus quòd si aliquam rationabilem causam allegarẽt: ob quã permutatio deberet impediri tunc confitõita, permutatiõẽ impediretur Aut aliquid tale non allegatur, & tuus satis in aperto est sua non interesse, saltim quod propterea debeat permutatio impediri quia qui nullam causam allegat, nullum interesse habere presumitur. l. qui interrogatus. ff. de petitiõ. heredi. cũ similibus. quòd secus de permutatione, quẽ volũtariẽ fieret non ob vtilitatem ecclesiarum: vel earum necessitatem dicendum est. quia eo casu ipsorum contradic̃tio etiã voluntariẽ debet permutationem impedire quam tunc omnes prædictã rationes cessent: imò & in hoc casu æquitatem præd. decretali. quãsitum. cessat dicere possem, dum vult his verbis formalibus si autem Episcopus inspexit causam necessariã licitẽ poterit de vno loco ad locum transferre personas vtq; vni sunt minũs vtilis, alibi se valeant vtilius exercere. ¶ Dum ergo dicit si autẽ Episcopus inspexerit causam necessariã &c. necessitatem causã permutationis notat dum verò dicit sublequenter quã vni loco minus sunt vtilis alibi se valeant exercere notat vtilitatem nedum personarum imò & ecclesiarũ etiã & sic ista permutatiõ a iure cõmuni concessa de qua in. d. c. quãsitum. de rerum permutat. & in. c. maioribus. de præben. locum non videtur sibi vindicare: nisi quando causa permutationis est personis necessaria vel vtilis ecclesijs si igitur aliter Episcopus fecerit, nec mirum etiã si per illos quorum interest, & contradic̃ti & permutatiõẽ impediri possit. Quid si hi, quorum interest,

vocati

*Permutatiõis per-
mittendẽ
causã*

- 7 vocati sunt: sed tanquã † contumaces non comparent, an eorum contumacia ipsam permutationem impediãt? In soluẽdo hoc dubio ita distinguendum putauĩ aut talis permutatio propter vtilitatem, vel necessitatem ecclesiãrum sit tunc enim illis vocatis & non cõparentibus eorum contumacia pro præsentia existimanda est & sic hoc casu Episcopus aut alius superior permutationem expedire poterit cum etiam ipsis inuitis si præsentibus essent, & contradicentes, non allegãtes tamen iustam causam hoc facere posset argu. notatorũ in. c. de eo qui mitti. in possess. causa rei seruandẽ. in. 6. Aut talis permutatio ob necessitatem vel vtilitatem personarum fit voluntariẽ tantum & tunc huiusmodi absentia pro contradictione habetur, & permutationẽ impedit cum eis
- 8 inuitis permutatio fieri non posses. vt ex prædictis † sed quãtum ad hanc vocationem patronorum potissimum, dubium cadere posset nunquid inter clericos patronis & laicos alia sit differentia & sic quòd patroni clerici vocentur alij vero non vel econtra crederem ego quantum ad permutationẽ attinet esse in hoc inter patronos clericos & laicos differentiam. Imò inter ipsos quantum ad hoc eandem æquitatem seruandam esse dicerem quia etsi Papa præsentationes patronis laicis auferre non consueuerit, vt prædictum est, & vt nota. in cap. cum dilectus. de iure patronatus & cap. 2. de præbend. in. 6. tamen Episcopus non plus vni, quàm alteri præsentationem auferre potest. Et sic quantum ad Episcopum in omnibus patronis tam ecclesiasticis, quàm laicis in permutationibus faciendis est iuris identitas At in his permutationibus quæ per summum pontificem expediuntur consensus collatorum electorum vel præsentantium non exigitur etiam laicorũ quando patronis laicis expressẽ Papa derogat licet hoc facere assuetus non sit: nisi ex causa maxima vt dixi iam, & adhuc spero me meliũ dicturum inferius
- 9 ¶ Sed ne ab incepto negotio discessisse videmur † quantum ad hanc patronorum vocationem spectat dubiũ posset esse si Episcopus non vocato patrono imò profus, eo contẽpto,

a *vide, a*
que n hãc
rem decidit
Capella To
loj. decisio.
107. & ibi
S. Auffrer. 11
Prateius,

confert beneficium quia adhuc intra tēpus præsentandi à iure cōcessum erat intra quod collationi epi contradicit an talis collatio valeat? clarum est eam non valere: imò ipso iure esse nullam prædicto. c. decernimus. 16. q. 7. qui expresse verbis præsentis temporis dicit talem collationem irritam esse.

10 † Subiungitque ibi & ad verecūdiam Episcopi alius ordinetur, & instituatur quem ipse patronus cōdignum elegerit & sic in dedecus sui ipsi? Eps factum suum reuocabit vt simile habetur in. c. pœnitentes. 50. dist. & in. c. nosti. de elect. † Nec obstat nunc. c. illud de iur. patron. vbi in suis finalibus verbis dicit esse irritandam quia ita exponi debet. i. irritam nuntiandam vel si propriè verba illa stare dicamus ad Papam referri debent & sic vt talem institutionem de facto reuocet sicut & de facto per episcopū facta fuerat. Hanc vltimam expositionem confirmo per. c. accedēs in prin. in verbo. quaslamus

12 vt lite non contesta. † Præterea vbi cūq; collatio expectat ad aliquem iuncto consilio cuiusdem non valet huiusmodi collatio ipso iure irrequisito consilio. c. nouit iuncta gl. fi. ibi de his quæ fi. à præla. sine cōcess. ca. facit ad hoc. c. cum in veteri. de electio. c. cum olim de arbitrijs in præfato enim capitulo cum in veteri Gregorius nonus decano & capitulo sancti Iohannis & sancti Stephani vismitanensis in mandatis dederat vt intra quadraginta dies post literarum apostolicarum susceptionem cum consilio quorundam de quibus ibi personā idoneam canonicè in pastorem eligerent alioquin dicti consiliarij de archiepiscopo eis prouiderent à præfato summo ponti. ibi decisum extitit si tales, qui eligere habebant, irrequisito consilio ad electionem præcesserint talem electionē minimè valere non vitio personæ sed electiōis itidem in præ

13 di. cap. cum olim per Innocen. tertium deciditur. † Ergo multo magis in casu nostro dicendum est, vt collatio per episcopum vel prælatum alium patrono non vocato & postea contradicente attentata ipso iure non valeat cum necessariò cōsiliū requiratur: vel meliùs consensus, imò adhuc non consensus sed quod patronus ipse tanquàm sit causa mouens &

primaria

- primaria instituendum per episcopum prius presentare debeat.
- 14 Proinde & hoc casu nostro collatio à non habente potestatem facta reperitur cum hodie tantum ad Episcopum pertineat institutio quæ sit ad patroni presentationem non autem libera collatio. factum autem à non habente potestatem est ipso iure nullum & pro non dato habetur quod ab illo datur qui de iure donare non potest. c. quod autem de iure pat. iuxta illud tritum nemo enim dat quod non habet capitulum. daybertum. j. quæst. 7. l. traditio. ff. de acquiren. rer. domi. l. ij. C. de pœnis. l. ij. §. vltim. ff. eodem. l. vnica. C. qui pro sua iurisdictione dare & c. & cap. nuper. de dotibus post diuor. restitu. facit optimè iuris regula. nemo plus iuris. ff. de regulis iuris. ¶ Quid autem
- 15 ¶ si patronus intra tempus quod ad presentandum habet, consentiret dicendum est nunquid collatio prius facta per
- a Episcopum absque consensu ipsius valeat Panormita. in sua prefata solenni disputat. concludit talem collationem valere ut ex nunc non autem ut extunc quia dicit ad plenum ius transferendum in clericum & factum patroni & Episcopi requiri amboque tanquam principales & æquales in illo iure transferendo veniunt: licet Episcopus ius plenus & dignius habeat. Cum institutio ius spirituale sit & per eam (si aliàs legitimè facta sit) ius plenum in beneficio acquiritur. Presentatio verò est tantum ius spirituali annexum: scilicet institutioni quia per ipsam ad institutionem devenitur & solum ius ad beneficium causat capitulum dilectus. & quod ibi notatur de offic. deleg. vbi probatur singulariter patronum in sua presentatione etiam aliquid iuris habere. Ergo factum ab vno valet respectu iuris sui tantum, & quia igitur ius integrum per se tantum non habet Episcopus: quod per eum factum est eo tempore, quo patronus consensum suum præstat, convalidatur & non prius, facit ad hoc optimè l. per fundum. de seruitu. rustico. prædiorum. in qua iure con. Celsi responso deciditur. si vnus ex pluribus fundum communem habentibus seruitutem in fundo conceperit, licet valeat quo ad se nec contradicere possit, tamen non prius fer-

a Tenet:
aufferius
quod sicq
superuenit
causa cõfir
mans vide
eundẽ auff.
deci. c. tolo.
decisio. 107

uitus donatario acquiritur quã alij domini, & senserint unde nouissima concessione priores confirmantur. & hac ratione dicebamus superius Panor. in sua præfata dispu. voluit se talem Episcopi valere collationem, vt ex nimis nõ autem
 16 vt ex tunc, † & sic iuris argumentum non procedet quod de toto ad partem fit per. l. quę de tota. de rei vendi. ff. cum tantum locum habeat in diuidis non autem in his quę diuidi non possunt, vt sunt iura, vt in hoc nostro casu, & in. l. pro parte. ff. de seruitutibus. titu. generali quod & canonista, & legista notare debent. ¶ Sed si patronus intra tempus à iure sibi præfixum ad presentandum nec consenserit, nec contradixerit, & sic iure suo priuat est, an eo casu collatio prius per Episcopum facta statim absq; alia collatione noua conuolidatur? Panor. in prædicta sua disputatione tenuit cum tunc patronus dici possit negligens quod pro consentiente habeatur ex quo expressè non contradixit, & sic quod collatio intra tempus ad presentandum facta patrono non vocato post tempus elapsum valida existat nec opus sit noua collatione. adfertur quę ad hoc tex. in. c. si tibi absenti. de præb. in. 6. Ego verò dico contrarium verius esse salua tamen eius reuerentia & aduersum prædictam Panor. opinionè, ac aliorum qui partes suas tuentur illud met. c. retorqueo. Verba eiusdem ponderans, & de consensu quem præstare debet is cui confertur beneficiũ ad consensum patrono arguens, hæc sunt igitur; illius. c. formalia verba. Si tibi absenti per tuum Episcopum conferatur beneficium licet per collationem huiusmodi donec eam ratam habueris, ius in beneficio, vt tuũ dici valeat non acquiras ipse tamen Episcopus, vel quicumq; alius de ipso beneficio, nisi consentire recuses, in personam alterius ordinare nequibit: quod si fecerit eius ordinatio facta de beneficio non libero viribus non subsistet: sed si Episcopus notificata tibi collatione ad consentiendum terminũ competentem assignet, nisi consenseris poterit eo elapso, beneficium liberè cui viderit expedire, conferre & c. clarè igitur patet ex prædictis. c. verbis, si vt prædixi de cõsensu ad cõsensum

sensum argumentum fiat quod certè fieri potest: quando est
 vt hîc eadem rationis identitas, in eo casu noua collatione
 opus esse: quasi tunc voluntatem suam patronus patefecerit
 scilicet quod nullû vult pro vice illa præsentare, & sic quod
 in sui negligentiam Episcopus per collationem prouideat:
 sed si adhuc post elapsum patroni terminum ad consentien-
 dum res integra sit hoc est: quia adhuc Episcopus alicui non
 contulit beneficium poterit patronus suum præstare cõsen-
 sum quod probatur ex prædicto. c. si tibi absent. in fi. in his
 verbis dum dicit antequàm tamen ipsum contulerit tutum
 poteris non obstante quod lapsus sit terminus, præstare con-
 sensum. Facit ad hoc. l. mancipiorum. de obtio. legata. ff. &
 hoc bene serua: qa nullibi ita examinatû reperies. Et quia di-
 ctum est superius in permutatione requiri Episcopi autho-
 ritatem, licet collatio, electio, seu præsentatio ad inferiores
 pertineat: num in huiusmodi permutatione tales inferiores
 actus ad eos pertinentes in ea permutatione expedient, vel
 an hoc totum Episcopus faciet? vt breui sermone hunc arti-
 culum tangam. Sunt, qui dicant approbante Episcopo illos
 expedire quod ad eos spectat sicut simile dicimus quãdo alic-
 natio per inferiorem facienda est quod per eundem illa sit
 authorisante Episcopo vt in. c. placuit. & c. Abbatibus. xij. q.
 v. Præterea dicunt si contrarium fieret absurdû inde seque-
 retur: quia si in manibus Episcopi fieret renunciatio & de-
 mum per eum collatio Episcopus in j. vacatione talium be-
 neficiorum dicere posset se esse in possessione cõferendi vel
 18 præsentandi quod fas non est concedere. † At Ioan. Andr. &
 Paul. de alezarijs in clemen. vnica. de rerum permutatione
 dicunt Episcopum totum debere expedire consentientibus
 tamè illis quorum interest, & ita esse verum crederem quod
 dignosci potest per ea quæ superius dixi adhucq; hoc probari
 videtur per collega. c. quæsitum. in fi. de rerum permutatio.
 & hanc opinionem etiam reperi tenuisse Alexand. de lenti-
 lio, & A Egidium, nec obstat quod pro opinione contraria
 dicebamus. s. per hoc fieri præiudicium instituenti conferen-

ti, vel presentanti, seu eligenti: quia procederet si Episcopus
 19 hoc faceret simpliciter, & non in hoc casu. ¶ Cū ita igitur
 in prouisionibus beneficiorum, quæ ab Episcopis sūt patro-
 ni vocandi sint dubium cadit nunc super istis, si enim hesita-
 retur an patronus vocatus fuerit necne presumendumne est
 eum vocatum fuisse primo congressu id non fore presumē-
 dum videretur: quia vocatio ista patronorum est quædā so-
 lennitas extrinseca, quæ non presumitur, vt legi. & no. in. c. vt
 circa de elect. in. 6. Sed aduersum hæc obstat omninò qd legi.
 & not. etiam in. c. ea noscitur. de his, quæ fi. à præla. sine con-
 sensu capituli. & sic quod factum non fuerit absq; patroni
 consensu, vt ibi per gl. in verb. debet. quare vt hæc quæ peni-
 tus inter se diuersa videntur conciliari valeant dicam²⁰, aut
 patronus contemptum Episcopi prosequitur, & tunc presu-
 mitur non vocatus, porro q si non prosequatur pro facto
 Episcopi presumitur, & quod suadete vtilitate ecclesie hæc
 permutatio fuerit facta ad hoc reg. iuris qui tacet & c. de re-
 20 gu. iur. in. 6. ¶ Quid autem si in curia Rom. fiat permutatio
 nunquid tunc patroni laici in permutatione vocari debent?
 dicerem ego licet de iuris rigore vocandi essent per ea, quæ
 notantur in. c. ij. de præben. in. vj. & quæ habentur in. c. ad
 hæc. de offic. Archid. l. veterem. circa finem. de autoritate
 præstanda. C. vbi hæc theoricæ iuris expressa est quod omnes
 tangit ab omnibus debet approbari, idem est in. l. in conce-
 dendo. ff. de aqua pluuiæ. arc. & l. nã ita diuus. ff. de adoptio-
 nibus. Collect. tamen dicit Papam hoc non admittere, licet
 Aegidius referat se vidisse in præfata curia nõ expediri per-
 mutationes nisi consensus patroni laici præcessisset, & hoc
 vltimum regulis cancellariæ Inno. 8. concordat regu. 60. cum
 ibi not. licet certo certus sit Papam iuri patronatus laicorū
 posse derogare, vt not. in. c. dilectus. de offic. lega. & in. c. cū
 21 dilectus. de iure patro. ¶ In dubio tamen non videt iuri ipso-
 rum derogasse. c. super eo. de offi. deleg. cum multis alijs re-
 fert tamen glossator in prædicta regula cancellariæ se sciuis-
 se quandam bullam in Romana curia, expeditam fuisse per
 cameram

- cameram sine supplicatione in qua Papa derogabat iuri Patronatus laicorum: sed dicit glos. & male: quia laici in hoc
- 22 privilegiati esse debent rationibus quas iam. s. tetigi. † Propterea si impetretur beneficium iuris patronatus laicorum
- 23 & supplicatio signata sit. Bullæ tamen expediri non debent nisi cum hac clausula quod eius collatio sit ad sedem apostolicam legitimè deuoluta, vel clausula qua Papa impetranti prouidet dum tamen ad id patronorum accedat assensus, & cum in hoc articulo satis ambiguo sumus elaborabo ita ut eum facilem reddam. ¶ Quantum igitur ad prædictas clausulas spectat, quæ in beneficijs iuris patronatus laicorum apponi solent quoad primam dico eam ita intelligi debere:
- 24 † Nam de iure nullum tempus statutum est ad instituendū: quia institutio præsupponit patroni præsentationem. Collatio verò fit sine aliqua præsentatione, & ita intelligi debet totus ille titulus iuris canonicæ de institutione. & quod nullum tempus institutioni præfixum sit ita tenuit Panormita. in. c. ij. de concessione præbendæ. imò dicit ibi Panormitanus superiorē assignare posse tempus inferiori ad instituendum quantuncunq; breue sit: aliàs quod ius conferendi ad eum pro vice illa deuoluetur. Quod vltimum tamen verum non credo, ut melius tangam infra. Et quòd superior assignare possit tempus instituendi inferiori ex sententia Panormita. probat in simili bonus text. l. ij. §. sed & si dubitetur. ff. de iud. Si hoc igitur verum est, scilicet quod nullum tempus sit ad instituendum à iure statutum quomodo collatio ad Papam
- 25 deuolui potest per negligentiam instituentis? † quare dico hoc ita intelligi debere: quia patronus intra tempus non præsentabit, & tunc vltèrius institutio non dicitur: sed collatio: & si Eps intra sex menses non contulit ad Archiepiscopum autoritas deuoluitur & rursus eodem modo ad Papam dicto cap. secundo de concess. præben. & tunc nullum præiudicium patrono laico fit vel si forte ad inferiorem prælatum episcopo institutio pertineat tunc etiam per negligentiam patroni collatio directè ad episcopum deuoluitur ut vult glo. sin-

gul. in clemen. j. de sup. negli. prala. quàm ad hoc notat Pañ.
 in. d. c. 2. & tunc per negligentiam episcopi in conferendo de
 uoluitur ad proximè superiorem autoritas & consequenter
 26 ad Papam. † Quantum verò ad secundam prædictam clau-
 sulam attinet videlicet dum tamen ad id patronorum acce-
 dat assensus &c. Hæsitandum non est quin Papa iuri patrona-
 tus laicorum derogare possit vt. d. c. dilectus &c. cum dilect⁹
 notatur: tamen vt prædixi in dubio non videtur ipsum Pa-
 pam hoc velle. nisi expressè dicat, & tunc hoc facit ex causa
 27 maxima, & ita seruatur hodie † de legato verò de latere quod
 iuri patronatus laicorum derogare non possit neminem late-
 re debet per. d. c. dilectus. de offi. lega. & c. cum dilectus de iu-
 re patro. an autem in iure patronatus quod laici & clerici cõ-
 iunctum est hoc procedat dubium maximũ inter scribentes
 est: sed vt paucis me expediam de ijs vide per Panormita. in
 præfato. c. dilectus. de offi. legati. in vlt. col. & hæc quantum
 ad hunc quartum articulum principale dixerimus.

❖ S V M M A E. ❖

- 1 Præstitutum tempus non esse intra quod conferenda sint beneficia, qui-
 bus causa permutationis renunciatum est: & quid si simonia in
 permutatione commissã fuerit. nu. 2.
- 2 Renunciationem permutationis causa, & collationem simul fieri. Li-
 mito. numero. 4.
- 3 Renunciationem causa permutationis sub conditione esse, qua non ad-
 impleta parit regressum.

C A P.

VIII.

DEquinto Principali articulo vt hîc vi-
 deam⁹ oportet & sic de mo-
 do faciendæ permutationis. Cum igitur su-
 perius dixerim quibus vocandis, fieri debeat,
 & quia modus debitam temporis proportio-
 nem

nem requirit: ita ut res agatur tempore, ideo quo agi debeat hinc dicemus in principio huius articuli videbimus intra quod tempus superior in manibus cuius renunciata sunt ex causa permutationis beneficia illa conferre teneatur Fredericus refert Paulum de alezarijs in clemen. unica de rerum permut. tenuisse et nullum tempus a iure esse prefixum: sed quod a suo superiore ad conferendum compelletur per. c. nullus. de iure patron. idem in effectu reperi notare predictum Paulum in clemen. quia contingit de relig. domib. ubi dicit esse tempus a iure prefixum, intra quod hospitalia conferri debeant. Idem de executore dato a Papa in clemen. fina. de prab. dicitur & si talis in cuius manibus beneficia via permutationis vacant intra tempus sibi praefigendum hoc facere noluerit vult Aegidius permutantes ad sua prima beneficia redire posse. Quam opinionem Aegidij approbo rationibus, quas inferius adducam: & sic hoc aduersatur omnino opinioni Panor. in prefa. c. 2. de concess. praben. dum volebat superiorem posse assignare tempus episcopo aliter quod potestas conferendi ad eum deuolueretur & pro nunc hanc rationem tradam, tum quia hoc iure cautum non reperitur, tum quia ipsis permutantibus nihil est quod imputari possit. Sed si permutantes in tractatu permutationis vitium aliquod ut symonia vel simile commiserint eo casu (constituito tamen prius de ijs) possit ipse Episcopus inter manus cuius vacant beneficia illa conferre alijs praeterquam permutare volentibus ita Ioan. and. notat & bene in. c. unico. de rerum permut. in. 6. ¶ Sed nunquid cum interuallo temporis haec fieri possint ut puta duo in diuersis diocesisibus beneficia habentes ea ex iusta causa simul permutare volunt. Planum est & omnino expeditum ita fieri posse ut vnus Episcoporum alteri totum negotium committat vel ambo vni & omnia tunc in instanti fierent: sed siago hoc omisum fuisse quia prius ad eum qui vnus Episcopus erat accessum est permutare volentes ac ei dicentes beneficia quae habent se permutare velle praestoque est vnus ex parte sua causa permutationis faciendae beneficio,

- quod possidet, renunciare requirens vt alteri conferatur quod se facturum episcopus pollicitus est similiq; via expoſt coram episcopo alterius processum est & sic cum distantia temporis hoc est peractum quaestionis esse posset an tale interuallum noceat ¶ Ioann. monachi & Ioã. and. in praefato. c. vnico. de rerum permu. in. 6. consulunt hæc omnia in instanti fieri debere & sic vt ambo pñtes sint qui tunc pro vno reputabuntur. c. pro illorum de præb. e. quod si aliter fieret multa dubia oriri possent: nam statim quod vnus suo beneficio renunciauit via permutationis facit alium pacificum possessorem, quare si tale beneficium curatum esset secundum vacare videretur quod suum erat & quod ea ratione renunciat vt alteri detur per. c. de multa. de præben. & ita ex parte alterius dici posset. Quapropter adhæc dubia & similia tollenda è medio praefati doctores dicunt vtilius esse omnia in instanti fieri debere pro quibus facit adhæc quod notatur in cap. si quis iam. 21. quaestio. 2. ¶ hæc est tamen veritas & huius articuli resolutio ex interuallo temporis permutationem fieri posse & quod tunc hinc & inde collatio valeat & ita nostris diebus seruare videmus. Et huic ita seruata forma ego vltra omnes hanc rationem addo: quia permutantes nullo modo eorum voluntatibus fraudari possint, nec debent quia renūciare hac conditione videntur: scilicet renuncio dummodò tali meum beneficium tradat & non aliter ¶ quæ conditio si non adimpleatur quisq; permutantium ad eorum beneficia regressum habebit, & breuiter quomodocunq; qui eorum beneficia permutaturi sunt in eorum permutatione fraudentur ad prima eorum beneficia regressum habent & hoc fit ex quadam iuris æquitate ne ab ordinarijs decipi possint hanc tamen materiam regressus meliùs tangam inferiùs, & hæc quantum ad quintum articulum principalem dixerim.

❧ S V M M A E . ❧

- 1 Permutationem non nisi ex causa necessaria permissam esse. & numero. 2.
- 3 Causa necessaria quæ, & quæ voluntaria.

4 *Episcopus qua de causa permutationem admittet.*

CAP.

IX.

Eoffert Nunc sextus principalis articu

- 1 ^{1º} in quo causas ex quibus per-
mutatio expediri debeat videbimus † quia
sua beneficia permutare volentes sine causa
audiri non debent cum à iuris communis pro-
hibitione sine causa nõ sit recedendũ. l. ij. ff. de cõsti. princip.
- 2 † Quæ igitur causa erit qua moueri debet Episcopus ad per-
mutationem faciendam & si quid piam de ijs superius dixe-
rim plenus tamen hîc tangam : quare dico causam non de-
bere esse simpliciter voluntariam vt in præfato. c. quæsitum.
verfi. si autem de re. permuta. imò causa necessaria esse de-
bet quæ propriè necessitatem vel euidentem vtilitatem ec-
clesiæ respiciat cap. dudum. de reb. eccle. non alien. in. 6. Non-
nè igitur sola consideratione personarum quæ permutare
habent & sic respectu vtilitatis eorum tantum qui hincinde
sua beneficia permutare volunt de iure Episcopus ad talem
permutationem faciendam moueri possit? videretur quod
non prædic. capitu. quæsitum circa finem vbi inquit Urbanus. ij. si Episcopus causam inspexerit necessariam licitè de
vno loco ad alium personas transferre possit, quare ex illis
præfati. capitu. verbis satis in aperto est causam debere esse
- 3 necessariam: ergo voluntaria non sufficeret. † Causa enim
necessitatem vel vtilitatem ecclesiæ respiciens illa necessaria
dicitur sicut & alienatio. cap. dudum de reb. eccle. non alien.
in. 6. illa verò quæ solum fauorem personarum respicit vo-
luntaria dicitur, quam prælatus curare non debet cum igitur
iram illius. c. quæsitum nouum ius sub quadam certa for-
ma inserat si quid ergo fiat contra formam illam est ipso iu-
re nullum cap. venerabili de offic. delega. cap. cum dilecta. de
rescrip. & cap. pisanis. de restitutio. spolia. † Quare sub hoc
articulo ita distinguendum fore dicerem aut causa permuta-
tionis faciendæ allegatur quæ nec in damnum nec in vtilita-
tatem ecclesiæ directè, vel indirectè est: sed tantum in fauo-

rem personarum permutantium cedit tunc Episcopus considerare habet si ille fauor est pecuniarius necne, vel carnalis etiam aut aliquam aliam fraudem admixtam habens, & tunc talem permutationem non debet recipere. Si verò talis causa subsit per quam nullum præiudicium paratur ecclesiæ nec aliquam fraudem habet tunc illam admittere debet quia cum ecclesijs non noceat & personis profit Episcopus illis obesse non debet iuxta tritissimam illam iuris theoreticam quod mihi prodest & alteri non nocet id mihi facile concedi debet. Nec obstat nunc quod dicebamus de sepe allegato cap. quæstum. de rerum permuta. quia ad literam illius textus dico suppleri debere hanc dictionem, maximè & sic omnia erunt plana, & ita practicatur quotidie quod sufficiat quantum ad materiam sexti articuli princip. huius materiæ permutationum.

ARGUMENTVM

Permutationis impedimenta proponit personarum contrahentium, ac rerum ac de temporibus promotionis edisserit.

¶ SUMMÆ ¶

- 1 Quatuor esse quæ permutationem impediunt: & potestatem esse duplicem.
- 2 Consuetudo optionis quæ. nec hæc permutationem impedit. nu. 3.
- 4 Beneficium obtinens intra quantum temporis promoueri debet: & tempus completum esse oportet.
- 5 Ex stipulatione pœnali agi non posse ante conditionis euentum.
- 6 Contractuum bonæ fidei natura.
- 7 Proximum fini anni promotionis permutare posse: & promouendus ad sacros ordines quatenus dispensandus

CAP.

X.

Congruo Ordine nunc ad septimum principalem articulum expediendum accingor: & sic de impedimentis permutationum hic dicturus sum: quia si de causis quibus permutationes fieri debent, ante dixerim

rim:& quia non solum defectus cause, imò, & alia multa impedimenta permutationi fiende obstare possunt ideò, quæ illa sint, hîc inferam: ¶ Quare dico ea, quadruplicia esse. j. ex parte illius qui permutationem authorisare habet & hoc tripliciter. j. ex defectu potestatis intrinsecæ, & hoc omnes ab Episcopo inferiores impedit cessante consuetudine, vel prescriptione, & hæc superius tetigi. ij. ex defectu potestatis extrinsecæ, & hoc dupliciter, aut propter necessariam vocacionem, & consensum eorum qui vocandi erant, aut propter reservationem de quibus etiam. s̄. dixi. j. propter inhabilitatem personæ authorisantis permutationem: quia forsam publica excommunicatione innodatus iuxta. c. ad probandum. de sententia, & re iudi. vel etiam ipsius suspicionem, vt in. c. veritatis. de dolo, & contuma. Secundò impedimenta in permutatione esse possunt ex parte permutatum: vt quia in beneficijs ius non habent. ¶ Tertiò ex parte beneficiorum, quæ debent permutari: vel quia dispositioni sedis apostolicæ reservata sunt, vt in. c. licet. de præb. in. vj vel quia iam vnita & de ijs omnib⁹ iam dixi. s̄. ¶ Quartò ex parte modi, quo quidem permutatio expediri debet: quia intra tempus præfixum ille in cuius manib⁹ via permutationis resignata sunt beneficia non contulit, & sic ad ea competit recursus vt dicebamus hæc sunt igitur, quæ permutationem impedire possunt. ¶ Nunquid ergo cōsuetudo optionis permutationem impedire habere, de qua in. c. fina. de consuetud. in. vj. vbi de optione præbendarum mentio fit, quæ in quibusdam ecclesijs locum habet, vt Lugduni in ecclesia sancti Ioannis, & sic intelligendum est præbendas valore diuersas esse, ¶ & in quibusdam alijs ecclesijs consuetudo optionis est, de alijs beneficijs vacantibus, quæ ab illis ecclesijs pendent, & solum debentur canonicis illarum ecclesiarum: vt in ecclesia collegiata canonicorum regularium sancti Anthonij in finibus prouinciarum Caturcensis, & Rutengæ recepi ego à quodam probatē vitæ viro, ac illius ecclesie canonico, qui mihi aliquā maxima amicitia, & familiaritate iunctus fuit hanc esse be-

neficiorum inter eos optionis consuetudinem, quæ ab ea ecclesia pendent, vt cum tale quoddam beneficium vacare contingit, secundum valorem ipsius antiquiori ex canonicis datur, & sic gradatim secundum valorem beneficij, & receptionis antiquitatem eorundem acceptantur, & recipiendo magis pingue beneficium primum tenue quod habebant coguntur iuniori canonico relinquere. ¶ Igitur stante tali optionis consuetudine, si ea beneficia permutari contingat, nunquid optio talis permutationem impedit? videretur quod sic, quia in permutatione interuenit renunciatio tacite, vt dictum est & sic vacatio, ergo etiam si locum habebit optio. Quidam Guido gordenfis Episcopus, & Archidiaconi nepos hanc questionem disputauit ex qua cõclufit de rigore iuris optionem locum habere, pro cuius sua opinione has rationes adfert: quarum prima est: quia dicit nõ esse verisimile Papam seu quemuis alium, qui permutationem facit, vel fieri mandat talem consuetudinem tollere velle, nec rationalibus statutis, vel consuetudinibus ecclesiarum velle præiudicare, vt c. j. de consuetudi. in. vj. secunda est ratio: quia permutantes sciuerunt, vel scire debuerunt dictam ecclesiæ consuetudinẽ & sic non possunt allegare ignorantiam, nec impugnare debent quod tueri tenentur. c. vnico. in fi. verb. de natis ex libero ventre concordat tex. in. l. altius. ff. si seruitus vendicetur. Paulus de Aleasarijs verò contrarium tenuit per. c. vnicum. de rerum permutatione. in sexto. quo deciditur beneficia, quæ permutantur non deberi, nisi permutantibus: at Io. and. in. c. fi. de consuetudi. in. vj. in suis nouel. nullam harum opinionum recipit: sed relinquit quæstionem tanquàm dubium
 ¶ sed Federicus de senis eam in hunc modum decidit dicens
 3 falua prædicti Guidonis reuerentia tunc optionem locum non habere cum intentionis concilij Vienẽsis fuerit, de quo in clemen. vnica. de rerum permutatione. beneficia ex causa permutationis resignata nedum non cõferri alijs: imò quòd ipsis, qui ex ea causa resignauerunt: conferantur adfertq; ibi rationem tex. in sui exordio ne concessione iuris vtentibus præsertim

præsertim circa spiritualia illudatur. Omnis igitur modus & via per quam permutare volentes suo voto frustrarentur perpetuò, vel ad tempus, in totum, vel pro parte prohibentur: aliàs illuderetur eis contra mentem, & verba dicti concilij, & ita videtur ibi notare etiam Ioan. andr. in gloss. penultima. Prædicta ergo Pauli, & Frederici opinio tanquam æquior, & potior iure nobis arridet estq; recepta communiter. ¶ Dubium tamen maximum nunc in hac materia sequitur. ¶ quis non presbyter, licet aliter qualificatus beneficium curatum aliqua prouisione legitima obtinuit certum est, & hoc præmittendo ad quaestionem dico, per. c. commissa. de electio. in sexto. talem habere animum ad promouendum, & computandum à tempore collationis sibi factæ, ita quod prius, eo nolente alteri conferri non potest cum intra tale tempus vacare non dicatur, & beneficia conferri nõ possint priusquam vacent. c. j. & secundo. de cõcessione præbendæ. licet tali anno elapso si promotus non sit, liberè conferri possit alteri non obstante illius possessione. c. licet Episcopus. de præben. in sexto. nisi in casibus de quibus in dicto c. commissa. quos hîc prætereo, quod idem esse in morte naturali videmus: quia & si certum sit clericum beneficium infirmitate, qua laborat esse moriturum: non propterea tamen eius beneficium ante mortem conferri potest. c. j. & secundo. de concessione præbendæ. in sexto. sed quantum ad nostrum propositum attinet intra annum igitur per dictum. c. commissa. tale beneficium alteri conferri non potest etiam si ita annus fluxerit quod intra ipsum nequiret, iuxta statutum generalis concilij Lugdunensis de quo in capitulo, licet canon. de electione, & electi potestate. libro sexto. & ibi latè per Canonistas. ad sacerdotium promoueri: nisi cū annus omninò elapsus fuerit computandus à tẽpore illo quo ipsius ecclesiæ regimẽ tali cõmissum extitit, & sic à tẽpore collationis sibi factæ, vt iã dixi, & à tẽpore quo possessione eius pacificã habuit. Hęc fuit igitur. d. c. cõmissa decisio quãquidem quantum ad ea, quę nũc dixi corroboro. per. l. in. illa

- 5 stipulatione. & l. infulam. ff. de verbo. obliga. † quibus expref-
 ſe deciditur ſtipulationem pœnalem non committi ante diẽ
 etiam ſi certum ſit parere non poſſe ſic de conditione dico
 quæ & ſi certum ſit eam extitutam expectari tamen debet,
 donec exiſtat. l. huiuſmodi legatum. ff. quando dies legati ce-
 dat: hoc enim certũ eſt, quicquid aduertum. d. l. obijci poſ-
 ſet quia ita debet intelligi ante diem agi poſſe, quanti in-
 teret opus inchoatum non eſſe. vt. l. hoc iure. & ſi ita ſtipula-
 tus eſſem. ff. de verbo. obliga. ſed ad pœnam non vt in dicto
 vlti. l. hoc tamen dixerim, vt iam proteſtatus ſim, quodam
 modo ad noſtram quaſtionem præmittens quam talem eſſe
 dico quis obtinuit beneficium ſeu eccleſiam parochialem &
 illam poſſedit vñdecim menſibus & vltra videns ipſe intra
 tempus quod ſupererat ad ſacerdotiũ ſe non poſſe promo-
 ueri tale ſuum beneficium cum quodam ſimplici permutat
- 6 Dubium eſt, an talis permutatio impugnari valeat tanquã
 videatur facta in fraudem. d. c. commiſſa id fieri poſſe vide-
 retur quia permutatio eſt contractus bonę fidei. §. actio-
 num. inſtitu. de actio. & c. cum venerabilis de exceptionibus
 & ibi vide meliorem glo. iuris in verb. bonę fidei aſſignantẽ
 differentias; quæ ſunt inter contractus bonę fidei & ſtricti
 iuris, & non debet fieri fraudulentè. d. c. cum venerabilis &
 c. vnico de rerũ permu. in. 6. Aegidius in præfato. c. commiſ-
 ſa hanc opinionem tenuit & collect. etiam eandem opinionẽ
- 7 ſecutus eſt. † Opinioni quorum ego contrarius ſum, & dice-
 rem talem permutationem valere: quia adhuc talis ita per-
 mutans eſt intra tempus ſibi à iure conceſſum de quo in. d. c.
 commiſſa & ſic conceſſione iuris ipſe vtitur iuxta clem. vni-
 cam. de rerum permuta. nec qui ſuo iure vtitur, alicui facit
 iniuriam. ca. cum eccleſia vultèrana. de elect. hincq; noſtræ
 opinioni, & ad prædictam. c. commiſſa deciſionem hanc for-
 tiſſimam rationem addo. quia talis vltimo die anni diſpen-
 ſationem à ſummo Ponti. obtinere poſſet: vel etiã à ſuo Epi-
 ſcopo in caſu. c. cum ex eo de elect. in. 6. vbi conſtitutum eſt
 Epiſcopum, ad ſuperiores noſtros alios cum habentibus eccleſias

clesias parochiales sibi subiectas vsq; ad septennium fauore studij dispensari ne tales beneficiati ad sacerdotium promoveantur licet ad subdiaconatum intra annū promoueri teneantur & intra illud tempus septennij debet in ecclesie idoneis poni vicarius de fructibus ecclesie sustinendi quo elapso septennio debet rector intra annum in presbyterum promoueri: hæc est enim constitutio illius. c. cum ex eo et si omnia illius. c. verba quæ retulimus ad rem non facerent tamen sunt memoria digna & cum his claudio huius septimi principalis materiam articuli.

S V M M A E .

- 1 Vnum & eundem procuratorem duorum beneficij renouari permutandi gratia posse, & id in manibus cuius.
- 2 Nec hoc casu mandatum generale sufficere.
- 3 Laicum hoc casu procuratorem admitti posse.
- 4 Edicti prohibitorij natura: & in ad matrimonium extendatur nu. 5. Et qui matrimonium contrahere non possunt nu. 6. 7. & 8. limbo vt numero. 9. & 10.
- 11 Prodigus matrimonium contrahere potest & numero. 12. id quod ad meretricem extendit nu. 13.

C A P .

XI.

Sperest nunc, vt octuam tangam articulum & sic vt de procuratoribus qui aliquando in his permutationibus dantur, & eorum procuratorijs videamur cum. s̄ iam ostēderim de impedimento, quæ obstare possunt permutationibus & aliqua etiam aduersum tales procuratores opponi possunt Primò igitur loco sciendū est quā sunt, qui sua beneficia inter se permutare volūt, an quisq; eorū vno procuratore, vel an vnus procurator ambobus sufficiat possit vt talē permutationē expedire valeat. Cōis opinio est quòd sic & hac forma fiet nā talis q̄ vtriusq; permutare volētes procurator est vt puta Ioan. & durandi primò noīe Ioannis renunciabit inter manus eius qui permutationē autorisatur est & rursus noīe durādi ita faciet demū Ep̄s seu quis alius superior vnū ex beneficijs ita renunciatis ipsi procuratori cōferet qd̄ Ioā. obtinebat noīe durādi & aliud qd̄ durādus

- 1

- habebat nomine Ioannis. Vnde optimè colligi potest quandoque aliquem vices duorum posse gerere: vt in. c. cum inter de elect. & ca. si quis. eodem titu. in. 6. facit ad hoc ca. appellatione de appella. eodem lib. † Et si nunc dubitaretur an ad renunciantum generale procuratorium sufficiat dico non sufficere nisi in eo de potestate renūciandi mentio expressa fiat etiam ex permutationis causa. l. procurator totorum. ff. de procurato. sed si expressa potestas ei data fuerit in procuratorio renunciantum beneficia & illa ibi expressa sint tunc fieri poterit renunciatio. clementi. j. de renuncia. & melius adhuc in clementi. vnic. de rerum permutatio. non sufficeret igitur procuratoriū speciale esse ad renunciantum nisi & beneficia, que renūciari debēt in eo exprimant & hoc ppter actus grauitatem & rei verisimilitudinem iuxt. capit. super hoc de rerum permutatione. ¶ † An autem laicus in his procurator constitui valeat & sic quod beneficia renunciare possit nomine permutantium inter manus superioris & ea iterum nomine eorundem acceptare videretur quod sic quia ad retinendum, & acceptandum collationem beneficij pro absente, procurator constitui potest vt cap. primo de procurat. in. 6. & ita etiam nota. Panor. in ca. decernimus. de iudicijs. licet collect. in. c. indultum de regul. iur. in. 6. dicat hoc indecens esse & vtinam dicit decideretur laicum non esse admittendum quicquid tamen sit, concludit ipse in prefato loco laicum ad hunc actum habilem esse quia nullo iure reperitur illi esse prohibitum facit ad hoc preallegatum cap. primum de procur. in. 6. quo constat hoc edictum de procuratoribus esse prohibitorium ergo qui expressè non prohibentur ad tale officium exercendum idonei censendi sunt concordat tex. in. l. mutus. §. j. ff. de procura. & §. vltimo. instit. per quas
- 4 perso. nob. acquiri. † Hęc igitur est natura edicti prohibitorij vt omnes admittantur qui expressè non prohibetur vt in procuratore iam dixi & in teste simile est est per. l. primam ff. de testib. † Idem & in matrimonio est dicendum vt omnis ad matrimonium contrahendum admittatur etiam qui expressè

6 preſſe à iure non prohibetur. c. cum apud de ſpon. & matri-
 monijs & cap. qui ſpiritualem. 30. quaſtio. 4. † Ergo impubes
 non poterit non propter defectum conſenſus tantum vt di-
 ci ſolet: quia maior ſeptennio ſpondere poteſt & ibi conſen-
 ſus requiritur toto illo titu. de deſpon. impu. ſed & propter
 7 impotentiam actus ad matrimonium requiſiti cum paria
 ſint in iure aliquid non fieri vel fieri inutiliter hæc eſt vulga-
 ta iuris theoricæ & iſte eſt verus ſenſus in ſumma præſati ti-
 tu. de deſpon. impub. quod notandum eſt. † Prætereà nec fri-
 gidus natura matrimonium cōtrahere poteſt cum illi etiam
 expreſſe prohibeatur toto illo titul. de frigid. & maleſi. non
 propter defectum conſenſus vt manifeſtum eſt: ſed propter
 coëundi impotentiam quæ in matrimonio ceſſare debet ad
 bonum illud prolis: ſcilicet ex matrimonio habendę conſe-
 quendum, quare ex his quiſque colligere poteſt duo potiſſi-
 mum eſſe quæ ad matrimonium cōtrahendum reddunt per-
 ſonam inhabilẽ ſcilicet defectus conſenſus & coëundi impo-
 8 tentia. † Proinde nec furioſus poteſt matrimonium contra-
 here imò illi expreſſe prohibetur quia in eo fundamentum
 matrimonij quod eſt conſenſus deficit de quo. in regula.
 nuptias & c. hoc enim vult text. in. c. dilectus. de ſponſa. & ca.
 neque furioſus. 33. quaſtio. 7. ſed huc in continuo furioſis in-
 tellige qui pro abſente vel dormiente habendi ſunt clement.
 vnica. de homicidio de quo furore continuo loquitur tex. in
 l. 2. §. voluntatem. ff. ſolu. matrimo. & l. prima §. furioſus. ff. de
 9 acquirend. poſſeſſio. cum ſimilibus. † At ſi matrimonio iam
 contracto quis in furorem incidat propterea matrimonium
 non diſſoluitur: imò adhuc vxorem & filios in ſua poteſtate
 retinet dicto capitu. neque furioſus. facit ad hoc. l. qui furere.
 ff. de ſtatu hominum. Quod quidem ius patrię poteſtatis ma-
 gnum eſt, vt notauit magiſtraliter Accuſius in gl. prima §.
 ius autem. inſtituta de patria poteſtate, & ſic hoc noſtro caſu
 locum habebit illa trita iuris theoricæ multa quę aliquid fieri
 prohibent ſi poſtea ſuperueniant id quod iam factum eſt
 non dirimunt vt hîc de furore patet qui ſi ante matrimo-

niū esset illud impediret. Postea verò superueniens non est
 10 potens vt ipsum dirimat. † Quod si per dilucida interualla
 furiosus sit in ipsis contrahere poterit argumen. ca. quanuis.
 7. quæstio. j. & ca. iudicas. 3. quæstio. 9. & l. penult. C. de cura.
 furio. & l. nec codicillos. C. de codicillis. quare, qui hæc volue
 rit decidere, qualitatem furoris cautè consideret: plerique
 enim sunt, qui in sermone sanæ mentis apparent, & quantum
 ad eorum bona administranda pertinet, & multa alia furiosi
 dici possunt iuxta. l. is qui. in ea in fine. ff. de tutor. & curato.
 datis ab his & c. ¶ Quid autem de prodigo cui bonis interdi
 ctum est dicendum sit an quantum ad matrimonium contra
 hendum furioso comparari debeat cum in multis sit inter
 eos comparatio vt in contractibus in dando curatore & si
 milibus per allegata in. l. is qui in ea in fin. ff. de cura. & tutor.
 11 dat ab his & multis alijs iuris locis circa hoc dubium † dico
 breuiter prodigum quantumcunque illi bonis interdictum sit
 posse adhuc matrimonium contrahere quia defectus quem
 furiosus habet ne matrimonium contrahere possit: scilicet
 defectus consensus in prodigo cessat quod patet ex verbis. l.
 is cui bonis de verborum obligatio. dum in principio dicit
 is cui bonis interdictum est stipulando sibi acquirit igitur
 consentire potest contrahendo saltim rem meliorem sibi fa
 ciens, licet ibi subsequitur tradere verò non potest vel pro
 mittendo obligari & sic rem suam facere non potest deterio
 rem quod sic in furioso non est qui nunquam potest contra
 here hoc nimis est in aperto, & sic cum matrimonium con
 trahendo prodigus rem sibi meliorem faciat quia bonæ nup
 tiæ sunt, vt inquit Hyeronimus in quodam suo sermone de
 virginitate & matrimonio fauendum sit. l. prima cum mul
 12 tis alijs similibus. ff. soluto matr. † Præterà cum consensus
 matrimonium vt dixi necessarius in eo sicut in furioso non
 deficiat necessario concludendum arbitror prodigum quan
 tuncunque ei bonis interdictum sit matrimonium contrahe
 re posse aliàs quæ in eius fauorem introducta sunt retorque
 rentur in ipsius odium quod fieri non debet vulgatis ad hoc
 iuribus

iuribus potissimum. l. quod fauore. C. de legib. Nec obstat nunc quod in multis furioso similis sit, vt dicebamus: quia non sequitur propterea quod furiosus sit: quia nullum simile idem. l. quod Nerua. ff. de positi. nec etiam quod furioso comparetur: quia verum est dum dissipat: & se obligat, nō autem cum acquirit. l. his qui. §. diuus. ff. de tuto. & cura. datis ab his &c. Furiosus verō in acquirendo est etiam inhabibilis. d. l. is cui bonis. ff. de verb. obligati. quia furiosus verē caret intellectu, textus. l. ij. §. voluntatem. ff. soluto matrimo. prodigus verō non: sed iura fingunt illum tantum carere intellectu dum dissipat, idem non est. Sed de meretrice publica quantum ad hoc dubium oriri posset. † Quare, vt breuiter agam, cōcludo si vitam suam in melius commutare velit poterit utiq; matrimonium contrahere. c. non est culpandum. 32. q. 1. facit. c. inter cetera. de spon. & mati. quod secus est si emendari nolit. c. j. xxxij. q. j. & in summa, ne tot verbis opus sit, vt iam dixi quicumq; matrimonium contrahere potest, nisi expressē à iure prohibeatur præactis rationibus, & iuribus. & hæc incidenter putes me hīc inleruisse tum, vt ostēderem manifestē, quid edictum prohibitorium sit, tum etiā vt aliqua, quę in materia matrimoniali nodosa mihi videtur, & nedū in iudicio meo dissoluta plana redderem, super quibus credo prædicta sufficere, & quantum etiam attinet ad præfatum octauum articulum.

A R G V M E N T V M

Permutationis formam, & quam vacationem ea inducat, & in casu mortis an resignata conferri possint, & effectus clausulæ, quouis modo &c. describit.

✠ S V M M A E . ✠

- 1 Renunciationis permutandi forma, quæ & ad validitatem contractus scripturam non requiritur.
- 2 Renunciationem huiusmodi vacationem simplicem inducere quomodo accipiendum.

- 3 Renunciacione huiusmodi facta, si alter decedat an per obitum, an per mortem vacare dicatur beneficium: & an sic vacantia conferri possint. nu. 4. vacare tamen per mortem receptius. n. 5.
- 6 Aegrotus renunciās via permutacionis si intra. xx. dies decedat vacabit per obitum nec eius collatio tenet: & quæ prohibitæ collationis causa. numero. 7.
- 8 Fictionis effectus.
- 9 Effectus clausula, quouis modo vacet, & vacandi modi qui. nu. 10.
- 11 Clausulam, quouis modo & c. qualitates modi non respicere.
- 12 Limitationes ad effectum clausulæ quouis modo & c. & nu. 13.
- 14 Regula. xx. dierum de quibus su admittenda.

CAP.

XII.

Subsequitur Nunc alius articulus, & nonus huius præsentis materiæ expediend⁹, qui est de defectibus permutacionis: quia superius prænotatū est de impedimentis, quæ circa permutaciones opponi possunt ratione defectuum, qui sunt in procuratorijs illorum, pro alijs bñficia permutare debentium, hñc verò de defectibus, qui circa permutacionem quæ postmodū subsequitur opponi possent videndū est: ¶ quare, vt hæc melius tradere queam, scire prius oportet formam renunciacionis, quæ ex causa permutacionis fieri debet, quæ est, vt sine scriptis, vel cum scriptis fieri possit. c. qd̄ in dubijs. de renūc. quia cum permutatio contractus dici possit, vt iam, dixi in eo non requiritur scriptura cum de substātia contractus nō sit: quia contractus solo cōsensu perficitur: sed solū ad probationem contractus interuenit. l. cōtrahitur. ff. de pign. & §. j. instit. de oblig. ex consensu. vbi Iustinianus illos contractus enumerat in quibus non requiritur scriptura. Purè tamen & sic sine cōditiōe aliqua fieri debet permutatio: quia cū questio de permutacione est ibi. & renunciatio est, & demū collatio, quæ absq; cōditiōe aliqua esse debent. hoc em̄ iam superius expeditum est dum de collationibus beneficiorū dicebamus. Sed dubium nō modicum oriri posset an renūciatio ex

tio ex causa permutationis facta vacationem verā, & puram
 2 vel conditionālē inducat. † Puto ego (vt paucis agā) talē re-
 nunciationem hac via permutationis factā quantū ad renū-
 ciantes puram, & simplicē inducere vacationē: sed non quo-
 ad superiorē: quia & si facta tali renūciatione renūciantes ab
 ea retrocedere non valeant tñ superior si vult illā non admit-
 tere pōt, & sic ex parte ipsius iuris autoritate videt̄ condi-
 tionata facit qđ habet̄ in d. c. qđ in dubijs. de renūc. & adhuc
 dicerem hoc nō propriē dici cōditionē: quia nolle admittere
 renūciationē per superiorē, si cā legitima recusandi subsit,
 hoc de natura permutationis est, & id facere tenet̄ superior,
 & sic cōditionē facere nō videt̄: sed de hac cōditione, quę vi-
 detur inesse, licet non exprimat̄ satis tetigi superi⁹. Maxima
 3 nūc iuris difficultas in hac materia oritur † facta renūciatio-
 ne à permutātibz si ante authorisationem à superiore factā
 contingat alterū permutantiū decedere an tale bñficiū di-
 catur vacare per mortē an per renūciationē reperi sub hoc
 dubio valde deceptos nostros scribentes: quia Federi. qui au-
 thor principalis huius quæstionis fuit dicit simpliciter, neq;
 per mortē, neq; per renūciationē tale beneficiū vacare: sed
 per iuris priuationē hoc est ipso iure de qua vacatione, quę
 fit ita per iuris priuationē est bonus tex. in. c. eū qui. de p̄b.
 in. 6. Lapis verò tenuit talia bñficia vacare per renūciationē
 nec alia vacatio dicit ipse ibi intelligi pōt, quę Lapi opinio
 4 Alexā: del Létilio placet, ac AEgidio, † qui dicit talia bñficia
 à superiore alijs cōferri posse, & illis etiam quorum noīe fue-
 rūt per renūciationē via permutationis reseruata. Ego ve-
 5 rò quantū ad hoc neutrā harum opinionū sequar, † imò di-
 co in. d. casu bñficiū illius qui decessit: & noīe alterius per-
 mutantis renunciatū est vacare per mortē, & cū permutatio
 suū effectum sortita nō sit alius permutans regressum habe-
 bit ad suū. j. bñficiū iuxta ea, quę per cle. vni. de re. permu.
 superius dicebā, nec possum dignoscere quō iuris priuatione
 tale beneficiū vacare dicatur, vt volebat Fredericus, cum
 nihil contra ius in hoc casu commissum fit: sed tantum mor-

te præuentus ante perfectam permutationē talis fuit: ergo non verum est ibi esse iuris priuationem cum nihil contra ius, vt dixi fuerit commissum. Nec, vt lopus & præd. voluerunt, per renunciationem beneficium tale vacari dicitur: quia, si ita esset, alius permutans beneficium defuncti haberet cum nulla alia renunctio ibi interuenerit, nisi illa quæ facta est per viam permutationis quæ non valuit ob mortem permutantis ante perfectam seu autorisatam à superiore permutationem. Quare (salua tamen pace prædictorum dominorum dixerim) hanc nostram opinio. puto esse verissimam. ¶ Quid autem si quis in infirmitate constitutus beneficium aliquod via permutationis resignauerit vel simpliciter posteaque intra viginti dies ita renunctians ex ipsa infirmitate decedat & beneficium tale per renunctationem sic factam conferatur an talis collatio valeat. † Huius quaestionis vera determinatio habetur in. 8. reg. cancella. inuicem. 8. in qua deciditur talem collationem nullam esse & quod ipsum beneficium per obitum & non per renunctationem vacare censeatur etiam si per renunctationem collatum sit & dicit glossator præd. regulæ ibi eam in sua decisione venire † vt malicijs hominum obuiet maximè curialium quia fiebat quotidie dum infirmi beneficiati videbant se à tali infirmitate non posse euadere beneficium pingue cum tenui permutabunt, vel etiam illud aut illa in fauorem alicuius renunctabant simpliciter, & sic expectantes apostolicos vel ordinarium quodammodo fraudare videbantur, & quod testari quodammodo de beneficijs ecclesiasticis possent quod esse videretur aduersum cap. j. secundum vnum intellectum, de quo superius memini de præbend. & cap. graue. eodem titu. cum similibus

a Quid sit fictio, quotuplex quando huic locus sit quæper eam actus retro trahatur, ex quibus verbis de op. ebenda. 6
 tur, atque 6
 fictionis species omnes an in his cõkursu earum sit admittere 7
 earum causa tradit eleganter Bartol. I. si is qui pro emptore. ff. de usu cap.
 Prateius.

a quapropter princeps quæ facere potest vt fictio^a veritas sit Bartolo ita plene notante in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsu capion. fingit hoc beneficium vacare morte & non resignatione via renunctationis facta, vel simpliciter vt in. d. regul. 8
 cancella. † Nam & si verè per renunctationem vacet etiam si via renunctationis fuerit collatio facta vt. d. c. vnico. de re

rum

rum permutatio. in. 6. tamen propter fraudem presumptam per mortem vacare censetur, & si collatio per resignationem facta sit eo casu non valet: sed facta per mortem sic ut in praefata regul. & ita venit ad correctionem cap. susceptum de rescrip. in. 6. quo quidem in suo secundo responso deciditur. Si vnus impetrauerit beneficium per verum vacandi modum, alius verò non etiam si primus sit secundus tunc illi praferetur at praedicta regula contrarium statuit ratione iam dicte fictionis principis quae pro veritate, ut praedixi, habenda est dicta. l. si is qui pro emptore. † Porro si is qui secundum veritatem impetrauit, hoc est, per resignationem sibi factam in sua impetratione hanc clausulam expressè inseruerit aut aliàs quouis modo vacet &c. tunc etiam si per obitum vacet non obstante praed. regul. beneficium bene impetratum censetur per gloss. in verb. expressè. d. c. susceptum. de rescrip. in. 6. crederem tamen ego post praedictum glossatorem hanc clausulam id operari si de alio impetrante per mortem non appareret ut per praedictam regulam, & ita decisio illa rotæ in ordine. 23. quae incipit si mandetur &c. in nouis intelligi debet volens quod si beneficium impetratur vno modo vacandi expresso puta constitutionis execrabilis adiecta hac clausula quousmodo vacet si contingat tale beneficium non vacare praedicto modo: † sed alio, scilicet constitutionis de multa. vel per non promotionem annum ad ordinem praesbyteratus ut in cap. licet canon. de elect. in. 6. vel per contractum matrimonij ut cap. j. de clerici. coniuga. de quo hoc modo plenè per rotam decisi. 26. incipien. si impetretur in nouis vel per ingressum religionis etiam ut in cap. beneficium. de regul. & transcutibus ad religionem in. 6. nihilominus tamen venit per illam clausulam, aut aliàs quouis modo &c. dummodo per eandem personam vacet. Satis igitur videri potest ex praedictis quantum operetur illa clausula aut aliàs quousmodo &c. quia omnes vacandi modos respicit: licet non personas. vnde si impetratur beneficium tanquam per mortem Titij vacans vel quousmodo alio

a Clausula quouis modouacet operatur omnē uacandi modū deci. rot. j. tit. de resc. in antiq. Guilia. cassador de cis. 5. de preb. nu. 1. & 2. in priorl parte
Præterius

tale beneficium non habet si per mortem alterius quam Titij vacare contingat. idemq; censendum puto si dixerit per mortem Titij qui in tali loco, vel die tali decessit: nam si alio loco, vel etiam alio die eum obiisse confiterit tale beneficium propter nimiam expressionem, quam fecit, non habebit cum dici soleat nimis expressa nocent, & hæc ratio prædictis addi potest: quia mors Titij non est mors alterius nec mors vno loco & tempore est mors alio tempore, & loco: sed mors est modus vacationis dicta igitur clausula, aut aliàs quouis modo & c. licet ut prædixi omnes modos vacationis in se continere non autem omnes modorum qualitates: quare qui securè impetrare vult ita in sua impetratione dicat per mortem Titij, vel quouis alio modo, vel cuiusvis alterius, vel quouis alio tempore & loco. Sed nunc dici posset, & aduersum prædicta ita obijci præfatum. c. susceptum. solum de modo vacationis exprimit, quo casu falsa expressio vitiat, nisi addatur illa clausula quouis alio modo & c. sed locus, & tempus sunt qualitates adiectæ: quarum expressio non requiritur: nec iure cautum reperies, quòd illarum falsa expressio vitiet, vel quod sit necessaria, ¶ dicendū igitur est prædictam clausulam, licet omnem modum vacandi respiciat: non tamen qualitatem adiectam, quæ est modus modi, nisi etiam exprimatur cum modus sit quædam qualitas. l. cū hijs. modus. ff. de transact. & toto illo titu. C. de his, quæ sub modo fiunt & c. verum. de conditio. apposi. & de hac clausula, aut aliàs quouis modo vacet vltra ea, quæ prædiximus, & vltra dictam. 28. Rotæ decisionem vide plenè per Philippum franchum, in præfato. c. susceptum. in. ij. notat. de rescrip. in. 12. ¶ Quicquid tamen super hoc dixerim. s. beneficium vno modo vacandi impetratum si modo illo non vacet imò alio nihilominus, & alius modus vacandi per illam clausulã, aut aliàs quouis modo & c. venit, dummodo per eandem personã vacet, & in quacunq; materia præferatur siue fauorabili, siue pœnali, & restringibili, vt est gl. nota. in. c. cupientes. in. prin. de elect. in. 6. quia hæc vera sunt, nisi alius per verum modū vacandi

a Nimis expressa nocent vide text. l. nonnū quam. ff. de conditioni. et. l. expressa. de regu. iur. ff. et. in rei uenditione causa specialis exprimens da non est ne expressa una ius ex alia causa cōpetat et. ut notat. in. ele. cœterū de sentent. et. re iudic. per illum textum qui ad hoc est expressissimus Præcius.

- 3 vacandi impetrauerit, vt ex prædictis manifestum est. † Pre-
tereà adhuc quæ de prædicta clausula diximus, vera intellige
quando talis modus impetrandi per illam clausulã ponitur
in beneficio vacaturo secundum primum responsum . d. c.
susceptum: quod locus de iam vacanti est quisq; horũ, quæ
nunc diximus, exempla per se suscipiat, & ne immensum, &
plus debito videar hanc materiam protendere super reliquo
hui⁹ clausulæ, aut aliã quouismodo vacet, ac de derogatiõ
14 tionem viuere debet de quibus aliquãdo superius dixi. † Et
qui tales dies intelligantur, aut naturales, aut artificiales. vi-
de à prædicto glossatore regularum cancel. Inno. 8. in antedi-
cta. 18. regu. & sic huic nono principali articulo. finẽ impono.

✽ S V M M A E . ✽

- 1 Permutatio inita statim dominium transferi sine corporali apprehẽ-
sione. & quomodo id accipiendum sit. nu. 2.
3 Annualia debita quæ.
4 Annatas quis Ro. pontificum camera reseruat, & qua causa. Id ta-
men omni iuri aduersari fatendum est. nu. 5. Datores, & acceptores
earum quibus equiparentur. nu. 6.
7 Annatarum incommoda. & nu. 8.
9 Visegimam reddituum capi posse, & qua causa.
10 Annatas in regno Gallorum non exigi, nec in permutatione locum ha-
bere. nu. 11. & 14. & permutationis quod sit efficax initium. nu. 12.
& in permutatione quando currere incipiat beneficium. nu. 13.
15 In impetratione beneficij renuncianti permutandi gratia an sit prioris
mentio facienda: & negatiuè concluditur. nu. 16.

C A P .

X I I I .

Reliquus Nũc est, vt huius materie de-
cimus principalis expediatur
articulus, qui de effectibus permutationum
erit, quia parum esset permutare, nisi permu-
tatione facta aliquis fructus inde sequeretur:
quamobrem de ipsis effectibus permutationum hĩc dicendũ
est, quorum primus est, † quod admissa renũciatione, & col-

Enchiridion. Ioan. Nico.

PP

latione hinc, & inde secuta permutetes titulos in beneficijs permutatis acquirat etiã absq; noua possessionis apprehensione quod bene notandũ est, & sic statim ius in beneficio instar veri possessoris habere dicantur. † quod verum intellige quando vterque permutantium ius habet in beneficio: quia aliter collationes nullo essent, vt de his iam aliquid dixi, & plenè nota. per Aegidium in. c. cum venerabilis. de exceptionibus. Porro si vnus ex permutantibus ius in beneficio habet alius non is, qui ius habet in primo ad illud redire poterit, vt dictus Aegidius ibi plenè prosequitur: sed de hoc regressu ad beneficia plenius sum tractaturus, & an eo casu sit opus noua collatione ibi dicã. ¶ Nec obliuisci oportet nũc. de sequenti quæstione quærere nunquid postquã beneficia permutatione vacare dicuntur, in ipsos annualia debita locum habeant: † scire enim oportet prius quomodo ea, quæ diximus, esse annualia debita vulgo annatæ dici solent toto illo titulo de annatis. in pragmatica. & ita dicuntur: quia primo anno emolumenta beneficiorum à Papa percipiebantur, & adhuc hodie fit tam in curia Romana, quam alibi, vt notatur in clemen. vnica. §. permessa. de supplenda negligentia prælatorum. quæ aliter annualia dicuntur, vt in extrauagati Ioannis vigesimisecondi incipiente, suscepti. & aliter vacantia. vt. §. item quod ex nunc. de annatis. in pragmatica sanctione. † Quæ ante tempora domini Ioannis vigesimi secundi rarò, aut nunquã exigebantur: sed ipse per extrauagantem, cum nonnullæ. in qua alia iam prius se fecisse supponit, & ad eam se refert, asserit fructus primi anni ecclesiarum cathedralium vacantium, & in aliquibus orbis partibus ad triennium, pro necessitatibus Romanæ ecclesiæ camera suæ reseruasse, & quòd hoc prius faciebat pro necessitate temporis ab eo fuit in perpetuum. Tu de hac fructuũ reseruacione vide. D. de Rota in titu. de restitutione spoliatorum. in nouis. Hæc igitur à dicto Ioanne Papa in quibusdam orbis partibus fieri solebant. Quæ ad omnes ecclesias exposit per Bonifacium nonum Ro. pontif. extensum est

is enim

- is enim Bonifacius primus fuit qui indifferenter beneficijs ecclesiasticis vltim annatarum imposuit † quod certè aduersum totius iuris canon. & humani dispositionem est vt. i. q. 1. & q. 3. p. totū ac iurib⁹ pallegetis nōne em euāgelio militib⁹ interrogatib⁹. legim⁹ eis dixisse neminē cōcussetis neq; calūniā faciatis & cōtenti estote stipendijs vestris &c. Lucę. 3. c. q̄ verba trāscripta sunt in. ca. militare. 23. q. 1. & quod gratis accipimus, nunqd nos gratis dare oportet id quæ Symon Magnus non prospexerat, qui gratiā spiritus sancti vt operare posset miracula ab Apostolis emere voluit quod iam titigi. 5.
- 6 & habetur in cap. qui studet. i. q. 1. † Qui enim has annatas dant, & recipiūt similes sunt emētibus & vendentibus quos referente ita Ioanne euāgelista sui euangelij. 2. cap. CHRISTVS à templo eiecit: quæ verba referuntur etiam in cap. 7 vides. i. q. 1. Quid enim his annatis magis damnatum est? † cū per eas plura sequantur incommoda primo per eas indigni & qui plus pecuniarum habent promouentur, prælaturaq; censentur digni quibus non actionis meritum sed copiarū præmia suffragātur. vnde fit vt in habendis ecclesiasticis beneficijs nihil morum honestas, nihil bonarum literarum cognitio proficiat sed totum auri sacra fames & profanus honor obtineat cap. fertur. i. q. 1. & l. si quēquam. C. de Episc. & cleri. † Porro quid hæc annalia causant nunquid vt sapissimè mobilia, & sacra ecclesiarū pro earum solutione vendantur nonne vt parentes promotorū pecunijs exhaustis in pauperiem collabantur & vt materia exigendi à subditis plus debito perpetuo, vt à talibus p̄motis fieri quotidie videmus, qui à subditis pecunias sub velamine iocundi aduentus, quē tristem potius & mestum dicere possimus exigere solent. quid enim aliud ex ijs colligitur nisi, vt inquit Hieronimus, idcirco propter vos syon quasi ager arabitur & Hierusalem in custodia pomerij erit quæ Hyeronimi verba scripta sunt in cap. iudices. i. quæst. i. quasi ex his verbis desolationem ac finem significet argu. l. & si vsufructus. ff. quibus mod. vsufr. admittatur quod ex verbis sequētibus planè intelligi potest.

Symon Ma
gus

Conclusio. 6

dum dicit & Hierusalem in custodia pomerij erit quia custodia pomerij collectis prius deseritur Quātum igitur hæc annalium exactio improbata sit satis nunc in aperto est † quare dicit Ioannes andre. in capi. inter cætera de offic. ordi. se optare curiam Romanam vigesimam partem redditum clericorum totius orbis ad sustentationē simul Ponti. & cardinalium recipere & quòd nihil vltius pro communibus fructibus & prouentibus primi anni quos à prælatis, & alia beneficia ecclesiastica habentib⁹ exigi, vel recipi † posset exceptis salarijs eorum qui laborant puta scriptorum, & similiū quibus etiam, & de prædicta vigesima parte nihil vltius exacto puidere posset dicitq; insuper de his concilio vienēci sermonem fuisse factum sed prælatis qui ibi aderant visum extitit id fieri non debere forte bene dicit ibi Ioan. andre. ita ab eis fuit constitutum quia tanta est insatiabilis cupiditas quòd si id factum extitisset hoc & illud nunc perciperetur sed † hæc annalia seu annata ista in hoc Franciæ regno non exiguntur quicquid in contrarium per Leonem decimum & præfatum Franciscum valesium pro eo tempore Francorum regem in illa annatarum constitutione de qua in concordantis, fuerit constitutum tanquàm bursalis constitutio esset à regnicolis recepta nō est vt plenè per Rebuf. in. §. fina. titu. de mandatis apostolis in concor. vnum tamen dicam quod hoc Franciæ regno quis non admitteretur si beneficium illius impetraret qui non expressit verum valorem sint ante anni, sine post, vt prædicta constitutio concordatorum de annatis vult idq; regulis cancellariæ decisum fuit iure tamen communi verum beneficij valorem exprimere necesse non erat bona glo. in clem. v. de præben. valde autē difficile est scire verū valorem fructuū bñficij vt pulcherrimè adnotat pater veritatis Inno. c. cū causam. de testibus in antiq. & cū talis cōstitutio recepta nō sit in hoc regno Frācię de ea vlteri⁹ nō scribā me oīno remittens ad suos locos proprios nec op⁹ est hīc verba effundere cū his annatis nō vtamur, vt dixi iā, in hoc regno Frācię neq; ipsis egeam⁹, q̄ certè priusquam

quã ad concordata deuentũ fuisset, iam à sanctissimis cõcilijs
 Cõstanciensi: scilicet & Basilien. ab vniuersa ecclesia abolita
 erant, vt quisque poterit prospicere toto illo titul. de anna-
 tis. in pragmat. At cum ea exposit per prædictum Leonem de
 cimam abrogata fuerit ad has annatas peruentum est quæ
 in toto cristianismo seruatur. Hoc regno tamen Franciæ, vt
 prædicebam, excepto. Sed nunc ad quæstionem reuortor
 num in permutationibus, cum in ipsis beneficia vacare di-
 cantur vt sapiens dixi, hæc annalia locum habeant Ioannes
 monach. in sæpe dicto capitu. vnico de rerum permutation.
 in. 6. † tenuit quod non per illum textum Archid. tamen &
 Ioann. Andr. in capitu. si propter de rescrip. eodem libr. vo-
 luerunt contrarium dicentes ibi interuenire per resignatio-
 nem in manibus ordinarij factam veram beneficiorum va-
 cationem dicto capitu. vnico. Collecta. tamen in capitu. ad-
 hibita. de rerum permutation. quæstione. 8. dicit sententiam
 Ioannis monachi æquiore esse per id, quod legit. in cap.
 si tibi concessio. de præbend. in. 6. & ita dicit tempore Ioann.
 22. seruabatur. Præterea & pro prædicta Ioann. monach.
 12 opinione hanc rationem addo: † quia permutatio initium
 efficax ex mutuo consensu permutantium non capit, sed
 ex traditione rei: nam prius quam ex permutantibus vnus
 beneficium alterius habeat non est completa permutatio:
 licet in emptione, & vendit secus dicendum sit quæ ini-
 tium efficax ab ipso consensu sumit. l. prima. ff. de rerum
 permutation. & ita notat etiam Dominicus geminia. in di-
 cto capitu. vnico. de rerum permutation. in. 6. † Si igitur so-
 13 la adeptio rei permutate hunc contractu perficiat æquum
 est & fictione dignum dicere antea nihil esse quod vacans
 reperiatur cum adhuc omnia pendeant nec etiam benefi-
 cio adeptio cum iam possessum vere dicatur, & sic & de equi-
 tate, & de iuris fictione, dari non poterit in instantia vel
 momentum in quo hæc beneficia vacauerint, & ita intelli-
 genda sunt verba præfati Ioannis monachi in illo ca. vnico.
 de rerum permutat. in. 6. & ita etiam Henricus boyce tenuit

in capitu. tua. de verborum significatione. Durum enim esset permutantem fructibus primi & secundi beneficij frustrari Dominicus Gemina. tamen in prædicto capitul. si propter. & in gloss. final. sub verb. vacabunt refert Ioannem de lignano in hac quaestione distinguere: quia dicit aut hæc permutatio fauore ecclesiarum fit: & tunc talia onera annalia locum non habebunt: quia tunc Papa fauori publico derogare non videtur aut fit fauore singularum personarum & tunc locum habent & sic dicit ipse intelligi debet præfata gloss. † Ego tamen vt prædicta omnia concludam præfatæ opinioni Ioannis monach. adhæreo dictis iam rationibus & sic quod in indulgentia de fructibus primi anni beneficiorum vacantium percipiendis non cadant beneficia ex causa permutationis vacantia. ¶ Restat adhuc quidam scrupulus in hac materia permutationum & sub hoc articulo è medio auferendus † cum dubium esse posset an in beneficiorum permutatione de alijs beneficijs quæ obtinent permutantes mentio fieri debeat, dici solet quod si talis permutatio fiat diocesani iurisdictione tunc nulla est necessaria mentio cum etiam non sit necesse quando noua impetratio ab ordinario fit vt de ijs mentio fiat capitulo secundo. de offic. ordina. licet in legato & in summo pontific. videatur contrarium cum tunc maior idoneitas personæ requiratur quare si quis fit qui duo beneficia simplicia habeat vnumque ex illis cum curato coram Papa seu legato permutare vult certum est dicunt facilius ab ipso Papa seu Legato permitti quod quis duo simplicia habeat quam vnum simplex cum curato vnde si quis eo casu loco simplicis curatum accipiat non propterea tamen cum eo intelligitur dispensatum vt vtrunque retineat, imò opus est tunc expressa dispensatione text. less. rotundus ad hoc in capit. non potest versicu. cum vero tibi de præbend. in. 6. Alij dicunt distinguendo aut talis permutatio fit fauore personarum tantum & tunc debet fieri mentio aut verò fit ob necessitatem vel vtilitatem ecclesiarum & tunc non est

est opus mentione aliqua. Alij adhuc voluerunt recipientem pingue beneficium loco tenuis teneri vt mentionem faceret quasi de ambitione notari possit: secus è contrario
 16 ego verò crederem indistincte † permutationem factam nõ habita mentione de alijs beneficijs valere: cum permutatio ipsa nec impetratio nec noua collatio dici possit: sed si ad illa beneficia quæ recipiunt permutantes incapaces sint tunc rescripto gratioso opus erit in quo etiam has beneficiorum mentiones facient. Et ita hodie simpliciter stilius curiæ Romanę obseruat & ita hũc præsentem articulum claudõ.

ARGVMENTVM

Quando, & quibus casibus liceat, vel non ad beneficia renunciata permutationis causa redire & simplicitatem in actibus quibuscunq; nocere nemini.

SVMMAE.

- 1 Renunciatio inculcata permutanti regressum parit. Amplio vt nu. 2. & 5. Id tamen auctoritate propria non licere. nu. 6. 8. 9. & 11.
- 3 Poenam sequi authores suos eamq; delicto commensurandam esse.
- 4 Collegium excommunicationis sententia innodari non debere.
- 7 Permutatio generalisne, an specialis esse debeat.
- 10 Vnum vicem duorum obire non posse.
- 12 An permutans aũ beneficium iuri patronatus subiectum cui, non vocato patrono, renunciauit, redire possit academicè disputat ad finem cap. fundamenta vtrinq; adducens. nu. 13. & 14.
- 15 Simplicitas sua noceat nemini. Et simplicitate tacita veritas non reddat literas subreptitias. nu. 16. Simplicitati parcendum. nu. 17.
- 18 Simplicitem, erroremq; notarij testamẽto non obesse quod extendit ad alia instrumenta. nu. 19.

CAP.

XIII.

Andecimum Principalem, & finalem huius materiae permutationum articulum nunc peruenio, qui materiam recursus amplectetur. cum igitur in præcedente maxime articulo de effectibus permutationis quæ perfici potest dixerim nunc

opere precium est nos videre quando perfici nō potest an permutantes ad sua prima beneficia reuerti valeant quare circa hanc recursus materiam primo loco querendum putam quā
 1 do locus sit tali recurſui? Scribentes communiter dicunt, ¶ si permutātes absq; culpa fuerint & permutatio aliqua ex causa suum nō possit sortiri effectum ad priora beneficia eos recurrere posse & hoc sumunt ex his, quæ dicuntur, & notant
 2 in. c. vnico. de re. permu. in. 6. ¶ Eademq; rōne igitur decidi poterit, si vnus permutantium fuerit in culpa alius verō non ille qui sine culpa reperietur ad suum beneficium redire poterit is verō qui culposus reperietur carebit recurſu: & sic pœna suum sequatur autorem. c. quæ fuit. de his quæ fi. à ma. parte. c. si compromissarius de elect. in. 6. cap. cognouimus & ca. illud. 16. q. 6. quia peccata suos pprios tenere debēt autores præd. iuri. Vnde iste versus Bernardi glossatoris addit potest.

Autores proprios sua crimina iure tenebunt.

Eacit ad hoc tex. in. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulg. & pupil. substi. & l. rescriptum. ff. de his, quib. vt indig. cum similibus.

3 ¶ Personam tamen delinquentis pœna excedere non debet. Vnde & à præfato glossatore iste versus subiungitur.

Plusquam peccatur non vltra pœna trahatur.

Hoc vltimū enim probatur per præfatum. c. quæ fuit. de his quæ fi. à ma. part. cap. nec pœna vltius protrahenda, quā delictū fuerit in excedēte repertū. l. sancimus. C. de pœn. vbi ab imperatoribus Archadio, Theodoro & Honorio sancitū est ibi esse pœnā vbi & noxia est, & sic quod peccata suos autores teneant quare per illū tex. illatio optima sequitur quantumcunq; aliqui noti & familiares delinquentes sint puniēdi non veniūt nisi criminis fuerint participes facit optimè. l. ob maritorū. C. ne vxor pro marito. vbi ob maritorū culpā vxores inquietari leges vetant & c. Romana. §. si. de sent. exc. in. 6.

4 illo tex. ab Inno. ¶ 4. prohibet in vniuersitatē vel collegium proferri excōionis sniam cū nōnunquā cōtingeret innocios hmōi snia irretiri sed in illos tm de collegio vel vniuersitate quos culpabiles esse cōstiterit vult eā pmulgari nec obstant

iura

iura quę in cōtrariū nūc adduci possent, vt tex. in. c. in sancta. de consecrat. distinct. j. & c. cum multa. 15. q. vlti. & similia: quia intelligenda sunt in pœna temporali quę quandoq; alteri pro facinore alterius imponitur: quamplura exempla & diuinarum scripturarum, & humanarum quisq; ex se ipso ad hæc poterit colligere. At in casu nostro locum habet in pœna spiritali iuxta illud filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij. Ezech. 18. c. & deuter. 24. & 2. paralip. 25. quę verba habētur in. c. iudæi. & c. iam itaq; j. q. iij. & c. conuenientibus. eadem causa. & q. vij. vel etiam dicere possumus regulare esse vnum pro alio non puniri. & quę pro contrarijs adducta sunt, sint casualia. ¶ Sed ne principaliter nostram materiam reliquisse videar Culposis igitur iste recursus ad prima beneficia non datur: ¶ sed his solum qui absq; culpa sunt, & ita talibus datur recursus quod alijs nullo modo superior conferre possit, nec per quencūq; alium tale beneficium acceptari præfato sapē. c. vnico. & sufficit quod ex causa permutationis renunciationem fecerunt licet de iure subsequuta non fuerit. ¶ Sed si perfici non possit permutatio, & quod locus sit recurui, vt superius tactum est, nunquid poterunt tunc permutantes propria auctoritate ad sua prima beneficia recurrere, vel an noua collatione egeant, aut saltem id superioris licentia debeant facere Ioan. andr. in præfato septi. c. vnico. de rerum permuta. in. vj. eos id facere posse auctoritate propria voluit, per. c. si beneficia. de præben. eod. lib. sub quo hæc sunt Bonifacij. viij. expressa verba. si beneficia, quę per sedem apostolicam conferuntur, idem si per alium, qui conferre possit: quia non ius ponit ibi sed factum, aut decreto interposito, referuntur, interdum contingat ab his ad quos aliās pertinet collatio eorundem aliquibus huiusmodi collationem, seu reservationem ignorātib; de facto conferri, & beneficia, quę illi tenebant antea, & post prædictorum adeptionem dimissa per eos alijs assignari, ne talis ignorantia eis, cum sint sine culpa, præiudicialis existat statuimus, inquit ibi Papa, vt si ipsi de collatione,

seu reſeruatiōe prædicta poſteà certiores effecti ſublata diſ-
 ficulitate quacunq; omninò dimiſerint beneficia ſic ſibi de fa-
 cto collata ad beneficia ſua priora, collatiōe quibuſcunq;
 perſonis facta de iſiſ nequaquam obſtante, liberè reuertan-
 tur. Hæc igitur decretalis præfata conſtitutiō optimè vide-
 tur facere pro Io. Andr. opinione. & ſic quod à permutanti-
 bus in caſum reſreſſus prima beneficia propria authoritate
 capi poſſint. Sunt tamen qui dicant contrarium verus eſſe.
 & ita præfato. c. ſi beneficia. reſpondent: quia dicunt illud. c.
 non loqui in renunciatiōe expreſſa: ſed tantum in priuatiō-
 ne iuris, quæ effectum non habuit ex quo nõ tenuit adeptio
 ſecundi beneficij. Vel dicunt, ibi fit dimiſſio facta ſine expreſ-
 ſa renunciatiōe, quæ vim tacite renunciatiōis non habet,
 ex quo adeptio ſecundi beneficij ſecuta nõ fuit. Opinio præ-
 dicta Io. andr. æqua certè eſt, & placet Alexan. de lentil. per
 rationem præfati. c. ſi beneficia. de præbend. in. vj. iunctis nõ
 ta. ibi per Archid. in verbo liberè. & notatis etiam per Ioan.
 andr. in. c. licet. in. ij. ſub verb. conferre. eodem tit. vbi firmat
 eos propria autoritate ad prima beneficia redire poſſe: quia
 ſine culpa tales fuerunt ergo puniri non debent. c. j. de conſti-
 tu. cum ſimilibus. Præterea & pro horũ opinione facit æqui-
 tas, vt dicebam per quam incommoditatis circuitus vitatur,
 ac beneficiorum vacatiō. cle. auditor. de reſcript. l. ne in arbi-
 tris. in. fi. C. de recept. arbit. l. fi. C. de adoptio. l. dominus teſta-
 mento. in. fi. ff. de condi. indebit. l. fi. C. de donat. Proinde oc-
 caſio expenſarum, & laborum tollitur quibus ſemper de iu-
 re parcendũ eſt. c. ſinem litibus. de dolo, & contuma. & c. ve-
 nerabilis. eodem tit. c. vt litigantes. de offic. ordina. in. vj. l. li-
 tibus. de agricolis, & cenſitis. lib. vñdecimo. C. & l. properan-
 dum. de iudic. eod. lib. l. quidã exiſtimauerunt. ff. ſi cert. pet. a.
 l. ij. in princ. de aqua pluuiã arcend. ff. l. fratris. C. de tranſact.
 Inſuper & quia ob vtilitatem eccleſiarum & non perſonarũ
 iurisq; beneficio hoc fecit permutans ideoq; tali laqueus pa-
 ratus eſſe non debet. c. de viduis. in. 2. 27. q. 1. & quod occaſiō-
 ne iuris fit ad diſpendium, tradi non debet. c. q. nonnulli. de
 privileg.

- 6 priuileg. & l. eum qui. C. de vsuc. pro empt. His tamen non
 obstantibus contraria opinio nobis videtur verior. s. ¶ quod
 recursus non possit ipso cōpetere: imò noua collatione opus
 fit & hac ratio est quia cum beneficium ipsum permutando
 verè per renūciationem vacauerit, vt probatum extitit su-
 perius. Igitur eo ita renunciatio reuocari non poterit sine
 noua collatione. & huic rationi ratio additur: nam beneficiū
 ecclesiasticum vacans sine canonica institutione per eū, qui
 ius in eo non habet, obtineri non potest, vel etiam si habue-
 rit ius: sed illud per priuationem, seu liberam resignationem
 amiserit, recuperari non potest. c. ex frequentibus. de institu.
 & c. j. de reg. iur. in. vj. Iste enim est iuris communis scriptus
 rigor, qui quidem æquitati à præfatis dominis allegato est
 meritò præferendus, vt bene notat Cynus in l. placuit. C. de
 iudi. & Gulielmus de monte Laudi. in cle. quanuis de appell.
 Plenius adhuc Ioannes de Lignio. in ca. quæsitus. de rerum
 7 permuta. qui hanc materiam ibi optimè tractans querit ¶ an
 beneficia generaliter vel specialiter à Papa reseruata permu-
 tari valeant, qui respondendo cuidam obiectioni, quæ fit de
 equitate illius. c. vnici. de rer. permutat. in. 6. dictæ quæstioni
 satisfacit perpulchrè ibi tractans quando æquitas rigori præ-
 ferenda sit, & e contra. Præterea, & cum permutans per libe-
 ram resignationem ius in eo, beneficio verè amiserit. c. quàm
 periculolam. septima quæstione prima. & notatur in. c. ad-
 monet. & cap. quod in dubijs. de renunciatione. nec obstat
 quod de cap. si beneficia. de præbendis. in sexto. dicebamus:
 quia ibi æquitas scripta est quæ cuiusq. rigori præferenda
 est, vt scribentes in præfatis locis notant: sed in casu prædictæ
 opinionis Io. Andr. æquitas scripta non reperitur. Ergo ri-
 gori iuris scripti standum erit. Proinde & dictus Ioan. andr.
 post multa verba in præfato. c. vnico. de rerum permutatio-
 8 ne. demum concludit tutius esse ¶ quod quis ad sua dimissa
 causa permutationis beneficia auctoritate superioris reuer-
 tatur quàm propria propter pœnam. c. eum qui. de præben.
 in sexto. quæ est, vt qui vi, aut iniuste beneficium aliquod

occupat iure quod in illo, vel ad illud habebat ipso iure priuatus si. Consilium cuius Ioan. ande. sanum, & rationi congruum esse dicerem, & ita in beneficijs occupatis curia Romana seruat: licet in vacantibus de iure, & de facto secus sit: quia tunc contraria opinio, de qua diximus pcederet, & sic predictorum doctoru iudicia, quæ diuersa videntur, reduci poterunt ad concordiam quod fieri expedit. cum expediat. de electionibus. in sexto. Ex predictis igitur concludendum

9 **¶** superest: **¶** non ipso iure: sed iuris autoritate recursum ad prima beneficia posse competere, & hoc adhuc comprobo ita: quia si talis recursus ipso iure competeret, aut hoc esset ex priori titulo, quod dici non potest cum penitus per verã renunciationem, & superioris admisionem factam penitus sit extinctus, vt pleniùs notatur in prefato. c. quod in dubijs. de renunciatione. Aut ex nouo titulo, & adhuc id fieri nõ posset: quia nemo potest sibi ipsi illum dare. ca. fin. de institutionibus. **¶** cum inter. dantem, & accipientem, illo text. distinctione personarum esse debeat. Similis text. ad hoc. in cap. didicimus. trigesima quarta quaestione prima. c. per vestras. de iure patronatus. c. debitum. de baptismo. l. prima. ff. de autoritate tutorum & curatorum. cum similibus. Nemo enim vicem plurium personarum sustinere potest. c. presbyteros. decimasexta quaestione prima. c. singula. octogesimanona distinctione. l. nemo. C. de assessoribus, & domesticis. l. si plures. ff. de pactis. & l. vltima. de officio praesidis. eodem libro.

¶ Restat igitur, vt praedixi, hoc recursu vti volentem à superiore suo obtinere licentiam, vel quod ab eo de nouo obtineat collationem, Et hanc partem tenet dominus Geminianus in illo capit. vnico. de rerum permutatione. in sexto.

11 **¶** dicens ibi **¶** renunciãtes ex causa permutationis ab beneficia propria autoritate redire nõ posse: sed eo casu opus esse noua collatione reperique etiam ita tenuisse dominos de Rota decisione. 23. in nouis & hanc opinionem teneo ego pro verissima. **¶** Et cum in permutationibus patronus vocari debeat tanquam interesse habens vt superius prenotatum est du

scopi vbi quibusdam Episcopis autoritatè suorum Archiepiscoporum translatis Papa indulget cum hoc aliter sine illius licentia facere non possint quia probatum ibi erat eos extra simplicitate peccasse & c. cum vniuersarum de rerum permutatio. vbi Innocentius .3. veniam simplicitate quorundam permutantium tribuit nec prætereo tex. prædictis similem in. cap. tanta nequitia. 89. distic. vbi de quodam Episcopo Ianuario nomine legitur, qui priusquam missarum solènia die dominico celebraret ad exarandam messem cuiusdam profectus erat quare Gregorius Papa ibi dicit eum alloquens tanta nequitia ad aures nostras de senectute tua puenit & c. sub sequitur ex post sed quia simplicitatem tuam cum senectute cognouimus interim tacemus ibi est igitur apertum argumētum † parcendum esse senectuti & simplicitati & quomodo etiā in Episcopo simplicitas venit magis excusanda, quā dolo sitas, vel nimia subtilitas & prædictis de iure ciuili addo tex. in. l. 2. ff. si quis in ius voca. non erit vbi Paulus iurisconsultus suo responso vult parcendum esse simplicitati idem est in effectu ab Vlpiano iuriscon. in. l. 6. vlti. ff. de ædendo vbi respondet eos qui ob ætatem, vel rusticitatem vel etiam sexum non ædiderunt aut quauis alia iusta causa subueniri addo. l. si quis id quod. ff. de iurisd. omnium iudi. vbi ab eod. Vlpiano edictum fuit aduersum corruptentem dolo malo vel corrumpi facientem quod in albo prætoris propositum est vt in tales quingentorum aureorum detur iudicium: doli mali autem in verbis edicti fit mentio quasi per imperitiam vel rusticitatem quis fecerit non tenetur. & adhuc pro prædictis ab eodem Vlpiano testimonium assumemus in sua. l. j. in princip. ff. de dolo. vbi inquit simplicitatem nemini debere esse damnosam. cum similibus, quæ ad hæc possent adduci vt probare maliciã, & fraudi hoim obuiandū esse & simplicitati ignoscendū. Et quantū ad dolum & fraudem eos q̄ illis vtuntur, quare ita eisde obuiandū sit neq; illis quicquã talia p̄sint dicere hæc rōnē esse q̄a dol⁹ & fraus nemini patrocinari debēt. c. ex pte in fina. verb. de rescri. † Sed, quantū ad sim

plicitatem ipsam dicere adhuc ita simplicibus parcendum esse: quod si simplex notari^o & rudis in testamento scribat qualiter pater filio suo relinquit centum iure restitutionis cum dicere debuisset iure institutionis quod eo casu testamentum valet nec illa simplicitas seu imperitia notarij testamento habet officere ita Bald. in. l. si cum ante. C. de donationibus ante nuptias. & ita dicit se in hoc consultum respondisse per textum. Subiungens etiam glossam ad hoc in. l. finali. C. de fideiussor. in qua sunt hæc expressè Accursiana verba quod per notarij simplicitatem non debet fieri iniuria contrahentibus. † Insuper & prædictis addo quod voluit idem Bald. in. l. Imperator in prima. ff. de statu hominum ita ibi inquit si notarius simplex seu glossus scribere debeat pro sua legitima: sed simplicitate seu grossitie dicat, pro sua falcidia vel etiam scribat mulierem renunciaffe valeriano cum dixisse debuisset eam velleyano renunciaffe dicit ibi talem notarij imperitiam seu simplicitatem instrumento non officere. Plurimisquæ similibus prædicta nunc cõprobari possent: sed hæc sufficere puto: satisque erit, vt ex superioribus colligamus simplicitati, quæ absque dolo est, parcendum esse imò & eam à seruatore nostro dico nobis esse commendatam vt Matthæi. 10. c. vbi ita cuicumque nostrum in persona suorum discipulorum inquit. Estote prudentes sicut serpentes & simplices sicut columbæ simplicitatem igitur columbarum nos habere oportet, quæ omnem puritatem præ se ferunt & vitiorum lotionem vt habetur canticorum quinto capite.

a Vide ad hoc textum formatum ibi late per do. Philip. deci. in. l. si librarius. ff. de regu. iuris. Prateius.

✠ S V M M A E. ✠

■ *Simplicitatis species: & quam earum iura tueantur.*

C A P.

XV.

Septem † Tamen sunt simplicitatis species. ¶ Prima fidei est, de qua. ij. Cori. vndecimo ca. Timeo (inquit ibi Paul^o) ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & exidant à simplicitate,

- 12 est, † dubium tamen nunc esse posset si permutans cum beneficio presentatio cuius ad patronum spectat, eo non vocato, an ad tale beneficium patronatum, quod prius obtinebat (irritata seu irrita dicta permutatione) redire possit. Collected. in capitu. cum olim de rerum permut. hanc quaestionem mouit referens ibi quosdam tenuisse quod sic cum ei non sit imputandum si patronus vocatus non extiterit cum ad eum etiam vocatio patroni non spectet, sed ad superiorem ad quem pertinet permutationis authorisatio. Quare ex delicto alterius grauari non debet capit. cognoscentes. de constitution. cum plerisque alijs iam superius ad hoc citatis iuribus sicuti nec electo imputatur qui post confirmationem administrat: licet confirmator in ea nullum vocauerit vt per Ioan. Andr. in capitu. final. de electio. in. 6. Sed quicquid Collected. dixerit verba aliorum referens, tenuit tamen ipse in praefato loco contrarium esse verius per notata Archidiaco. in dicto capitu. final. de electio. in. 6. & notata etiam in capitu. de multa. de praebend. & capitu. decernimus. de iudicijs. & capitu. possessiones. de rebus ecclesiae non alienandis. Quod tamen verum intelligit, supposito, quod ille sciat beneficium alterius esse iuris patronatus: quia tunc certum est talem sine dolo, & fraude non permutare, & quod etiam non seruata forma iuris, permittet. quare privilegio iuris gaudere non debet dicto capitu. vnico. de rerum permutatio. in. 6. & clementi. vnica. a contrario sensu eam sumens eodem titulo: vnde licet ei imputandum non sit si patronus vocatus non fuerit, tamen vt dixi nunc est aliud
- 13 qd ei sit imputandum † qa instare debuit vt illi quoru interest citarentur. capit. quatuor de maiestate & obedientia, ideo concursus ei non est concedendus & dicit praedictus Collected.
- 14 Fredericu de senis fuisse huius vltimae opinionis † eo quod permutans particeps fuit culpae iudicis patronum non vocantis argu. c. si concubine. de sententia excommunicationis vbi communicans cum eo, qui excommunicatus est pro crimine damnabili in maiore excommunicationem incidit idē

vult tex. in. c. nuper eod. titu. & de hac participatione plenè notatur per glossatorem ibi. Et si sub hoc dubio variè reperiantur doctorum opiniones in hoc tamè sic distinguendū puto vel alter ex permutantibus ignorabat beneficium alterius, cum quo permutabit, esse iuris patronatus, & tunc cū talis in culpa non fuerit irrita nunciata permutatione ad suum primum beneficium redire non impiedietur & ita præfatum. c. si beneficia de præben. in. 6. debet intelligi vel sciebat beneficium alterius, vel suum esse iuris patronatus vel etiam vterq; permutantium hoc sciebat & tunc videndum est an iuris ignorantia, quo dicimus patronum vocadū esse, ita sit excusabilis vt recursum nō impediat quare super hoc ita concludendū arbitror quòd si persone simplices sint, nec multum literatæ eorum simplicitati parcendum fore videretur dignitatem sequentes cū, vt iam dixi super hoc diuerse sint scribentium opiniones quia sunt qui dicant patronū: de necessitate non esse vocandum licet regulariter contra

15 opinior verior sit & communire † igitur forius dicendū est si hę personæ ad hoc non aduertant imò ita simplices sint & sine fraude vt totum per Episcopum posse fieri credant nec patronum vocauerunt tūc eorum simplicitate parcendum videt. Obesse enim non debet, quod per simplicitate est &c. scriptura de consec. dist. 2. vbi à cypriano Papa constitutum est in sacramento altaris aquam vino miscendam esse exemplo Domini quòd si quis ex antiquis hoc facere prætermiserit propter eorum simplicitatem venia concede potest no bis autem, qui scripturis instruimur, non ita parcendum erit hæc sunt præfati cypriani verba fecit ad hæc optimè tex. in

16 cap. super literis de rescrip. † vbi à Papa deciditur impetran tem literas per simplicitatem, seu ignorantiam tacita veritate vel expressè falsitate propterea non debere carcere impetratis imò ibi quadam subdistinctione tamen dicit aliquando talem impetrationem valere licet aliter cēseat de his qui per fraudem & maliciam impetraui qui nunquam impetratis gaudere debent addo adhuc tex. ad hæc de translat. Episcopi

Conclusio

Opinion
uerior

Impetratio
fraudulenta

plicitate, quæ est in Christo hoc est in fide Christi. ¶ Secunda est intentionis. vt Epheseorum sexto capit. Obedite. & post aliqua verba ibi subsequitur, in simplicitate cordis vestri, & sapientiæ primo capite in simplicitate cordis vestri quærite illud &c. ¶ Tertia innocentia est de qua prouerb. secundo capite protegit gradientes simpliciter id est innocenter. ¶ Quarta est mansuetudinis prouerbio. eodem capite. & simplices permanebunt in ea, id est, mites, qui terram possidebunt, vt in Mattheo quinto capite. ¶ Quinta est paupertatis, de qua prouerbiorum vigesimo octauo capite. melior est pauper ambulans in simplicitate sua quam diues in prauis itineribus. ¶ Sexta est obedientia, de qua Iob capite secundo Adhuctu permanes in simplicitate tua exprimit ibi Theologi doctores. c. obedientia. ¶ Septima est humilitatis vt prouerbiorum tertio capite. Et cum simplicibus sermocinatio eius &c. De tertia enim simplicitate hinc loquebamur, quæ est innocentia, † quam etiam, vt prædixi, nostra iura tuentur: sed satis superque de ea simplicitate dixerim, & de omni hac materia beneficiali. ¶ Quare hinc calamum nostrum sistere iubeo: non quod omnia me tetigisse putem, quæ de ea dici poterant, quia si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas omnesque artus humana voce resonarent, eam penitus complecti non potuissem: sed in meipso arbitratus sum satis esse quod sufficit: nec puto etiã, quæ hinc inserui grandia esse: sed saltem, nostro iudicio, utilia maximè scholasticis, qui ea benignis auribus in nostro Cathurcensi auditorio iam ferè receperunt, & vt magis, ac magis eis nota faceremus ob oculos nunc ponimus expressius, & quæ longè prolixiori sermone dixisse valuissim, breui tamen coarctam spatio. Gaudent enim, breuitate moderni, vt alibi docuit Accursius. & lactean, Salustij breuitatem commendatitiè extulit. M. Quintilianus. lib. x. institut. oratoriarum. Vos igitur scholastici, doctrinam nostram accipite & simplicitate, & veritate, qua diximus: quia non quærimus hominum gloriam, Deus testis est, nec ad hæc loquimur,

Epilogus.

¶ volumi
nis scopus.

Apostrophe
ad scho
lasticos.

vt humanas amicitias aucupemur: nec hæc dixi, vt apud ho-
mines aliquid videar, sed vt apud Deum aliquid mereri va-
leam. Hoc est itaq; totum, quod apræhensa manu insinuare
vobis cupio, & vt simpliciter motum mentis meæ fatear.

Immenſas gratias in omnibus Deo referens, ſi hîc
quædam vtilia dixerò: & qui calamum no-
ſtrum fatiſ debilem ita direxerit, &
ad finem vſq; per-
duxerit.

F I N I S.

SERIES CHARTARVM

†, A, B, C, D, E, F, G, H, I, k, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V,
X, Y, Z, AA, BB, CC, DD, EE, FF, GG, HH, II, kk,
LL, MM, NN, OO, PP, QQ. Omnes ſunt duernio-
nes præter. A. quaternionem. & QQ. ternionem.

